

“วงก้นตรีมคณนะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ : การปรับปรนและบทบาทหน้าที่”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

“วงก้นตรีมคณนะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ : การปรับปรนและบทบาทหน้าที่”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

“วงก้นตรีมคณนะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ : การปรับปรนและบทบาทหน้าที่”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

รัตติยา มีเจริญ. (2557). “วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ : การปรับปรุงและบทบาทหน้าที่”.

ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงเด่น บุญปก.

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และบทบาทของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการปรับปรุงในองค์ประกอบ 2 ด้านคือ 1) การปรับปรุงด้านการแสดง ได้แก่ รูปแบบการแสดง นักแสดง เครื่องดนตรี การแต่งกาย บุคคลที่เข้าร่วม เวที แสง สี เสียง โอกาสในการแสดง ระยะเวลาในการแสดง และช่องทางสื่อสารสังคม 2) การปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อร้อง ได้แก่ ชื่อวง ภาษาในการแสดงกันตรึม และเนื้อร้องของเพลงกันตรึม การปรับดังกล่าวเป็นการปรับโดยอิงจากวัฒนธรรมเพลงที่ได้รับความนิยม คือ เพลงลูกทุ่ง เพื่อให้วงกันตรึมมีลักษณะที่ทันสมัย และสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมโดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของวงดนตรีกันตรึมไว้ด้วยการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านได้แก่ ซอ กลองกันตรึม ปี่อ้อ และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก

ผลการศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พบว่า ในอดีตเพลงกันตรึมมีบทบาทในพิธีกรรม ต่อมาได้ขยายบทบาทหน้าที่เพิ่มเป็น 7 ด้าน คือ ด้านให้ความบันเทิง ด้านให้ความรู้แก่คนในชุมชน ด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน ด้านการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ ด้านการเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์ ด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและดับชังใจ และด้านสร้างความสามัคคี การปรับขยายบทบาทของเพลงให้กว้างขึ้นเพื่อให้เพลงมีบทบาทที่ครอบคลุมวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มคนที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ส่งผลให้เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังคงสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

“NAMPHUENG MUEANG SURIN KANTRUEM BAND :
ASSIMILATION AND FUNCTION”

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 2014

Rattiyaa Meejaroen. (2014) *"Namphueng Mueang Surin Kantruem Band : Assimilation and Function"*. Master thesis, M.A.(Thai).Bangkok :Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisorcommittee: Assistant Professor Dr. Duangden Boopok.

This research aims to study the assimilation of Kantruem Band, named Namphueng Mueang Surin and function of Kantruem song of Namphueng Mueang Surin Band. The results showed that Kantruem Band, Namphueng Mueang Surin has assimilation in 2 aspects. 1) Acting assimilation, consisted of acting pattern, actors, musical instrument, dressing, participant, stage, light, sound, opportunities in performing and period used in performance and social communication. 2) Language and lyric assimilation which consist of Band name, language used in Kantruem performance and Kantruem song lyric. These assimilation based on a popular song culture which is country song. In order to make Kantruem band looks modern and interesting alongside with keeping their own band identity which is using local musical instrument which are fiddle, Kantruem drum, Oor flute and used Khmer Dialect in Thailand as a main language.

This study result of function of Kantruem Band's song, named Namphueng Mueang Surin have found that in the past of Kantruem song played a function in ritual and then extend to 7 aspects of function. There are entertainment, acknowledge to community, announcer for government and villagers, belief and sacred rituals, legend and history of Mueang Surin, relaxing the oppression and unity. The extension in song function was to cover lifestyles and needs of people that are changing alongside with society. This make the Kantruem song of Namphueng Mueang Surin Band can be survive in the present days.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ มีคุณค่าต่อการทำปริญญาานิพนธ์ ทั้งยังช่วยแก้ไขให้งานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคดีคำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล ศัชชิตา ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบและได้กรุณาแก้ไข ให้คำแนะนำ เป็นอย่างดี ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้เกิดประโยชน์ และมีคุณค่ามากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยที่คอยให้กำลังใจ มอบความห่วงใย ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกันด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณป้าวิลาสินี มีเจริญ และคุณแม่นวลจันทร์ มีเจริญ ที่คอยให้กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษา คอยตักเตือนไม่ให้มีความย่อท้อ ให้มีความมานะอดทน และพยายามจนประสบความสำเร็จในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นคลังปัญญาทางการศึกษา เพื่อบูชาคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

รัตติยา มีเจริญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการปรับปรุง.....	15
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน.....	18
3 ประวัติและการปรับปรุงของกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์.....	23
เพลงพื้นบ้านในอีสานใต้.....	23
กันตรึมในอีสานใต้.....	24
กันตรึมบ้านดงมัน.....	25
ประวัติของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์.....	29
การปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์.....	33
การปรับปรุงในด้านการแสดง.....	33
รูปแบบการแสดง.....	33
นักแสดง.....	46
เครื่องดนตรี.....	58
การแต่งกาย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
บุคคลที่เข้าร่วม.....	68
เวที แสง สี เสียง.....	70
โอกาสในการแสดงและระยะเวลาในการแสดง.....	75
ช่องทางสื่อสารสังคม.....	77
การปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อร้อง.....	80
ชื่อวง.....	80
ภาษาในการแสดงกันตรึม.....	83
เนื้อร้องของเพลงกันตรึม.....	101
4 บทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์.....	119
บทบาทด้านให้ความบันเทิง.....	122
บทบาทด้านให้ความรู้แก่คนในชุมชน.....	129
บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน.....	158
บทบาทในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ.....	178
บทบาทด้านการเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์.....	191
บทบาทด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและคับข้องใจ.....	194
บทบาทด้านสร้างความสามัคคี.....	201
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	204
สรุป.....	204
อภิปรายผล.....	209
ข้อเสนอแนะ.....	210

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	211
ภาคผนวก.....	217
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	223

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การแต่งกายของนักแสดงชุดอัปสรสราญ.....	37
2 การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมให้ออกมาร่วมสนุก.....	43
3 การแต่งกายของนักดนตรีในการแสดงกันตรึมแบบโบราณ.....	63
4 การแต่งกายของนักร้องหญิงในการแสดงกันตรึมแบบโบราณ.....	64
5 การแต่งกายของนักร้องชายและหญิงในการแสดงแบบอนุรักษ์.....	65
6 การแต่งกายของชายและหญิงในการแสดงแบบอนุรักษ์.....	66
7 การแต่งกายของนักร้องและหางเครื่องในการแสดงแบบประยุกต์.....	67
8 การจัดเวทีกันตรึมแบบโบราณและกันตรึมอนุรักษ์.....	71
9 การจัดเวทีกันตรึมแบบประยุกต์.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ได้รับการสถาปนาเป็นเมืองในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ราวปี พ.ศ. 2329-2450 ในระยะแรกชาวสุรินทร์ดูแลกันเองโดยมีการตั้งคณะกรรมการเมืองและเจ้าเมืองขึ้นปกครอง เจ้าเมืองมีราชทินนามว่า พระยาสุรินทร์ภักดีศรีไพบุสมนตรี จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2451 ได้มีการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นโดยแต่งตั้งผู้ปกครองเมืองสุรินทร์ไปจากส่วนกลาง เรียกตำแหน่งผู้ปกครองว่าปลัดมณฑลหรือข้าหลวง ให้บริหารงานขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ สุรินทร์เป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตส่วนหนึ่งติดกับประเทศกัมพูชาโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นเส้นกั้นเขตแดน (ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณุรัตน์; และเครือจิต ศรีบุญนาถ, 2536: 1) ประชากรชาวสุรินทร์ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย รองลงมาเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยหรือชาวกูย และกลุ่มคนผู้พูดภาษาลาว ประชากรพูดภาษาเขมรถิ่นไทยประมาณร้อยละ 50 ภาษาส่วยหรือชาวกูยประมาณร้อยละ 30 ภาษาลาวประมาณร้อยละ 12 และภาษาอื่นๆ ประมาณร้อยละ 8 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542: 78)

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดสุรินทร์เป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย วัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ของจังหวัดสุรินทร์จึงเป็นวัฒนธรรมกลุ่มเขมรซึ่งมีประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนการละเล่นที่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง เช่น “เบ็น” (การไหว้บรรพบุรุษ) “มังกิวลจองได” (การสู้ขวัญ) “มะมวด” (การเข้าทรง) “เรียมตริ๊ด” (การรำตริ๊ด) “เรียมอันเร” (การรำสาก) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเอกลักษณ์ทางดนตรีที่โดดเด่นคือ “กันตรึม” ซึ่ง “กันตรึม” เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยว่าเป็นแนวดนตรีของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานใต้ วงดนตรีกันตรึมในท้องถิ่นอีสานใต้ได้รับความนิยมว่าจ้างไปแสดงในงานต่างๆ เป็นอันมาก ในจังหวัดสุรินทร์นิยมเล่นกันตรึมแทบจะทุกหมู่บ้าน และที่สำคัญกันตรึมสุรินทร์ได้รับการยอมรับในกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยให้เป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมดนตรีให้กับกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดใกล้เคียง (สถาบันราชภัฏสุรินทร์, 2544: 17)

“กันตรึม” เป็นวัฒนธรรมดนตรีที่มีมานานจนกลายเป็นแม่บทของเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านอื่นๆ ของจังหวัดสุรินทร์หลายแขนง จุดกำเนิดของกันตรึมนั้นไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มต้นขึ้นในยุคสมัยใด สิ่งที่ชาวบ้านท้องถิ่นยืนยันเสมอมา คือ กันตรึมอยู่คู่กับสังคมกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ลักษณะของเพลงกันตรึมนั้นคล้ายเพลงปฏิพากย์หรือเพลงช้อย เพลงเรือหรือลำตัดของภาคกลาง มีจุดเน้นที่ความไพเราะของเสียงร้องและความสนุกสนานของทำนองเพลง การรำเป็นเพียงส่วนประกอบที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ร่วมของผู้ชมและนักแสดง จึงขาดแบบแผนของท่ารำ

ที่แน่นอน แต่โบราณมานิยมเล่นกันตรึมประกอบพิธีกรรม เรียกว่า การร้องรำเล่นเพลงบูชาอารักษ์เพื่อรักษาคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย โดยชาวท้องถิ่นมีความเชื่อว่าผู้ที่เจ็บป่วยนั้นเป็นเพราะได้ประพฤติดิบบางสิ่งบางอย่างจึงเป็นเหตุให้เทวดาอารักษ์ลงโทษ การรักษาจึงต้องทำพิธีร้องเพลงบูชาอารักษ์ด้วยการใช้นักดนตรีและนักร้องกันตรึมในการเล่นดนตรีและร้องเพลงบูชาอารักษ์ กันตรึมจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรม กันตรึมจึงผูกพันกับวิถีชีวิตชาวท้องถิ่นนับเนื่องจากอดีตสืบมาจนถึงปัจจุบัน เครื่องดนตรีกันตรึมประกอบด้วยปี่อ้อ ซอ กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ ทำนองเพลงกันตรึมผ่านการสร้างสรรค์คิดเกล้าจนปรากฏว่าในยุคปัจจุบันมีเพลงกันตรึมทำนองต่างๆ กว่า 200 ทำนองเพลง นอกจากนี้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมท้องถิ่นแล้วกันตรึมได้รับความนิยมให้บรรเลงในพิธีมงคลสมรสเป็นเพลงกล่อมหอยของคู่บ่าวสาว และการเล่นเพลงกันตรึมได้กลายเป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงโดยทั่วไป ซึ่งนอกจากงานรื่นเริงหรืองานมงคลแล้ว กันตรึมยังใช้เล่นในงานอวมงคลด้วย จึงกล่าวได้ว่ากันตรึมคือดนตรีที่อยู่คู่กับชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอย่างแท้จริงทั้งในยามสุขและยามเศร้า (เสาวภา พรศิริพงษ์; และคณะ. 2551: 34)

กันตรึมจึงเป็นเพลงพื้นบ้านที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวอีสานใต้ที่มีภูมิหลังความเป็นมา ยาวนาน มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับชุมชน มีบทบาทหน้าที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวอีสานใต้อย่างแนบแน่นทั้งด้านการประกอบพิธีกรรม การสืบสานประเพณี และด้านความบันเทิง กันตรึมจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนโลกทัศน์ของชาวท้องถิ่น และเป็นเครื่องแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน เหตุผลสำคัญที่วัฒนธรรมดนตรีกันตรึมในปัจจุบันยังคงได้รับความนิยมในท้องถิ่นอย่างไม่เสื่อมคลาย คือ กันตรึมได้รับการปรับเปลี่ยนให้ดำรงอยู่ได้ตามยุคสมัยเรื่อยมา การปรับของวัฒนธรรมดนตรีกันตรึมเป็นการปรับที่น่าสนใจศึกษาว่ามีกระบวนการอย่างไร สิ่งใดที่คงอยู่และสิ่งใดที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: คำนำ) กล่าวว่าสังคมมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย วิถีชาวท้องถิ่นต่างๆ ย่อมได้รับผลกระทบจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมไม่มากก็น้อย แน่นนอนว่าวิถีชีวิตท้องถิ่นกับวัฒนธรรมทางดนตรีแบบกันตรึมของท้องถิ่นย่อมจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ได้รับความนิยมหรือดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกกลืนไปกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง

ภัทรวดี ภูษาภิรมย์ (2549: 118) กล่าวว่า การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของกันตรึม เป็นไปในลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปตามกาลเวลา นโยบายพัฒนามรดกอีสานและการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงจากส่วนกลางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการฟังดนตรีของผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ ผู้คนมีทางเลือกในการฟังเพลงและดนตรีมากยิ่งขึ้น ดนตรีพื้นบ้านกันตรึมจึงต้องปรับตัวไปตามวิถีและความนิยมของชาวบ้าน กันตรึมมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นภายหลังจากที่รัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มุ่งเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ชาวชนบทเกิดค่านิยมในการรับ

วัฒนธรรมเมืองว่าเป็นความทันสมัยบ่งบอกถึงรสนิยมอันศิวิไลซ์ โดยเฉพาะทัศนคติในการเสพ วัฒนธรรมดนตรีตะวันตกจากส่วนกลาง วัฒนธรรมดนตรีจากส่วนกลางจึงได้เข้ามามีอิทธิพลต่อ วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของท้องถิ่น เพลงลูกทุ่ง เพลงร็อก เพลงสตริง กลายเป็นสิ่งบันเทิงรูปแบบใหม่ที่ แพร่หลายและชาวท้องถิ่นนิยมเป็นอย่างมาก กันตรึมพื้นบ้านจึงถูกแย่งพื้นที่มากขึ้น ส่งผลให้ความ นิยมกันตรึมลดลงในบางช่วงเวลา เมื่อได้รับผลกระทบดังกล่าวศิลปินกันตรึมจึงได้ปรับปรุง องค์ประกอบการแสดงดนตรี เพื่อให้กันตรึมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเพื่อแย่งชิงพื้นที่ความนิยมและการ เสพความบันเทิงให้ยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางกระแสของเพลงร็อก เพลงสตริง และเพลงลูกทุ่ง ทำให้เกิด เพลงกันตรึมรูปแบบใหม่

แม้ปัจจุบันจะมีการตั้งวงกันตรึมขึ้นมากมายในจังหวัดสุรินทร์และเขตอีสานใต้ แต่ถิ่นกำเนิด ของวงกันตรึมที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ คือ หมู่บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเก่าแก่มีประวัติอันยาวนานและมีชื่อเสียงด้านศิลปะกันตรึมจนทางราชการยก ย่องประกาศเป็น “หมู่บ้านวัฒนธรรม” เมื่อปี พ.ศ. 2527 ในหมู่บ้านดงมันมีวงกันตรึมทั้งแบบพื้นบ้าน และแบบประยุกต์หลายวง เช่น คณะนายพูน สามสี คณะนายโบราณ จันทร์กลั่น คณะนายปิ่น ดีสม คณะนายโฆสิต ดีสม และวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นต้น

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก่อตั้งขึ้นในหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึมและด้วยความสามารถ ในการเล่นกันตรึมทั้งแบบพื้นบ้านและแบบประยุกต์ทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินพื้นบ้านดีเด่น ของจังหวัดสุรินทร์ และได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกันตรึมพื้นบ้านทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และ ระดับประเทศ เช่น รางวัลชนะเลิศโททองปี พ.ศ. 2527 จากนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย รางวัลศิลปิน อีสานแห่งชาติปี พ.ศ. 2545 รางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถใน วันแม่แห่งชาติปี พ.ศ. 2547 รางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี ปี พ.ศ. 2552 และยังได้ร่วมแสดงดนตรีพื้นบ้าน ณ ประเทศต่างๆ เช่น ร่วมการแสดงที่ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีนในปี พ.ศ. 2543 ร่วมการแสดงพื้นบ้าน ณ สหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2544 และ นักร้องสมาชิกในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์หลายคนเป็นที่ยอมรับในวงการเพลงพื้นบ้าน และ ได้รับเชิญให้สอนวิชานาฏศิลป์พื้นบ้าน สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมทั้งเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้แสดงใน รายการโทรทัศน์อีกหลายรายการ จากความสามารถดังกล่าวทำให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมจากผู้ฟังกันตรึมอย่างไม่เสื่อมคลายดังที่โฆสิต ดีสม (2544: 2) กล่าวว่ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นคณะที่โด่งดังมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนในเขต อีสานตอนใต้ สามารถแสดงได้ทั้งกันตรึมแบบโบราณ แบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์ มีการประดิษฐ์

ทำร้ายรูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะทำรูปแบบดั้งเดิมและทำรูปแบบสมัยใหม่จนได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างแพร่หลาย

กัณฑ์มีบทบาทอย่างมากต่อวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเนื่องจากเป็นดนตรีที่มีมาช้านานและสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด สะท้อนโลกทัศน์และค่านิยมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี วงดนตรีกัณฑ์มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นงานพิธีแบบใด ในงานต่างๆ ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยส่วนมากใช้วงกัณฑ์บรรเลงขึ้นพื้นในงาน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542: 145) ซึ่งจุดมุ่งหมายในการเล่นกัณฑ์มีหลายประการ คือ เล่นตามความเชื่อถือของคนในท้องถิ่น เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ได้แก่ การป้อนโหลมะม่วง บองบ็อด เล่นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเกี่ยวกับงานมงคลต่างๆ เล่นเพื่อเฉลิมฉลองในงานประจำปี เล่นเพื่อเป็นการรักษาศิลปะ ประเพณีการเล่นเพลงพื้นบ้านมิให้สูญหาย และเล่นเพื่อเป็นการส่งเสริมการแสดงด้านดนตรีเพราะถือว่าการกัณฑ์เป็นดนตรีที่มีความสำคัญมาแต่โบราณและเป็นดนตรีที่ถือว่ามีความไพเราะเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังมากกว่าดนตรีประเภทอื่นๆ ในชุมชนที่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในเขตอีสานใต้ในสมัยโบราณโดยเฉพาะพิธีมงคลสมรสถือว่าขาดดนตรีกัณฑ์ไม่ได้ เจ้าสาวบางคนถึงกับวางเงื่อนไขว่าหากไม่เอากัณฑ์มากล่อมหอนจะไม่ยอมร่วมหอลงใจด้วยและถึงกับมีการเลิกจ้างการแต่งงานกลางคันก็มี เพราะถือว่าไม่สมบูรณ์แบบทำให้เจ้าสาวเสียขวัญและหมดกำลังใจหรืออาจมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งหมายถึงการหย่าร้างหรือพลัดพรากจากกัน (สงบ บุญคล้าย. 2522: 37)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเพลงกัณฑ์มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยและได้มีการปรับบทบาทเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ใช้ในพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว กัณฑ์ในปัจจุบันยังมีบทบาทอื่นๆ ต่อประเพณีส่วนบุคคล ประเพณีสังคมและกิจกรรมสังคมต่างๆ ตัวอย่างเพลงกัณฑ์ของวงกัณฑ์คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ที่ยังรักษาบทบาทแบบดั้งเดิมของกัณฑ์ไว้ เพลงกัณฑ์ในพิธีมะม่วงที่กระทำเพื่อเรียกให้จิตวิญญาณกลับเข้าสู่ร่างคนป่วย “ป้อนโหลมะม่วง” เป็นการเชิญจิตวิญญาณที่ล่วงเข้าสู่ร่างทรงเรียกว่า “กรุมมะม่วง” เพื่อขจัดสิ่งเลวร้ายต่างๆ รวมถึงการถอนอาคมคุณไสย ในการประกอบพิธีกรรมจะมีการทำพิธีขอขมาลาโทษต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณของบรรพบุรุษที่ชาวบ้านได้ล่วงละเมิดโดยมิได้ตั้งใจและขอพรเสริมสิริมงคล ปกป้องคุ้มครองให้ชีวิตมีความร่มเย็นเป็นสุข การบรรเลงและการร้องจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในพิธีมะม่วง เพื่อสร้างความพอใจให้แก่มะม่วง ดังตัวอย่างคำร้องในพิธีมะม่วงต่อไปนี้

มะม่วงัด

คำร้อง

...เนียงคีน กี่ตี่จ บานแต ตะเน็ง

โจลโม ออย บีด

โจลโม ออยต้อล

สะเนาะ อาเน็ด เอิวบุก นอเม็ยสดา

โจล กน็อง วาเรียงกาย

บองเวยนอคลูนชงาย

บอง กำเปง โจลโม ออย ต้อล

เนียง น็อง ฮอจ ตระก้อล

ก้อมอ้งวี่ง นอเตีวนา

ก้อมอ้งวี่ง เตีวนา

โอ ก้อมบุงเป็อด

ก้อมเต็อนอาลัย โจลโมออยต้อล...

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

...น้องเห็นเขาก็ก ได้แต่ถาม

เข้ามาให้ใกล้

เข้ามาให้ถึง

สงสารเห็นใจพ่อแม่

เข้ามาในร่างกาย

พี่เอยตัวไกล

พื่อน้ำมนเข้ามาให้ถึง

น้องจะยืนตั่งให้

อย่าหลงไปไหน

อย่าหลงไปไหน

โอ อย่าหลบซ่อน

อย่าฟังโศกเศร้า เข้ามาให้ถึง...

บทบาทที่ปรับเปลี่ยนของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เช่น บทบาทในกิจกรรมสังคมที่จัดขึ้นในวาระพิเศษต่างๆ เช่น การร่วมแสดงในรายการไทยโซลทางช่องไทยพีบีเอส เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุครบห้าสิบล้านปีในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้ประพันธ์เพลงกันตรึมโดยมีเนื้อหากล่าวสดุดีพระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่ของพระองค์พร้อมกล่าวถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญและเป็นมิ่งขวัญของชาวไทยตลอดไป แสดงให้เห็นว่าเพลงกันตรึมสามารถปรับเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ได้หลากหลายขึ้นกว่าเดิม

ทวยราษฎร์สดุดี

...เนื่องในวโรกาส

พระเทพรัตน-

ทวยราษฎร์ทั่วหล้า

ขอพระองค์

ห้าสิบล้านปี

ราชสุดา

ขอถวายพระพร

ทรงพระเจริญ

ยิ่งยืนนาน	กอบกอบแพนเดียม
พระทรงเป็นมิ่งขวัญ	ของประเทศไทย
พระบารมีเลื่องลือไกล	ทั่วทั้งโลกา
ทรงห่วงใยไทยทั้งชาติ	ดำรงราษฎร์พัฒนา
ทรงพระเมตตา	ยึดมั่นหลักธรรมความดี
ทรงปลดทุกข์บำรุงสุข	ประชากรราษฎร์อยู่ดีกินดี
ไขปัญหาให้มี	เปี่ยมไม่ตรีปกเกล้าไทย
พระองค์ทรงอยากให้	ชาวไทยร่วมเย็นเป็นสุข...
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก่อตั้งขึ้นเพื่อเล่นดนตรีบรรเลงประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น เช่น การเข้าทรงรักษาอาการป่วยไข้ การเรียกขวัญ การบรรเลงกล่อมหอนในพิธีฉลองมงคลสมรส และต่อมาได้พัฒนารูปแบบอย่างหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ชมและสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทั้งการปรับภาษา เนื้อร้อง การแต่งกาย และมีการเพิ่มเครื่องดนตรี นักฟ้อนรำและหางเครื่อง รวมทั้งประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำให้เหมาะสมกับเพลงและคงความเป็นท้องถิ่นไว้ เมื่อมีการปรับตัวในองค์ประกอบด้านต่างๆ ของวงกันตรึม ก็ย่อมส่งผลให้มีการปรับบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตามไปด้วย เพื่อให้กันตรึมมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในด้านการให้ความบันเทิง

ผู้วิจัยเห็นว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นวงกันตรึมเก่าแก่และมีพัฒนาการมายาวนาน มีการปรับปรนองค์ประกอบหลายด้านที่น่าสนใจ อีกทั้งยังมีการสืบทอดบทบาทหน้าที่ดั้งเดิมและปรับบทบาทของเพลงกันตรึมอยู่เสมอ ในภาวะสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตลอดจนขนบนิยมในการเสนอของหมู่ชน และการหลั่งไหลของดนตรีหลากหลายรูปแบบจากสังคมเมือง แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็สามารถดำรงอยู่ได้และได้รับความนิยมอย่างมากมาจนปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีกระบวนการปรับปรนวงกันตรึมอย่างไร และบทบาทของเพลงกันตรึมที่ดำรงอยู่มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อคนในสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ศึกษาการปรับปรนของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์
2. ศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ความสำคัญของการวิจัย

ในการศึกษานี้ทำให้เข้าใจลักษณะของการปรับปรุงขององค์ประกอบการแสดงของวงกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมที่มีต่อสังคมกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ที่บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 และรวบรวมเพลงกันตรึมจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 320 เพลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปรับปรุง หมายถึง การปรับหรือผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติอยู่ในอดีตให้ลดความเคร่งครัดลง เพื่อประยุกต์เพิ่มเติมรายละเอียดบางอย่าง เพื่อให้วงกันตรึมเข้ากับยุคสมัยและสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการถ่ายทอดเสียงคำศัพท์ภาษาเขมรถิ่นไทย ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากหนังสือคู่มือระบบเขียนภาษาเขมรถิ่นไทยอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน : 2556)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบลักษณะการปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์
2. ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านกันตรึมที่มีต่อวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม
 - 1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและปรับปรุง
 - 1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work Research) ในเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview Medthods) โดยการสัมภาษณ์ครูน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ผู้แสดง ผู้ชม ที่เป็นเจ้าของพื้นที่เมืองสุรินทร์มายาวนาน

2.2 การสังเกตการณ์ (Obsevation Medthods) ทั้งสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มี ส่วนร่วม

3. การถอดเสียงคำ ถ้อยคำ เพลงกันตรึมจากภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาไทยกลาง
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้อง
5. เรียบเรียงและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและปรับเปลี่ยน
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม

สมจิตร พวงบุตร (2527) ได้กล่าวว่าคุณค่าของเพลงพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ คือ คุณค่าทางด้านภาษา ประกอบด้วยฉันทลักษณ์ของเพลง และการเลือกสรรคำ เพลงส่วนใหญ่ใช้คำน้อยแต่มีความหมายมาก มีการใช้คำให้เกิดภาพ ใช้ถ้อยคำเป็นสัญลักษณ์ และใช้คำประเภทร้อยคำ คุณค่าทางด้านสังคมวิทยา เนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่แสดงถึงความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ และวิถีชีวิตประจำวัน คุณค่าทางด้านจริยศาสตร์ โดยแสดงถึงลักษณะความประพฤติที่ผิดจารีตประเพณี เป็นความประพฤติที่สังคมไม่ต้องการ คุณค่าทางด้านจิตวิทยา โดยเป็นการแสดงพฤติกรรมการเก็บกดของคนในสังคม และคุณค่าทางด้านดนตรี โดยเป็นเพลงที่มีทำนองจังหวะช้าโหยหวนและทำนองจังหวะเร็ว

ภูมิจิต เรืองเดช (2529) ได้ศึกษาลักษณะทั่วไปของเพลงพื้นบ้านกันตรึม ความคิดคำนึงในบทเพลงกันตรึม สุนทรียพจน์ในบทเพลงกันตรึม และการเล่นเพลงพื้นบ้านในอีสานใต้ โดยกล่าวถึงเพลงกันตรึมว่า เป็นเพลงชาวบ้านในเขตอีสานใต้ บางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ขับร้องด้วยภาษาเขมร มีลีลาท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะและดูแปลกไปจากเพลงชาวบ้านในถิ่นอื่นๆ ของประเทศไทย เพลงกันตรึมมีวิวัฒนาการมาจากการเล่นเพลงพื้นบ้านในแบบต่างๆ ของชาวเขมร เช่น มโหรีเขมร เบริน เจริญต่างๆ เมื่อวิวัฒนาการมาเป็นเพลงชาวบ้านที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “เพลงกันตรึม” ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2520-2526 มีวงกันตรึมเกิดขึ้นมากมายในเกือบทุกหมู่บ้านที่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่น ในปัจจุบันเพลงกันตรึมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างๆ ออกไปตามความนิยมของผู้ฟัง

ศิริ ผาสุก และคณะ (2536) ได้กล่าวไว้ในสุรินทร์ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยว่า เพลงพื้นบ้านกันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่นำเอาจังหวะตีโทน ใจะ คะครึม-ครึม มาเป็นชื่อดนตรี เรียกว่ากันตรึม ซึ่งหมายถึงโทน บทร้องกันตรึมเป็นภาษาเขมร การเล่นกันตรึมนิยมเล่นในงานมงคล

ต่างๆ เช่น งานมงคลสมรส งานโกนจุก บวชนาค หรืองานเทศกาลประจำปี เครื่องดนตรีประกอบด้วย สก็วอล (กลองโทน) 1 คู่ ปี่อ้อ 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 2 คู่ ซอด้วง 1 คัน ผู้เล่นดนตรีในวงกันตรึมจะมีประมาณ 6-8 คน ผู้ร้องจะเป็นชายหญิงอาจจะมี 1-2 คู่ หรือชาย 1 คน หญิง 2 คน โดยทั่วไปนิยม ชาย 2 คน หญิง 2 คน การแต่งกายทั้งนักดนตรีและนักร้องชายหญิงจะไม่มีแบบแผนตายตัว จะแต่งตามความสะดวกสบายทันสมัยและถูกใจผู้ชม บทเพลงที่ใช้ประกอบวงกันตรึม ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราวมักคิดคำกลอนให้เหมาะกับงานที่เล่น หรือใช้บทร้องเก่าๆ ที่จำกันมา บทเพลงและทำนองเพลงกันตรึมมีหลายทำนองหลายจังหวะ ซึ่งมีมากจนไม่มีใครจำทำนองเพลงได้ เพราะไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ บทเพลงกันตรึมแบ่งออกเป็น 4 ประเภท 1. บทเพลงชั้นสูงหรือเพลงครู เป็นบทที่ถือว่ามีความไพเราะสูงศักดิ์ทำนองเพลงโหยหวนแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงสวายจุ่มเวียด เป็นต้น 2. บทเพลงสำหรับขบวนแห่ มีทำนองสง่า ครึกครื้นสนุกสนาน มีการฟ้อนรำประกอบการขับร้องมีหลายทำนอง เช่น รำพาย เป็นต้น 3. บทเพลงเบ็ดเตล็ดต่างๆ เป็นบทเพลงที่มีทำนองรวดเร็ว เร่งร่า ให้ได้รับความสนุกสนาน ใช้เป็นบทขับร้องในโอกาสทั่วไป เช่น เกี่ยวพาราฮี ส่งสอน สุขขัญ รำพึง รำพัน ฯลฯ มีทำนองหลายทำนอง เช่น อมตูก มะลปโดง เป็นต้น 4. บทเพลงประยุกต์ เป็นบทเพลงที่ใช้ทำนองเพลงลูกทุ่งประยุกต์ เป็นทำนองเพลงกันตรึม เช่น ดิสโก้กันตรึม สัญญาประยุกต์ เป็นต้น

บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ (2556) กล่าวถึงกันตรึมในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ว่า วงกันตรึมผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมาช้านาน และยังเกี่ยวข้องกับความคิดดีดีและงานประเพณีต่างๆ ตามความเชื่อที่ยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่อีสานใต้ วิวัฒนาการของวงกันตรึมมีการปรับประยุกต์ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากดนตรีในพิธีกรรมสู่ดนตรีเพื่อความบันเทิงไปตามรสนิยมของผู้ชม เครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงในแต่ละคณะไม่มีแบบแผนตายตัว ท่วงทำนองเพลงมุ่งความสนุกสนานเป็นสำคัญ สำหรับการสร้างกลองกันตรึมใช้ไม้ ดิน และหนังสัตว์ เป็นวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของเสียงและส่งผลต่อความรู้สึกตลอดจนความเชื่อของศิลปิน และแม้รูปแบบของกันตรึมจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม แต่ยังมี การถ่ายทอดความรู้สึบต่อกันไปโดยวิธีการถ่ายทอดแบบซึมซับ การถ่ายทอดแบบเลียนแบบ และการถ่ายทอดแบบบ่มเพาะ พิธีกรรมการถ่ายทอดความรู้กันตรึมประกอบด้วยพิธีไหว้ครูมอบตัวเป็นศิษย์ พิธีไหว้ครูก่อนการแสดง และพิธีไหว้ครูประจำปี สะท้อนความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับไสยศาสตร์ โดยมีศิลปินเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์หรือเปลี่ยนแปลงประเพณี พิธีกรรม กันตรึมจึงเป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่าของอีสานใต้ที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ และสะท้อนความเชื่อตลอดจนวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกันตรึม

วิเศษ ชาญประโคน (2539) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้ เป็นการศึกษาองค์ประกอบและคุณค่าทางสังคมของกันตรึม ผลการศึกษาพบว่า กันตรึมมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบของกันตรึมซึ่งได้แก่ จำนวนผู้เล่น การแต่งกาย เครื่องดนตรี คำร้อง ทำนอง และองค์ประกอบของการแสดงซึ่งเริ่มจากไหว้ครู แนะนำตัว ทักทาย เกี่ยวพาราฮี และการลา สำหรับคุณค่าทางสังคมของกันตรึมพบว่า เพลงกันตรึมสะท้อนคุณค่า 3 ด้าน คือ ด้านวิถีชีวิต ได้แก่ อาชีพ ความเชื่อความศรัทธา ด้านระบบครอบครัวและเครือญาติ ได้แก่ การเป็นครอบครัวขยายมีผู้ชายเป็นผู้นำ และด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การเป็นสังคมเกษตร และการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด

พรรณราย คำโสภา (2540) ศึกษาเรื่องกันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสและวิธีการแสดง มาตราเสียง การเทียบเสียง คำร้อง ทำนอง โครงสร้างของทำนองเพลง การประสานเสียง จังหวะ และโครงสร้างชั้นลักษณะของบทเพลง ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาพบว่าเดิมนั้นดนตรีพื้นบ้านกันตรึมมุ่งบรรเลงเพื่อความสนุกสนานของชาวบ้าน เป็นทำนองสั้นๆ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่อมาจึงปรับปรุงให้เป็นรูปแบบมากขึ้นโดยได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมจากหน่วยงานทางราชการจึงมีการบรรเลงประกอบการแสดงในงานทั่วไปทั้งงานมงคลและอวมงคล เดิมการแต่งกายของผู้แสดงเป็นการแต่งตามสมัยนิยมต่อมาจึงปรับปรุงให้สวยงามขึ้น มาตราเสียงของเพลงกันตรึมในอดีตมีลักษณะเฉพาะแต่ปัจจุบันมีความใกล้เคียงกับมาตราเสียงสากลมากขึ้น การเทียบเสียงนิยมใช้ซอเทียบเสียงเข้ากับเสียงปี่อ้อ คำร้องเป็นภาษาเขมรสูงหรือภาษาเขมรปนไทย การประสานเสียงจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญเพราะลักษณะการบรรเลงของผู้บรรเลงดนตรีกันตรึม เครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนอง ด้วง ปี่อ้อจะบรรเลงคลอเสียงร้อง โครงสร้างชั้นลักษณะของบทเพลงจะเป็นทำนองที่ซ้ำๆ กลับไปกลับมา

เครือจิต ศรีบุญนาค (2541) ศึกษาเรื่องการศึกษาเจตคติต่อเพลงพื้นบ้านอีสานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตอีสานใต้ ได้กล่าวถึงวงดนตรีพื้นเมืองกันตรึมโดยสรุปว่าเป็นการเอาจังหวะตีโทน โฉ๊ะ-คะครึม-ครึม มาเป็นชื่อวงดนตรี เรียกว่า “กันตรึม” การเล่นกันตรึมนิยมเล่นในงานมงคลต่างๆ เช่น งานมงคลสมรส โคนจุก บวชนาค หรืองานเทศกาลต่างๆ ในสมัยโบราณนั้นงานมงคลสมรสจะต้องมีวงดนตรีเล่นกล่อมหอนจนถือเป็นประเพณี กันตรึมได้พัฒนามาจนกลายเป็น “กันตรึมร็อก” ในช่วงปี พ.ศ. 2539 โดยวงของดาร์ก็เป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งเป็นการประยุกต์ขึ้นใหม่ด้วยการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมและเล่นจังหวะที่เร้าใจ สนุกสนาน เพลงร้องยังเป็นภาษาท้องถิ่นที่ฟังเข้าใจง่าย แต่งเรียบเรียงทำนองขึ้นใหม่ จะร้องโดยไม่มีมาร้องโต้ตอบ เพียงแต่ผลัดกันร้องระหว่างชาย-หญิง และมีหางเครื่องมาเต้นประกอบ ลักษณะเพลงเป็นเพลงแนวลูกทุ่ง

โฆสิต ดีสม (2544) ศึกษาเรื่องพัฒนาการของกันตรึมบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร สังเกต และสัมภาษณ์ผู้รู้ในหมู่บ้าน หัวหน้าคณะกันตรึม 3 คณะ คือ คณะนายพูน สามสี คณะนายโบราณ จันทร์กลิ่น และคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ นักดนตรีโบราณ 3 คน นักแสดงชาย 3 คน นักแสดงหญิง 3 คน และผู้ที่สนใจเพลงกันตรึม จากอดีตถึงปัจจุบัน 10 คน โดยศึกษาภาพรวมด้านพัฒนาการ องค์ประกอบของการบรรเลงเพลง การขับร้องและการฟ้อนรำของวงกันตรึมบ้านดงมัน ผลการศึกษาพบว่า วงกันตรึมบ้านดงมันมี องค์ประกอบดนตรีแบบดั้งเดิม คือ ปี่อ้อ 1 เล้า ซอกันตรึม 1 คัน โทน 2 ใบ และเครื่องดนตรีกำกับ จังหวะ ฉิ่ง ฉาบ กรับ ต่อมาได้พัฒนาโดยนำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการบรรเลง ได้แก่ ซอไฟฟ้า กลองชุด อีเลคโทน กลองทอม เบส และกีตาร์ ผลการศึกษารายละเอียดด้านบทเพลงพบว่า แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ บทเพลงประกอบการไหว้ครู บทเพลงพิธีสำหรับขบวนแห่ บทเพลงเบ็ดเตล็ด บทเพลงในพิธีกรรม บทเพลงกันตรึม ใช้ประกอบการแสดง บทเพลงกันตรึมประยุกต์ วงกันตรึมบ้านดงมันได้พัฒนาองค์ประกอบด้านบทเพลงขึ้นตามโอกาสต่าง ๆ เช่น การรณรงค์เลือกตั้ง โฆษณาหาเสียง รณรงค์ต่อต้านโรคติดต่อ ยาเสพติด บทเพลงได้มีการประยุกต์ให้ทันสมัย โดยการประพันธ์บทเพลง กันตรึมในทำนองต่างๆ ซึ่งบทเพลงดั้งเดิมไม่สามารถนำมาใช้ประกอบการบรรเลงได้ องค์ประกอบด้าน การแสดงของกันตรึมบ้านดงมัน ซึ่งแสดงตามโอกาสต่างๆ คือ งานมงคล งานอวมงคล และงาน พิธีกรรมต่างๆ ได้พัฒนาองค์ประกอบการแสดงจากการบรรเลงประกอบการร้องกันตรึมแบบพื้นบ้าน มีการพัฒนารูปแบบ เพิ่มไฟ แสง สี เสียง เวที มีชุดการแสดงอย่างหลากหลาย สลับกับการร้องเพลง ลูกทุ่ง สตริง หมอลำ มีการลงทุนเตรียมการปรับปรุงรูปแบบวงกันตรึมอยู่ตลอดเวลา ผลการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบด้านการขับร้องเพลงกันตรึมบ้านดงมันพบว่า แบ่งได้ 5 ประเภท คือ ขับร้องเพลงครู (เพลงไหว้ครู) เพลงประกอบพิธีสำหรับขบวนแห่ เพลงเบ็ดเตล็ดและการแสดง เพลงในพิธีกรรม และ เพลงกันตรึมประยุกต์ การขับร้องเพลงกันตรึมบ้านดงมัน ได้พัฒนาการขับร้อง เช่น นำทำนองเพลงอื่นที่ไม่ใช่ทำนองที่กำหนดไว้ในเพลงครู ด้วยเหตุผลไม่สามารถบรรเลงหรือขับร้องได้ โดยนำเอาบทเพลง สมัยใหม่เข้ามาใช้ในขบวนแห่ กำหนดทำนองเพลงไว้เป็นเพลงชุดการแสดง เช่น ชุดเรือมอันเร เรือม อัสตราภรณ์ เรือมแกลมอ บางทำนองได้เลียนแบบเพลงทั่วไปที่กำลังนิยมมาบรรเลง ผลการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบด้านการฟ้อนรำกันตรึมบ้านดงมันพบว่า แบ่งเป็น 7 ประเภท คือ ฟ้อนรำเกี่ยวกับพิธีกรรม ประเพณี เกี่ยวกับอาชีพของชาวบ้าน เกี่ยวกับการเลียนแบบเกี่ยวกับประติมากรรมที่ปรากฏใน ปรากฏ ประคบเกี่ยวกับบทเพลงกันตรึม เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราฮี และเกี่ยวกับกันตรึมประยุกต์ กันตรึมบ้านดงมันได้พัฒนาการฟ้อนรำซึ่งแต่ดั้งเดิมไม่มีการฟ้อนรำประกอบการบรรเลง ต่อมาได้มีผู้ คิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำเป็นชุดการแสดงต่างๆ มากมาย เช่น การฟ้อนรำชุดกันตรึม อาโย นอรแก้ว แสฮอม และประยุกต์ทันสมัย มีท่าเต้นที่สวยงามเร้าใจ

งรบ จันทรเต็ม (2549) ศึกษาเรื่องกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง บ้านโคกโพธิ์ ตำบล สะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของดนตรีกันตรึม และศึกษาลักษณะกายภาพของเครื่องดนตรี และคุณลักษณะทางดนตรีในเชิงดุริยางควิทยา ผล การศึกษาพบว่ากันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง ประกอบด้วยนักร้องฝ่ายชายและฝ่ายหญิงอย่าง ละ 1 คน นักดนตรี 7 คน และนางรำ 8 คน เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบด้วย กลองกันตรึม 2 ลูก ซอกันตรึมหรือตรัว 1 คัน กรับ 2 คู่ ฉิ่งและฉาบอย่างละ 1 คู่ รูปแบบของบทเพลงเป็นแบบร้อยเนื้อ ทำนองเดียว บทเพลงหรือทำนองเพลงที่บรรเลงมี 3 ประเภท คือ บทเพลงไหว้ครู บทเพลงขับร้อง ประกอบพิธีกรรม และบทเพลงขับร้องประยุกต์

ภทรวดี ภูษาภิรมย์ (2549) วิจัยประวัติและวิวัฒนาการของดนตรีไทยภาคกลางและภาค อีสานใต้ เพื่อศึกษาประวัติรวมทั้งวิวัฒนาการของดนตรีและเพลงพื้นเมืองในภาคกลางและภาคอีสาน ใต้ ผลการศึกษาดนตรีพื้นเมืองอีสานใต้พบว่า จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ตามความแตกต่างทางวัฒนธรรม คือ กลุ่มวัฒนธรรมไทยโคราช และกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ในกลุ่มวัฒนธรรมไทยโคราช ได้แก่ วัฒนธรรม ของกลุ่มคนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ใกล้ภาคกลาง จึงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภาคกลาง มี การละเล่นอื่นๆ คล้ายกับภาคกลาง สำหรับกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ได้แก่ วัฒนธรรมของกลุ่มคนใน จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ซึ่งมีกลุ่มคนเขมรเป็นชนกลุ่มใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมเขมรเป็น วัฒนธรรมกระแสหลัก โดยเฉพาะวัฒนธรรมดนตรีที่เรียกว่าวัฒนธรรมกันตรึม ภายหลังจากรัฐบาลใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา วัฒนธรรมดนตรีตะวันตกจากส่วนกลาง เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมทำให้ศิลปินปรับปรุงองค์ประกอบการแสดงดนตรีตามอย่างวง ดนตรีลูกทุ่ง เกิดเพลงโคราชรูปแบบใหม่ที่เรียกว่าเพลงโคราชชิง และเกิดวงกันตรึมรูปแบบใหม่ขึ้น

ช้ำคม พรประสิทธิ์ (2550) วิจัยวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทย ภาคอีสานใต้และภาคกลาง เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการบรรเลง รวบรวมบทเพลงประจำถิ่นภาคอีสานใต้และภาคกลางอย่างเป็น รูปธรรม โดยกล่าวถึงดนตรีในอีสานใต้ว่ามีลักษณะเฉพาะของตัวเองและมี 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเริ่มต้นกิจกรรมด้วยการไหว้ครู ส่วนกลางเป็นเนื้อหาหรือกิจกรรม จบด้วยการลาและอวยพร สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกันได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความบันเทิง และกล่าวถึง จุดมุ่งหมายและโอกาสที่ใช้ในการเล่นกันตรึมว่าเล่นในโอกาสต่างๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืองาน อวมงคล โดยสรุปจุดมุ่งหมายในการเล่นไว้ 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นการเล่นตามความเชื่อถือ ของคนในท้องถิ่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การเล่นประกอบพิธีกรรมมะม่วง ซึ่งเป็นการเล่น เกี่ยวกับการทรงเจ้าเข้าผี ประการที่สองเป็นการเล่นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเกี่ยวกับงานมงคลต่างๆ และประการสุดท้ายเป็นการเล่นเพื่อเป็นการรักษาศิลปะประเพณีพื้นบ้านมิให้สูญหายและเป็นการ

ส่งเสริมการแสดงทางดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะพื้นถิ่นอีสานใต้ซึ่งถือว่ากันตรึมเป็นดนตรีที่มีความสำคัญและแสดงเอกลักษณ์ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนที่มีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

ภูมิจิต เรื่องเดช และคณะ (2550) ศึกษาวิจัยศิลปะการละเล่นกันตรึมในฐานะเพลงพื้นบ้านของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรีและรูปแบบการแสดงในพิธีกรรมและบทร้องพื้นบ้าน ในลักษณะของภาพรวมเพื่อให้เห็นพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของการละเล่นกันตรึม กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยได้แก่ คณะกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 คณะ คือ คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ ได้แก่ คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง และคณะบุญถึง คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ ได้แก่ คณะกันตรึมโรงเรียนพลับพลายชัยพิทยาคม และคณะกันตรึมโรงเรียนภัทรบพิตร และศึกษากันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ 4 คณะ คือ คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ ได้แก่ คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และคณะกันตรึมสมานชัย คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ คือ คณะกันตรึมโรงเรียนสุรวิทยาคาร และคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน พบว่า การละเล่นกันตรึมวงอาชีพทั้ง 4 คณะของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ยังคงรักษาศิลปะดั้งเดิมของการละเล่นกันตรึมทั้งด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี การแสดงในพิธีกรรมและบทร้องเพลงพื้นบ้าน แต่หากเจ้าภาพต้องการให้ประยุกต์เป็นการแสดงสมัยใหม่ก็จะเพิ่มกลองชุด และอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งดัดแปลงการแสดงให้มีหางเครื่องหรือที่เรียกว่าแดนเซอร์โดยแต่งกายแบบสมัยใหม่ตามความเหมาะสม ส่วนคณะกันตรึมในสถานศึกษาทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์รวม 4 คณะ ต่างรักษาเอกลักษณ์การแสดงแบบดั้งเดิมโดยไม่มีการประยุกต์ทั้งเครื่องดนตรี การแสดงดนตรีและบทร้องเป็นการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านกันตรึมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ การส่งเสริมให้มีคณะกันตรึมในสถานศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป

สุนทร อ่อนคำ (2551) ศึกษาเรื่องเจريง กันตรึม : วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมกลุ่มชนเขมรอีสานใต้ เป็นการวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมกลุ่มชนเขมรอีสานใต้จากเพลงเจริงและเพลงกันตรึม โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อน 4 ด้าน คือ ด้านสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านค่านิยมและความเชื่อ และพบว่าภาพสะท้อนที่พบมากที่สุดได้แก่ ภาพสะท้อนด้านค่านิยมและความเชื่อ รองลงมา คือ ภาพสะท้อนด้านสภาพชีวิตและความเป็นอย่างอยู่ และภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และสุดท้าย คือ ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี

รววิทย์ วราสินธ์ (2554) ศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนดนตรีกันตรึมในพิธีเรือมมะม่วงของเขมรถิ่นไทย เป็นการศึกษาศักยภาพและการปรับเปลี่ยนดนตรีกันตรึมในพิธีเรือมมะม่วงของกลุ่มเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนดนตรีกันตรึมในพิธีเรือมมะม่วง คือ การนำพิธีมาเป็นแนวทางหลักในการจัดการปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนในชุมชน

ดนตรีกันตรึมมีโอกาสแสดงเฉพาะในพิธีมะม่วงเท่านั้นจึงยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนใดๆ ต่อมาพิธีเรือมมะม่วงถูกลดบทบาทลงเนื่องจากมีการพัฒนาระบบการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลให้นักดนตรีกันตรึมต้องขยายพื้นที่การแสดงออกไปในงานพิธีอื่นๆ โดยมีการนำเครื่องดนตรีประกอบจังหวะมาเสริมสร้างบรรยากาศ การนำเครื่องเสียงมาใช้ในพิธีเรือมมะม่วง ทำให้ดนตรีกันตรึมได้รับผลกระทบและต้องปรับเปลี่ยนโดยการนำเพลงอื่นๆ มาใช้ในขั้นตอนการไหว้ครู มีการบรรเลงแบบเมดเลย์ เมื่ออุตสาหกรรมดนตรีขยายวงทำให้มีการบันทึกเทปดนตรีกันตรึมจำหน่าย วงกันตรึมจึงต้องพยายามผลิตเพลงให้ถูกใจค่ายเพลง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและปรับปรุง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

ประยูทธ วรณอุดม (2540) ศึกษาบทบาทและการดำเนินกลยุทธ์ของสื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมศิลปะการร้องรำพื้นบ้านหมอลำ โดยศึกษาจากสื่อ 5 ประเภท คือ วิทยุ โทรทัศน์ ใตตทัศน์ ปรกรณ์ สิ่งพิมพ์ และภาพยนตร์ พบว่าสื่อมวลชนประเภทต่างๆ มีเกณฑ์การเลือกหมอลำเพื่อการส่งเสริมในลักษณะเดียวกัน คือ เลือกหมอลำที่สามารถสร้างรายได้ เป็นที่ต้องการของตลาดและเข้ากับกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่มากที่สุด เช่น หมอลำประยุกต์ หมอลำลูกผสม และหมอลำที่ได้รับเลือกนี้หากมีลักษณะบางอย่างไม่เข้ากับวัฒนธรรมของสื่อมวลชนก็จะมีปรับเปลี่ยนทั้งรูปแบบและเนื้อหา ส่วนหมอลำประเภทดั้งเดิมจะไม่ได้รับเลือกมาผลิตและเผยแพร่เท่าใดนัก สื่อมวลชนปัจจุบันมีบทบาททั้งในด้านเป็นคุณและเป็นโทษต่อการส่งเสริมหมอลำ ในด้านเป็นคุณ คือ การเป็นช่องทางในการเผยแพร่ให้หมอลำออกไปสู่สังคมและการเป็นผู้ผลิตซ้ำทำให้หมอลำยังคงมีอยู่ ส่วนในด้านที่เป็นโทษ คือ สื่อมวลชนมีส่วนทำให้หมอลำต้องปรับเปลี่ยนตัวเองไปอย่างมากเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมสื่อ จนหมอลำบางประเภทแทบจะหาเค้าเดิมไม่พบ

แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2546) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย ช่วง พ.ศ. 2537-2543 พบว่าจากเดิมการแสดงลำเรื่องจะนิยมแสดงเรื่องแนวจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานพื้นบ้าน แต่หลังเกิดภาวะซบเซาในวงการลำเรื่อง หมอลำเรื่องหลายคนจะจึงได้ปรับการแสดงเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมด้วยการแต่งเรื่องแนวใหม่ ซึ่งมีลักษณะร่วมสมัย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมมากขึ้น โดยเป็นการสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวอีสาน ทั้งโลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ เศรษฐกิจ การศึกษา ความเชื่อศาสนา และโลกทัศน์ที่มีต่อชุมชน และปรากฏการคิดเชิงประเมินค่าว่าเงินมีความหมายอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมและบริโภคนิยม สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัยพบว่า มีทั้งปัจจัยภายในวงการลำเรื่อง ได้แก่ หัวหน้า

คณะหมอลำ หมอลำ และผู้ประพันธ์กลอนลำที่พยายามปรับตัวให้อยู่รอดท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรสนิยมและกระแสความสนใจของกลุ่มผู้ชม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศ และสื่อบันเทิงอื่นๆ

ชาญวิทย์ ชุมศรี (2549) ศึกษาเรื่องการศึกษาระยะเล่นพื้นบ้านกลองยาว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้การละเล่นพื้นบ้านกลองยาวดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน กระบวนการในการปรับตัวของคณะกลองยาว และแนวทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้านกลองยาว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านกลองยาวในปัจจุบัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเครื่องดนตรีประกอบในการบรรเลงกลองยาว โดยนำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ประเภทเครื่องหนังหุ้มและเครื่องโลหะบรรเลงร่วมกันทำให้เกิดความครึกครื้น ปัจจัยด้านโอกาสในการแสดง คือ การได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีส่วนรวมและงานประเพณีส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการสร้างรายได้ จากการศึกษาคณะกลองยาวมีรายได้จากการแสดง 3,000-9,000 บาท ต่อครั้ง ปัจจัยด้านความต้องการของผู้ว่าจ้างหรือผู้ชมการแสดง ที่ให้คณะกลองยาวร่วมแสดงในงานประเพณีต่างๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นการละเล่นพื้นบ้านกลองยาวว่ามีการดำรงอยู่ และปัจจัยด้านการสืบทอด เห็นได้จากที่มีการดำรงอยู่ของคณะกลองยาวในปัจจุบัน กระบวนการในการปรับตัวของเพื่อความอยู่รอดของคณะกลองยาว ได้แก่ การประสมวงกลองยาวแบบประยุกต์ โดยการนำเครื่องดนตรีสากลเข้าร่วมบรรเลงในการแสดงกลองยาว การบรรเลงกลองยาวแบบประยุกต์ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบรรเลงให้มีจังหวะที่กระชับขึ้นเพื่อให้กลมกลืนกับเพลงในปัจจุบันที่นำมาบรรเลง และการประยุกต์เครื่องแต่งกายที่มีรูปแบบเดียวกันซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละคณะ แนวทางในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้านกลองยาว ได้แก่ การจัดให้มีการเรียนการสอนกลองยาวในสถานศึกษาของชุมชน การจัดประกวดกลองยาว เพื่อให้เกิดการพัฒนาประยุกต์ และการจัดให้มีสื่อกลองยาวแบบวีดิทัศน์หรือวิดีโอซีดีเพื่อสะดวกในการศึกษาเผยแพร่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงทางวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดของกลุ่มชนมาโดยตลอดไม่ว่ายุคใดสมัยใด การต่อสู้เพื่อปรับปรุงวัฒนธรรมให้เข้ากับปัญหาความจำเป็นใหม่ๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคม ทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของวัฒนธรรม การปรับปรุงทางวัฒนธรรม เป็นการปรับและการผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติให้ดีขึ้นและค่อยๆ ลดความเคร่งครัดลงมา โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อโดยการผ่อนผันกฎเกณฑ์ จารีตบางประการที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้กับสภาพปัจจุบันลงและในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ก็มีการประยุกต์ใช้

วัสดุสิ่งของอุปโภคบริโภคที่สามารถหาได้ในปัจจุบันเข้ามาใช้เพื่อความสะดวกสบาย นอกจากนี้ยังมี การยอมรับประเพณีกิจกรรมบางอย่างจากสังคมไทยและสังคมตะวันตกเข้ามาปฏิบัติด้วย

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนเป็นการที่เราเอาสิ่งที่คืออยู่แล้วในอดีตมา ผสมผสานเข้ากับสิ่งที่เหมาะสมที่เลือกเฟ้นจากภายนอกเพื่อปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการปรับเปลี่ยนมีหลายปัจจัย คือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัย ทางการศึกษา ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา ปัจจัยทางด้านความเจริญก้าวหน้าด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยน

เพ็ญฟ้า ลัษมณี (2544) ศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่หมู่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองมะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมว่า ประเพณีหลู่ สังกาลคำของชาวไทยใหญ่ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับประเพณีชาวไทยพื้นเมืองด้วยการทอดถวาย ผ้ากฐินในพิธีการเดียวกัน โดยนำผ้าสังกาลหรือผ้าไตรจีวรที่ได้เตรียมไว้มาจัดแบ่งให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแต่ เดิมชาวไทยใหญ่จัดถวายผ้าสังกาลให้เฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นหัวหน้าหรือเจ้าอาวาสเท่านั้น เมื่อมีการปรับ ปรนการทอดถวายผ้ากฐินได้เตรียมผ้าไตรอย่างน้อย 3 ชุดขึ้นไปเพื่อถวายให้กับพระสงฆ์ที่เป็นประธาน และคู่สวดอีก 2 ชุด การถวายผ้ากฐินเป็นคตินิยมของชาวไทยพื้นเมืองที่เชื่อว่ามีอานิสงส์มากทำให้ ได้อุปกกรรมเป็นบริวาร และบริวารกฐินอีกจำนวนมาก ส่วนประเพณีเกี่ยวกับการตาย เดิมในสังคมชาว ไทยใหญ่มีข้อห้ามตามความเชื่อเรื่องการตายที่ว่าชาวไทยใหญ่ที่เสียชีวิตนอกหมู่บ้านจะด้วยสาเหตุใดก็ ตามญาตินำศพกลับเข้ามาในหมู่บ้าน หรือนำศพผ่านกลางหมู่บ้านไม่ได้และจะต้องฝังศพ ณ ที่ผู้ตาย เสียชีวิตเท่านั้น ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนพิธีการทำศพแบบดั้งเดิมมาเป็นการฌาปนกิจศพตามแบบอย่าง ของชาวไทยพื้นเมืองและมีการปรับเปลี่ยนความเชื่อในการฝังศพมาเป็นการเผาแทน

พิมุข ชาญธนะวัฒน์ (2546) ศึกษาการปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ ชาวไทยใหญ่ กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอยางตลาด จังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวถึง การปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่า สภาพของสังคมและวัฒนธรรมทุกแห่งย่อม จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวที่เป็นพลวัต (Dynamic) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การเพิ่มจำนวน ประชากร ลักษณะทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกันกับคนไทย และสภาพ ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน และปัจจัยภายนอกได้แก่ การพัฒนาของรัฐ การพัฒนาบุคคลและองค์กร อีกระยะและการอพยพของประชากรต่างถิ่น โดยกระบวนการปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงเกิดจากการขัดเกลา ทางสังคม การลอกเลียนแบบ การมีค่านิยมแบบใหม่ การยอมรับลักษณะความเป็นสากล และการ หยิบยืมทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันของตน ซึ่งการปรับเปลี่ยน

เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังส่วนอื่น ๆ ของสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสมดุลซึ่งกันและกันจึงได้มีการรักษารูปแบบดั้งเดิมที่เห็นว่าดีและยังมีประโยชน์เอาไว้ ขณะเดียวกันก็มีการรับเอาวัฒนธรรมต่างๆ จากสังคมภายนอกที่คิดว่าดีเข้ามาผสมผสานเพิ่มเติมด้วย

พัชรา กิจปฐมมงคล (2547) ศึกษาเรื่องพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม กล่าวถึงการปรับปรุงว่า ประเพณีพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในรอบปีและรอบชีวิตตามความเชื่อทางศาสนาที่ผสมผสานกันระหว่างศาสนาพุทธมหายาน ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า พร้อมกับการบูชาบรรพบุรุษและการนับถือเจ้า เมื่อเวลาผ่านไปหลายชั่วอายุคน ความเชื่อดั้งเดิมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมนั้นๆ ตามมารูปแบบของพิธีกรรมและขั้นตอนตามความเชื่อเดิมเปลี่ยนไป มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จึงเกิดการปรับปรุงพิธีกรรมต่างๆ ของวัฒนธรรมจีนขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการปรับปรุง ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการปรับปรุงของวงกัณฑ์มนต์น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2545) กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านมีความสำคัญ คือ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพราะเนื้อหาของเพลงสะท้อนถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เพลงพื้นบ้านได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นความเชื่อค่านิยมของสังคมที่ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพลงพื้นบ้านได้ให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม ในสภาพสังคมที่ยังไม่มีความเจริญทางวัตถุต่างๆ เพลงพื้นบ้านนับว่าเป็นมรดกชิ้นเอกของชาวบ้านที่สร้างความเพลิดเพลินให้แก่คนในสังคม เพลงพื้นบ้านได้สร้างความสามัคคี ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม เพราะการร้องเพลงร่วมกันจะช่วยให้เกิดความรัก ความปรองดอง และความเป็นพวกพ้องเดียวกัน เพลงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือควบคุมสังคม แม้เนื้อหาของเพลงจะมีการกล่าวถึงการละเมิดประเพณีที่ดีงามของสังคม ดังปรากฏในเนื้อหาที่ว่าด้วยการชิงชู้ แต่ในบทบาทจะชี้แนะระเบียบแบบแผน ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เพลงพื้นบ้านได้ให้การศึกษาแก่คนในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิต การเลือกคู่ครอง หรือในเนื้อร้องอาจมีการสอดแทรกคำสอนทางศาสนาและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ควรปฏิบัติ เพลงพื้นบ้านได้ช่วยระบายความคับข้องใจให้แก่ชาวบ้าน เพราะผู้ร้องเพลงพื้นบ้านจะสอดแทรกอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนได้อย่างอิสระ

พิเชษฐ เดชมิตร (2548) กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาท คือ เป็นเหมือนสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อ ศาสนา และระบบชนชั้นทางสังคม มีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ ซึ่งจะพบในบทเพลงที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เป็นต้น เป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานและชี้แนะระเบียบแบบแผน รวมทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม มีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อ และทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล และมีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ธิดา ศรินารว (2548) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของดนตรีในสังคมไทยว่ามีหลายประการ คือ เป็นดนตรีในชีวิตประจำวันโดยดนตรีเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตั้งแต่ก่อนเกิดจนกระทั่งตายไป เป็นดนตรีเพื่อความบันเทิง ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นคนในชนชั้นใดต่างก็ใช้ดนตรีเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง เป็นดนตรีในงานพิธีกรรม ในพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมราษฎร์หรือพิธีกรรมหลวงก็ล้วนแต่มีดนตรีเป็นองค์ประกอบ เป็นดนตรีในงานเทศกาล-ประเพณี นอกจากดนตรีจะมีบทบาทในพิธีกรรมต่างๆ ของสังคมไทยแล้ว ดนตรียังเข้าไปมีบทบาทหน้าที่อยู่ในงานเทศกาลและงานประเพณีสำคัญๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศด้วย เป็นดนตรีในการบำบัดรักษาโรคและสุขภาพ โดยใช้ดนตรีเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับการบำบัดที่มีภาวะไม่ปกติ ไม่สบายกายหรือใจให้มีความรู้สึกดีขึ้น

สุกัญญา สุจฉายา (2548) กล่าวว่าวิลเลียม แบลสคอม (William Bascom) สรุปบทบาทสำคัญของคติชนไว้ 4 บทบาท คือ ให้ความเพลิดเพลิน ซึ่งอาจแยกแยะลงไปได้อีกว่าเป็นความเพลิดเพลินจากความสนุกสนาน หรือจากจินตนาการโลดโผน หรือเป็นการใช้กลไกทางจิตหลีกหนีจากความจริงซึ่งถ้าเป็นประการหลังก็แสดงว่าคติชนได้ทำหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของมนุษย์ ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม เติมเต็มวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์ ให้การศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกล่าและขัดเกล่าของสังคม และรักษาปทัสถานของสังคม จากบทบาททั้ง 4 ประการนี้ แบลสคอมสรุปไว้ในตอนท้ายว่าสามารถแยกบทบาทย่อยลงได้อีก หรือรวมเป็นเพียงบทบาทเดียว คือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม

ชนิษฐา นิลมิ่ง (2549) กล่าวว่านักวิชาการเยอรมันสำนักแฟรงเฟิร์ต (The Frankfurt School) ได้วิเคราะห์ไว้ว่าสื่อพื้นบ้านมีบทบาทหน้าที่ คือ ให้ข่าวสาร ให้การศึกษา อบรมจริยธรรม ให้ความบันเทิง ปลดปล่อยแรงผลักดันทางเพศ พัฒนาภูมิปัญญา ส่งเสริมความสามัคคี รักษาพยาบาลกายและใจ วิพากษ์วิจารณ์ และแสดงเอกลักษณ์และตัวตน

สุรพล สุวรรณ (2549) กล่าวว่าเพลงมีหน้าที่ทางสังคมหลายประการ คือ เป็นเสมือนตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นทางสังคม มีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพซึ่งจะพบได้ในเพลงที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว มีบทบาทเป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานทางสังคม และชี้แนะ

ระเบียบแบบแผนที่สมควร รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมอีกด้วย มีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อ และทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล และมีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางพิธีกรรม

ศิวพร ฤ กลาง (2552) ได้กล่าวว่าบทบาทหน้าที่ของคติชนแบ่งเป็น 3 ประการใหญ่ คือ บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และบทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

เครือจิต ศรีบุญนาถ (2553) ได้สรุปว่านาฏกรรมพื้นบ้านมีบทบาทต่อสังคมชาวบ้านสุรินทร์ในหลายด้าน คือ สร้างความบันเทิง สร้างความสนุกสนานให้กับสังคม เพราะการฟ้อนรำจะมีท่วงทำนองเพลงที่สนุก เนื้อหาของเพลงบางเพลงสอดแทรกอารมณ์ขันและกินใจด้วย เป็นเครื่องผ่อนคลายความกดดันด้านจิตใจ การฟ้อนรำจึงเป็นการสร้างสัมพันธ์และสร้างสรรค์ทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง สร้างสรรค์ความสามัคคี ในสมัยก่อนช่วงฤดูเก็บเกี่ยวจะมีการร่วมมือร่วมใจกันเกี่ยวข้าว เรียกว่า “การลงแขก” เมื่อว่างเว้นจากการเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะมาชุมนุมร่วมวงเล่นเรือบมอ้นเร แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ทำให้เกิดพลังในการทำงานต่อไป เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน การฟ้อนรำเป็นเครื่องสื่อสารข่าวสารความรู้ สำนึก ความคิด และปฏิกิริยาทางสังคมของชาวบ้านให้รับรู้ซึ่งกันและกัน เช่น การเรือบมอ้นหรือรำตรุษจะเป็นการบอกข่าวการทำบุญและบริจาคสิ่งของเพื่อไปทำบุญ นอกจากนี้ยังมีการฟ้อนรำอย่างอื่นซึ่งสามารถจะเป็นสื่อได้ทั้งในด้านภาษา ท่าทาง ตลอดจนเสียงเพลงและดนตรี เช่น ภาษาหรือเนื้อเพลง ท่าฟ้อนรำบางท่า เช่น ท่าเข็บ เข็บ ในเรือบมอ้นเรียม ประกอบกับทำนองเพลงเข็บ เข็บ แล้วให้ความรู้สึกเหมือนกับการเชิญชวนให้ร่วมสนุกสนาน เป็นต้น บทบาทต่อปัจเจกบุคคล การฟ้อนรำบางอย่างเมื่อบุคคลใดเข้าไปสัมผัสและได้รับรู้บางครั้งก็ทำให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้น และบทบาทหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม เช่น เมื่อถึง “วันตอม” หรือวันหยุด ชาวบ้านจะหยุดงานและมารวมกันเล่นเรือบมอ้นเร ในประเพณีรำตรุษชาวบ้านจะรวมกันไปตามบ้านต่างๆ เพื่อบอกบุญและร่วมกันบริจาคสิ่งของต่างๆ สำหรับถวายวัด เป็นต้น จากประเพณีดังกล่าวทำให้ผู้คนที่จากบ้านไปทำงานที่อื่นกลับมาบ้าน มาร่วมชุมนุมและทำงานร่วมกันถือเป็นบทบาทต่อสังคมส่วนรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และโสมสิต แจ็งสกุล (2527) ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทการละเล่นพื้นบ้านของเด็กจังหวัดขอนแก่นพบว่ามียุทธศาสตร์ด้านการให้ความบันเทิงซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักในการเล่นทุกครั้ง นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการให้การศึกษา โดยเด็กจะได้รับการฝึกทักษะต่างๆ และบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการละเล่นเด็กจะต้องเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและส่วนรวม ความสามัคคีในกลุ่ม ความซื่อสัตย์ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2528) ศึกษาเรื่องบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ โดยพบว่า หมอลำเป็นเพลงพื้นบ้านอีสานที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและมีบทบาทต่อชุมชนอีสานมาทุกยุคทุกสมัย โดยมีบทบาทในฐานะพิธีกรรมและในฐานะมหรสพ สำหรับบทบาทของหมอลำด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับผีฟ้า คือ ผ่อนคลายความตึงเครียดในสังคม ควบคุมพฤติกรรมสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐาน สร้างเอกภาพในสังคม ส่งเสริมดนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน และลดช่องว่างบางส่วนระหว่างวิถีชีวิตแบบเก่าและแบบใหม่ สำหรับบทบาทของหมอลำในฐานะมหรสพ คือ ให้ความบันเทิงใจ ให้การศึกษา เผยแพร่ศาสนาและรักษาบรรทัดฐานของสังคม สร้างเอกภาพทางการเมืองและความคิด เป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้าน และช่วยผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและคับข้องใจ และจารุวรรณยังพบว่าบทบาทของหมอลำแต่ละบทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสานอีกด้วย

พระมหาพิรพงษ์ มาลา (2547) ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์คำสอนทางศีลธรรมและหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงเจรีียงเบริน พบว่าเจรีียงเบรินมีบทบาทของการสร้างเสริมจริยธรรมในสังคม 3 ข้อสำคัญ คือ บทบาทของเจรีียงเบรินในฐานะเป็นสื่อมวลชนพื้นบ้าน โดยถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทั้งงานบุญ งานกุศล งานสาธารณกุศล งานประเพณี ตลอดถึงข่าวสารทางราชการที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านบทเพลง บทบาทของเจรีียงเบรินในด้านการให้ความบันเทิง โดยทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานเพราะนักเจรีียงทั้งหญิงและชายต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ มีการเล่นสำนวนต่างๆ เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ฟัง และบทบาทในด้านการปลุกฝังจริยธรรมให้แก่ชุมชน นักเจรีียงจะนำหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนามาแต่งเป็นบทเพลงเจรีียงเบริน เพื่อประยุกต์ให้เกิดความเข้าใจง่ายต่อการถ่ายทอดไปสู่ชุมชน

สิริขญา คอนกรีต (2548) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ผลจากรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อวิเคราะห์ผลในรายการวิทยุกระจายเสียง ด้านลักษณะรูปแบบ เนื้อหา ภาษา ภาพสะท้อนทางสังคมและโลกทัศน์ของคนอีสานที่ปรากฏในผล รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของผล การศึกษาด้านบทบาทหน้าที่พบว่า ผลในรายการวิทยุอีสานมีบทบาทหน้าที่หลายประการ ได้แก่ บทบาทด้านการสร้างความบันเทิงและเพลิดเพลินใจ บทบาทด้านการให้การศึกษาเผยแพร่ความรู้ บทบาทด้านการแนะนำ

สั่งสอนและควบคุมสังคม บทบาทด้านการเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทด้านการบันทึกเหตุการณ์ บทบาทด้านการเป็นสื่อระบายนามธรรมและลดความเก้บกดคับข้องใจ บทบาทด้านการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างเสริมกำลังใจ บทบาทด้านการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น บทบาทด้านการเป็นสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ บทบาทด้านการสืบทอดและจรรโลงวัฒนธรรมท้องถิ่น และบทบาทด้านการจรรโลงสถาบันทางสังคม ซึ่งบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้อาจมีความแตกต่างไปจากบทบาทหน้าที่ของผญาโบราณ เพราะถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของคนอีกสายนยุคใหม่ และผสมผสานกับบทบาทหน้าที่ในฐานะของการเป็นสื่อมวลชน เช่น บทบาทของการเป็นสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ บทบาทของการเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสาร และวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับกันตรึม พบว่าการศึกษาวิจัยกันตรึมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและองค์ประกอบต่างๆ ไปของกันตรึม เช่น ความหมาย การประสมวง ขั้นตอนและรูปแบบการแสดง บทร้องและทำนองเพลง คุณค่าของเพลงกันตรึม เป็นต้น งานวิจัยของวรวิทย์ วราสินธุ์ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนของดนตรีกันตรึมไว้อย่างน่าสนใจ แต่เป็นการมุ่งศึกษาการปรับตัวของกันตรึมเฉพาะในพิธีกรรมเรอมนะมั่ววอดหรือการเข้าทรงเท่านั้น ยังไม่ได้ศึกษาการปรับตัวของกันตรึมในด้านอื่นอย่างครอบคลุม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของไพสิต ดีสมและภูมิจิต เรื่องเดชที่ได้ศึกษาวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ แต่เป็นการศึกษาร่วมกับกันตรึมคณะอื่นๆ ทำให้เห็นลักษณะของวงและการปรับตัวของวงกันตรึมในลักษณะที่เป็นภาพรวม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เพียงคณะเดียว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการปรับปรนและสาเหตุการปรับปรน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

บทที่ 3

ประวัติและการปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ในบทนี้นำเสนอประวัติเพลงพื้นบ้านภาคอีสาน ของกันตรึมในอีสานใต้ กันตรึมในบ้านดงมัน และกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงยุคปัจจุบัน และกล่าวถึงการปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในองค์ประกอบด้านต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพลงพื้นบ้านภาคอีสาน

เพลงพื้นบ้านในภาคอีสานแบ่งได้ตามกลุ่มวัฒนธรรม 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มวัฒนธรรมเพลงหมอลำ 2) กลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช 3) กลุ่มวัฒนธรรมเพลงเจียง กันตรึม กลุ่มวัฒนธรรมเพลงหมอลำประกอบด้วยหมอลำและซึ้ง โดยหมอลำแบ่งการลำและการร้องออกเป็น 5 ประเภท คือ ลำเรื่อง ลำกลอน ลำหมู่ ลำเพลิน และลำผีฟ้า ส่วนซึ้งหรือคำร้องจะใช้คำร้องรื่นเริง เช่น การแห่ขบวนไฟ การแห่นางแมว การแห่นางดั่ง โดยเนื้อเรื่องในการซึ้งอาจเป็นการขอบริจาคเงินในงานบุญ การซึ้งอวยชัยให้พรหรือการซึ้งเล่านิทานชาดกตามแต่โอกาส กลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช เป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นกันมานานในจังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช ซึ่งเนื้อเพลงมีลักษณะเด่นในการเล่นสัมผัสอักษรและสัมผัสสระทำให้เพลงน่าฟังยิ่งขึ้น และยังมีเสียงร้อง ไช ชะ ชะ ซิ ซาย พร้อมทั้งการรำประกอบแบบโยกตัวตามจังหวะขึ้นลง ซึ่งเพลงโคราชนี้นิยมเล่นทุกโอกาสตามความเหมาะสม และกลุ่มวัฒนธรรมเจียงกันตรึม เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องเล่นกันในแถบอีสานใต้ในพื้นที่จังหวัดที่มีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยคำว่า “กันตรึม” หมายถึง กลองกันตรึม ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลัก เวลาตีจะให้จังหวะเสียงดัง โจ๊ะตรึม ๆ และเจียง หมายถึง การขับหรือการร้องเพลงมี 2 แบบ คือ เจียงใช้ประกอบการบรรเลงดนตรีกันตรึม ซึ่งเมื่อขับร้องไปท่อนหนึ่งดนตรีกันตรึมก็จะรับและบรรเลงยาว และเจียงดนตรีใช้ร้องในงาน โดยจะขับร้องไปเรื่อย ๆ และมีดนตรีบรรเลงคลอไปเบา ๆ ซึ่งในการร้องเจียงนั้นสามารถร้องเล่นได้ทุกโอกาส โดยไม่จำกัดฤดูหรือเทศกาล จังหวัดที่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมเจียง กันตรึม คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ หรือเรียกรวมว่า “อีสานใต้” ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาประจำถิ่น และมีวัฒนธรรมเป็นแบบเฉพาะของตน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542: 231)

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดไว้ได้หลายด้าน หนึ่งในนั้น คือ “กันตรึม” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมด้านดนตรีที่โดดเด่นของจังหวัดสุรินทร์ ดังที่สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2544: 17) กล่าวว่า กันตรึมของจังหวัดสุรินทร์ถือเป็นต้นตำรับหรือเป็นแบบฉบับของกันตรึมในจังหวัดใกล้เคียง

จากการสืบค้นประวัติความเป็นมาของกันตรึม ไม่พบรายละเอียดมากนัก กันตรึมสืบทอดมาจากขอม ในอดีตกันตรึมใช้ในการละเล่นประกอบการเช่นสรวงพิธีทรงเจ้าเข้าผี แต่ในปัจจุบันกันตรึมใช้เป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงโดยทั่วไป การละเล่นเพลงกันตรึมได้รับความนิยมอย่างมากในเทศกาลต่าง ๆ ทั้งงานที่เป็นมงคลและงานอวมงคล จะนิยมจ้างกันตรึมไปเล่นตลอดงานตั้งแต่หัวค่ำถึงรุ่งเช้า เมื่อผู้ฟังฟังพอใจจะลุกขึ้นรำทางด้านข้างเวที หรือร้องเป็นลูกคู่ประกอบด้วยก็ได้ และเมื่อเหน็ดเหนื่อยก็จะเป็นผู้ฟังอย่างเดียว เพลงกันตรึมมีเอกลักษณ์ด้านท่วงทำนอง วิธีการแสดงตลอดจนการขับร้อง (ภูมิจิต เรื่องเดช. 2529: 11)

กันตรึมในอีสานใต้

กันตรึมเป็นดนตรีพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ ซอ 1 คัน ปี่ อ้อ 1 เล้า กลองกันตรึม 2 ใบ และในภายหลังมีฉิ่ง ฉาบ รวมทั้งเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมด้วย

คำว่า “กันตรึม” มีเรียกแต่ในสังคมเขมร-ส่วย ในประเทศไทยเท่านั้น ในกัมพูชาก็มีดนตรีชนิดนี้เล่นเช่นกัน โดยเฉพาะในบริเวณชายแดนที่ติดกับประเทศไทยและประเทศเวียดนาม แต่เรียกว่า “เพลงอาร์กซ์” หมายถึง ดนตรีเพื่อเข้าทรงเทพารักษ์ ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อทรงเจ้า เป็นดนตรีเพื่อทรงเจ้า หากเจ้าเข้าทรงกับผู้ชาย เรียกว่า เมอาร์กซ์ (แม่อาร์กซ์) ถ้าเข้าทรงกับผู้หญิงเรียกว่า มะมั่วด (แม่มด)

ในประวัติศาสตร์ของประเทศกัมพูชา พระมหากษัตริย์จะต้องประกอบพิธีบวงสรวงผีหรือเทพารักษ์ผู้รักษา ซึ่งทำหน้าที่พิทักษ์รักษาคุ้มครองเขตของตน พิธีกรรมนี้ดำเนินมาจนกระทั่งประเทศกัมพูชาตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจึงถูกยกเลิกและไม่ถือปฏิบัติกันในพระราชวังอีก แต่ในชนบทยังคงมีอยู่ ซึ่งปรากฏอยู่ตามบริเวณชายแดน และในกลุ่มชนชาวเขมรที่อยู่ในประเทศไทยและเรียกดนตรีชนิดนี้ว่ากันตรึม ซึ่งมาจากเสียงที่ดัง ตรึมๆ แม้จะเรียกต่างจากกัมพูชา แต่เพลงที่เล่นนั้นมีส่วนที่เหมือนกันหลายเพลง และการเล่นก็เพื่อทรงเจ้าเข้าผีเช่นกัน แต่เดิมนั้นกันตรึมในชุมชนเขมรในประเทศไทยเล่นกัน 4 คนเท่านั้น และเป็นผู้ชายล้วนๆ ประกอบด้วยผู้สีซอ 1 คน ผู้เป่าปี่อ้อ 1 คน และผู้ตีกลอง 2 คน และผู้ที่ตีกลองก็ร้องเพลงคลอไปด้วย การเล่นจะนั่งเล่นกับพื้นและผู้รำก็มีเพียงผู้เข้าทรงเท่านั้น เพลงที่เล่นจะเล่นเพลงช้า นิ่มนวล สะกดจิต กันตรึมนอกจากจะเล่นเพื่อทรงเจ้าแล้ว ในสมัยโบราณยังเล่นเพื่อกล่อมหอนในพิธีมงคลสมรสอีกด้วย โดยฝ่ายเจ้าสาวมักเรียกกันตรึมหนึ่งวงเพิ่มจากสินสอดทองหมั้นเพื่อแสดงความมีหน้ามีตาของทั้งสองฝ่าย เพลงสำคัญในการเล่นในพิธีมงคลสมรส คือ เพลงมังก์วลจองไตซึ่งเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเรียกขวัญให้กลับเข้ามายังตัวของคู่บ่าวสาวเพื่อญาติของทั้งสองฝ่ายจะได้ทำพิธีผูกข้อมืออวยพรทั้งคู่ต่อไป และเล่นเพลงปี่อ้อช้าๆ เช่น อมตูก มะลูปโดง เป็นต้น (มงกุฏ แก่นเดียว. 2537: 26)

วงกันตรึมบ้านดงมัน

ในปี พ.ศ. 2528 ได้มีโครงการจัดตั้งหมู่บ้านวัฒนธรรมและหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์เป็นผู้ดำเนินโครงการ และได้เลือกหมู่บ้านดงมัน ตำบลคอคโค อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม โดยทำพิธีเปิดโครงการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2528 โดยพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นเป็นประธานในพิธีเปิด สาเหตุที่หมู่บ้านดงมันได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจังหวัดสุรินทร์ไว้ได้หลายอย่าง เช่น การเป่าใบไม้ การเล่นกันตรึม บันโจล มะม่วง (เข้าทรงแม่มด) การเล่นอาโย การเล่นเบริน การรำตรุษ การรำสาก การรำตักแตงตำข้าว และการละเล่นเจียงต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์ไว้ได้มากที่สุด โครงการดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจากความร่วมมือระหว่างอำเภอมืองสุรินทร์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ การพัฒนาดังกล่าวเน้นอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่องการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษามรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้

จากการที่บ้านดงมันมีผู้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากหลายหมู่บ้าน จึงมีผู้ที่มีความสามารถในด้านศิลปะ การละเล่นพื้นบ้านซึ่งเรียกว่า กันตรึม และการละเล่นอื่นๆ เช่น อาโย เบริน เจียง ตรด และการแสดงที่มีการปรับขึ้นมาอีกมากมาย จากการนำเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม อาหาร อาชีพ ความเชื่อ และการเลียนธรรมชาติมาประกอบกับเพลงกันตรึมเป็นชุดการแสดงต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์เพลงกันตรึมมาจนถึงทุกวันนี้ วัฒนธรรมในด้านต่างๆ ที่ปรากฏในบทเพลงของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในบ้านดงมันเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอันโดดเด่นด้านศิลปกรรมสาขาคีตศิลป์ทำให้เกิดการยอมรับและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน

กันตรึมบ้านดงมันเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่คนรุ่นหลังอย่างยาวนาน บทเพลงกันตรึมเป็นศิลปะที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านดงมัน และกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในแถบอื่นๆ ใกล้เคียงอย่างแพร่หลาย ในบทเพลงกันตรึมนอกจากจะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยแล้ว ยังสร้างความบันเทิงให้แก่ชุมชน เป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาแก่คนในชุมชน เป็นเครื่องมือสำหรับการแสดงออกเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมตามหลักการส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นกระบอกเสียงแก่ชาวบ้าน เป็นเครื่องมือในการสั่งสอนบุตรหลานให้ปฏิบัติตนในกรอบระเบียบที่ดีงาม กันตรึมบ้านดงมันมีพัฒนาการมาอยู่เสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งยุคของกันตรึมได้เป็น 2 ยุค ดังนี้

วงกันตรึมบ้านดงมันยุคแรก

กันตรึมบ้านดงมันในยุคแรกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2449 ซึ่งเริ่มมีผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านดงมัน กันตรึมยุคแรก คือ ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2449 ถึงปี พ.ศ. 2520 มีการละเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิม คือ มีผู้ร้องและผู้รำและดนตรีพื้นบ้านแบบไม่มีการรับวัฒนธรรมตามความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่มา สอดแทรก การแสดงกันตรึมในยุคนี้ยังไม่มีการแสดงอย่างแพร่หลายไปยังภูมิภาคแถบอื่น มีเพียงการแสดงในหมู่บ้านดงมัน และหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น การแสดงกันตรึมเดิมจะเล่นในพิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วง เนื่องจากในอดีตการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้าและไม่ครอบคลุมพื้นที่ในชนบท โดยเฉพาะดินแดนอีสานได้รวมถึงระบบการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายได้เกิดขึ้น เช่น โรคภัยต่างๆ ที่รักษาไม่หาย จึงเชื่อว่าเป็นการกระทำของพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ชาวบ้านจึงแก้ไขโดยใช้พิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วง โดยมีดนตรีกันตรึมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกอบพิธี เพลงกันตรึมนั้นนอกจากจะใช้ในพิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วงแล้วยังใช้บรรเลงกล่อมหอ

ต่อมากลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยได้จ้างวงกันตรึมไปเล่นในงานพิธีอุปสมบท งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ และงานมงคลต่างๆ และมีงานศพบ้าง เนื่องจากในช่วง พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2519 เป็นช่วงที่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-4 รัฐเริ่มกระจายความเจริญออกสู่ชนบท มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า เข้าไปยังหมู่บ้าน ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา และระบบการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้สมดุลกับระดับเศรษฐกิจของเมืองด้วยการขยายกำลังการผลิตให้กว้างขวางและทั่วถึง ผลจากการพัฒนาดังกล่าวทำให้บางหมู่บ้านเริ่มมีโอสถศาลา มีโรงเรียน มีการตัดถนนเข้าหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงการแพทย์สมัยใหม่ได้มากขึ้น (พิทยาบุษารัตน์. 2553: 147) ส่งผลให้ความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติกับสาเหตุของเคราะห์กรรมและความเจ็บป่วยลดลง พิธีบั้งไฟลมะม่วงจึงยังใช้เฉพาะกับอาการเจ็บป่วยที่การแพทย์สมัยใหม่รักษาไม่ได้เท่านั้น จึงทำให้บทบาทของกันตรึมในพิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วยลดลง และเริ่มปรับเปลี่ยนบทบาทในด้านการเป็นมหรสพในงานพิธีประเพณีต่างๆ แทน

ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเล่นเพลงกันตรึมบ้านดงมันส่วนใหญ่จะอพยพครอบครัวมาจากหมู่บ้านอื่นที่เป็นชุมชนเก่าแก่ เช่น บ้านตราด บ้านคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แล้วตั้งเป็นกลุ่มคณะ ฝึกการบรรเลงร้องกันตรึม ครูเพลงกันตรึมประกอบด้วยนายบุญ ซ่อมทอง นายเทียน พันธุ์พิศ นายใบ เสพสุข นายชแระ เสาวพงศ์ นายฤทธิ สามสี ซึ่งทั้งหมดได้ถึงแก่กรรมมาแล้ว ประมาณ 42-47 ปี เป็นนักดนตรีกันตรึมรุ่นแรกของบ้านดงมัน ซึ่งได้มีผู้สืบทอดฝึกร้องกันตรึมได้แก่ นายพูน สามสี นายเปรอย บุญช่วย นายเกียรติ สนิทฉัตร พระอธิการเจียบ ขันตีพโล (เจียบ สามสี)

และนายโบราณ จันทร์กลั่น ซึ่งปัจจุบันนักดนตรีกันตรึมดังกล่าวมีอายุระหว่าง 70-82 ปี (โฆสิต ดีสม. 2544: 22-23)

ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2520 ผู้สืบทอดดังกล่าวมีนายพูน สามสี และนายโบราณ จันทร์กลั่น รวบรวมสมาชิกก่อตั้งคณะกันตรึม ว่างานแสดงจากผู้มาติดต่อตามลักษณะของงาน ต่อมาได้แยก คณะกันและแต่ละคณะได้รวบรวมสมาชิกและฝึกหัดลูกศิษย์ตั้งเป็นคณะกันตรึมของตนเอง โดย กันตรึมทั้งสองคณะส่วนใหญ่มีสมาชิกวงเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านดงมัน การบรรเลงเพลง กันตรึมคงรูปแบบดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์เครื่องดนตรี และการแสดงใดๆ ทั้งสิ้น

กันตรึมในระยะ 5 ปีแรกที่เริ่มแพร่หลาย นักร้องกันตรึมจะร้องเนื้อร้องเก่าที่ได้จดจำต่อๆ กัน มา ยังไม่มีการแต่งเติมใหม่ ต่อมาเมื่อผู้ชมเริ่มเบื่อหน่ายเพราะเนื้อร้องซ้ำซาก จึงมีการประพันธ์เนื้อ ใหม่บ้าง เช่น กันตรึมคณะนอกหมู่บ้านดงมัน ได้แก่ วงกันตรึมคณะดาร์กี้ สมหวัง และคณะสมานชัย ซึ่งคณะดาร์กี้ สมหวัง มีการประพันธ์เนื้อร้องเป็นการเกี่ยวพาราสื่ออย่างหมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมของหญิง ชายซึ่งถูกใจชาวบ้านอย่างมาก ประกอบกับนักร้องฝ่ายหญิงมีรูปร่างที่สวยงามและแต่งกายเปิดเผย เนื้อตัวรวมทั้งเต็นได้ถูกใจผู้ชม ทำให้ได้รับความนิยมและโด่งดังเป็นอย่างมาก ส่วนวงกันตรึมคณะ สมานชัยก็ประยุกต์ประพันธ์เนื้อร้องสำหรับการทำขวัญ การทำพิธีทางประเพณี พิธีมงคลสมรส พิธี บวชนาค เป็นจุดเด่นของวง ซึ่งมีตลาดเครื่องขยายเสียงในหมู่บ้านให้การต้อนรับเพราะสอดคล้องกับ บรรยากาศการทำบุญต่างๆ ส่วนวงกันตรึมในหมู่บ้านดงมันนั้นยังเน้นการแสดงแบบโบราณเช่นเดิม (โฆสิต ดีสม. 2556: สัมภาษณ์)

วงกันตรึมบ้านดงมันยุคปัจจุบัน

กันตรึมในยุคปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบันเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยใน พ.ศ. 2520-2530 มีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-5 ที่กระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชาว ชนบท มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น ในส่วนของวงดนตรี พื้นบ้านเกิดเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องเสียง โดยเฉพาะเครื่องบันทึกเสียงได้เข้ามามีอิทธิพลและส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงดนตรีพื้นบ้านอย่างเห็นได้ชัดเจน วงดนตรีโดยเฉพาะวงกันตรึมที่เคยมีประจำอยู่ ทุกหมู่บ้านเพื่อเล่นประกอบพิธีบั้นโจลมะม่วงเริ่มหายไปทีละวง เนื่องจากมีการนำเครื่องเสียงมา บันทึกการบรรเลงของวงกันตรึมแล้วนำไปเปิดในงานพิธีแทนวงดนตรีที่บรรเลงสด เพื่อเป็นการลด ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างนักดนตรี ทำให้นักดนตรีต้องมีการปรับตัวด้วยการแสดงให้เห็นความแตกต่าง ระหว่างการบรรเลงสดและการเล่นจากเครื่องเสียง

การเผยแพร่เทปบันทึกเสียงทำให้กันตรึมเป็นที่รู้จักแพร่หลายและกระจายออกสู่สังคมภายนอกโดยเฉพาะในเขตอีสานตอนใต้หรือแม้แต่ภาคอื่นๆ ก็ยังนิยมติดต่อกันตรึมบ้านดงมันไปแสดง ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ คือ ในช่วง พ.ศ. 2520 มีการนำเสนอการแสดงกันตรึมในระดับจังหวัด โดยการแสดงในงานรื่นเริงเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการแสดงแบบโบราณ บางโอกาสได้รับเชิญให้แสดงเพื่อประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ แสดงในงานรับเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ที่เสด็จมาทรงงานและเยี่ยมเยียนพสกนิกรในจังหวัดสุรินทร์ ในบางโอกาสก็ได้แสดงเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองคนสำคัญที่เดินทางมายังจังหวัดสุรินทร์ และในช่วงดังกล่าวมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในงานแสดงช้างซึ่งเป็นงานประจำปีถือเป็นงานประเพณีสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ ทำให้กันตรึมบ้านดงมันได้รับการติดต่อจากผู้ชมที่สนใจให้นำศิลปะการแสดงกันตรึมไปแสดงอย่างแพร่หลายและได้รับความนิยมนอย่างสูงในโอกาสต่อมา นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวยังได้รับความสนใจและประชาสัมพันธ์ศิลปะกันตรึมผ่านสื่อสารมวลชน ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งสิ่งพิมพ์ ทำให้กันตรึมบ้านดงมันได้รับความนิยมจากผู้ชมมากยิ่งขึ้น

ในช่วง พ.ศ. 2510-2520 ได้เกิดกระแสดนตรีลูกทุ่ง ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งและนักร้องลูกทุ่งเกิดขึ้นในช่วงนี้อย่างมากมาย โดยเฉพาะกลุ่มคนหนุ่มสาวจะให้ความสนใจดนตรีลูกทุ่งมากเป็นพิเศษ กันตรึมจึงได้เริ่มมีการปรับปรุงการแสดงโดยให้มีกลองชุดและเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสม กันตรึมประยุกต์เริ่มได้รับความนิยมเมื่อประมาณปี พ.ศ.2520 เนื่องจากมีเครื่องขยายเสียง มีการออกอากาศทางวิทยุ จึงเกิดวงกันตรึมขึ้นมากมาย มีการส่งเสริมสนับสนุนเพลงกันตรึมโดยนักจัดรายการวิทยุ นักผลิตเทปเพลงพื้นเมือง ในช่วงดังกล่าวมีความพยายามในการเข้ามาประยุกต์เพลงกันตรึมจากฝ่ายสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัยครู เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีนโยบายของรัฐในการพยายามทำให้จังหวัดสุรินทร์กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงได้สนับสนุนให้มีการประยุกต์เพื่อแสดงในงานแสดงช้างซึ่งถือเป็นงานใหญ่ประจำปีของจังหวัด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจึงได้สนับสนุนให้มีการประยุกต์เพื่อแสดงถึงความเป็นสากลของเพลงพื้นบ้าน กันตรึมบ้านดงมันจึงได้ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการแสดงกันตรึมร็อกสมัยใหม่ การแต่งกายของนักแสดง การพ้อนรำประกอบเพลงและนักร้องได้มีการประยุกต์ให้ทันสมัย จึงทำให้กันตรึมได้รับความนิยมอย่างสูงสุด

ในยุคที่มีการประยุกต์ดนตรีพื้นบ้านนี้ นอกจากสถาบันของทางราชการแล้ว ชาวบ้านก็ประยุกต์กันเอง เช่น คณะดาร์ก็ สมหวัง เป็นต้น ซึ่งเห็นว่ากลองกันตรึมนั้นมีเสียงที่เร้าใจน้อยกว่ากลองชุด และได้เพิ่มเบส กีตาร์เข้ามา มีการแสดงจากทางเครื่องที่เปลี่ยนจากชุดผ้าขึ้นมาเป็นกางเกงสั้นๆ สีสนัสนิด ซึ่งต่างจากการประยุกต์ของทางราชการที่เน้นความสวยงาม สุภาพ เรียบร้อย และเรียกกันว่า “กันตรึมร็อก”

ปัจจุบันนักธุรกิจเพลงพื้นบ้านเริ่มหันมาทำธุรกิจเกี่ยวกับเพลงกันตรึม และเห็นว่ากันตรึมมีตลาดแคบเพราะเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรถิ่นไทย คนไทยฟังไม่เข้าใจ จึงได้พยายามประพันธ์เนื้อร้องเป็นภาษาไทยขึ้น กันตรึมคณะดาร์ก็ประพันธ์เนื้อร้องได้รวดเร็วกว่าเนื่องจากทำนองที่ใช้เป็นทำนองเพลงลูกทุ่ง วงกันตรึมในหมู่บ้านดงมันก็มีการประพันธ์เนื้อร้องเป็นภาษาไทยเช่นกัน แต่เนื่องจากไม่มีนักธุรกิจมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นที่รู้จักแต่เพียงในวงราชการ (สำรวจ ดิสม. 2556: สัมภาษณ์) ในปัจจุบันนี้คณะกันตรึมของบ้านดงมันที่ยังปรากฏอยู่ มี 3 คณะ คือ คณะของนายโบราณ จันทร์กลิ่น คณะของนายพูน สามสี และคณะของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ซึ่งทั้งสามคณะยังคงรับงานแสดงตามลักษณะความถนัดของแต่ละคณะ เช่น งานที่เป็นทางการหรืองานต้อนรับแขกเมืองจะติดต่อวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ กับคณะของนายพูน สามสี ส่วนงานมงคลสมรส งานบวช งานพิธีกรรมมักจะติดต่อกันตรึมคณะนายโบราณ จันทร์กลิ่น และหากเป็นกันตรึมประยุกต์วงใหญ่ มีนักดนตรี หางเครื่อง จะติดต่อกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (โฆสิต ดิสม. 2556: สัมภาษณ์)

ประวัติของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ก่อนจะเป็นที่รู้จักในนามของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ วงกันตรึมคณะนี้มีชื่อว่า “กันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน” ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2525 เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกันตรึมไว้ให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทยด้วยการรวมกลุ่มสมาชิกจากบุคคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านดงมันและหมู่บ้านใกล้เคียง กลุ่มผู้สนใจ และนักเรียนในโรงเรียนบ้านดงมัน ในช่วง พ.ศ. 2526 ความนิยมในการชมการแสดงกันตรึมค่อยๆ ลดน้อยลงตามลำดับ เนื่องจากมีสื่อบันเทิงใหม่เข้ามาแทนที่ โดยเฉพาะวงดนตรีลูกทุ่งและภาพยนตร์ มีกันตรึมเพียงไม่กี่คณะที่ยังคงได้รับความนิยมจากชาวบ้าน เมื่อมีการจัดงานมหกรรมหรือประเพณีจะมีวงดนตรีลูกทุ่ง ภาพยนตร์ ลิเก ดิสโก้เธค เกมการละเล่นต่างๆ เป็นสื่อบันเทิงหลัก ส่วนกันตรึมกลายเป็นสื่อบันเทิงประกอบรายการ ไม่มีความโดดเด่นหรือไม่ได้เป็นสื่อบันเทิงหลักอย่างในอดีต

ในปี พ.ศ. 2528 หลังจากบ้านดงมันได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมหมู่บ้านแรกของประเทศไทย โดยสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในปัจจุบัน) กันตรึมของโรงเรียนบ้านดงมันได้ร่วมแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และคณะนักท่องเที่ยวยุโรปกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ถือเป็นการออกเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านกันตรึมทั่วทุกภาคในประเทศไทย กันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันจึงได้มีการพัฒนาการแสดงประกอบการบรรเลงเพลงกันตรึม เช่น ชุดเรือมอาโย เรือมจะอังกะรอง เรือมกะโน้บติงต๊อง เป็นต้น ขณะนั้นกันตรึมแบบโบราณดั้งเดิมของนายพูน สามสี และคณะของนายโบราณ จันทร์กลิ่นก็ยังคงรับงานแสดงเช่นกัน แต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2530 นายโฆสิต ดิสมได้ทาบทามให้

นางสาวสำรวม ช่อนกลิ่น ซึ่งอายุ 17 ปีในขณะนั้นเข้าร่วมเป็นนักร้องนำของวงกันตรึม โดยสำรวม ช่อนกลิ่น มีบิดาและมารดาชื่อนายวี ช่อนกลิ่น และนางเรียม ช่อนกลิ่น เกิดวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2513 ที่บ้านปราสาทเบง หมู่ที่ 6 ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากสำรวม ช่อนกลิ่นเติบโตมาในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเล่นกันตรึม จึงมีความสนใจในดนตรีกันตรึมและฝึก ร้องกับบิดามาตั้งแต่เด็ก เมื่ออายุได้ 9 ขวบ สำรวม ช่อนกลิ่นก็สามารถร้องกันตรึมได้คล่องจนเริ่มรับ งานแสดงกันตรึมตามงานต่างๆ เช่น งานเทศกาลลอยกระทง งานกีฬาสะพานอ่าว เป็นต้น ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2526 ได้ร้องกันตรึมกับวงกันตรึมสมรชัยของบ้านปราสาทเบง

จากนั้นใน พ.ศ. 2530-2534 วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันได้เริ่มบันทึกเสียงเพลงกันตรึมที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมลงตลับเทปและจำหน่ายในช่วงเดินสายการแสดงร่วมกับวิทยาลัยครู สุรินทร์ ต่อมาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2534 ไพโรจน์ โสณาพูน เจ้าของบริษัทไพโรจน์ชาวด ในปัจจุบัน ได้มาขอให้ร้องกันตรึมแบบประยุกต์เพื่อบันทึกเสียงลงตลับเทปโดยไพโรจน์ โสณาพูน เห็นว่าหากจะ ตั้งชื่อวงดนตรีด้วยชื่อว่า “สำรวม ช่อนกลิ่น” หรือ “กันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน” นั้นอาจทำให้เป็นที่ จดจำได้ยาก จึงเสนอให้ตั้งชื่อที่ง่ายและเรียกได้ติดปากจึงได้ตั้งฉายาให้ว่า “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” และใช้ชื่อนี้ในกาบบันทึกเทปชุด “มรดกกันตรึมประยุกต์” ในกาบบันทึกเสียงมีการนำเครื่อง ดนตรีสากลมาบรรเลงร่วม และมีหางเครื่องเต้นประกอบเพลง ทำให้มีลักษณะต่างจากกันตรึมพื้นบ้าน ทั่วไปเป็นครั้งแรก ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังจนเป็นที่รู้จัก จากนั้นใน พ.ศ. 2535 กันตรึมโรงเรียนบ้านดง มันซึ่งมีสำรวม ช่อนกลิ่นเป็นนักร้องนำจึงเป็นที่รู้จักในนามกันตรึม “วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมือง สุรินทร์” คณะนี้ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 50 คน มีสำรวม ช่อนกลิ่นเป็นหัวหน้าวงและนักร้องนำ หลัก และได้ประพันธ์เนื้อร้องด้วยตนเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จนถึงปัจจุบันร่วมกับนักประพันธ์เพลง หลัก คือ โฆสิต ตีสมน นอกจากนี้ก็มีนักร้องสมทบทั้งจากในหมู่บ้าน ต่างหมู่บ้าน หรือต่างอำเภอมา เสริมบ้างเป็นครั้งคราว ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ว่าจ้างที่จะจ้างนักร้องแบบใดทั้งแบบหมอลำ ร็อก และสตริง โดยส่วนใหญ่ที่นักร้องเสริมเหล่านี้ก็มักจะเป็นนักดนตรีภายในวงซึ่งได้รับการฝึกซ้อมอยู่เสมอ สำหรับสมาชิกในวงนั้นหัวหน้าวงจะเป็นผู้คัดเลือกจากทั้งเครือข่ายและบุคคลอื่นที่มีความสนใจ กันตรึม

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีผลงานมากมายนับไม่ถ้วนทั้งที่บันทึกเสียงกับบริษัท ไพโรจน์ ชาวด และที่บันทึกเสียงกับหน่วยงานต่างๆ แต่ไม่ได้จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ เท่าที่สามารถ รวบรวมมาบันทึกเสียงได้มีประมาณ 33 ชุด โดยชุดที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ ชุดอมตะกันตรึม ชุดน้ำผึ้ง แพนฮิต และชุดน้ำผึ้งไอ้เสียว ในปี พ.ศ. 2546 หลังจากบันทึกเสียงชุดน้ำผึ้งไอ้เสียว วงกันตรึมคณะ น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้ตั้งบริษัทเพื่อบันทึกเสียงเองชื่อว่า น้ำผึ้งกรุ๊ป หรือ เอ็นจี้กรุ๊ป เนื่องจากต้องการ เผยแพร่เพลงกันตรึมที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคมโดยไม่มีลักษณะยั่วยุ เช่น เพลงที่เกี่ยวกับคุณธรรม

จริยธรรม เพลงที่เกี่ยวกับการรำลึกถึงพระคุณของบิดามารดา เพลงที่แสดงถึงความรักต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และผลิตอัลบั้มกันตรึมเพื่อการศึกษามอบให้แก่โรงเรียนต่างๆ ที่สนใจ รวมทั้งเพื่อส่งเสริมศิลปินกันตรึมคนอื่นๆ ด้วย

หัวหน้าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ในอดีต คือ นายโฆสิต ดีสม และในปัจจุบัน คือ นางสาวรวม ดีสม ประกอบอาชีพหลักเป็นพนักงานราชการที่โรงเรียนบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน โดยสอนวิชาศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์และประวัติศาสตร์ สมาชิกในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็มีอาชีพหลักแตกต่างกันไป การรับงานของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงมักเป็นการรับงานนอกเวลาราชการ หากจำเป็นต้องแสดงกันตรึมในเวลาราชการซึ่งก็มักจะเป็นการแสดงสาธิตแก่หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่มาขอความอนุเคราะห์ก็จะทำหนังสือขออนุญาตจากทางต้นสังกัด

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เคยได้รับค่าจ้างสูงสุดประมาณ 50,000 บาท ต่อครั้ง โดยเป็นการแสดงแบบเต็มวง คือ มีหางเครื่องจำนวน 20-30 คน นักดนตรีประมาณ 10 คน และรวมนักร้องนักแสดงทั้งสิ้นจำนวน 50 คน แต่ส่วนใหญ่แล้วค่าจ้างในการรับงานแสดงโดยทั่วไปจะประมาณ 10,000-30,000 บาทต่อครั้ง ขนาดของวงก็จะจัดสรรให้เหมาะสมกับประเภทของงานที่ไปแสดงและงบประมาณของผู้ว่าจ้าง เช่น หากเป็นการแสดงแบบแบบโบราณด้วยวงขนาดเล็กประกอบด้วยนักร้องนำ กลองกันตรึม ฉิ่ง และฉาบ ค่าจ้างประมาณ 3,000-5,000 บาท หากเป็นการแสดงแบบประยุกต์ด้วยวงขนาดเล็กประกอบด้วยนักร้อง นักแสดง เครื่องเสียงและเวที ค่าจ้างประมาณ 15,000-18,000 บาท แต่บางครั้งวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ไปแสดงกันตรึมให้แก่หน่วยงานราชการหรือสถานศึกษาต่างๆ โดยไม่มีค่าจ้าง ถือเป็นงานที่อุทิศตนเพื่อสังคมก็มี ซึ่งไม่ว่าจะเป็นงานขนาดเล็กขนาดใหญ่ หรืองานการกุศล น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะขอให้สมาชิกในวงแสดงอย่างเต็มที่ทุกครั้ง

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีชื่อเสียงโด่งดังมากในช่วงปลายปี พ.ศ. 2534 เรื่อยมาด้วยน้ำเสียงที่ใส หวาน แปลกหูเป็นเอกลักษณ์ของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ จนถึงปี พ.ศ. 2545 ได้มีศิลปินกันตรึมรุ่นใหม่เกิดขึ้นมากมาย แม้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะไม่โด่งดังมากเท่าในอดีต แต่ก็ยังสามารถรักษาชื่อเสียงไว้ได้จนได้รับเกียรติให้เป็นบรมครูศิลปินกันตรึมและยังได้รับความเคารพจากศิลปินรุ่นใหม่อีกด้วย ในบางช่วงวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับการว่าจ้างน้อยลง เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่ถดถอย ผู้ที่จะว่าจ้างได้มักจะเป็นผู้ที่ค่อนข้างมีฐานะทางการเงินดี วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้มีการปรับตัวอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การจัดให้สมาชิกในวงทุกคนได้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกแสดง มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าที่สุดทั้งบุคลากร รถชนของ เวที ซึ่งจะจัดสรรตามงบประมาณที่ผู้ว่าจ้างกำหนด และตามลักษณะของงานที่ไปแสดงโดยสามารถแสดงได้ทั้งในงานมงคลและอวมงคล ในงาน

พิธีการ เช่น งานเปิดกิจการต่างๆ ในงานพิธีกรรม เช่น การบวงสรวง การเรียกขวัญ แสดงได้ทั้งแบบโบราณ แบบประยุกต์ แบบเพื่อชีวิต แบบร็อก แบบลูกทุ่งและแบบสตริง ส่วนใหญ่แล้วจะได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงในงานมงคลซึ่งโดยมากเป็นงานอุปสมบทหรืองานบวช งานเรียกขวัญ งานรดน้ำดำหัว งานบวงสรวงอัญเชิญเทพเทวา งานโกนผมไฟ งานฉลองวันคล้ายวันเกิด งานฉลองมงคลสมรส งานฉลองสำเร็จการศึกษา งานฉลองตำแหน่ง งานขึ้นบ้านใหม่ ส่วนในงานอวมงคลก็มี เช่น งานศพหรืองานบวชอุทิศ เป็นต้น โดยวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะแสดงได้ทุกประเภทงานตามแต่จะมีผู้ว่าจ้าง

จังหวัดสุรินทร์มีวัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นบ้านมากมาย ได้แก่ วงกันตรึม วงมโหรีเขมร วงตุ้มโหม่ง วงอาโย วงเจียง วงเบริน และวงลูกเขมร วงกันตรึมเป็นวงดนตรีที่ยังคงได้รับความนิยมอย่างมากในจังหวัดสุรินทร์ ยืนยันได้จากจำนวนวงดนตรีกันตรึมที่เกิดขึ้นและมีอยู่จำนวนมาก เช่น วงกันตรึมร็อกคงคย วงกันตรึมดาร์ก้า วงกันตรึมพรอี่สาน วงกันตรึมสมานชัย วงกันตรึมคณะก้องสุรินทร์ วงกันตรึมอาเจ้ายัย วงกันตรึมบุญมี แจ่มจันทร์ วงกันตรึมส่องแสง รุ่งเรืองชัย วงกันตรึมเนตรนาง อรุณรุ่ง วงกันตรึมยอดรัก โคนาสาม วงกันตรึมเจน สายใจ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นต้น โดยวงกันตรึมเหล่านี้มีทั้งวงที่เพิ่งก่อตั้งและวงที่ก่อตั้งมาช้านานแล้ว

การที่วงกันตรึมยังคงได้รับความนิยมในจังหวัดสุรินทร์มากกว่าเพลงพื้นบ้านชนิดอื่น เนื่องจากวงกันตรึมมีการปรับตัวเพื่อให้ทันสมัยต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอกที่เกิดจากการพัฒนาประเทศ ในด้านการกระจายความเจริญทางการคมนาคม การศึกษา การแพทย์ และเศรษฐกิจ มีผลให้การแสดงชนิดอื่นๆ เช่น หมอลำ ลูกเขมร มีการพัฒนาตามอย่างการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่งที่กำลังได้รับความนิยม ทำให้การแสดงเหล่านี้ดึงดูดความสนใจของผู้ชมไปจากการแสดงกันตรึมและการแสดงพื้นบ้านชนิดอื่น วงกันตรึมจึงต้องพยายามปรับตัว และปัจจัยภายในที่เกิดจากวงกันตรึมเองตระหนักถึงความล้าสมัยและความเป็นดนตรีเฉพาะกลุ่มในกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่และถูกจำกัดกรอบไว้ในกลุ่มผู้ชมวงแคบๆ เท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อคนไทยได้รับการศึกษามากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยรุ่นใหม่สนใจเรียนและใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยน้อยลง และมีการถ่ายทอดภาษาถิ่นจากกลุ่มชนหนึ่งไปยังอีกกลุ่มชน เกิดการเรียนรู้ภาษาถิ่นซึ่งกันและกัน เนื่องจากการคมนาคมเดินทางไปมาหาสู่กันสะดวกเร็วขึ้น กันตรึมจึงกลายเป็นดนตรีที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้รับความนิยมมากนักเมื่อเทียบกับการแสดงชนิดอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้วงกันตรึมจึงต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อให้การแสดงเป็นที่นิยม ด้วยการปรับเนื้อร้องและภาษาให้สามารถสื่อสารได้กับชนกลุ่มอื่นนอกเหนือจากกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ปรับเครื่องดนตรีให้มีความเป็นสากลขึ้น

เพื่อให้สามารถแสดงได้หลากหลายทำนองและแนวเพลง และปรับการแสดงให้มีการฟ้อนรำและเต้นประกอบเพลง เพื่อให้มีลักษณะร่วมสมัยเหมาะสมกับความสนใจของคนในยุคปัจจุบัน

การปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นวงกันตรึมที่สามารถดำรงอยู่มาได้ยาวนานจากปี พ.ศ. 2525 จนกระทั่งปัจจุบัน โดยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการปรับปรุงในองค์ประกอบต่างๆ ของวงกันตรึม ดังนี้

1. การปรับปรุงด้านการแสดง

- 1.1 รูปแบบการแสดง
- 1.2 นักแสดง
- 1.3 เครื่องดนตรี
- 1.4 การแต่งกาย
- 1.5 บุคคลที่เข้าร่วม
- 1.6 เวที แสง สี เสียง
- 1.7 โอกาสในการแสดงและระยะเวลาในการแสดง
- 1.8 ช่องทางสื่อสารสังคม

2. การปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อร้อง

- 2.1 ชื่อวง
- 2.2 ภาษาในการแสดงกันตรึม
- 2.3 เนื้อร้องของเพลงกันตรึม

1. การปรับปรุงด้านการแสดง

1.1 รูปแบบการแสดง

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์สามารถแสดงกันตรึมได้ 3 แบบ ได้แก่

1.1.1 แบบโบราณ คือ การแสดงตามแบบที่มีมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งมีนักดนตรีชาย 4 คน บรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ กลองกันตรึม 2 ใบ ซอกันตรึม 1 ใบ และปี่อ้อ 1 เล้า จำนวนเครื่องดนตรี 3 ชนิดนี้สามารถปรับเปลี่ยนหรือลดได้ตามความเหมาะสม ผู้ที่ตีกลองจะร้องเพลงคลอไปด้วย การแสดงแบบโบราณไม่มีการฟ้อนรำประกอบ เนื้อร้องเป็นเพลงกันตรึมที่จดจำมาจากบรรพบุรุษและประพันธ์ขึ้นใหม่ในบางโอกาส และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการแสดง

1.1.2 แบบอนุรักษ์หรือเรียกว่าแบบชุดการแสดง เนื่องจากเป็นการจัดการแสดงไว้เป็นชุดๆ เช่น ชุดเรือมจะอังกฤษหรือชุดรำเหยงไผ่มัดแดง ชุดเรือมชั้นตุงหรือชุดรำเบ็ด ชุดเรือมตะลือกหรือชุดรำกะลา การแสดงแบบอนุรักษ์มีชนิดของเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้น คือ กลองกันตรึม 2-4 ใบ ซอกันตรึม 1-2 คั่น ปี่อ้อ 1 เล่า ฉิ่ง ฉาบ และกรับอย่างละ 1 คู่ และบางโอกาสสามารถใช้เครื่องดนตรีสากลบางชนิดมาร่วมบรรเลงด้วย การจัดชุดการแสดงนี้นอกจากจะเน้นที่ความไพเราะของเสียงร้องและเครื่องดนตรีแล้ว ยังให้ความสำคัญกับความสวยงามของเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่นักฟ้อนรำสวมใส่ และท่วงท่าในการฟ้อนรำที่อ่อนช้อย งดงาม โดยมีการกำหนดอุปกรณ์ประกอบการรำและแบบแผนของท่ารำไว้ให้สอดคล้องกับเนื้อร้อง เช่น หากเป็นชุดการรำเบ็ดนักฟ้อนรำจะแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองเรียบง่าย คือ เสื้อแขนกระบอกและผ้าถุงสีทึบ พร้อมมีเบ็ดจำลองมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการฟ้อนรำ โดยท่วงท่าการรำจะประยุกต์มาจากท่าทางการเกี่ยวเหยื่อ วางเบ็ด และเก็บเบ็ด เนื้อร้องเป็นเพลงกันตรึมที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ตามจุดประสงค์ของชุดการแสดง และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยร่วมกับภาษาอื่น เช่น ภาษาลาว ภาษาส่วย เป็นต้น

1.1.3 แบบประยุกต์ทันสมัย เป็นการแสดงที่ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านมาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากล มักเล่นเพลงกันตรึมร่วมกับเพลงแนวอื่นๆที่กำลังได้รับความนิยม เช่น เพลงร็อก เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง เพลงหมอลำ เป็นต้น การแสดงแบบประยุกต์เน้นเล่นเพลงที่มีจังหวะตื่นเต้นเร้าใจ สนุกสนาน และมีหางเครื่องแต่งกายสวยงามตามแบบหางเครื่องเพลงลูกทุ่งมาเต้นประกอบเพลง การแสดงกันตรึมแบบประยุกต์มักเล่นบนเวทีที่มีความสูงและมีขนาดใหญ่ ประกอบการการใช้แสง สี เสียง เพื่อสร้างความตื่นตาให้กับผู้ชม

การแสดงทั้งแบบโบราณ แบบอนุรักษ์ และแบบประยุกต์มีรูปแบบการแสดงคล้ายกัน ดังนี้

1. การไหว้ครู
2. การเกริ่นนำ
3. การเล่นเพลง
4. การกล่าวบทลา

1. การไหว้ครู

การไหว้ครูถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญในการเล่นกันตรึมมาแต่สมัยโบราณ การไหว้ครูเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับคณะนักแสดงกันตรึม และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ทั้งนักแสดง เจ้าภาพและผู้ชมที่มาร่วมงาน เพลงที่มักใช้บรรเลงในการไหว้ครูเป็นเพลงที่จดจำมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่ เพลงจำปี จำปา เพลงสวายจุ่มเวียด เพลงอมตูก เพลงพิมพวง เป็นต้น ซึ่งมักจะมีเนื้อหากล่าวสรรเสริญพระคุณ

ของครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องกันตรึม ก่อนที่จะบรรเลงในงานต่างๆ จะมีต้องมีการไหว้ครูก่อนทุกครั้ง

การไหว้ครูในอดีต

การไหว้ครูในอดีตจะมีการกำหนดเครื่องบูชาครูไว้อย่างแน่นอนและขั้นตอนในการดำเนินการมีแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาดังนี้

1. ผู้จัดเตรียมเครื่องบูชาครู คือ เจ้าภาพซึ่งจะได้รับคำแนะนำจากหัวหน้าคณะกันตรึมในตอนที่ได้ติดต่อว่าจ้างว่าจะต้องเตรียมอะไรบ้าง โดยจะต้องเตรียมเครื่องบูชาครูให้ครบประกอบด้วย

- 1) เงินเหรียญ 6 สลึง และธนบัตร 20 บาท
- 2) ผ้าขาว 1 ผืน
- 3) ฐูป 1 คู่ เทียน 1 คู่
- 4) กรวยดอกไม้ 5 กรวยหรือชั้น 5
- 5) ข้าวสาร 1 ถ้วย ไบพลุ 2 ใบ วางบนข้าวสารกับเหรียญสลึง 1 เหรียญ
- 6) อาหารคาว คือ หัวหมูหรือไก่ต้มทั้งตัว 1 ตัว หรือเนื้อไก่ เนื้อหมู เนื้อปลา เนื้อวัว อย่างใดอย่างหนึ่ง 1 ถ้วย
- 7) ข้าวสุก 2 ถ้วย
- 8) บุหรี่ 5 มวน
- 9) หมากพลู 5 คำ
- 10) เหล้า 1 ขวด
- 11) แป้งหอม ขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม
- 12) ถาด จาน ชันน้ำ พาน แก้วน้ำ
- 13) ผลไม้ต่างๆ ของหวานต่างๆ

2. ผู้ร่วมพิธีไหว้ครู เมื่อเจ้าภาพเตรียมเครื่องบูชาครูครบถ้วนแล้ว สมาชิกในวงกันตรึมรวมทั้งเจ้าภาพและแขกเหรื่อจะมารวมตัวกันหน้าบริเวณทำพิธีซึ่งมักอยู่ใกล้บริเวณที่จะทำการแสดง โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งวางเครื่องดนตรีและเครื่องบูชาครูไว้ด้านหน้า จากนั้นหัวหน้าคณะหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะดำเนินพิธีไหว้ครูโดยการจุดธูปเทียนเพื่อบูชาครู บอกให้ทราบวาศิษย์กำลังจะเล่นเพลงกันตรึมขอให้ครูช่วยดูแลการเล่นกันตรึมในครั้งนี้เป็นไปด้วยความราบรื่น โดยมีการขบร้องบทไหว้ครูประกอบขณะทำพิธี

3. ภาษาและเนื้อหาของบทไหว้ครู มักเป็นบทไหว้ครูที่ใช้สืบทอดกันมาจากโบราณที่มีเนื้อเรื่องเป็นภาษาเขมรถิ่นไทย เช่น เพลงสวายจุมเวือด เพลงแซรียสะเดิง เพลงคเมาแม เป็นต้น โดยมีเนื้อหา กล่าวอัญเชิญครูอาจารย์ให้มาช่วยเหลือนักแสดงให้การแสดงผ่านพ้นไปด้วยดี จากนั้นรินน้ำและเหล่าน้ำรูปที่จุดทั้ง 2 ดอกและอาหารคาวหวานใส่รวมกันในภาชนะ เพื่อบูชาครูเพลงและบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางให้ทราบและรับรู้ว่าจะมีการเล่นเพลงกันตรึม

การไหว้ครูในปัจจุบัน

การไหว้ครูในปัจจุบันยังยึดการไหว้ครูแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ทั้งเครื่องบูชาครูและขั้นตอนการไหว้ครู เพียงแต่มีการปรับรายละเอียดบางส่วนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

การปรับปรนในด้านการไหว้ครูมีหลายประการ ดังนี้

1. ผู้จัดเตรียมเครื่องบูชาครู เดิมนั้นเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดหาเครื่องบูชาครูในการเช่นไหว้ไว้ให้คณะกันตรึม แต่เนื่องจากการเตรียมเครื่องบูชาครูเหล่านี้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและบางอย่งนั้นหาได้ยาก ทำให้เจ้าภาพมักตกลงกับคณะกันตรึมให้เตรียมเอง การไหว้ครูเดิมจะไหว้ ณ สถานที่ที่จะทำการแสดงกันตรึม แต่เมื่อคณะกันตรึมต้องจัดเตรียมเครื่องบูชาครูเอง สมาชิกคณะกันตรึมจึงมักรวมตัวกันและไหว้ครูที่ที่พักของหัวหน้าคณะกันตรึมก่อนออกเดินทางไปทำการแสดงเพื่อลดความยุ่งยากในการขนย้ายเครื่องบูชาครู

2. ผู้ร่วมพิธีไหว้ครู เดิมนั้นผู้ร่วมพิธีไหว้ครูประกอบด้วยสมาชิกวงกันตรึม เจ้าภาพ และผู้ร่วมงาน ต่อมาเมื่อคณะกันตรึมไหว้ครูก่อนเดินทางมาทำการแสดง เจ้าภาพและผู้ร่วมงานจึงไม่ได้ร่วมพิธีไหว้ครูด้วย แต่ขั้นตอนการไหว้ครูยังคงเดิม การไหว้ครูเฉพาะกลุ่มสมาชิกวงกันตรึมทำให้เจ้าภาพและผู้ร่วมงานไม่มีโอกาสได้ร่วมไหว้ครูด้วย แต่ก็ไม่ได้เกิดผลเสียต่อความรู้สึกของกลุ่มคนดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากการไหว้ครูก่อนทำการแสดงเป็นการแสดงความเคารพต่อครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่นักแสดง และขอให้ครูที่ล่วงลับไปแล้วมาช่วยดลบันดาลให้การแสดงสำเร็จด้วยดี ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของนักแสดงมากกว่าคนอื่น

3. การปรับภาษาและเนื้อหาในการไหว้ครู เดิมการไหว้ครูจะใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยทั้งหมด แต่ปัจจุบันมักใช้ภาษาไทย และเนื้อหาที่เดิมนั้นเรื่องการกราบไหว้บูชาและอัญเชิญครูมาช่วยบันดาลให้นักแสดงทำการแสดงได้อย่างราบรื่นถูกใจผู้ชม ปัจจุบันมีการเพิ่มเนื้อหา กล่าวอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งพระรัตนตรัย เทพยดา พระอิศวร พระอินทร์ พระพรหม บิดามารดา และพระบรมกษัตริย์ทั้งหลายให้มาดลบันดาลให้ชาวไทยเจริญรุ่งเรือง และมีอายุยืนยาว

4. การตัดเครื่องบูชาครูบางอย่างออก เช่น กรรณีย์ของบางอย่างที่ไม่ใช่องค์ประกอบหลัก เช่น แป้งหอม ขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม เดิมนั้นต้องเตรียมให้ครบทั้ง 4 อย่าง แต่ปัจจุบันหากไม่ครบก็อนุโลมได้ขอเพียงให้มีอย่างใดอย่างหนึ่งก็พอ หรือขาดและพาน หากไม่มีก็อนุโลมไม่ใช้ก็ได้

5. การปรับรายละเอียดของเครื่องบูชาครู เช่น เหล้า มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ใช้เหล้าโทหรือสาโทซึ่งเป็นเหล้าที่ชาวบ้านหมักเองโดยไม่ผ่านการกลั่น โดยปัจจุบันใช้เหล้าแม่โขง เหล้ารีเจนซีหรือหากเจ้าภาพมีฐานะก็ใช้ยี่ห้ออื่นที่มีราคาสูงขึ้นไปอีก ของหวานต่างๆ เดิมเป็นขนมพื้นเมือง เช่น ขนมปลากริมเจก (ขนมเกสรลำเจียก) ขนมทะเลิมกระเบี้ย (ขนมต้บควาย) ขนมใช้ก (ขนมฝักบัว) เป็นต้น แต่ปัจจุบันใช้ขนมที่หาได้ง่ายตามท้องตลาด เช่น ขนมหม้อแกง ขนมชั้น ขนมอบต่างๆ เป็นต้น

6. การนำพิธีไหว้ครูมาปรับเป็นชุดการแสดง โดยนำบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไหว้ครูมาประกอบเข้ากับการฟ้อนรำเป็นชุดการแสดงไหว้ครู เช่น เพลงบวรอัปสรหรืออัปสรธราญ ซึ่งมีเนื้อหาในการกล่าวบูชาครู โดยมีนักฟ้อนรำหญิงประมาณ 4-6 คน แต่งกายสวยงามคล้ายนางอัปสรฟ้อนรำประกอบเพลงด้วยท่วงท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยได้ต้นแบบมาจากภาพประติมากรรมในปราสาทต่างๆ เช่น ปราสาทภูมิปอน ปราสาทบ้านพลวง ปราสาทเขาพนมรุ้ง ซึ่งมีความอ่อนช้อย สวยงาม และพร้อมเพรียงกัน

ภาพประกอบ 1 การแต่งกายของนักแสดงชุดอัปสรธราญ

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 18 พฤศจิกายน 2555

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านการไหว้ครู มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากเจ้าภาพต้องการลดรายจ่ายและความยุ่งยากในการจัดหาเครื่องบูชาครู จึงเห็นชอบร่วมกันให้คณะกันตรึมจัดเตรียมเอง เนื่องจากคณะกันตรึมต้องทำการไหว้ครูก่อนทำการแสดงอยู่แล้วจึงไม่ถือว่าการจัดเตรียมเครื่องบูชาครูเป็นเรื่องยุ่งยาก เพราะการไหว้ครูถือเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกในวงและเป็นการขอขมาครูหากมีการทำผิดพลาดในการแสดงโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2. เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสถานที่ในการไหว้ครูเป็นที่พักของหัวหน้าคณะกันตริม จึงทำให้เจ้าภาพและผู้ร่วมงานไม่สะดวกที่จะไปร่วมพิธีไหว้ครูด้วย แต่ก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญนักเนื่องจากการไหว้ครูถือเป็นสิ่งจำเป็นเฉพาะสำหรับนักแสดงกันตริมเท่านั้น เพราะนักแสดงมีความเชื่อว่าหากไม่ได้ไหว้ครูก่อนทำการแสดงจะมีอุปสรรคในการแสดงหรือตัวนักแสดงอาจมีอันเป็นไป แต่ไม่ได้ส่งผลต่อเจ้าภาพหรือผู้ร่วมงานแต่อย่างใด

3. เนื่องจากวงกันตริมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับเชิญไปแสดงในงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและนักท่องเที่ยวเป็นประจำ และในการแสดงดังกล่าวเจ้าภาพมักขอให้แสดงการไหว้ครูร่วมด้วยเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์และงดงามของดนตรีกันตริม เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นจึงใช้ภาษาไทยขับร้องบทไหว้ครูแทนภาษาเขมรถิ่นไทยที่เคยใช้มา นอกจากนี้สมาชิกในวงกันตริมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีหลากหลายกลุ่มอายุ และมีบางส่วนเป็นเด็กรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในชีวิตประจำวัน ทำให้เข้าใจภาษาเขมรถิ่นไทยได้ไม่ลึกซึ้ง การขับร้องบทไหว้ครูเป็นภาษาไทยจะช่วยให้เด็กรุ่นใหม่ซาบซึ้งในเนื้อหาและเกิดความรู้สึกร่วมในการไหว้ครู นอกจากนี้การปรับเนื้อหาบทไหว้ครูให้มีการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นการแสดงถึงความเคารพที่มีต่อสิ่งอื่นนอกเหนือจากครูอาจารย์

4. เนื่องจากความเร่งรีบและการถือความสะดวกเป็นสำคัญ จึงได้มีการปรับลดเครื่องบูชาครูด้วยการตัดของบางอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันออก เช่น แป้งหอมกับน้ำอบนั้นมีคุณสมบัติในการให้ความหอมคล้ายกันจึงใช้แทนกันได้ไม่จำเป็นต้องเตรียมให้ครบ

5. เนื่องจากของบางอย่างที่ใช้ในพิธีไหว้ครูหาได้ยาก เช่น ขนมหั้นเมืองที่หาคนทำขายยาก หากจะหาซื้อต้องสั่งทำล่วงหน้า และหากสั่งในปริมาณน้อยก็มักได้รับการปฏิเสธ ดังนั้นจึงใช้ขนมที่มีขายทั่วไปแทน ซึ่งขนมบางชนิดเป็นการแสดงถึงรสนิยมของผู้จัดหาว่ามีความทันสมัย เช่น ขนมเค้ก ขนมอบต่างๆ เป็นต้น

6. เนื่องจากวงกันตริมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับคำขอให้แสดงพิธีไหว้ครูให้ผู้ชมชมหลายครั้ง วงกันตริมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงออกแบบชุดการแสดงให้มีเนื้อหาและทำรำที่เกี่ยวข้องกับการไหว้ครูเพื่อให้สะดวกในการจัดการแสดงในครั้งต่อไป เช่น ชุดอัปสรสราญ เมื่อเจ้าภาพขอให้แสดงเกี่ยวกับพิธีไหว้ครูก็สามารถนำชุดการแสดงนี้ออกแสดงได้เลยโดยมิต้องฝึกซ้อมอีก สาเหตุที่ใช้นางอัปสรเป็นผู้ถ่ายทอดการพ้อนรำไหว้ครู เนื่องจากกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมีความเชื่อว่านางอัปสรคือนางฟ้าหรือเทพธิดาผู้รับใช้และคอยดูแลศาสนสถาน คล้ายความเชื่อของชาวขอมโบราณที่ยกย่องนับถือนางอัปสรว่าเป็นเทพธิดาผู้ดูแลศาสนสถาน และเป็นเทพธิดาแห่งความดีงามอันมีหลักฐานปรากฏว่ามีภาพสลักนางอัปสรอยู่ทั่วไปตามปราสาทโบราณในเขมรนั่นเอง

การแสดงกันตรึมของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ไม่ว่าจะเป็นการแสดงแบบโบราณแบบอนุรักษ์ หรือแบบประยุกต์จะต้องมีการทำพิธีไหว้ครูก่อนทำการแสดงทุกครั้ง เนื่องจากถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ผู้เป็นเจ้าของวิชาและได้มอบความรู้แก่นักแสดงทุกคน วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีความเชื่อว่า หากไม่ไหว้ครูก่อนทำการแสดง การแสดงนั้นจะติดขัด มีเหตุให้ไม่ราบรื่นหรือไม่ได้รับความสะดวกในการแสดง

2. การเกริ่นนำ

การเกริ่นนำเป็นการกล่าวทักทายผู้ชมและแนะนำคณะกันตรึมของตนเอง จากนั้นกล่าวถึงลักษณะของงานและตัวเจ้าภาพของงานเพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพและให้ผู้มาร่วมงานได้รับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ

การเกริ่นนำในอดีต

การเกริ่นนำในอดีตของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มักเกริ่นแต่เพียงสั้นๆ และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยตลอดการเกริ่น โดยหัวหน้าวงเป็นผู้นำในการกล่าวทักทายผู้ชมที่มาร่วมงาน ซึ่งมักทักทายผู้ชมตามลำดับอาวุโสหรือตามความสำคัญของตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคลที่มาร่วมงาน หลังจากทักทายผู้ชมแล้ว จึงได้แนะนำชื่อคณะกันตรึมของตน อาจมีการกล่าวถึงรางวัลสำคัญๆ ที่วงเคยได้รับเพื่อเป็นการรับรองความมีชื่อเสียงของวง จากนั้นแนะนำตนเองและนักแสดงในวงโดยสังเขป แล้วจึงกล่าวถึงข้อมูลของตัวเจ้าภาพที่ว่าจ้างวงกันตรึมมาแสดง เช่น ชื่อนามสกุล ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาชีพ เป็นต้น เพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพ แล้วกล่าวถึงลักษณะของงานโดยอาจบอกชื่องานและแจ้งว่าเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด และกล่าวชื่นชมเจ้าภาพที่จัดงานได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งกล่าวเชิญชวนให้ผู้มาร่วมงานสนุกสนานเพลิดเพลินกับการรับประทานอาหารและการแสดงที่เจ้าภาพได้จัดไว้ให้

การเกริ่นนำในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านกรเกริ่นนำมีหลายประการ ดังนี้

1. การเกริ่นนำของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในปัจจุบันยังยึดรูปแบบดั้งเดิม คือ เริ่มด้วยการกล่าวทักทายผู้ชมที่มาร่วมงาน กล่าวถึงลักษณะของงานและตัวเจ้าภาพ แต่เนื่องจากผู้ชมกันตรึมมีหลากหลายกลุ่มอายุ เชื้อชาติและภาษาขึ้น การเกริ่นนำเกือบทุกครั้งจึงมีภาษาไทย ภาษาลาว และภาษาส่วยแทรกอยู่ หรืออาจใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่หรือใช้ภาษาไทยทั้งเพลงเพื่อให้ผู้ชมโดยทั่วไปสามารถเข้าใจได้

2. การเกิร่นนำในปัจจุบันจะมีขนาดที่ยาวขึ้น เนื่องจากเนื้อหาในการเกิร่นนำได้เพิ่มการเชิญชวนให้ผู้ชมเห็นคุณค่าของเพลงพื้นบ้านโดยเฉพาะเพลงกันตรึมว่าเป็นเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในอดีต ขอให้ช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานสมบัติของชาติให้คงอยู่ เพื่อเป็นการแสดงความสำนึกต่อบ้านเกิดเมืองนอนของตน และเพิ่มการกล่าวเป็นกำลังใจให้เจ้าภาพว่าขอให้การจัดงานบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านการเกิร่นนำ มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากผู้ชมกันตรึมในอดีตล้วนแต่เป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยจึงไม่มีอุปสรรคด้านการใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในบทเกิร่นนำ แต่เมื่อกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับความนิยมแพร่หลายไปในจังหวัดและภูมิภาคอื่นที่ไม่ได้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในชีวิตประจำวัน ทำให้ต้องปรับใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาลาวและภาษากูยแทรกบ้าง และใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ในการเกิร่นนำ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจความหมายที่ต้องการจะสื่อถึง และให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกภูมิใจที่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ให้ความสำคัญแก่ผู้ชมทุกเชื้อชาติทุกภาษา

2. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์สังเกตเห็นว่าในปัจจุบันความนิยมในการชมกันตรึมลดน้อยลง กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหันไปสนใจความบันเทิงรูปแบบอื่นๆ เช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงร็อก เพลงสตริง และภาพยนตร์ หากในงานใดมีการแสดงมหรสพหลายประเภทนอกเหนือจากกันตรึมผู้ชมมักเลือกให้ความสนใจการแสดงชนิดอื่นเป็นอันดับต้น ส่วนการแสดงกันตรึมมักจะได้รับ ความสนใจในอันดับรองลงมา และส่วนใหญ่ผู้ชมมักเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้พยายามที่จะปลูกฝังให้ผู้ชมเห็นคุณค่าของเพลงกันตรึมว่ามีได้เป็นเพียงการแสดงเพื่อสร้างความบันเทิงเท่านั้น แต่กันตรึมเป็นดนตรีที่ดำรงอยู่คู่กับกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย เคยมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชนทั้งในด้านพิธีกรรมการรักษาโรค พิธีกรรมเรียกขวัญและพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ นอกจากนี้กันตรึมยังถือเป็นเอกลักษณ์ที่บรรพบุรุษให้ความสำคัญและสืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคน วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงต้องการสร้างสำนึกรักและความหวงแหนในศิลปะเพลงพื้นบ้านกันตรึมให้เกิดขึ้น เมื่อเกิร่นนำจึงได้กล่าวยกย่องว่ากันตรึมไม่ได้เป็นดนตรีของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่เป็นสมบัติที่ล้ำค่าของประเทศ ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชนจากรุ่นสู่รุ่น นับเป็นสิ่งทรงค่า ควรที่จะให้ความสำคัญ สืบต่อไป (สำรวจม ดิสม. 2556: สัมภาษณ์)

3. การเล่นเพลง

หลังจากเกริ่นนำแล้ววงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเริ่มเล่นเพลงกันตรึมต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อเป็นการสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชม โดยเริ่มจากจังหวะที่เนิบช้าก่อนแล้วค่อยเร่งจังหวะให้เร็วขึ้น หรืออาจสลับจังหวะช้าเร็วตามเห็นสมควร ช่วงการเล่นเพลงกันตรึมนี้เป็นช่วงที่วงกันตรึมใช้เวลาช้านานกว่าขั้นตอนการไหว้ครู การเกริ่นนำ และการกล่าวบทลา เนื่องจากเป็นช่วงที่ผู้ชมให้ความสนใจ โดยอาจใช้เวลาตั้งแต่ 30 นาที จนถึงหลายชั่วโมงแล้วแต่จะตกลงกับเจ้าภาพไว้ในตอนว่าจ้าง

การเล่นเพลงในอดีต

การเล่นเพลงในอดีตของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีลักษณะ ดังนี้

1. ประเภทของเพลงที่เล่น การเล่นเพลงในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเตรียมเพลงกันตรึมที่ได้จดจำหรือรับการถ่ายทอดสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ โดยเลือกตามความเหมาะสมของงาน หากเป็นงานมงคลจะเล่นเพลงในจังหวะเร็วเป็นส่วนใหญ่ หากเป็นงานอวมงคลจะเล่นเพลงที่มีจังหวะเนิบช้า ยกเว้นกรณีที่เจ้าภาพแจ้งว่าให้เล่นเพลงจังหวะสนุกสนานเพื่อให้ผู้มาร่วมงานคลายความทุกข์ใจ ในการเล่นเพลงจะเล่นเฉพาะเพลงกันตรึม ไม่มีเพลงประเภทอื่น โดยมักเลือกเพลงกันตรึมดั้งเดิมที่กำลังเป็นที่นิยมและมีจังหวะสนุกสนาน สร้างความครึกครื้นให้แก่ผู้ชม เช่น เพลงกันจัญเจก (เขียดปาด) เพลงเข็บ (เข็ญชวน) เพลงอาไยอายุอง เป็นต้น

2. นักดนตรี การเล่นเพลงในอดีตใช้นักดนตรีหลัก คือ ซอและกลองกันตรึมเพียงชนิดละ 1 คน ตลอดงาน เนื่องจากมักเป็นนักดนตรีที่ได้รับการฝึกฝนและเชี่ยวชาญในทุกทำนองสามารถเล่นได้ทั้งทำนองง่ายและทำนองยากต่อเนื่องโดยไม่ต้องหยุดพัก

3. การแสดงประกอบเพลง การเล่นเพลงในอดีตซึ่งเป็นแบบโบราณยังไม่มีนักฟ้อนรำหรือหางเครื่องประกอบ ผู้รำรำมักเป็นนักร้องโดยการรำรำนั้นไม่มีแบบแผนแน่นอน ท่วงท่าเป็นไปตามความรู้สึกของนักร้อง และหากผู้ชมรู้สึกมีอารมณ์สนุกสนานร่วมด้วยก็จะออกมาฟ้อนรำกันด้านหน้าเวทีการแสดง

4. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม เพื่อเป็นการสร้างความบันเทิงและเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีให้เกิดระหว่างนักแสดงและผู้ชม วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มักสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมในระหว่างเล่นเพลง โดยในช่วงการเปลี่ยนเพลงหรือระหว่างที่เป็นจังหวะบรรเลงดนตรีไม่มีเนื้อร้องนั้น นักร้องมักกล่าวเชิญให้ผู้ชมออกมารำรำร่วมกัน หรือกล่าวหยอกล้อผู้ชมเพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง และรู้สึกสนุกสนาน การสร้างปฏิสัมพันธ์มักกล่าวด้วยภาษาเขมรถิ่นไทย

การเล่นเพลงในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านการเล่นเพลงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีหลายประการ ดังนี้

1. ประเภทของเพลงที่เล่น ปัจจุบันการเล่นเพลงจะมีความหลากหลายขึ้นกว่าในอดีต โดยในช่วงแรกของการเล่นเพลงจะเล่นเพลงกันตรึมในอดีตที่ยังได้รับความนิยมประมาณ 1-2 เพลง จากนั้นเล่นเพลงในอัลบั้มใหม่ของศิลปินกันตรึมในคณะ ต่อด้วยเพลงกันตรึมของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ที่ได้รับความนิยมสลับกับเพลงที่ได้รับการร้องขอจากผู้ชมซึ่งมีหลายแนวเพลง เช่น สตริง ลูกทุ่ง ลูกกรุง ร็อก หมอลำ เป็นต้น ซึ่งหัวหน้าวงและสมาชิกในวงจะช่วยกันศึกษาและติดตามกระแสความนิยมของเพลงประเภทอื่น และฝึกซ้อมเพลงเหล่านั้นไว้เพื่อให้สามารถเล่นได้ตามคำขอของผู้ชม

ในกรณีที่เจ้าภาพตกลงว่าจ้างกันตรึมแบบประยุกต์เมื่อวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ขึ้นทำการแสดงแล้วพบว่าผู้ชมส่วนมากเป็นชาวไทยหรือกลุ่มคนผู้พูดภาษาลาวจะปรับลดเพลงกันตรึมลง แล้วเพิ่มปริมาณของเพลงลูกทุ่งและเพลงหมอลำเข้าไปให้มากขึ้นตามสัดส่วนของเชื้อชาติผู้ชมนอกจากนี้หากผู้ชมร้องขอเพลงแนวใดหลายๆ ก็จะเพิ่มการเล่นเพลงในแนวนั้นเพื่อให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานที่วงกันตรึมสามารถตอบรับความต้องการได้

2. นักดนตรี การเล่นเพลงในปัจจุบันมักเตรียมนักดนตรีหลัก คือ ซอและกลองกันตรึมไปอย่างน้อยชนิดละ 2 คน หากเจ้าภาพขอให้เล่นเพลงที่ยากขึ้นหรือมีจังหวะที่เร็วขึ้นจะได้มีนักดนตรีสำหรับผลัดเปลี่ยนตามความถนัด และนักดนตรีจะได้สลับกันพัก

3. การแสดงประกอบเพลง การเล่นเพลงในปัจจุบันหากเป็นการแสดงแบบอนุรักษ์หรือแบบประยุกต์จะมีนักฟ้อนรำหรือหางเครื่องประกอบเพลงด้วย โดยทั้งนักฟ้อนรำจะมีท่ารำที่เน้นความสวยงาม อ่อนช้อย พร้อมเพรียง เป็นแบบแผน และมีความหมายตามเนื้อเพลง ส่วนหางเครื่องนั้นจะมีท่าเต้นที่ทันสมัย เน้นการเคลื่อนไหวของร่างกาย แสดงออกตามอารมณ์ของเพลงและได้รับการฝึกฝนให้แสดงได้พร้อมเพรียงกัน

4. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมในปัจจุบันมีทั้งการเชิญชวนให้ออกมาร่วมสนุกด้วยกันที่หน้าเวทีและการหยอกล้อเพื่อให้เกิดความสนุกสนานแก่ผู้ชมเช่นเดียวกับในอดีต แต่มีการปรับจากในอดีตคือ ภาษาที่ใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์มีความหลากหลายมากขึ้นจากในอดีต มีทั้งภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ และเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์มีการเพิ่มเนื้อหาในการสร้างปฏิสัมพันธ์เพิ่มขึ้น จากที่ในอดีตมีเพียงการกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมออกมาร่วมสนุกและกล่าวหยอกล้อผู้ชมเพื่อสร้างความสนุกสนาน คือ การกล่าวหยอกล้อหางเครื่อง การกล่าวปกป้องหางเครื่อง การกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมให้รางวัลแก่นักแสดง การบอกบุญให้ผู้ชมร่วมบริจาค

ภาพประกอบ 2 การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมให้ออกมาร่วมสนุก

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 6 กันยายน 2556

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านการเล่นเพลง มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากการเล่นเพลงกันตรึมในอดีตเป็นการเล่นเพลงดั้งเดิมที่ได้รับความนิยมจึงมีเพลงไม่หลากหลายเท่าการเล่นเพลงในปัจจุบัน ซึ่งการเล่นเพลงในช่วงแรกจะเล่นเพลงกันตรึมดั้งเดิมที่ยังได้รับความนิยมเพื่อเป็นการให้เกียรติเพลงกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จากนั้นเล่นเพลงในอัลบั้มใหม่ของศิลปินกันตรึมในคณะเพื่อประชาสัมพันธ์เพลงให้ผู้ชมรู้จักและให้การสนับสนุน โดยถือว่าเมื่อเล่นบ่อยครั้งเข้า ย่อมติดหูผู้ชมไปโดยปริยาย โดยเล่นสลับเพลงแนวอื่นที่ผู้ชมร้องขอมา เพื่อเป็นการเอาใจผู้ชมเนื่องจากผู้ชมมีหลายเชื้อชาติ หลายกลุ่มอายุ การเล่นสลับแนวเพลงจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายหากฟังแต่เพลงกันตรึมเพียงอย่างเดียว

2. เนื่องจากในอดีตนักดนตรีในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์โดยเฉพาะนักดนตรีหลัก คือ ซอและกลองกันตรึมจะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ซึ่งผ่านการฝึกฝนมาจนชำนาญทำให้สามารถเล่นเพลงได้หลากหลายทำนองและเล่นได้ต่อเนื่องโดยไม่ต้องหยุดพัก จึงไม่ต้องมีนักดนตรีสำรอง แต่ปัจจุบันนักดนตรีเหล่านี้มีชื่อเสียงจึงได้ออกไปรับงานนอกทำให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ต้องฝึกนักดนตรีที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งการฝึกฝนให้เป็นนักดนตรีซอและกลองกันตรึมที่มีความเชี่ยวชาญในทุกทำนองเพลงนั้นเป็นเรื่องยากและต้องใช้เวลาานาน ดังนั้นจึงต้องให้นักดนตรีฝึกฝนตามความถนัดของตนเองซึ่งแต่ละคนก็มีความถนัดต่างทำนองกัน การไปแสดงจึงต้องมีนักดนตรีสำรองเพื่อให้สามารถสลับกันเล่นได้หลากหลายทำนอง และได้พักผ่อนทำให้ไม่เหนื่อยจากการเล่นเพลงติดต่อกัน

3. เนื่องจากกันตรึมแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์ต้องมียุโรปี่องรำและหางเครื่องประกอบการแสดงซึ่งต่างจากการแสดงกันตรึมในอดีต โดยการแสดงแบบอนุรักษ์คล้ายการแสดงแบบโบราณแต่จะ

เพิ่มนักฟ้อนรำจำนวนมากน้อยแล้วแต่ความต้องการของเจ้าภาพ โดยนักฟ้อนรำจะได้รับการฝึกฝนการรำอย่างมีแบบแผน และแต่งกายสวยงามโดยเน้นชุดพื้นเมืองหรือประยุกต์จากชุดพื้นเมือง โดยวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้ออกแบบการแสดงกันตรึมอนุรักษ์ไว้เป็นชุดการแสดงโดยกำหนดแบบแผนของท่ารำและการแต่งกายไว้อย่างชัดเจน ส่วนการแสดงแบบประยุกต์มีการเพิ่มเครื่องดนตรีสากลและหางเครื่องเข้าไปในการแสดง โดยหางเครื่องจะได้รับการฝึกฝนให้เต้นได้หลากหลายท่วงท่าตามจังหวะของเพลง โดยมักเน้นการเคลื่อนไหวของร่างกายให้ดูกระปรี้กระเปร่าและเฝ้าระวัง มักจะแต่งกายสวยงามทันสมัย สวมเสื้อผ้าเปิดเผยเนื้อตัวตามแบบอย่างของหางเครื่องเพลงลูกทุ่ง

การแสดงประกอบเพลงโดยการฟ้อนรำหรือการเต้นมีขึ้นเพื่อสร้างความสวยงามทันสมัยให้แก่การแสดงกันตรึม ทำให้ผู้ชมเพลิดเพลินไปกับการชมการแสดง เมื่อได้เห็นนักแสดงแต่งกายสวยงามแสดงท่าทางพร้อมเพรียงกัน จำนวนของนักฟ้อนรำหรือหางเครื่องยิ่งมากยิ่งแสดงถึงความยิ่งใหญ่อลังการของวงกันตรึมและความทุ่มเทของเจ้าภาพที่ว่าจ้าง ถือเป็นการสร้างอรรถรสในการชมกันตรึมให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี

4. เนื่องจากการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมเป็นการสร้างฐานผู้ชมให้รู้สึกเป็นกันเอง ผูกพันกับนักแสดง และตั้งใจในการแสดงจนต้องคอยติดตามชมการแสดงในครั้งต่อไปอย่างเหนียวแน่น วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ปรับปรุงการสนทนากับผู้ชมระหว่างการแสดงอยู่เสมอเพื่อสร้างสัมพันธ์ ปัจจุบันในการปรับปรุงการสร้างปฏิสัมพันธ์ในด้านต่างๆ คือ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตระหนักดีว่ากลุ่มผู้ชมไม่ได้มีเพียงกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น หากต้องการครองใจผู้ชมที่ใช้ภาษาอื่นก็ต้องใช้ภาษาเหล่านั้นในการสื่อสารด้วย ดังนั้นจึงได้พยายามสร้างปฏิสัมพันธ์ด้วยภาษาที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถสื่อสารกันเข้าใจ จึงเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป็นการทำให้ผู้ชมเกิดความพอใจ และมีปฏิริยาตอบสนองที่ถูกต้องเหมาะสม และเพื่อเป็นการมัดใจผู้ชมให้รู้สึกว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ให้ความสำคัญและเอาใจใส่กับผู้ชมทุกกลุ่ม

นอกจากนี้ปัจจัยในการเพิ่มเนื้อหาการกล่าวหยอกล้อหางเครื่อง กล่าวปกป้องหางเครื่อง กล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมให้รางวัลแก่นักแสดง และการขอบคุณโดยกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมร่วมบริจาคเนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีรูปแบบการแสดงที่หลากหลายขึ้น คือ มีการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ และการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์เพิ่มขึ้นมาจากเดิมที่มีการแสดงแบบโบราณเพียงอย่างเดียว ทำให้มีจำนวนนักแสดง คือ นักฟ้อนรำและหางเครื่องเพิ่มขึ้น จึงมีการเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับการกระเช้าเข้าหานักแสดงโดยการหยอกล้อ และเมื่อนักแสดงซึ่งส่วนใหญ่เป็นหางเครื่องถูกผู้ชมล่วงเกินจากความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หัวหน้าวงก็ต้องปกป้องดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น และการเพิ่มการขอบคุณเป็นไปเพื่อช่วยเหลือเจ้าภาพให้สามารถระดมทุนในการทำบุญได้มากขึ้น

4. การกล่าวบทลา

เมื่อการแสดงจะจบลงจะมีการกล่าวอำลาเจ้าภาพและผู้ชมรวมทั้งฝากเนื้อฝากตัวให้ว่าจ้างในโอกาสต่อไปและกล่าวอวยพรแก่ผู้ฟัง โดยมักอวยพรให้พบแต่ความสุขตลอดไป การกล่าวบทลาถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมและเจ้าภาพ โดยเฉพาะการร้องเพลงลาที่จะต้องสร้างความสนุกและทำให้ผู้ชมจดจำวงกันตรึมได้ เพื่อให้เป็นที่กล่าวขานและนึกถึงเมื่อต้องการว่าจ้างวงกันตรึมให้ไปแสดงในครั้งต่อไป

การกล่าวบทลาในอดีต

การกล่าวบทลาในอดีตมีลักษณะดังนี้

1. ผู้กล่าวบทลา เนื่องจากในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะมีนักร้องหลัก คือ หัวหน้าวง และหัวหน้าวงยังทำหน้าที่เป็นพิธีกรดำเนินลำดับการแสดงควบคู่ไปด้วย เมื่อการแสดงดำเนินมาถึงช่วงสุดท้ายหัวหน้าวงจึงเป็นผู้กล่าวอำลาเจ้าภาพและผู้ชม โดยกล่าวลาด้วยทั้งบทเพลงกันตรึมและบทสนทนา เป็นการกล่าวขอบคุณเจ้าภาพที่ช่วยกันสืบสานอนุรักษ์เพลงกันตรึมและฝากตัวให้เรียกหาว่าจ้างในโอกาสต่อไป

2. เนื้อหาในการกล่าวบทลา หลังจากกล่าวลาด้วยบทสนทนาแล้ว วงกันตรึมจะเล่นเพลงสุดท้ายที่มีจังหวะสนุกสนานและมีเนื้อหาในทำนองบอกว่าการเสร็จสิ้นลงแล้วเพื่อเป็นการทิ้งท้ายการแสดง เพลงกันตรึมที่มักใช้ในการกล่าวลา ได้แก่ เพลงซาปะदान เพลงแฮบปียา เป็นต้น ซึ่งมักมีเนื้อหากล่าวกราบอำลาผู้ชม และขอให้ผู้ชมทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การกล่าวบทลาในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านกรกล่าวบทลามีหลายประการ ดังนี้

1. ผู้กล่าวบทลา ในปัจจุบันหลังจากหัวหน้าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์กล่าวอำลาผู้ชมด้วยบทสนทนาแล้วก็จะส่งต่อให้นักร้องกันตรึมรุ่นใหม่ ๆ หรือศิลปินหน้าใหม่ของวงเป็นผู้ร้องเพลงลา เช่น ให้มณีวี ดีสมและพิมวาลี ดีสม ซึ่งเป็นนักร้องกันตรึมรุ่นใหม่และเป็นสายเลือดของหัวหน้าวงและรองหัวหน้าวงร้องเพลงอาโยชะอะเป็นการกล่าวลาผู้ชมด้วยบทเพลง แต่หากเป็นงานพิธีการผู้ร้องเพลงลา ยังคงเป็นหัวหน้าวงหรือนักร้องคนอื่นที่มีประสบการณ์สูง

2. เนื้อหาในการกล่าวบทลา ส่วนหนึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับอดีต คือ กล่าวกราบอำลาผู้ชม และขอให้ผู้ชมทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเฉพาะดนตรีกันตรึมที่มีมาแต่โบราณ และอวยพรให้ผู้ชมทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญ แต่มีการเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนของการกล่าวออกตัวไว้ล่วงหน้าโดยการขอภัยผู้ชมหากการแสดงกันตรึมของตนไม่ถูกใจผู้ชมอาจเป็นเพราะตนยังมีประสบการณ์น้อยก็ขอให้ผู้ชมให้อภัยและเป็นกำลังใจแก่ตน

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านการกล่าวบทลา มีดังนี้

1. เนื่องจากเป็นการป้องกันความผิดพลาดในการกล่าวบทลาอันจะเกิดจากความไม่ชำนาญของนักร้องในวง ในอดีตหัวหน้าวงจึงมักกล่าวบทลาด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้ก็เช่นกันหากเป็นงานพิธีการหัวหน้าวงก็ยังคงเป็นผู้กล่าวบทลา เพื่อให้เจ้าภาพประทับใจเพราะถือเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพ และจากประสบการณ์ที่มีมากย่อมมีโอกาสเกิดข้อผิดพลาดได้น้อย แต่หากเป็นงานทั่วไป หัวหน้าวงจะให้ออกสแกนักร้องกันตรึมรุ่นใหม่ได้ฝึกฝนประสบการณ์และเพื่อให้เห็นที่รู้จักแก่ผู้ชม

2. เนื่องจากการกล่าวลานั้นเปิดโอกาสให้นักร้องรุ่นใหม่ได้เป็นผู้ร้องบทเพลงลา ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความนอบน้อมถ่อมตน และแสดงความรู้จักประมาณตนโดยการยอมรับข้อผิดพลาดของตน จึงเพิ่มเนื้อหาการออกตัวล่วงหน้าว่าตนยังขาดประสบการณ์ และยังร้องกันตรึมได้ไม่ดีเท่าที่ควรขอให้ผู้ชมให้อภัยและให้โอกาสตนได้ฝึกฝนต่อไป ซึ่งนอกจากตนจะพัฒนาฝีมือการเล่นกันตรึมแล้วตนยังจะขอพัฒนารูปแบบการเล่นกันตรึมให้ทันสมัยถูกใจผู้ชมอีกด้วย การกล่าวเช่นนี้ถือเป็นการออกตัวเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกเห็นใจและยินดีให้อภัยมองข้ามข้อบกพร่องเหล่านั้นไปได้โดยง่ายดาย

การปรับปรนของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในด้านรูปแบบการแสดง โดยเฉพาะการเพิ่มการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ และการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ เป็นไปเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งปัจจุบันนิยมชมการแสดงที่สนุกสนาน คึกคัก และมีการแสดงประกอบที่สวยงาม

1.2 นักแสดง

ในอดีตกันตรึมไม่นิยมให้มีนักแสดงเป็นผู้หญิง เพราะผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อมีการเล่นกันตรึมผู้หญิงจึงได้เพียงแต่ร่วมสนุกด้วยการรำรำให้เข้ากับทำนองเพลงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันข้อจำกัดดังกล่าวได้คลี่คลายลง เนื่องจากการมีผู้หญิงในวงกันตรึมเป็นการสร้างสีสันและดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะคัดเลือกนักแสดงที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะรับภาระถ่ายทอด สามารถสอนได้ทั้งบุคคลทั่วไปที่มาขอเรียนที่บ้าน และนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาต่างๆ ที่ส่งหนังสือเชิญมา โดยไม่จำกัดจำนวนคนในการรับสอน ส่วนใหญ่ที่มาเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อสมัครเป็นสมาชิกวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ มีจำนวนน้อยที่มาเรียนเพื่อมุ่งเน้นศึกษาหาความรู้เป็นหลัก ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ นักแสดงในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ประกอบด้วย นักร้อง นักดนตรี และนักแสดงประกอบเพลง

1.2.1 นักร้อง

นักร้องถือเป็นนักแสดงหลักของวงดนตรีกันตรึม นักร้องที่มีเสียงหวานใส และเอื้อนได้ตรง จังหวะกับเครื่องดนตรี รวมทั้งมีลูกล่อลูกชนในการแสดงจะสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับวงและเป็นที่ต้องการของเจ้าภาพ การฝึกฝนนักร้องถือเป็นเรื่องยากเนื่องจากต้องอาศัยทั้งพรสวรรค์และความตั้งใจ อุดหนุนในการฝึกซ้อม

นักร้องกันตรึมในอดีต

ในอดีตนักร้องกันตรึมในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีลักษณะดังนี้

1. การคัดเลือก แม้ว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะก่อตั้งครั้งแรกในโรงเรียนบ้านดงมัน แต่ก็ไม่ได้กำหนดว่าสมาชิกในวงต้องมาจากนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวเท่านั้น การรับสมัครวงจะเปิดกว้างแก่ผู้ที่สนใจศิลปะกันตรึม โดยเฉพาะการคัดเลือกนักร้องกันตรึมที่ต้องมีเนื้อเสียงที่แข็งแรงซึ่งหาได้ยากในผู้มีอายุน้อย ดังนั้นหัวหน้าวงจะคัดเลือกนักร้องจากผู้ที่มาขอสมัครเรียนโดยไม่จำกัดเพศหรือวัย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ที่สนใจมาสมัครมักเป็นบุคคลทั่วไปที่ต้องการมีรายได้ การคัดเลือกในเบื้องต้นจะพิจารณาจากเนื้อเสียงว่ามีความใส กังวาน น้ำเสียงหนักแน่นหรือไม่ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคลิกรูปร่างหน้าตา เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นสามารถฝึกฝนและใช้การแต่งหน้าแต่งกายช่วยเสริมได้

2. การไหว้ครูเพลง เมื่อผ่านการคัดเลือกแล้ว ผู้สมัครอาจมาไหว้ครูเพลงเพียงลำพังหรือมีผู้ปกครองมาด้วยก็ได้ โดยนำผ้าขาว 1 ผืน ดอกไม้ กล้วยเทียน หมากพลู 5 คำ ข้าวสาร 1 ถ้วย เงิน 21 บาท มาไหว้หัวหน้าวงในวันพฤหัสบดีที่ถือว่าเป็นวันครู เมื่อทำพิธีในวันดังกล่าวจะทำให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างแตกฉาน เมื่อหัวหน้าวงรับของไหว้แล้วก็ถือว่าได้เป็นศิษย์มีครูโดยสมบูรณ์ และมาเริ่มเรียนตามเวลาที่ครูกำหนดให้

3. การฝึกสอน เมื่อผ่านการคัดเลือกให้นักร้องกันตรึม หัวหน้าวงจะเป็นผู้สอนให้ทั้งการร้องและการพออนำควบคุมกัน การสอนจะทำโดยการแสดงให้ดูเป็นตัวอย่าง จากนั้นจึงกำหนดให้นักร้องก่อน โดยการร้องจะให้ฝึกร้องให้มีน้ำเสียงที่ลื่นไหล ไม่กระทอนกระแท่นเวลาออกเสียงร้อง มีจังหวะการหายใจถูกต้องกับการแบ่งบทร้อง นอกจากนี้ยังฝึกให้เอื้อนทำนองต่างๆ อย่างถูกจังหวะ ไม่หลงทำนอง ไม่คร่อมจังหวะ ไม่ติดขัด และฟังไพเราะรื่นหู โดยให้นักร้องซ้ำๆ จนเกิดความเคยชินและจดจำได้ การฝึกซ้อมเช่นนี้จะเป็นการคัดกรองนักร้องที่มีตั้งใจจริงและมีความอดทนในการเรียนรู้ เนื่องจาก การฝึกร้องต้องใช้เวลาในการฝึกซ้อมและต้องซ้อมซ้ำๆ เพื่อให้จดจำวิธีการร้องได้และเกิดความชำนาญจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและเลิกเล่นความตั้งใจไปในที่สุด เมื่อเห็นว่าเริ่มร้องได้ถูกต้องแล้วก็จะเริ่มสอนการพออนำประกอบไปด้วย ซึ่งมักเป็นทำพื้นฐานต่างๆ ไปเพื่อใช้รำประกอบการ

ร้องกันตรึมซึ่งการฝึกรำจะช่วยให้นักร้องมีบุคลิกที่สง่างามและอ่อนช้อยไปพร้อมๆ กันด้วย และขั้นตอนสุดท้ายในการฝึกสอน คือ การสอนการแต่งหน้าและแต่งกายให้สวยงามเหมาะสมและส่งเสริมบุคลิกลักษณะของแต่ละคนให้โดดเด่นขึ้น

4. การทดลองร้อง เมื่อหัวหน้าวงพิจารณาเห็นว่าผู้เรียนเริ่มร้องรำได้คล่องแคล่วและมีความมั่นใจแล้วก็จะให้ทดลองร้องในงานแสดงตามวัดต่างๆ ให้ครบ 7 วัด และมีข้อแม้ว่าจะต้องแสดงให้ชมฟรี ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อครบ 7 วัด 7 งานแล้วจึงสามารถรับงานแสดงได้ โดยการทดลองร้องนี้หัวหน้าวงจะคอยยืนประกบอยู่ข้างๆ ขณะทำการแสดงหากนักร้องตื่นเต้นจนลืมเนื้อร้องหรือร้องผิดพลาดในทำนองใด หัวหน้าวงก็จะช่วยร้องแทนหรือร้องคลอไปด้วย เมื่อร้องเสร็จแต่ละครั้งหัวหน้าวงจะแนะนำให้นักร้องแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาให้เป็นนักร้องที่มีคุณภาพต่อไป

5. การเป็นนักร้องประจำวง เมื่อผ่านการฝึกซ้อมมาทุกขั้นตอนแล้ว หัวหน้าวงจะให้เริ่มแสดงในงานขนาดเล็กจนชำนาญ มีไหวพริบ สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้แล้ว จึงจะให้แสดงในงานที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ

นักร้องกันตรึมในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการปรับปรุงในด้านนักร้องประจำวงหลายประการ ดังนี้

1. การคัดเลือก ผู้คัดเลือก คือ หัวหน้าวงเช่นเดิม แต่การคัดเลือกจะต่างจากในอดีต เพราะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้รับการคัดเลือกเป็นนักร้องเพิ่มขึ้นจากเดิมที่พิจารณาเฉพาะเนื้อเสียงของผู้มาสมัครเพียงอย่างเดียว โดยเพิ่มคุณสมบัติเรื่องอายุด้วย คือ จะรับเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น

2. การไหว้ครูเพลง การไหว้ครูจะจัดรวมกันทั้งวงปีละ 1 ครั้ง ดังนั้นเมื่อผ่านการคัดเลือกแล้ว สามารถเริ่มเรียนได้ทันที โดยมักกำหนดเวลาเรียนเป็นช่วงหลังเลิกเรียนและวันหยุดเสาร์อาทิตย์

3. การฝึกสอน เมื่อผ่านการคัดเลือกให้ฝึกร้องกันตรึม หัวหน้าวงจะเป็นผู้สอนให้ทั้งการร้องและการพออนรำควบคู่กัน โดยการฝึกสอนจะมีขั้นตอนเช่นเดียวกับในอดีต แต่เวลาในการฝึกสอนจะน้อยลง โดยผู้สอนจะแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ไปฝึกฝนแล้วมาแสดงให้ดู โดยให้แผ่นซีดีบันทึกการแสดงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ไปเป็นต้นแบบในการฝึกหัด และสิ่งที่ต้องฝึกฝนเพิ่มเติมจากในอดีต คือ การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย โดยหัวหน้าวงจะใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยสนทนากับนักร้องเพื่อให้เกิดความเคยชิน

4. การทดลองร้อง เมื่อหัวหน้าวงพิจารณาเห็นว่าผู้เรียนเริ่มร้องรำได้คล่องแคล่วและมีความมั่นใจแล้วก็จะให้ทดลองร้องในงานแสดงตามวัดต่างๆ โดยยังมีข้อแม้ว่าจะต้องแสดงให้ชมฟรี ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น แต่อาจไม่จำเป็นต้องแสดงให้ครบ 7 วัดเช่นเดิม หากหัวหน้าวงเห็นว่ามีความสามารถพอแล้วก็รับงานแสดงได้ โดยการทดลองร้องนี้หัวหน้าวงจะคอยเฝ้าประกบอยู่ข้างๆ ขณะทำการแสดงเพื่อคอยช่วยเหลืออยู่เช่นในอดีต

5. การเป็นนักร้องประจำวง เมื่อผ่านการฝึกซ้อมมาทุกขั้นตอนแล้ว หัวหน้าวงจะให้เริ่มแสดงได้เลยโดยไม่ต้องเริ่มจากงานขนาดเล็กไปยังงานขนาดใหญ่เช่นในอดีต หากช่วงที่เริ่มแสดงนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์รับงานแสดงขนาดใหญ่ นักร้องหน้าใหม่ก็ต้องแสดงในงานขนาดใหญ่ นั้นด้วย เพียงแต่หัวหน้าวงจะจัดให้ร้องเพลงที่มีเนื้อหาและทำนองง่ายและมั่นใจว่านักร้องจดจำได้ขึ้นใจแล้ว

ปัจจัยที่มีการปรับเปลี่ยนในด้านนักร้อง มีดังนี้

1. เนื่องจากการคัดเลือกในอดีตพิจารณาเฉพาะเนื้อเสียงโดยไม่ได้กำหนดช่วงอายุของผู้มาสมัคร เมื่อผู้ที่มาสมัครมีอายุมากแล้ว ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง มักกะทันหันหรือมั่นใจในพรสวรรค์ของตนเอง จนขาดความเคารพเชื่อฟังผู้ฝึกสอน ประการที่สอง มักมีครอบครัวแล้วเมื่อจะมาฝึกซ้อมจึงมักมีลูกหรือคู่สมรสติดตามมาด้วยทำให้ขาดสมาธิและยากต่อการควบคุมดูแล หรือหากยังไม่มีครอบครัวก็มักจะมีภาระทางบ้านให้ต้องดูแล ทำให้ไม่สามารถทำการฝึกซ้อมได้อย่างเต็มที่ตามที่ผู้ฝึกสอนต้องการ ดังนั้นปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงกำหนดคุณสมบัติในการเป็นนักร้องให้อยู่ในวัยเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากมีระเบียบวินัยและสามารถควบคุมได้ โดยส่วนใหญ่มักเป็นนักเรียนจากโรงเรียนบ้านดงมันที่น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ปฏิบัติหน้าที่สอนอยู่ จึงทำให้สะดวกในการฝึกสอนและนัดหมายการแสดงต่างๆ แม้ว่าเนื้อเสียงของผู้ที่อยู่ในวัยดังกล่าวจะยังไม่แข็งแรงเท่าผู้ใหญ่แต่ก็อาศัยการฝึกฝนเป็นประจำทำให้พัฒนาความสามารถให้โดดเด่นเทียบเท่าผู้ใหญ่ได้เช่นกัน

2. เนื่องจากการไหว้ครูเพลงจะต้องมีของไหว้และกำหนดวันไหว้ในวันพฤหัสบดี ซึ่งหัวหน้าวงเห็นว่าเป็นการสร้างภาระค่าใช้จ่ายและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้ปกครอง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงกำหนดการไหว้ครูรวมกันเพียงปีละ 1 ครั้ง

3. เนื่องจากการฝึกสอนในอดีตหัวหน้าวงจะต้องคอยควบคุมการฝึกซ้อมของนักร้องในทุกขั้นตอน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานมาก จึงได้ลดภาระของหัวหน้าวงลง โดยหลังจากแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างจนพอจะจดจำได้แล้ว ก็มอบหมายให้ไปฝึกซ้ำๆ โดยใช้แผ่นซีดีเป็นต้นแบบจนเกิดความชำนาญ แล้วมาฝึกซ้อมให้หัวหน้าวงพิจารณาเพิ่มเติมข้อแนะนำต่างๆ ถือเป็นประหยัดเวลาและ

ลดภาระงานของหัวหน้าวงได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การฝึกซ้อมด้วยแผ่นซีดียังเป็นการลดอาการเกร็งของนักร้องที่มักจะเกิดขึ้นเมื่อฝึกซ้อมต่อหน้าครูลงได้อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนรุ่นใหม่ ๆ มักเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันทำให้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยได้ไม่คล่องจึงเกิดความไม่มั่นใจและขัดเขินในการร้องกันตรึมซึ่งต้องใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกให้สามารถสื่อสารได้ดีเพื่อให้ทำการแสดงได้อย่างราบรื่นไม่ขัดหูผู้ชม

4. เนื่องจากในอดีตต้องทดลองร้องถึง 7 วัด 7 งาน ซึ่งต้องรอจังหวะให้มีการว่าจ้างวงกันตรึมให้ไปแสดงที่วัด นักร้องจึงจะมีโอกาสได้แสดง ทำให้เกิดความรู้สึกท้อใจที่ต้องรอโอกาสอย่างไม่มีกำหนด ซ้ำยังเป็นการแสดงโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนในขณะที่เห็นนักแสดงคนอื่นมีรายได้ยิ่งทำให้รู้สึกไม่มีแรงจูงใจในการแสดง เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่นักร้องและตอบแทนความเพียรพยายามที่ฝึกฝนมา หัวหน้าวงจึงลดจำนวนงานที่ต้องทดลองร้องลงตามความเหมาะสมแก่ความสามารถของนักร้อง

5. เนื่องจากในอดีต เมื่อผ่านการฝึกฝนจนกลายเป็นนักร้องประจำวงแล้วก็ยังมีข้อจำกัดให้เริ่มแสดงจากงานขนาดเล็กไปยังงานขนาดใหญ่ ทำให้นักร้องพลาดโอกาสในการแสดงหลายครั้ง ดังนั้นปัจจุบันหัวหน้าวงจึงอนุญาตให้สามารถเข้าไปแสดงในงานใหญ่ได้ แต่ยังเป็นเพียงการแสดงในช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

1.2.2 นักดนตรี

นักดนตรีกันตรึมถือเป็นนักแสดงที่ขาดไม่ได้และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้วงกันตรึมเล่นได้อย่างสนุกสนาน เนื่องจากเป็นผู้กำหนดจังหวะในการแสดงว่าจะเร่งหรือผ่อนในช่วงใดของเพลง หากนักร้องใส่อารมณ์ความรู้สึกในการร้องเพลงอย่างเต็มที่แต่นักดนตรีไม่ปรับจังหวะซ้ำเร็วให้เหมาะสมยอมทำให้เพลงนั้นขาดชีวิตชีวาและสื่อถึงผู้ชมได้ไม่ชัดเจน

นักดนตรีกันตรึมในอดีต

ในอดีตนักดนตรีกันตรึมในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีลักษณะดังนี้

1. การคัดเลือก โขสิต ดีสม รองหัวหน้าวงเป็นผู้คัดเลือกจากผู้สมัครทั้งจากนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันและบุคคลทั่วไป โดยมีกรับผู้มาสมัครทุกคนไม่ว่าจะมีพื้นฐานทางดนตรีกันตรึมหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากต้องการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีกันตรึมให้แพร่หลาย

2. การไหว้ครูเพลง การจะเรียนดนตรีกันตรึมผู้เรียนจะต้องเลือกตามความสนใจหรือความถนัดของตนมากกว่าต้องการเรียนดนตรีชนิดใดหรือถนัดดนตรีชนิดใดมาแล้วและต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม เมื่อตัดสินใจได้แล้วจึงเตรียมผ้าขาวยาว 5 ศอก 1 ผืน ดอกไม้ รูป เทียน หมากพลู 5 คำ ข้าวสาร 1 ถ้วย และเงิน 21 บาท มาไหว้ครูในวันพฤหัสบดีเพื่อสมัครเป็นศิษย์

3. การฝึกสอน เมื่อได้รับการยอมรับเป็นศิษย์แล้ว ต้องฝึกซ้อมตามที่ครูนัดหมาย โดยครูจะฝึกให้เป็นรายบุคคลตามทักษะของแต่ละคน ส่วนใหญ่แล้วนักดนตรีจะเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันซึ่งมีพื้นฐานในการเล่นดนตรีกันตรึมมาก่อนเนื่องจากที่โรงเรียนได้สอนวิชาดนตรีโดยเน้นดนตรีพื้นบ้านเป็นหลัก จึงทำให้ได้สำรวจความถนัดของตนเองก่อนที่จะมาสมัครเป็นนักดนตรีวงกันตรึม หรืออาจเป็นผู้ที่มีพื้นฐานการเล่นดนตรีมาจากการที่เกิดและเติบโตในครอบครัวศิลปินมาก่อน เมื่อเริ่มเรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วกว่าคนทั่วไป เครื่องดนตรีที่ฝึกสอนได้ยากและมีผู้เรียนน้อย คือ ซอ กันตรึมที่ต้องอาศัยทักษะทางดนตรีและการฝึกฝนอย่างหนัก การฝึกสอนบรรเลงดนตรีมักนิยมเริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดเพลงชั้นสูงหรือเพลงครู อันเป็นกลุ่มเพลงที่ถือกันว่ามีคุณค่าดีสิทธิ์ ทำนองเพลงมีลีลาเนิบช้า ไพเราะ เช่น เพลงสวายจุมเวือด เพลงแซร์ยสต่อ เพลงแซร์ยประเชิน เป็นต้น

4. การทดลองเล่น เมื่อผ่านการฝึกฝนจนมีความสามารถในระดับหนึ่งแล้วก็ต้องทดลองเล่น 7 วัด 7 งาน เช่นเดียวกับนักร้องกันตรึม

5. การเป็นนักดนตรีประจำวง ผ่านการทดลองเล่นแล้วก็สามารถเป็นนักดนตรีประจำวงได้ โดยเล่นในงานทั่วไปก่อนแล้วค่อยขยายเป็นงานขนาดใหญ่หรืองานพิธีการในโอกาสต่อไป

นักดนตรีกันตรึมในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านนักดนตรีมีหลายประการ ดังนี้

1. การคัดเลือก ในอดีตนั้น โขสิต ดีสมจะเป็นผู้รับสมัครและฝึกซ้อมให้กับทุกคนที่มาสมัครเป็นนักดนตรี แต่ต่อมาประสบปัญหาหลายประการจึงกำหนดรับเฉพาะนักดนตรีที่อยู่ในวัยเรียน ช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนบ้านดงมันเท่านั้น เมื่อมีการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ซึ่งต้องมีนักดนตรีสากลเพิ่มขึ้นก็อาศัยการว่าจ้างนักดนตรีมืออาชีพเป็นครั้งคราวไป

2. การไหว้ครูเพลง กำหนดการไหว้ครูพร้อมกันเพียงปีละ 1 ครั้ง เท่านั้น

3. การฝึกสอน เมื่อกำหนดรับเฉพาะนักดนตรีที่อยู่ในวัยเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนบ้านดงมันจึงทำให้การสอนง่ายขึ้น ผู้ฝึกสอนมักให้รุ่นพี่ช่วยฝึกสอนรุ่นน้อง และมอบหมายให้ฝึกซ้อมตามสื่อช่วยสอน เช่น ซีดี วีซีดี ผู้ฝึกสอนเพียงคอยสอนเทคนิควิธีการเล่นขั้นสูงและคอยทวนซ้ำให้ฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น การเริ่มต้นฝึกสอนมักเริ่มสอนด้วยเพลงที่สั้นและจดจำได้ง่าย จากนั้นจึงเพิ่มระดับความยากขึ้นเรื่อยๆ ตามความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การทดลองเล่น เมื่อผู้ฝึกสอนเห็นว่านักดนตรีเล่นได้ดีแล้วก็จะให้ทดลองเล่นโดยไม่มีค่าตอบแทนตามวัดต่างๆ แต่อาจไม่ต้องครบ 7 วัด หากแสดงให้เห็นถึงความสามารถได้เด่นชัด

5. การเป็นนักดนตรีประจำวง เมื่อผ่านการทดลองเล่นแล้วก็จะเป็นนักดนตรีประจำวงได้ หากมีความสามารถมากก็สามารถแสดงในงานขนาดใหญ่ได้เลย แต่หากยังก็รอแสดงในงานขนาดเล็กไปก่อน

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านนักดนตรี มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากต้องการป้องกันปัญหานักดนตรีเรียกค่าจ้างสูงขึ้นจากที่เคยได้รับ หลังจากฝึกซ้อมให้จนชำนาญ มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงแล้ว และป้องกันการรับงานแสดงร่วมกับกันตรึมวงอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องขาดความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา ซึ่งเกิดผลเสียอย่างมากแก่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ รวมทั้งเพื่อให้ง่ายแก่การนัดหมายฝึกซ้อม และยังทำให้นักดนตรีเล่นให้กับวงไปได้นานขึ้นจึงได้กำหนดรับเฉพาะนักดนตรีที่อยู่ในวัยเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนบ้านดงมันเพราะหากรับผู้ที่อยู่ในวัยที่โตกว่านั้นจะเล่นได้เพียงไม่นานแล้วจบการศึกษาไป และการจ้างนักดนตรีสากลมีอาชีพเป็นครั้งคราวไปเมื่อต้องแสดงแบบประยุกต์ถือเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดูแลนักดนตรีและตัดความยุ่งยากในการฝึกซ้อมออกไป

2. เนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่ายและลดความยุ่งยากให้แก่ผู้ปกครอง และเป็นโอกาสให้ผู้ยากไร้สามารถเข้ามาสมัครเรียนได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่าย วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงกำหนดการไหว้ครูร่วมกันทั้งวงเพียงปีละ 1 ครั้ง

3. เนื่องจากได้กำหนดรับนักดนตรีเฉพาะจากนักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนบ้านดงมัน ทำให้ได้นักดนตรีที่มีพื้นฐานในการเล่นดนตรีกันตรึมบ้างแล้ว การฝึกสอนจึงทำได้ง่ายขึ้น จากเดิมที่ต้องสอนเป็นรายบุคคลมาเป็นการจัดกลุ่มให้นักดนตรีเข้ากลุ่มกันและให้ผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นซึ่งมักเป็นรุ่นพี่ในกลุ่มช่วยฝึกสอนรุ่นน้อง ทำให้ได้พัฒนาทักษะของตนเองและผู้อื่นไปพร้อมกัน รวมทั้งการใช้สื่อช่วยสอนเพื่อเป็นตัวอย่างในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางมาเรียนกับผู้ฝึกสอนทุกวัน ทำให้องค์กรหัวหน้าวงมีหน้าที่เพียงคอยกำกับดูแลให้มีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น

การเริ่มต้นฝึกสอนเพลงในอดีตจะเริ่มจากเพลงชั้นสูงหรือเพลงครูเนื่องจากเป็นกุศโลบายของครูในอดีตที่ต้องการทดสอบความอดทนและความตั้งใจของผู้มาเรียน หากคนใดสามารถบรรเลงเพลงครูซึ่งเป็นเพลงที่ยากที่สุดได้ ย่อมแสดงถึงความสามารถที่มีพร้อมทั้งสติปัญญาและมีฝีมือในการบรรเลง รวมทั้งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อเป็นศิลปินมืออาชีพในอนาคตได้ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเริ่มต้นจากเพลงที่ง่ายขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เริ่มเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ และเลิกเรียนไปเพราะ

ความยากและยาวของเพลง การเรียนรู้ที่ง่ายขึ้นและบรรเลงจบได้ในระยะเวลาอันสั้นทำให้ผู้เรียนเกิดความหวังและมีกำลังใจที่จะเรียนเพลงอื่นต่อไป การปรับวิธีการฝึกสอนเช่นนี้ทำให้กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่หันมาสนใจและเรียนกันตรึมมากขึ้น แม้ว่านักดนตรีรุ่นหลังจะมีความอดทนน้อยในการที่จะฝึกฝนจนสามารถเล่นได้หลากหลายทำนอง มักให้ความสนใจแต่ทำนองที่เล่นได้ง่ายหรือกำลังได้รับความนิยมเมื่อเล่นได้แล้วมักไม่ฝึกซ้อมต่อ ทำให้มีความสามารถไม่พอที่จะเป็นนักดนตรีประจำวง แต่ก็ถือเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์กันตรึมให้แพร่หลายได้อีกทาง

ในอดีตนั้นศิลปินกันตรึมในอีสานใต้ส่วนใหญ่เกิดและเติบโตในครอบครัวศิลปิน จุดเริ่มต้นของการถ่ายทอดความรู้กันตรึมจึงเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบข้างเป็นสำคัญ จากนั้นจึงเรียนรู้เพิ่มเติมจากศิลปินผู้เชี่ยวชาญ หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับหัวหน้าวงคือ นางลำรวม ดีสม และรองหัวหน้าวงคือ นายโสมสิต ดีสม ซึ่งเกิดและเติบโตในครอบครัวซึ่งมีความสามารถในการเล่นกันตรึม จึงซึมซับกลวิธีการแสดงและเกิดความรักในการแสดงกันตรึม ทำให้เกิดแรงจูงใจในการขวนขวายหาความรู้และสั่งสมประสบการณ์จนกลายเป็นนักแสดงที่มีความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ให้กับเครือข่ายและบุตรหลานของตนได้ ซึ่งการฝึกสอนภายในครอบครัวสามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากมีเวลาอยู่ด้วยกันตลอดวัน ทำให้การถ่ายทอดเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว

ในปัจจุบันผู้ที่มาแสดงกันตรึมไม่ได้เกิดในครอบครัวศิลปิน และไม่ได้ถูกปลูกฝังให้มีความรักในดนตรีกันตรึม รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการเรียนดนตรีต้องเป็นเวลาที่ว่างจากภารกิจประจำวัน การเรียนจึงไม่ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสะดวกและยืดหยุ่นระยะเวลาในการเรียนรู้ การถ่ายทอดจึงเป็นไปในลักษณะของการนำสื่อช่วยสอน เช่น ซีดี วีซีดี มาใช้ร่วมกับการเรียนจากผู้สอนโดยตรง

4. เนื่องจากหากปล่อยให้นักดนตรีต้องรอโอกาสในการทดลองเล่นดนตรีตามวัดโดยไม่มีค่าตอบแทนถึง 7 วัด 7 งานอาจทำให้นักดนตรีเสียกำลังใจ และหมดความหวังที่จะได้เป็นนักดนตรีประจำวงในเร็ววัน รองหัวหน้าวงจึงพิจารณาความสามารถของนักดนตรีเป็นรายบุคคลไป หากแสดงความสามารถได้เป็นที่ประจักษ์ชัดก็ไม่จำเป็นต้องทดลองเล่นให้ครบกำหนดเดิม เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักดนตรี และเป็นตัวอย่างให้กับนักดนตรีรุ่นหลังได้เห็นว่า หากมีความตั้งใจในการฝึกซ้อมจนมีความสามารถ จะได้สิทธิ์ในการลดระยะเวลาในขั้นตอนการทดลองเล่นลง

5. เนื่องจากต้องการส่งเสริมให้นักดนตรีมีโอกาสแสดงความสามารถและสั่งสมประสบการณ์ดังนั้นหากนักดนตรีมีความสามารถเพียงพอมักจะให้แสดงในงานขนาดใหญ่เมื่อมีโอกาส แต่หากความสามารถยังไม่เหมาะสมก็ให้แสดงในงานขนาดเล็กก่อนเพื่อเป็นการฝึกฝนเพิ่มความสามารถ

1.2.3 นักแสดงประกอบเพลง (นักฟ้อนรำและหางเครื่อง)

เดิมวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์แสดงกันตรึมแบบโบราณเพียงแบบเดียว จึงไม่มีการฟ้อนรำหรือเต้นประกอบเพลงจะมีแค่รำกร้อที่รำรำเพียงเล็กๆ น้อยๆ ประกอบขณะร้องเพลงเพื่อเพิ่มความสนุกสนานเข้าไปเท่านั้น

ต่อมาเมื่อมีนโยบายของรัฐในการพยายามทำให้จังหวัดสุรินทร์กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงได้สนับสนุนให้มีการปรับลักษณะการแสดงของวงกันตรึม เพื่อแสดงในงานแสดงช้างซึ่งถือเป็นงานใหญ่ประจำปีของจังหวัด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจึงได้สนับสนุนให้มีการประยุกต์เพื่อแสดงถึงความเป็นสากลของเพลงพื้นบ้าน ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวเกิดกระแสความนิยมเพลงลูกทุ่งซึ่งโดดเด่นที่หางเครื่องและเครื่องดนตรีสากล

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว โดยปรับให้มีการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์จึงได้มีการฟ้อนรำโดยนักแสดงประกอบเพลงหรือเรียกว่านักฟ้อนรำซึ่งแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองหรือเน้นความสวยงามและฟ้อนรำประกอบเพลงด้วยท่วงท่าสง่างาม อ่อนช้อย และเมื่อมีการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์จึงมีการเต้นประกอบเพลงโดยนักแสดงประกอบเพลงหรือเรียกว่าหางเครื่องซึ่งแต่งกายทันสมัย สีฉูดฉาด เปิดเผยเนื้อตัวและเต้นประกอบเพลงด้วยท่าทางเย้ายวน ไร่ใจ การแสดงกันตรึมโดยมีนักแสดงประกอบเพลงเช่นนี้เป็นการใช้ท่ารำ ท่าเต้น และตัวนักแสดงในการดึงดูดความสนใจจากผู้ชม ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่นิยมใช้ในการแสดงกันตรึมกันมาก

- นักฟ้อนรำ

นักฟ้อนรำเป็นนักแสดงที่สร้างความน่าสนใจให้กับการแสดงกันตรึม เนื่องจากนักฟ้อนรำจะรำด้วยความพร้อมเพรียง สวยงาม ประกอบกับการแต่งกายที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นเมืองหรือแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดงนั้นๆ เช่น สวมชุดที่ตัดเย็บคล้ายกับตัวตุ๊กแตน ตำข้าวในการแสดงชุดกะโหลบตีตอง การแต่งกายพื้นเมืองในการแสดงชุดเรือมอันรุดหรือระบำสุ่ม ทั้งการรำรำที่สอดประสานกับเนื้อร้องและการแต่งกายที่สวยงามจึงสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี

นักฟ้อนรำในอดีต

ในอดีตนักฟ้อนรำวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีลักษณะดังนี้

1. การคัดเลือก หัวหน้าวงรับสมัครจากนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันที่มีความสนใจ โดยไม่กำหนดเพศและอายุ
2. การไหว้ครู กำหนดไหว้ครูพร้อมกันปีละ 1 ครั้ง

3. การฝึกซ้อม หัวหน้าวงเป็นผู้ออกแบบและฝึกซ้อมทำรำให้ด้วยตนเอง โดยจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ตามสรีระร่างกายที่ใกล้เคียงกัน แล้วซ้อมเป็นชุดการแสดงแต่ละชุดไป เช่น เรือมกะโน้บติงต๊อง เรือมศรีไพทสมันต์ เรือมอันรุด เป็นต้น เมื่อฝึกซ้อมได้ระยะหนึ่งก็จะสอนการแต่งกายที่ถูกต้องและการแต่งหน้าที่เหมาะสมกับการแสดงแต่ละชุดด้วย

4. การเป็นนักฟ้อนรำประจำวง เมื่อสามารถฟ้อนรำได้สวยงามพร้อมเพียงกันจนเป็นที่พอใจของผู้ฝึกสอนแล้วก็สามารถทำการแสดงได้โดยเริ่มจากงานขนาดเล็กก่อน

นักฟ้อนรำในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านนักฟ้อนรำมีหลายประการ ดังนี้

1. การคัดเลือก หัวหน้าวงผู้คัดเลือกนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันที่มีความสนใจมาฝึกซ้อม โดยเลือกผู้ที่มีอายุระหว่าง 10-15 ปี
2. การไหว้ครู กำหนดไหว้ครูพร้อมกันปีละ 1 ครั้ง
3. การฝึกซ้อม จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ตามช่วงอายุ เพื่อให้มีอายุอยู่ในวัยเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แล้วมอบให้รุ่นพี่ฝึกซ้อมทำรำและแนะนำการแต่งหน้าแต่งกายให้รุ่นน้อง
4. การเป็นนักฟ้อนรำประจำวง เมื่อรุ่นพี่ฝึกซ้อมให้อย่างถูกต้องครบถ้วนแล้วหัวหน้าวงจะพิจารณาอีกครั้งก่อนให้ทำการแสดงโดยเริ่มจากงานขนาดเล็กก่อน

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านนักฟ้อนรำ มีดังนี้

1. เนื่องจากเดิมไม่ได้กำหนดอายุของนักฟ้อนรำ ทำให้เกิดปัญหาในการฝึกเด็กเล็กที่ยังไม่พร้อมสำหรับการเรียนรู้ หรือมักเกิดปัญหาอุบัติเหตุทางอารมณ์เมื่อต้องทำการแสดง เช่น เมื่อรับงานแสดงช่วงหัวค่ำก็จะง่วงนอนจนไม่ยอมแสดง จึงต้องกำหนดช่วงอายุให้อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการฝึกซ้อมและทำการแสดง
2. เนื่องจากนักฟ้อนรำมีจำนวนมากและทยอยเข้ามาเรื่อยๆ เพื่อลดความยุ่งยากในการไหว้ครูจึงได้กำหนดตั้งแต่ในอดีตว่าให้ไหว้ครูพร้อมกันเพียงปีละครั้ง
3. เนื่องจากเดิมจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชุดการแสดงชุดต่างๆ โดยอาศัยสรีระทางกายเป็นเกณฑ์ ทำให้เกิดปัญหาอวัยวะไม่ตรงกันเนื่องจากอายุไม่เท่ากัน จึงเปลี่ยนเกณฑ์การจัดกลุ่มใหม่โดยให้มีอายุเท่ากันหรือใกล้เคียงกันเป็นสำคัญเพื่อลดปัญหาในการจัดกลุ่มและการฝึกซ้อม

4. เนื่องจากในอดีตการพ็อนรำถือเป็นเรื่องใหม่ หัวหน้าวงจึงต้องเป็นผู้ออกแบบ และฝึกซ้อมให้ด้วยตนเอง แต่เมื่อได้ถ่ายทอดให้นักพ็อนรำรุ่นหนึ่งแล้ว ก็สามารถมอบหมายให้นักพ็อนรำรุ่นที่ถ่ายทอดต่อให้รุ่นน้องได้ โดยหัวหน้าวงเพียงทำหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมในการจัดการแสดงชุดต่างๆ เท่านั้น

หางเครื่อง

หางเครื่องเป็นนักแสดงที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับการแสดงกันตรึมและมักจะดึงดูดผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นได้ดี เนื่องจากการแต่งกายที่หวือหวาล้ำลายหางเครื่องเพลงลูกทุ่งหรือแดนเซอร์ในเพลงสตริง ประกอบกับท่าเต้นที่พร้อมเพรียง สวยงาม สนุกสนานตามจังหวะเพลงและเข้าใจผู้ชม วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เริ่มแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ซึ่งเป็นการแสดงที่นำเครื่องดนตรีสากลมาประสมวง และมีหางเครื่องเต้นประกอบเพลงใน พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา

หางเครื่องในอดีต

ในอดีตหางเครื่องวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีลักษณะดังนี้

1. การคัดเลือก ทำเช่นเดียวกับการคัดเลือกนักพ็อนรำ คือ หัวหน้าวงรับสมัครจากนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันที่มีความสนใจโดยไม่กำหนดเพศและอายุ
2. การไหว้ครู กำหนดไหว้ครูพร้อมกันปีละ 1 ครั้ง
3. การฝึกซ้อม หัวหน้าวงเป็นเพียงผู้ควบคุมการฝึกซ้อมและมอบหมายให้ผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบและมีความสามารถในการเต้นเป็นผู้ออกแบบและฝึกซ้อมท่าเต้น โดยให้เรียนรวมกัน ฝึกซ้อมท่าเต้นไปที่ละทำนอง เมื่อคล่องทำนองหนึ่งแล้วก็ฝึกซ้อมทำนองต่อไป จนเต้นได้หลากหลายทำนองที่มักนิยมนำมาทำการแสดง เมื่อฝึกซ้อมได้ระยะหนึ่งหัวหน้าวงก็จะสอนการแต่งกายที่ถูกต้องและการแต่งหน้าที่เหมาะสมกับการแสดง
4. การเป็นหางเครื่องประจำวง เมื่อสามารถเต้นได้สวยงาม ถูกจังหวะและพร้อมเพรียงกันจนเป็นที่พอใจของผู้ฝึกสอนแล้วก็สามารถทำการแสดงได้โดยเริ่มจากงานขนาดเล็ก หรือหากจำเป็นต้องแสดงในงานขนาดใหญ่ก็จะให้เต้นในจังหวะที่ง่ายและน้อยเพลงก่อน

หางเครื่องในปัจจุบัน

การปรับปรุงในด้านหางเครื่องมีหลายประการ ดังนี้

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยกเลิกการรับสมัครและฝึกซ้อมหางเครื่องประจำวง เมื่อต้องทำการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ซึ่งจะต้องมีหางเครื่องเต้นประกอบเพลงจะว่าจ้างจากผู้จัดหนักเดินมืออาชีพ

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านทางเครื่อง โดยยกเลิกการรับสมัครและฝึกซ้อมทางเครื่อง มีดังนี้

1. เนื่องจากหัวหน้าวงและรองหัวหน้าวงมีความถนัดในด้านการร้อง การบรรเลง และการแสดงที่เป็นแบบพื้นบ้านมากกว่า เมื่อต้องออกแบบการแสดงที่มีลักษณะสมัยใหม่จึงทำได้ไม่เต็มที่นัก จึงใช้วิธีการว่าจ้างเป็นครั้งคราว

2. เนื่องจากการแสดงแบบประยุกต์ให้ความสำคัญในจำนวนทางเครื่องยิ่งมีจำนวนมากยิ่งแสดงถึงความพร้อมเพียงและความยิ่งใหญ่เพื่อดึงดูดผู้ชม การนัดหมายและฝึกซ้อมคนจำนวนมากเป็นภาระที่เกินความสามารถของหัวหน้าวงและรองหัวหน้าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เนื่องจากยังรับราชการเป็นอาชีพหลัก

3. เนื่องจากการแสดงแบบประยุกต์เน้นการแต่งกายของทางเครื่องซึ่งจะต้องสวยงาม หุหุรา ทันสมัย ใหม่และแปลกตาอยู่เสมอ การจัดหาเครื่องสำอางและเครื่องแต่งกายให้ทางเครื่องซึ่งมีจำนวนมากทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

4. เนื่องจากทางเครื่องมีจำนวนมากทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง จึงเกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาขี้สว ทำให้เสียเวลาในการตามแก้ไขปัญหาและไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานมาร่วมเล่นกันตรึม

เมื่อหัวหน้าวงพิจารณาเห็นว่า การฝึกซ้อมทางเครื่องสำหรับการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์มีปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย และได้พิจารณาแล้วว่าการว่าจ้างส่วนมากมักเป็นการแสดงแบบโบราณหรือแบบอนุรักษ์ แม้จะมีการว่าจ้างแบบประยุกต์อยู่บ่อยครั้ง แต่มักถูกจำกัดด้วยงบประมาณที่ไม่สูงมาก จึงไม่ได้ใช้ทางเครื่องเป็นจำนวนมาก เมื่อพิจารณาถึงความคุ้มค่าแล้วจึงได้ตัดสินใจว่าจ้างทางเครื่องมาเป็นการเฉพาะกิจเท่านั้น

การปรับปรุงด้านนักแสดงทั้งนักร้อง และนักดนตรี ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การปรับเรื่องการไหว้ครู ซึ่งเดิมหากผู้ใดต้องการเรียนกันตรึมต้องนำเครื่องบูชาครูมาไหว้ผู้ที่ฝึกสอนให้ในวันพฤหัสบดีจากนั้นจึงเริ่มเรียน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการจัดไหว้ครูพร้อมกันเพียงปีละ 1 ครั้ง โดยเหตุผลหลัก คือ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายแก่ผู้เรียน

การไหว้ครูประจำปีมักจัดขึ้นในวันพฤหัสบดี ในช่วงขึ้น 1 ค่ำ เดือนเมษายน หรือประมาณวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงวันหยุดที่ทุกคนจะมีเวลามาร่วมงานได้ หรืออาจจัดวันอื่นขึ้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของครูเป็นสำคัญ เมื่อกำหนดวันได้แล้วจะมีการส่งข่าวบอกกล่าวต่อๆ กันล่วงหน้าประมาณ 2-3 วัน เมื่อถึงวันงานทั้งศิษย์ใหม่และเก่าของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะมารวมตัวกันที่บ้านของครูแต่เช้า เพื่อร่วมกันเตรียมเครื่องบูชาครูตามที่ได้ปฏิบัติกันมา เมื่อได้เวลาอันเป็นฤกษ์ดี ซึ่งมักจะถือเอาเวลา 09.09 น. วงกันตรึมจะเริ่มบรรเลงเพลงครูเพื่อไหว้ครูและ

สื่อถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ศิลปินนับถือให้รับรู้ถึงการจัดพิธีกรรม ผู้นำพิธีกรรมจะทำการบูชาพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ ต่อด้วยการกล่าวคาถาบูชาครู คาถาป้องกัน และคาถามหานิยม จากนั้นศิษย์นำเครื่องบูชาครูมามอบแก่ผู้สอนเพื่อแสดงความเคารพและอ่อนน้อมต่อครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับครูศิลปิน เมื่อผู้สอนรับเครื่องบูชาครูเพื่อแสดงถึงการยอมรับว่าจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่มอบเครื่องบูชา ถือเป็นกรดกลงเป็นครูและศิษย์ระหว่างกัน จากนั้นครูกล่าวคาถาบูชาพระรัตนตรัย ต่อมากล่าวอัญเชิญครูโดยตั้งเครื่องดนตรีหันหน้าไปทางทิศตะวันออกและอธิษฐานว่า บัดนี้ได้มีผู้มาขอความรู้จากตนซึ่งเป็นความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบูรพาจารย์อีกทอดหนึ่ง จึงขออนุญาตส่งต่อความรู้ที่ได้รับมาไปยังศิษย์คนใหม่ของตน การกล่าวขออนุญาตครูเพื่อรับศิษย์ใหม่เป็นการแสดงความมีมารยาท และการเคารพสิทธิ์ของเจ้าของวิชาที่ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดแก่ผู้เป็นครูและศิษย์ว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของวิชาแล้ว จะไม่เกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้นแก่ทั้งตัวครูและศิษย์ เพราะศิลปินกันตรึมส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การไม่ให้วิชาเพื่อมอบตัวเป็นศิษย์ จะทำให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเล่าเรียน ครูผู้สอนจะไม่สามารถสั่งสอนได้อย่างราบรื่นเพราะจะเกิดอุปสรรคต่างๆ ตามมา เนื่องจากกันตรึมเป็นวงดนตรีประเภทหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารกับวิญญาณที่มาเข้าทรงในพิธีกรรมต่างๆ หากกระทำไม่ถูกต้องตามระเบียบประเพณีจะก่อให้เกิดความอัปมงคลขึ้นแก่ครูและศิษย์ ทำให้เกิดความไม่สบายใจ ขาดความมั่นใจ ตลอดจนทำให้ผู้สอนและผู้เรียนขาดสมาธิในขณะถ่ายทอดความรู้ จากนั้นครูพรมน้ำมนต์ทั้งเครื่องดนตรีและศิษย์เพื่อให้ครูเข้ามาปกป้องรักษา สุดท้ายจึงกล่าวอวยพรให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี

พิธีกรรมไหว้ครูเพื่อมอบตัวเป็นศิษย์นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดอันสะท้อนถึงภาพรวมวัฒนธรรมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเคารพในความเป็นเจ้าของความรู้ และมีความยึดมั่นในประเพณีปฏิบัติที่ศิษย์และครูควรมีต่อกัน รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ศิษย์แต่ละรุ่นได้พบปะสังสรรค์กัน เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มศิลปินกันตรึมไว้ได้เป็นอย่างดี ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกิดความสำรวมและระมัดระวังในการถ่ายทอดและสืบต่อความรู้ ตลอดจนเกิดการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีไหว้ครูสืบมาจนถึงปัจจุบัน

1.3 ด้านเครื่องดนตรี

เดิมทีนั้นวงกันตรึมวงต่างๆ ใช้เครื่องดนตรีกันตรึมโบราณ ได้แก่ ปี่อ้อ ซอกันตรึม กลองกันตรึม ฉิ่ง ฉาบ และกรับ ในการบรรเลง ต่อมาในปี พ.ศ. 2524-2525 วงดนตรีกันตรึมในตำบลปราสาทเบง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นเครือญาติกับน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (สำรวจม ช่อนกลั่น) เห็นว่าวงดนตรีลูกทุ่งที่ใช้เครื่องดนตรีสากลได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก จึงเริ่มนำเครื่องดนตรี

สากลเข้ามาใช้บรรเลง เมื่อวงกันตรึมคณะต่างๆ เห็นว่าได้รับความสนใจจากผู้ชมจึงเริ่มนำเครื่องดนตรีสากลมาใช้ในวงของตนด้วย

เครื่องดนตรีในอดีต

ตั้งแต่ก่อตั้งวงกันตรึมในปี พ.ศ. 2525 จนถึงปี พ.ศ.2530 วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านในการบรรเลง โดยมีกลองกันตรึม 2 ใบ ซอกันตรึม 1 คัน ปี่อ้อ 1 เล้า

เครื่องดนตรีในปัจจุบัน

หลังจากเพิ่มการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์เข้ามา วงกันตรึมคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ได้แบ่งเครื่องดนตรีออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดแรกใช้สำหรับการแสดงกันตรึมแบบโบราณและแบบอนุรักษ์ประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ดังนี้

1. ซอกันตรึม (ตรัวกันตรึม) 1-2 คัน ซอกันตรึมถือเป็นเครื่องดนตรีหลักในวงกันตรึมมาช้านาน มีลักษณะเป็นเครื่องสายใช้สี ทำด้วยไม้ กลองเสียงซึ่งด้วยหนัง มีช่องเสียงอยู่ด้านตรงข้าม หน้าซอกใช้สายลวดมี 2 สาย คันซอกอยู่ระหว่างสาย คันซอกยาวประมาณ 60 เซนติเมตร มีลูกบิดอยู่ตอนบนออกซอกใช้รัดด้วยเชือก ขนาดซอกแตกต่างกันไปตามความประสงค์ของผู้สร้าง

2. กลองกันตรึม (สก็วลกันตรึม) 2-4 ใบ กลองชนิดนี้พบเฉพาะในเขตอีสานใต้เท่านั้น ลักษณะของกลองกันตรึมประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนแรก คือ หัวกลอง ใช้เรียกแทนส่วนที่ครอบคลุมตั้งแต่หน้ากลองลงมาจนถึงคอ ด้วยรูปทรงที่มีลักษณะป่องกว้างมากที่สุดสำหรับคอหรือเอวกลองนั้นเป็นส่วนคอดที่อยู่ระหว่างหัวกับตัวกลอง ส่วนที่สอง คือ ตัวกลอง เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากคอหรือเอวมาจนถึงส่วนที่เว้าคอดก่อนถึงปลายปากลำโพง และส่วนสุดท้าย คือ ก้นกลอง คือ ส่วนที่อยู่ถัดจากตัวกลองมาจนถึงปลายปากลำโพง กลองกันตรึมประกอบด้วยกลองอย่างน้อย 2 ใบ ซึ่งมีขนาดเท่ากัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันจากระดับเสียง คือ ใบหนึ่งเรียกว่ากลองตัวผู้มีเสียงสูง และอีกใบหนึ่งเรียกว่ากลองตัวเมียซึ่งมีเสียงต่ำกว่า ซึ่งเกิดจากการซึ่งหนังกลองให้ตึงมากน้อยแตกต่างกัน

3. ปี่อ้อ (เปี้ยอ้อ) 1 เล้า ปี่อ้อเป็นเครื่องเป่าประเภทปี่ลิ้นคู่ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ลิ้นปี่ ทำด้วยไม้้อเหลาบาง และบิบให้แบน มีไม้ไฟเล็กๆ หนีบบังคับ เพื่อปรับความอ่อนแข็งของลิ้น ส่วนนี้เสียบอยู่ปลายข้างหนึ่งของส่วนลำตัวซึ่งทำด้วยไม้้อหรือไม้ไฟเล็กๆ เนื่องจากปี่อ้อเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่สามารถปรับระดับเสียงได้ การเทียบเสียงของเครื่องดนตรีในวงกันตรึมจึงตั้งตามเสียงของปี่อ้อเป็นสำคัญ (บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ. 2556: 6-15)

4. ฉิ่ง 1 คู่

5. ฉาบ 1 คู่

6. กรับ 1 คู่

ในบางโอกาสอาจใช้เครื่องดนตรีสากลบางชิ้นมาร่วมบรรเลงในการแสดงแบบอนุรักษ์ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการจากเจ้าภาพ

ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะใช้เครื่องดนตรีซอกันตรึม กลองกันตรึม และปี่อ้อ ที่สร้างขึ้นในหมู่บ้านดงมันเท่านั้น เนื่องจากมีความเชื่อมั่นว่าเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมดนตรีกันตรึมที่มีผู้รู้มากความสามารถในการผลิตเครื่องดนตรีกันตรึมให้มีคุณภาพได้ ต่างกันแต่เพียงในปัจจุบันนักดนตรีมักใส่ใจในการตกแต่งรายละเอียดบางส่วนของเครื่องดนตรีเพื่อให้เกิดความสวยงามหรือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การสลักคันทอให้เป็นรูปพญานาค เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันการสร้างเครื่องดนตรีก็มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน เช่น เดิมกลองกันตรึมจะขึ้นหน้าด้วยหนังงูแต่ปัจจุบันมักใช้ผ้าใบแทน หรือสายซอกเดิมใช้สายไหมแล้วเปลี่ยนมาใช้สายลวดหรือสายเบรกรถจักรยาน และคันทอซอกก็เปลี่ยนจากหางม้ามาเป็นใช้เส้นเอ็นแทน

ชุดที่สอง เมื่อมีการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ขึ้นใน พ.ศ. 2534 จึงได้กำหนดเครื่องดนตรีสำหรับการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านในชุดแรกซึ่งลดทอนจำนวนของเครื่องดนตรีลงแล้วนำมาผสมผสานกับเครื่องดนตรีสากล คือ

1. กลองชุด
2. กลองทอม
3. อีเล็กโทน
4. ซอไฟฟ้า
5. เบส
6. กีตาร์
7. คีย์บอร์ด
8. แอ็กซิโพน
9. เครื่องประกอบจังหวะ

เมื่อนำเครื่องดนตรีสากลเหล่านี้มาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านจะมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าเข้ากับซอกันตรึม และนำไมโครโฟนแบบไร้สายมาตั้งไว้หน้าเครื่องดนตรีชนิดอื่นเพื่อขยายเสียงให้ดังขึ้น สำหรับประเภทและจำนวนของเครื่องดนตรีสากลที่นำมาใช้เล่นประกอบในวงดนตรีกันตรึมแต่ละครั้งนั้นจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับงบประมาณและความต้องการของผู้ว่าจ้าง

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านเครื่องดนตรี มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากเมื่อการแสดงกันตรึมได้รับความนิยมและมีความสนใจและมีจำนวนผู้ชมเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้หาวิธีการเพิ่มความหนักแน่นของเสียงเครื่องดนตรีหลักให้ก้องกังวานไปไกลครอบคลุมบริเวณแสดงที่ขยายบริเวณใหญ่ขึ้นตามจำนวนของผู้ชม ในระยะแรกจึงเพิ่มจำนวนของเครื่องดนตรีหลัก คือ กลองกันตรึมและซอกันตรึม โดยเพิ่มจำนวนกลองกันตรึมเป็น 2-4 ใบ และซอกันตรึมเป็น 1-2 คัน และเพื่อให้เสียงดนตรีมีความหลากหลายจึงได้เพิ่มฉิ่ง ฉาบ และกรับ อย่างละ 1 คู่ มาใช้ในการกำกับจังหวะให้โดดเด่นชัดเจนกว่าเดิม ทำให้การแสดงดนตรีกันตรึมมีสีสันและสนุกสนานมากขึ้น ต่อมาเมื่อมีการนำเครื่องดนตรีสากล เช่น กลองชุด กลองทอม คีย์บอร์ด กีตาร์ เบส อีเล็กโทน มาร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านซึ่งให้น้ำหนักเสียงเบาว่าจึงต้องติดตั้งระบบไฟฟ้า และนำไมโครโฟนแบบไร้สายมาช่วยเพิ่มขีดความดังของเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เพื่อไม่ให้ถูกเสียงเครื่องดนตรีชนิดอื่นกลบหายไป และยังเป็นการช่วยลดจำนวนนักดนตรีลง เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย เนื่องจากมีเครื่องขยายเสียงมาเป็นตัวช่วยจึงไม่ต้องใช้นักดนตรีซอกันตรึมและกลองกันตรึมมากกว่าหนึ่งคนเช่นในอดีต

2. เนื่องจากในปัจจุบันวัสดุทองถิ่นที่เคยใช้ในการสร้างเครื่องดนตรีพื้นบ้านหาได้ยากขึ้น และวัสดุบางประเภทขาดความคงทนถาวร จึงทำให้ต้องประยุกต์ใช้วัสดุอื่นในการสร้างเครื่องดนตรีแทน

3. เนื่องจากเกิดกระแสดนตรีลูกทุ่ง ในช่วง พ.ศ. 2510-2520 ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งและนักร้องลูกทุ่งเกิดขึ้นในชว่งนี้อย่างมากมา โดยเฉพาะกลุ่มคนหนุ่มสาวจะให้ความสนใจดนตรีลูกทุ่งมากเป็นพิเศษ ส่งผลกระทบต่อดนตรีกันตรึมที่ได้รับความนิยมน้อยลงเรื่อยมา ประกอบกับในช่วง พ.ศ. 2524-2525 วงดนตรีกันตรึมในตำบลปราสาทเบง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นเครือญาติกับน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (สำรวม ช่อนกลิ่น) เริ่มนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาใช้บรรเลงประกอบด้วย จึงทำให้กันตรึมคณะต่างๆ เริ่มนำมาใช้ด้วย ขณะนั้นกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันยังอยู่ในช่วงเริ่มก่อตั้งและมีความตั้งใจในการแสดงกันตรึมแบบโบราณ จึงยังไม่ได้นำเครื่องดนตรีสากลมาใช้ในวง แต่หัวหน้าวงก็ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ไว้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากเข้าใจดีว่าวงดนตรีทุกชนิดต้องปรับไปตามความนิยมของผู้คนในแต่ละยุคสมัย

4. เนื่องจากเกิดกระแสความนิยมกันตรึมแบบประยุกต์อย่างมาก ใน พ.ศ. 2534 ที่วงกันตรึมคณะดาร์กี้ สมหวัง ออกเทปแบบกันตรึมประยุกต์โดยนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงประกอบและมีหางเครื่องแบบเพลงลูกทุ่งเต็มประกอบในชุด “เปิดกรูอีสานใต้” ซึ่งถูกใจผู้ชมและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ไพโรจน์ โสนาพูน เจ้าของบริษัทไพโรจน์ชาวดีในปัจจุบัน ต้องการสร้างนักร้องกันตรึมประยุกต์เพิ่มขึ้นจึงได้มาทาบทามให้สำรวม ช่อนกลิ่นนักร้องนำวงกันตรึมโรงเรียนบ้าน

ดงมันไปบันทึกเสียงกันตรึมแบบประยุกต์ โหมลิต ดิสมหัวหน้าวงในขณะนั้นมองเห็นช่องทางที่จะให้นักร้องนำได้แสดงความสามารถในรูปแบบใหม่และเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน จึงได้สนับสนุนให้ไปบันทึกเทปกันตรึมประยุกต์ชุด “มรดกกันตรึม” ในนาม “น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์” ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากทำให้มีชื่อเสียงโด่งดัง จนได้รับเชิญให้ไปแสดงในงานต่างๆ อย่างไม่ขาดสาย

5. เนื่องจากต้องการแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ แม้ว่าวงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน จะเป็นที่รู้จักในนามวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ที่โด่งดังจากการบันทึกเสียงแบบประยุกต์ แต่ก็ยังคงแสดงกันตรึมแบบโบราณเนื่องจากมีอุดมการณ์ที่ต้องการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านซึ่งทำให้การตอบรับจากผู้ชมไม่ดีนัก จนเมื่อไปแสดงกันตรึมที่อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการดูถูกโดยการถ่มน้ำลาย ตะโกนต่อว่า และปาสิ่งของจากผู้ชมหน้าเวทีการแสดง เนื่องจากเห็นว่าเล่นกันตรึมได้ไม่ดี ไม่สนุกเท่าการบันทึกเทปที่เป็นการเล่นกันตรึมแบบประยุกต์ หลังจากนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์จึงได้ปรับการแสดงโดยนำเครื่องดนตรีสากล เช่น กลองชุด กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด อิเล็กโทรน มาบรรเลงประกอบการแสดงกันตรึม และฝึกซ้อมทางเครื่องประกอบเพลงกันตรึมเพื่อใช้ในการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ควบคู่ไปกับการแสดงกันตรึมแบบโบราณและแบบอนุรักษ์ เพื่อให้ผู้ชมยอมรับในความสามารถว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์แสดงกันตรึมได้ทุกแบบ

1.4 การแต่งกาย

ในอดีตนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการแสดงกันตรึมแบบเดียว คือ แบบโบราณซึ่งไม่เคร่งครัดเรื่องการแต่งกายนัก แต่ต่อมามีการแสดงแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์เพิ่มขึ้นมา ทำให้มีการปรับเรื่องการแต่งกายเรื่อยมาเพื่อให้สวยงามและดึงดูดใจผู้ชมได้

การแต่งกายในอดีต

ในอดีตมีการแสดงแบบโบราณเพียงแบบเดียว ซึ่งสมาชิกในวงมีเพียงนักดนตรีและนักร้อง โดยการแต่งกายมีลักษณะดังนี้

1. นักดนตรี นักดนตรีวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นชายล้วน ไม่มีการกำหนดรูปแบบการแต่งกายที่แน่นอนไว้ การแต่งกายแล้วแต่ความสะดวกของนักดนตรีแต่ละคน แต่นักดนตรีส่วนใหญ่มักแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง คือ ผ้าไหมสุรินทร์ สวมเสื้อคอกลมสีพื้นหรือเสื้อยืดแขนสั้น และนุ่งผ้าโสร่งยาวเลยหัวเข่า

2. นักร้อง นักร้องวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ก็ไม่มีการกำหนดรูปแบบการแต่งกายที่แน่นอน เพียงแต่นำมาแต่งกายให้สุภาพ เพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพและผู้ชม นักร้องส่วนใหญ่มักใช้ผ้าพื้นเมืองสุรินทร์ ถ้าเป็นหญิงจะสวมเสื้อคอกลมแขนยาวสีพื้นและนุ่งผ้าถุงไหมลวดลายต่างๆ ที่ตัดเย็บพอดีตัว แต่งหน้าและใช้เครื่องประดับพอสมควร ถ้าเป็นชายก็แต่งกายแบบเดียวกับนักดนตรี หรืออาจสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น นุ่งกางเกงขายาว และสวมรองเท้าหนัง

การแต่งกายในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการแสดง 3 รูปแบบ คือ การแสดงกันตรึมแบบโบราณ การแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ และการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ ซึ่งมีสมาชิกในวงหลากหลายทั้งนักร้อง นักดนตรี นักฟ้อนรำ และนางเครื่อง โดยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกัน ดังนี้

การแต่งกายในการแสดงแบบโบราณ มีลักษณะ ดังนี้

1. นักดนตรี นักดนตรียังคงเป็นชายล้วน มีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนเหมือนกันทุกคน คือ สวมเสื้อคอกลมสีขาวไม่มีลวดลาย หรือเสื้อคอกลมผ้าหน้าคล้ายเสื้อม่อฮ่อม นุ่งผ้าโสร่งลายตาราง คาดเอวด้วยผ้าขาวม้า

ภาพประกอบ 3 การแต่งกายของนักดนตรีในการแสดงกันตรึมแบบโบราณ

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 6 กันยายน 2556

2. นักร้อง ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ก็แต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บจากผ้าไหม ผู้หญิงสวมเสื้อที่ตัดเย็บจากผ้าไหมลวดลายสีล้วนสวยงามอาจเป็นคอกกลมหรือคอวี แขนสั้นหรือแขนยาวเข้าชุดกับกระโปรงยาวถึงข้อเท้า อาจสวมรองเท้าหรือไม่ก็ได้ แต่งหน้าและใช้เครื่องประดับมากน้อยตามความเหมาะสม ส่วนผู้ชายสวมเสื้อทรงซาฟารีตัดเย็บจากผ้าไหมลวดลายต่างๆ สวมกางเกงผ้าไหมลายเรียบๆ สวมรองเท้านักเดินป่า

ภาพประกอบ 4 การแต่งกายของนักร้องหญิงในการแสดงกันตรึมแบบโบราณ

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 6 กันยายน 2556

การแต่งกายในการแสดงแบบอนุรักษ์ มีลักษณะ ดังนี้

1. นักดนตรี แต่งกายแบบเดียวกับการแสดงแบบโบราณ คือ มีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นแบบแผนเหมือนกันทุกคน คือ สวมเสื้อคอกกลมสีขาวไม่มีลวดลาย หรือเสื้อคอกกลมผ้าหน้าคล้ายเสื้อม่อฮ่อม และนุ่งผ้าโสร่งลายตาราง

2. นักร้อง ผู้หญิงสวมเสื้อที่ตัดเย็บจากผ้าไหมลวดลายสีล้วนสวยงาม รูปทรงของเสื้อแล้วแต่ความชอบแต่เน้นเข้ารูป และเปิดเผยเนื้อตัวมากขึ้น เช่น เป็นเสื้อผ่าดไหล่ หรือเกาะอก เป็นต้น กระโปรงยังคงใช้ผ้าแบบเดียวกับเสื้อในการตัดเย็บและเป็นทรงยาว หรืออาจแต่งกายด้วยชุดไทยประยุกต์ก็ได้ เน้นแต่งหน้าให้คมเข้มมีสีล้วน เครื่องประดับต้องเข้าชุดกันทั้งเครื่องประดับศีรษะ ต่างหู สร้อยคอ และกำไลข้อมือ สวมรองเท้าส้นสูง ส่วนผู้ชายสวมเสื้อแขนยาว สวมสร้อยคอ นุ่งโจงกระเบน และคาดเอวด้วยผ้าพื้นเมือง สวมถุงเท้ายาวสีขาวและรองเท้านักเดินป่า และบางคนอาจสวมชุดสุทศผูกไท ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการแต่งกายของนักร้องเพลงลูกทุ่งที่แต่งกายแสดงความเป็นสากล

ภาพประกอบ 5 การแต่งกายของนักร้องชายและหญิงในการแสดงแบบอนุรักษ์

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 6 กันยายน 2556

3. นักฟ้อนรำ แต่งกายด้วยชุดและเครื่องประดับที่จัดเตรียมไว้อย่างเหมาะสมกับชุดการแสดง มักเป็นการแต่งกายแบบพื้นเมืองและใช้ผ้าพื้นเมืองที่เป็นผ้าไหมสุรินทร์หรือประยุกต์จากพื้นเมือง เช่น ในการแสดงชุดเรือมอันเร ผู้ชายนุ่งผ้า “กระนิว” หรือผ้าม่วง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าอกกระดุม 1 เม็ด มักเป็นสีสดเช่นสีชมพูหรือสีเหลือง ผ้าขาวม้าคาดเอวและพาดไหล่ ประดับสร้อยตามฐานะตน ผู้หญิง สวมเสื้อแขนกระบอกผ่าอกติดกระดุมด้านหน้า สีเสื้อมักเป็นสีพื้น คือ สีเหลืองหรือสีครีม มีสไบสีสดตัดกับสีเสื้อพาดไหล่ขวามามัดบริเวณเอวซ้าย นุ่งผ้าไหมพื้นเมือง เรียกว่า “ซั่มปิวตไฮล” โดยนำเอาปะโบร (ตีนซิ่น) มาต่อเป็นเชิงด้านล่าง กล้ามวยไว้ด้านหลังประดับดอกไม้สีเหลืองข้างหูด้านซ้าย เครื่องประดับครบชุด คือ “กะเวิล” หรือต่างหู “จาร” หรือสังวาล สร้อยและกำไลข้อเท้า ซึ่งเป็นเครื่องเงินที่เรียกว่า “ประเก้อม” และแต่งหน้าให้คมเข้มสวยงาม การแต่งกายดังนี้เป็นการแต่งกายที่อนุรักษ์การแต่งกายแบบพื้นเมืองเอาไว้

ภาพประกอบ 6 การแต่งกายของชายและหญิงในการแสดงแบบอนุรักษ์

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : ผู้วิจัย 17 พฤศจิกายน 2555

การแต่งกายในการแสดงแบบประยุกต์ มีลักษณะ ดังนี้

1. นักดนตรี แต่งกายแบบเดียวกันทุกคน รูปแบบการแต่งกายมีหลายแบบแล้วแต่จะตกลงนัดหมายกัน อาจสวมเสื้อม่อฮ่อม กางเกงยีนส์ หรือสวมเสื้อยืดคอกกลมสีขาวสกรีนข้อความชื่อวง และหมายเลขโทรศัพท์ที่ใช้รับงานแสดง กางเกงยีนส์ หรือสวมเสื้อผ้าฝ้ายแขนยาว กางเกงผ้าขายาว มีผ้าขาวม้าคาดเอว รองเท้าอาจเป็นผ้าใบหรือรองเท้าหนังก็ได้ การแต่งกายดังนี้เป็นการแต่งกายแบบผสมผสานระหว่างการแต่งกายแบบพื้นเมืองกับการแต่งกายแบบสากลตามอย่างนักดนตรีลูกทุ่ง

2. นักร้อง นักร้องหญิงอาจแต่งกายแบบเดียวกับการแสดงแบบอนุรักษ์หรือแต่งกายสวยงามเน้นความทันสมัยก็ได้ นักร้องชายนิยมแต่งกายแบบสากล เช่น ชุดสูทผูกไท หรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีพื้น ทับด้วยเสื้อกั๊กสีสดใสปักเลื่อม ผูกเนคไทสีเดียวกับเสื้อกั๊ก กางเกงขายาวสีขาว สวมรองเท้าหนังสีดำ การแต่งกายดังนี้เป็นการแต่งกายที่เน้นความเป็นสากลตามแบบนักดนตรีลูกทุ่ง

3. หางเครื่อง ผู้หญิงแต่งกายเน้นความสวยงาม สีสดใส เปิดเผยเนื้อตัวกว่าการแสดงแบบอื่นๆ เสื้อมักเป็นแขนงุด สายเดี่ยว เกาะอก กางเกงหรือกระโปรงมักเข้ารูปเน้นสัดส่วนและสั้นเหนือเข่าขึ้นไป รองเท้าอาจเป็นรองเท้านู้ท รองเท้าผ้าใบ หรือรองเท้าส้นสูงให้เข้ากับชุด และแต่งหน้าเข้ม ผู้ชายแต่งกายด้วยเสื้อแขนสั้นหรือยาวและกางเกงขายาวเข้าชุดกัน รองเท้าอาจเป็นผ้าใบหรือรองเท้าหนังก็ได้ การแต่งกายเน้นความสวยงามหรือหาเพื่อความดึงดูดสายตาผู้ชมตามหางเครื่องวงลูกทุ่ง

ภาพประกอบ 7 การแต่งกายของนักร้องและวงเครื่องในการแสดงแบบประยุกต์

ที่มา: ภาพถ่ายโดย : โฉมสิต ดีสม 22 สิงหาคม 2552

ระยะแรกของการก่อตั้งวงเครื่องแต่งกายต่างๆ ยังมีปริมาณน้อย ค่าเช่าชุดยังมีราคาแพง จึงได้ขอสินน้ำใจจากนักแสดงหากการแสดงครั้งใดได้รับค่าตอบแทนมาก และค่อยซื้อสะสมเครื่องแต่งกายมาจนมีหลากหลายชิ้น และเมื่อเริ่มมีชื่อเสียงก็ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าภาพในงานต่างๆ รวมทั้งค่าเช่าชุดในปัจจุบันมีราคาที่ถูกลง ทำให้ปัจจุบันมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งาน

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านการแต่งกาย มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากในอดีตไม่มีการกำหนดแบบแผนการแต่งกายที่แน่นอน นักดนตรีจึงแต่งกายกันตามสะดวก ซึ่งดูขาดความเป็นระเบียบ ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่ใช่มืออาชีพ จึงได้กำหนดให้แต่งกายด้วยรูปแบบเดียวกัน ส่วนการแต่งกายของนักร้องเน้นความสวยงามจากการนำผ้าพื้นเมืองมาตัดเย็บ

2. เนื่องจากกระแสความนิยมในวงดนตรีลูกทุ่งที่นักร้องแต่งกายทันสมัย และวงเครื่องแต่งกายสวยงามด้วยรูปแบบเดียวกัน ทำให้ดูสวยงามพร้อมเพรียง การแต่งกายของนักฟ้อนรำจึงถูกกำหนดให้แต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง แต่มีการประยุกต์ให้สวยงามทันสมัยขึ้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางส่วนหรือเพิ่มเครื่องประดับให้มากขึ้น การแต่งกายของวงเครื่องก็เลียนแบบวงเครื่องลูกทุ่งแต่อาจนำเครื่องใช้พื้นเมืองมาเพิ่มเติม เช่น ประยุกต์ชุดพื้นเมืองให้คล้ายชุดวงเครื่องหรือนำผ้าพื้นเมืองไปตัดเย็บแทรกไว้ในชุดวงเครื่อง เพื่อแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย

การแต่งกายของนักแสดงวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะยังคงมีการปรับปรนอย่างสม่ำเสมอ แม้ในปัจจุบันที่มีเครื่องแต่งกายเพียงพอต่อการแสดงแล้ว แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ก็ยังคงมีการพัฒนาเครื่องแต่งกายให้มีความทันสมัยและสวยงามมากขึ้นอยู่เสมอ เนื่องจากเห็นว่าเครื่องแต่งกายที่สวยงาม สดใส และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจะเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมจดจำวงได้

1.5 บุคคลที่เข้าร่วม

บุคคลที่เข้าร่วมชมการแสดงกันตรึมประกอบด้วยเจ้าภาพและแขกที่มาร่วมงาน อาจเป็นแขกที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นหรือเป็นแขกต่างถิ่นก็ได้ ส่วนใหญ่แล้วผู้ชมกันตรึมมักเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเนื่องจากใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการแสดงเป็นหลัก

บุคคลที่เข้าร่วมในอดีต

เดิมวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีผู้ชมกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยช่วงอายุ 30 ปีขึ้นไป ถือเป็นวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นการแสดงกันตรึมแบบโบราณ คนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยลงมาจึงไม่นิยมชมการแสดงนัก หากไปชมก็มักเกิดจากความจำเป็นที่ต้องติดตามผู้ปกครองไปด้วย หรืออาจเนื่องจากต้องไปร่วมงานนั้นอยู่แล้ว การชมการแสดงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงถือเป็นผลพลอยได้ ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจแท้จริง

บุคคลที่เข้าร่วมในปัจจุบัน

เมื่อเริ่มมีการแสดงแบบประยุกต์ทำให้มีผู้ชมหลายเชื้อชาติและมีทั้งวัยเด็กและวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้พยายามรักษารฐานผู้ชมไว้ให้ได้ทั้ง 2 กลุ่ม โดยจะจัดสรรการแสดงกันตรึมให้เหมาะสมกับผู้ชมทั้ง 2 วัย หากได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงในงานเทศกาลหรือประเพณีต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลลอยกระทง เทศกาลงานแสดงช้าง เป็นต้น จะแสดงแบบโบราณในช่วงหัวค่ำเนื่องจากมีผู้ชมในวัยผู้ใหญ่เป็นส่วนมาก และเมื่อเริ่มดึก คือ ช่วง 20.00 น. เป็นต้นไปจะแสดงแบบประยุกต์เนื่องจากจะมีผู้ชมวัยรุ่นจำนวนมาก ในขณะที่ทำการแสดงโหมโรง ดีสม รองหัวหน้าวงและสมาชิกวงคนอื่นๆ ที่ว่างจากการแสดงจะออกไปนั่งปะปนกับผู้ชมเพื่อสังเกตปฏิกิริยาหรือความเห็นของผู้ชมที่มีต่อการแสดงแล้วนำมาแจ้งให้หัวหน้าวงทราบเพื่อปรับให้เหมาะสมและถูกใจผู้ชม

นอกจากนี้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้สังเกตผู้ชมและลักษณะของงานก่อนทำการแสดงทุกครั้ง หากลักษณะของงานเป็นงานใหญ่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรืองานเลี้ยงโต๊ะจีนมักจะเป็นผู้ชมที่มีฐานะดีจะเลือกเล่นเพลงที่มีภาษาไทยมากกว่าภาษาเขมรถิ่นไทย

และมุ่งเน้นแสดงออกถึงความงดงามของศิลปะพื้นบ้านกันตรึม หากเป็นการแสดงในงานที่มีผู้ชมในวัยเด็กและเยาวชนจะให้บุตรสาวและบุตรชายทำการแสดงในนามของวงน้ำผึ้ง จูเนียร์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้ชมได้มากขึ้น และหากแสดงในหมู่บ้านของชาวส่วยก็จะปรับเนื้อหาของเพลงให้มีภาษาส่วยด้วย หากเป็นงานพิธีกรรม เช่น การบวชนาคช้าง การเรียกขวัญ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเล่นทำนองเนิบช้าในช่วงพิธีกรรมและเร่งจังหวะให้เร็วขึ้นหลังจากเสร็จพิธีกรรมเพื่อให้ผู้ชมทุกช่วงอายุได้รับความพอใจ

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านบุคคลที่เข้าร่วม มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากบุคคลที่เข้าร่วมชมการแสดงในอดีตมักเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป ซึ่งมักชื่นชอบดนตรีกันตรึมอยู่แล้ว วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงไม่ต้องพยายามดึงความสนใจจากผู้ชมกลุ่มนี้ แต่เพื่อให้สามารถขยายฐานของบุคคลผู้เข้าร่วมให้กว้างขึ้น วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ปรับการแสดงกันตรึมแบบโบราณและการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ให้มีช่วงการแสดงที่มีทำนองสนุกสนานเร้าใจยาวนานขึ้น และใช้การแสดงกันตรึมแบบประยุกต์เป็นจุดดึงดูดความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่นที่ชอบดนตรีที่มีจังหวะกระช้าน เร้าใจ และชอบชมการแสดงของหางเครื่อง

2. เนื่องจากมีบุคคลที่เข้าร่วมหลากหลายกลุ่ม การสร้างความพอใจให้ได้ทั่วถึงจึงเป็นเรื่องยาก แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ได้เตรียมตัวโดยศึกษาลักษณะของงานและบุคคลผู้เข้าร่วมก่อนไปทำการแสดง และพยายามสังเกตท่าทางของผู้ชมขณะชมการแสดงเพื่อให้ทราบความต้องการและสามารถตอบสนองได้ตรงใจในเวลาที่เหมาะสม ทำให้บุคคลผู้เข้าร่วมทุกกลุ่มไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ในอดีตเพลงกันตรึมเป็นที่นิยมเฉพาะในกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป เนื่องจากการแสดงขาดความแปลกใหม่ และไม่มีความทันสมัย จึงถูกมองว่าไม่น่าสนใจสำหรับกลุ่มวัยรุ่น แต่เมื่อวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการปรับรูปแบบการแสดง โดยมีการเพิ่มการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ที่มีความสวยงามอ่อนช้อยของนักฟ้อนรำเข้ามาเสริม และเพิ่มการแสดงแบบประยุกต์ที่เน้นความเร้าใจของจังหวะจากเครื่องดนตรีสากลซึ่งแสดงถึงความเป็นสากลของเพลงกันตรึม และมีการเดินประกอบเพลงของหางเครื่องก็ส่งผลให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์สามารถขยายฐานผู้ชมออกไปได้กว้างขึ้นกว่าเดิมอย่างมาก เนื่องจากเพลงกันตรึมเป็นเพลงที่คนในท้องถิ่นได้ยินบ่อยครั้งจนเกิดความเคยชินอยู่แล้ว เมื่อเห็นว่าเพลงที่ได้ยินอยู่เป็นประจำนั้นได้มีการพัฒนาให้ตรงกับความสนใจ จึงเป็นเรื่องง่ายที่ผู้ชมจะหันมาให้ความสำคัญกับเพลงกันตรึม

1.6 เวที แสง สี เสียง

ในอดีตนั้นการแสดงกันตรึมไม่ถือว่าเวทีเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในปัจจุบันองค์ประกอบด้านเวทีรวมทั้งแสง สี เสียง ถือเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่ทำให้การแสดงกันตรึมได้รับความสนใจจากผู้ชม ยิ่งเวทียิ่งใหญ่สวยงามเพียงใดก็จะเป็นการยืนยันถึงชื่อเสียงและการได้รับความนิยมของกันตรึมคนละนั้นได้เป็นอย่างดี

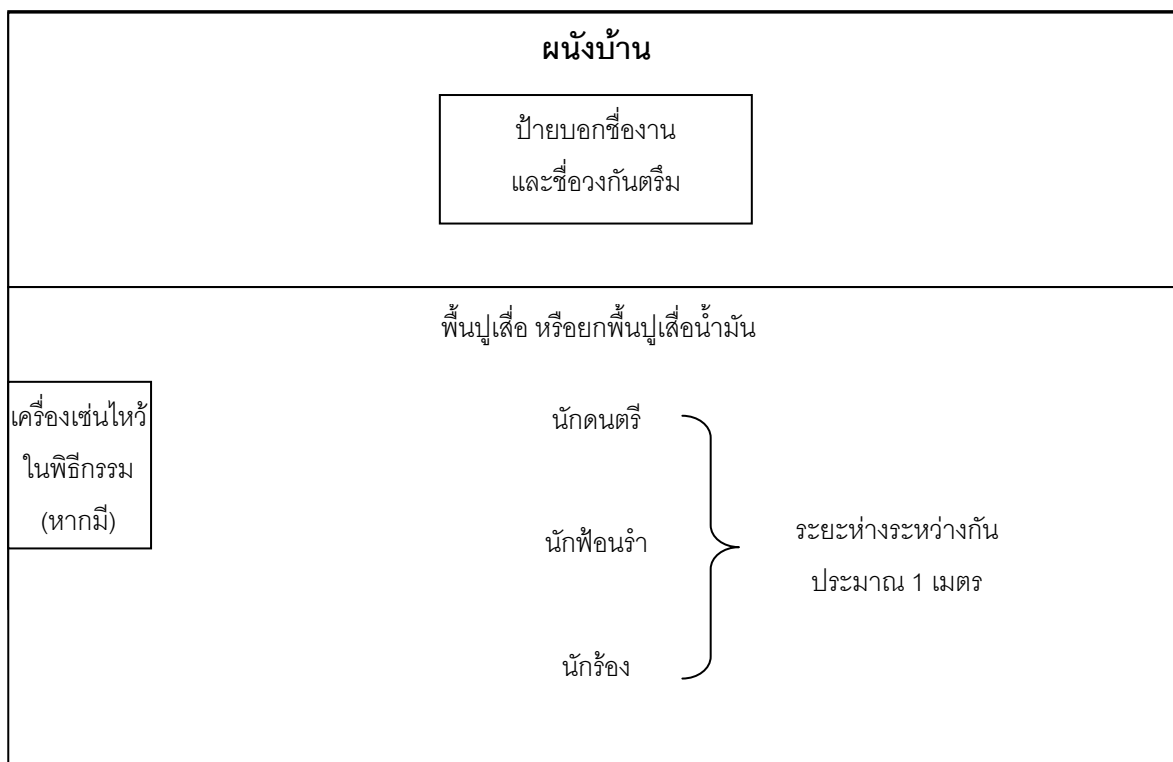
เวทีการแสดงแบบโบราณและอนุรักษ์ มีลักษณะ ดังนี้

เมื่อเริ่มตั้งคณะกันตรึมนั้นวงกันตรึมคนละน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์แสดงกันตรึมแบบโบราณเน้นที่ความไพเราะของเครื่องดนตรีและเสียงร้อง และเล่นตามที่สืบทอดต่อกันมา คือ มักเล่นตามลานบ้านหรือยกพื้นต่างๆ แล้วแต่เจ้าภาพจะจัดสถานที่ให้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะจะเป็นบ้านของเจ้าภาพหรือญาติมิตรที่มีพื้นที่เหมาะสม หากเจ้าภาพมีฐานะปานกลางจะปูเสื่อให้คณะกันตรึมเล่นบริเวณกลางบ้านหรือลานบ้าน โดยวงดนตรีหันหลังให้ฝาผนังบ้าน และหันหน้าออกสู่ผู้ชม

หากเจ้าภาพมีฐานะร่ำรวยมักจัดทำยกพื้นไม้ปูทับด้วยเสื่อน้ำมัน ขนาดไม่สูงนักประมาณ 30 เซนติเมตร เพื่อให้เป็นเวทีที่มีระดับสูงขึ้นมาจากพื้นบ้านปกติ เจ้าภาพบางคนอาจทำป้ายผ้าบอกชื่องานและชื่อวงกันตรึมติดบริเวณผนังบ้านด้านหลังเวที และประดับไม้ดอกไม้ประดับจำนวนมากน้อยแล้วแต่กำลังทรัพย์ของตน ภายหลังวงกันตรึมคนละน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้จัดทำป้ายไวเนลแสดงชื่อวงและหมายเลขโทรศัพท์เพื่อใช้ในการติดต่องาน และนำไปด้วยทุกครั้ง หากเจ้าภาพไม่ได้เตรียมไว้ให้ก็สามารถนำมาใช้ได้ทันที ขนาดของเวทีในการแสดงกันตรึมมักมีขนาด 5 คูณ 5 เมตร โดยประมาณ

หากเป็นการแสดงกันตรึมในงานพิธีกรรมที่ต้องมีเครื่องเซ่นไหว้ เจ้าภาพมักจัดวางไว้บริเวณด้านข้างของเวที อาจเป็นด้านซ้ายหรือด้านขวาก็ได้ ในการแสดงทุกครั้งการจัดสถานที่แสดงเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพ วงกันตรึมคนละน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านเวที

การเล่นกันตรึมนั้นนักดนตรีจะนั่งเป็นแถวอยู่ด้านหลังของนักร้องมีระยะห่างกันประมาณ 1 เมตร เพื่อให้ชายผ้าของนักร้องใกล้กับเครื่องดนตรีและนักดนตรีมากเกินไป กรณีที่เป็นการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ คือ มีนักพ้อนรำประกอบด้วย นักร้องจะยืนร้องอยู่ด้านหน้าสุดบริเวณกลางเวที นักพ้อนรำจะอยู่แถวกลางและนักดนตรีนั่งเล่นอยู่แถวหลังสุด โดยระยะห่างระหว่างนักร้อง นักพ้อนรำ และนักดนตรีห่างกันประมาณ 1 เมตร

ภาพประกอบ 8 การจัดเวทีกันตรึมแบบโบราณและกันตรึมอนุรักษ์

เวทีการแสดงแบบประยุกต์ มีลักษณะ ดังนี้

เมื่อมีการแสดงแบบประยุกต์เพิ่มเข้ามา ซึ่งเป็นการแสดงที่มีเครื่องดนตรีสากลมาบรรเลงร่วม และมีนักแสดงประกอบเพลงหรือหางเครื่อง อันเป็นการประยุกต์จากวงดนตรีลูกทุ่ง เวทีกันตรึมจึงมีรูปแบบคล้ายเวทีดนตรีลูกทุ่ง คือ ใช้เวทีสูงในระดับสายตา และมีแสง สี เสียงประกอบเพื่อให้ดูสวยงามดึงดูดผู้ชม

ลักษณะของเวทีกันตรึมจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปแล้วแต่ประเภทของงานที่ไปแสดง แต่ส่วนประกอบหลักๆ มีดังนี้

1. ความสูงของเวที อยู่ระหว่าง 1.5-2 เมตร เพื่อให้ผู้ชมมองเห็นนักแสดงได้ชัดเจนไม่ถูกผู้ชมด้านหน้าบังแม้จะมีผู้ชมบางส่วนมาร่วมร่ายรำหน้าเวที และแม้จะดูจากระยะไกลก็สามารถมองเห็นได้ นอกจากนี้ยังเป็นการกันนักแสดงจากผู้ชมเพื่อความปลอดภัยด้วย ส่วนใหญ่ผู้ชมมักเตรียมที่ปูรองนั่งมาปูชมหน้าเวทีเอง แต่บางงานเจ้าภาพจะจัดวางเก้าอี้พลาสติกไว้ให้เป็นแถวๆ โดยแถวแรกจะตั้งห่างจากหน้าเวทีประมาณ 3-5 เมตร เพื่อเว้นไว้ให้เป็นพื้นที่สำหรับผู้ชมที่ต้องการออกมาร่วมสนุกกับนักแสดงโดยการร่ายรำ

2. ขนาดของเวที มักขึ้นอยู่กับงบประมาณของเจ้าภาพ คือ หากเจ้าภาพจ้างในราคาสูง ประมาณ 50,000 บาท เวทีจะมีขนาดยาวประมาณ 15-20 เมตร กว้างประมาณ 10 เมตร เนื่องจากต้องรองรับนักดนตรีประมาณ 10 คน และทางเครื่องประมาณ 20-30 คน ขนาดของเวทีจะปรับเปลี่ยน-ลดตามงบประมาณที่ตกลงกับเจ้าภาพ

3. พื้นเวที ไปด้วยพรมเพื่อป้องกันนักแสดงลื่น มักมีการทำพื้นเวทีลดระดับ คล้ายบันไดขนาดใหญ่ 3 ชั้น โดยแต่ละระดับมักลดหลั่นกันประมาณ 10-20 เซนติเมตร โดยชั้นบนสุดเป็นที่วางเครื่องดนตรี โดยเครื่องดนตรีชิ้นใหญ่ เช่น กลองชุด อิเล็กโทน มักอยู่ตรงกลาง และเครื่องดนตรีชิ้นเล็ก เช่น เบส ซอ ฉิ่ง มักอยู่ด้านข้างซ้ายและขวา ชั้นกลางมักเป็นที่ยืนแสดงของนักฟ้อนรำและทางเครื่อง และชั้นล่างสุดเป็นที่ยืนของนักร้อง การทำพื้นเวทีเช่นนี้เพื่อให้ผู้ชมสามารถมองเห็นได้ทั้งนักร้อง นักแสดงประกอบ และนักดนตรี

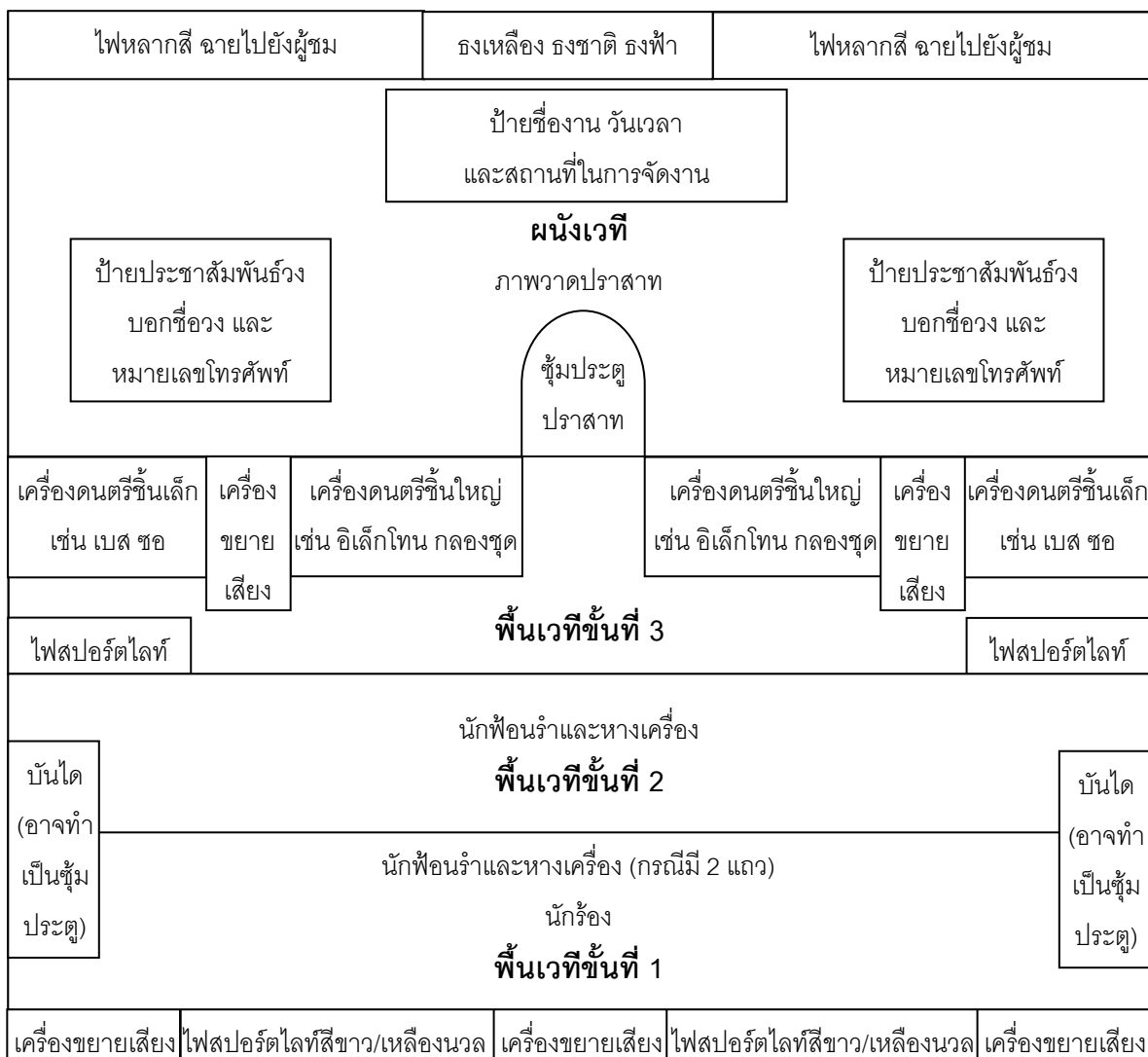
4. ลักษณะเวที ทิศทางในการตั้งเวทีนั้นไม่ได้กำหนดไว้ ถือเอาความสะดวกของสถานที่เป็นสำคัญ ด้านหน้าเป็นจุดชมการแสดง ด้านซ้ายและด้านขวามีลักษณะเปิดโล่งเป็นบันไดทางขึ้นเวที โดยอาจทำเป็นซุ้มประตูโค้งคล้ายประตูปราสาทบริเวณบันไดชั้นบนสุด โดยด้านหลังเป็นผนังเวทีได้ประดับตกแต่งด้วยป้ายหรือรูปภาพต่างๆ บริเวณกลางผนังเวทีนี้อาจทำเป็นประตูในการเข้าออกเพิ่มขึ้นอีกทางได้ เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับการแสดง และเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการสับเปลี่ยนตัวนักแสดงทั้งนักร้อง นักฟ้อนรำ และทางเครื่องอีกด้วย

5. การตกแต่งเวที ด้านหน้าและด้านข้างเวทีที่ยกสูงมักใช้ผ้าที่มีสีสดสดใส มันวาวจับจีบ 2 ชั้น ชั้นบนมีขนาดสั้น และชั้นล่างทิ้งชายยาวระฟ้า ลักษณะคล้ายผ้าม่าน เพื่อปกปิดเวทีที่เป็นโครงเหล็กให้เกิดความสวยงาม ผนังเวทีมักเป็นป้ายไม้หรือป้ายผ้าไว้นิพนธ์ขนาดใหญ่ ตรงกลางวาดเป็นภาพทิวทัศน์หรือสถานที่สำคัญต่างๆ โดยมากมักเป็นภาพปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินพิมาย และปราสาทภูมิโพน เนื่องจากมีลักษณะสวยงามและมีความยิ่งใหญ่อลังการ ตรงกลางของภาพปราสาทซึ่งเป็นซุ้มประตูมักจะเป็นทางเข้าออกประดับผ้าม่านจับจีบสวยงาม บนซุ้มประตูติดป้ายผ้าบอกชื่อ งาน วันเวลา และสถานที่จัดงาน ด้านซ้ายและขวาของผนังเวทีติดป้ายประชาสัมพันธ์วงดนตรีและหมายเลขโทรศัพท์รับติดต่องานแสดง ตรงกลางของด้านบนสุดของผนังเวทีปักธงสีเหลืองธงสัญลักษณ์ประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ธงชาติ และธงสีฟ้าธงสัญลักษณ์ประจำพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ เรียงจากซ้ายมือไปขวามือของผู้ชมตามลำดับ บริเวณขอบพื้นเวทีด้านซ้ายขวาและบนชั้นเวทีที่วางเครื่องดนตรี อาจมีไม้กระถางวางประดับไว้เพื่อเพิ่มความสวยงาม

6. การฉายไฟ บริเวณเวทีมักติดไฟในบริเวณที่สำคัญๆ ดังนี้ บริเวณขอบพื้นเวทีด้านหน้า ติดไฟสปอร์ตไลท์สีขาวหรือเหลืองนวล เพื่อฉายไปยังนักร้องและนักแสดง บริเวณขอบพื้นเวทีด้านซ้าย ขวาเยื้องกับนักดนตรี เพื่อฉายไปยังนักดนตรีและป้ายประชาสัมพันธ์ ด้านบนสุดของผนังเวทีติดไฟ หลากสีเรียงยาวเป็นแถวเพื่อฉายไฟไปบริเวณผู้ชมเป็นการสร้างสีสันให้เกิดความเพลิดเพลิน

7. เครื่องขยายเสียง จะมีเครื่องขยายเสียงขนาดเล็กต่อตรงจากเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ วางไว้ด้านหน้าหรือด้านข้างของเครื่องดนตรี และมีเครื่องขยายเสียงขนาดใหญ่วางไว้ด้านหลังสุดของ เวที ประมาณ 3 เครื่อง ด้านซ้าย ด้านขวา และด้านหลังของบริเวณที่นั่งชมอีกด้านละ 2 เครื่อง เพื่อให้ ผู้ชมได้รับอรรถรสในการชมอย่างเต็มเปี่ยม

การจัดเวทีลักษณะนี้สามารถให้แสดงกันตรึมได้ทั้งแบบโบราณ แบบอนุรักษ์และแบบ ประยุกต์ ไม่ได้จำกัดไว้แต่เพียงการแสดงแบบประยุกต์เท่านั้น เพียงแต่การแสดงแบบโบราณและแบบ อนุรักษ์มีนักแสดงจำนวนน้อยและเน้นที่ความไพเราะของเสียงดนตรีและเสียงเพลง รวมทั้งความ สงดงามอ่อนช้อยของท่ารำ ไม่ได้เน้นแสง สี เสียง จึงไม่นิยมใช้เวทีแบบนี้ แต่หากเจ้าภาพแจ้งความ ประสงค์ให้จัดเวทีเช่นนี้ก็ย่อมทำได้เช่นกัน

ภาพประกอบ 9 การจัดเวทีกันตรึมแบบประยุกต์

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านเวที แสง สี เสียง มีหลายประการดังนี้

1. เนื่องจากการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์มีต้นแบบการใช้เวที แสง สี เสียง มาจากวงดนตรีลูกทุ่ง ดังนั้นเวที แสง สี เสียงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงมีรูปแบบคล้ายกับของวงดนตรีลูกทุ่ง ที่เน้นความยิ่งใหญ่ อลังการ หูหระ สดใส และสะดุดตา เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกว่างกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นมีอาชีพที่ทุ่มเทในการจัดเตรียมการแสดง มีความเป็นสากล และน่าสนใจมากขึ้น
2. เนื่องจากการจัดแสดงโดยใช้เวทีลักษณะดังกล่าวต้องใช้แรงงานคนในการควบคุม แสง สี เสียง และในการประกอบรวมทั้งหมดขึ้นเป็นจำนวนมาก วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ไม่มีผู้ที่มีความถนัดในด้านนี้จึงได้ว่าจ้างเวทีจากบริษัทรับจัดเวทีในราคาประมาณ 10,000-15,000 บาท

ต่อมาเห็นว่าไม่คุ้มค่าและมีความยุ่งยากในการติดต่อว่าจ้างและช่วงเวลาของแต่ละฝ่ายนั้นไม่ตรงกันบ่อยครั้งทำให้เกิดปัญหาในการรับงานหลายครั้ง เช่น ในช่วงเทศกาลต่างๆ บริษัทรับจัดเวทีมักรับงานไว้หลายที่ทำให้คุณภาพของเวทีลดลงหรือเวทีเสร็จไม่ตรงเวลาที่ตกลงกันไว้ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ลงทุนสร้างเวทีการแสดงเอง

แต่การสร้างเวทีการแสดงเองมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามมาในภายหลังอย่างมากมาย เช่น ค่าจ้างคนคุมเครื่องเสียง ค่าจ้างคนคุมไฟ ค่าจ้างแรงงานในการสร้างและรื้อถอนเวที ค่าจ้างคอนวอย ค่าจ้างรถเคลื่อนย้ายเวที เป็นต้น ซึ่งทำให้ต้องดูแลสมาชิกวงเพิ่มขึ้นและยากแก่การควบคุม รวมทั้งในบางช่วงที่ไม่มีการแสดงที่ต้องใช้เวที สมาชิกก็ไปรับงานที่อื่นทำให้กลับมารวมตัวกันได้ยากในบางครั้ง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้เลิกสร้างเวทีเองแล้วหันมาว่าจ้างเช่นเดิม ประกอบกับได้ติดต่อทำสัญญาไว้กับบริษัทรับจัดเวทีซึ่งเป็นเครือข่ายกันทำให้ลดความยุ่งยากในการการติดต่อกันลงไปได้

สำหรับการแสดงกันตรึมแบบโบราณและแบบอนุรักษ์เป็นการแสดงที่ไม่เน้นความสำคัญของเวที แสง สี เสียง มากเท่ากับการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์ ซึ่งเป็นการแสดงที่เน้นความยิ่งใหญ่และความพร้อมของสิ่งเหล่านี้ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการเสริมให้การแสดงน่าสนใจยิ่งขึ้น และยังเป็นส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการจัดการแสดงของวงกันตรึม อันมีผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจว่าจ้างของเจ้าภาพในครั้งต่อไป หากสามารถใช้เทคนิคของเวที แสง สี เสียง มาสร้างความพึงพอใจให้กับเจ้าภาพและผู้ชมได้ ก็จะสร้างความประทับใจและมีการแนะนำกันแบบปากต่อปากต่อไปเรื่อยๆ ดังนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ประกอบในด้านเวที แสง สี เสียง ค่อนข้างมาก

1.7 โอกาสในการแสดงและระยะเวลาในการแสดง

1.7.1 โอกาสในการแสดง

โอกาสในการแสดงในอดีต

เดิมวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะรับแสดงกันตรึมแบบโบราณเพียงแบบเดียวและเน้นรับงานพิธีกรรมเป็นหลัก ต่อมาเริ่มรับแสดงในงานมงคลแต่ยังปฏิเสธงานอวมงคล เนื่องจากบรรพบุรุษได้ให้แนวทางไว้ว่าไม่ควรเล่นในงานอวมงคลที่ผู้ร่วมงานกำลังโศกเศร้าอยู่ถือเป็นการไม่ให้เกียรติผู้เสียชีวิต ดังนั้นงานแสดงส่วนใหญ่มักเป็นงานบุญ เช่น งานบวงสรวง งานเรียกขวัญ งานผูกแขน งานทำขวัญนาค งานแห่นาค งานเกษียณอายุราชการ งานมงคลสมรส และงานมงคลต่างๆ เป็นต้น และงานประเพณีต่างๆ เช่น งานเซิ้งบั้งไฟ งานลอยกระทง งานปีใหม่ งานแข่งเรือ เป็นต้น

โอกาสในการแสดงในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์สามารถแสดงได้ทั้งแบบโบราณ แบบอนุรักษ์ และแบบประยุกต์ โดยรับแสดงในงานทุกประเภทเช่นในอดีต และยังรับแสดงในงานอวมงคลด้วย โดยจะสอบถามจากเจ้าภาพให้มั่นใจว่าต้องการให้แสดงรื่นเริงมากน้อยเพียงใดหรือต้องการให้แสดงโดยเน้นความงามของเนื้อร้องและการฟ้อนรำของกันตรึม จนทำให้ได้รับความนิยมและว่าจ้างจากงานอวมงคลเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ส่วนใหญ่แล้ววงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงหลายแห่ง ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปีเนื่องจากเป็นช่วงที่มีงานบุญจำนวนมาก ส่วนในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคมจะได้รับการว่าจ้างน้อยลงเนื่องจากเป็นช่วงเปิดภาคเรียน ในช่วงเข้าพรรษา 3 เดือนมักจะได้รับการว่าจ้างหรือขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานราชการให้ไปแสดง ส่วนช่วงออกพรรษาจะมีงานแสดงประมาณเดือนละ 2-5 ครั้ง โดยเฉลี่ยแล้วตลอดปีวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงเดือนละ 3-4 ครั้ง เป็นอย่างน้อย ซึ่งก็ทำให้สมาชิกในวงมีรายได้เสริมและทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าการประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว

1.7.2 ระยะเวลาในการแสดง

การแสดงกันตรึมใช้ระยะเวลาในการแสดงมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและความต้องการของเจ้าภาพ รวมถึงความต้องการของผู้ชมในขณะนั้นด้วย

ระยะเวลาในการแสดงในอดีต

ระยะเวลาในการแสดงนั้นไม่มีกำหนดแน่นอน ขึ้นอยู่กับการตกลงกันในตอนทำสัญญาว่าจ้างว่าเจ้าภาพต้องการให้แสดงในระยะเวลาใด และใช้ระยะเวลายาวนานเท่าใด หากเป็นงานประเพณีหรือเทศกาลใหญ่ๆ จะอยู่ในช่วงเวลา 18.00-23.00 น. หากเป็นการแสดงในงานพิธีกรรม เช่น ผูกแขน หรือทำขวัญนาจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ซึ่งสามารถยืดหยุ่นได้หากเจ้าภาพต้องการให้แสดงต่อหรือเลิกเร็วขึ้น โดยจะพิจารณาด้วยว่าจะกระทบงานแสดงอื่นที่รับไว้ในวันเดียวกันหรือไม่

ระยะเวลาในการแสดงในปัจจุบัน

ระยะเวลาในการแสดงก็ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนเช่นเดียวกับในอดีต ขึ้นอยู่กับการตกลงกับเจ้าภาพ แต่เวลาในการแสดงในงานเทศกาลหรือประเพณีมักตั้งขึ้นเป็นเวลา 21.00-02.00 น. เมื่อแสดงไปแล้วเห็นว่าผู้ชมกำลังสนุกสนานและมีอารมณ์ร่วมอยู่ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะแสดงต่อ แม้จะหมดเวลาที่ได้ตกลงไว้กับเจ้าภาพแล้วก็ตาม เพื่อเป็นการสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม แต่จะแสดงต่อไม่เกิน 30 นาที

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านโอกาสและระยะเวลาในการแสดง มีดังนี้

1. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับการร้องขอจากเจ้าภาพให้ไปแสดงในงานอวมงคล เช่น งานศพ งานบรรจุอัฐิที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น โดยการให้เหตุผลว่าผู้คนในงานกำลังจมอยู่ในความทุกข์ก็ควรจะมีการแสดงที่ทำให้สดชื่นครื้นเครงขึ้น หลังจากนั้นจึงเริ่มรับแสดงในงานอวมงคลเป็นต้นมา

2. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้ชม แม้จะหมดเวลาการแสดงที่ได้ตกลงไว้กับเจ้าภาพแล้ว แต่ผู้ชมกำลังสนุกสนานเพลิดเพลินอยู่ก็จะทำการแสดงต่อ ดังนั้นการรับงานในแต่ละวันจะไม่รับให้มีช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันเกินไป เพื่อเผื่อเวลาให้กับผู้ชม และไม่เป็นการละเมิดอารมณ์ของผู้ชมจนเกินไป แต่จะไม่แสดงต่อนานเกินกว่า 30 นาที เพราะอาจรบกวนชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง และยังส่งผลต่อการเดินทางกลับของนักแสดง

การปรับปรนในด้านโอกาสในการแสดงและระยะเวลาในการแสดงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เกิดจากการยอมรับความต้องการของเจ้าภาพและผู้ชม คือ แม้ว่าจะได้รับการถ่ายทอดมาว่าไม่ควรนำดนตรีกันตรึมไปเล่นในงานอวมงคลเนื่องจากเป็นการไม่ให้เกียรติผู้เสียชีวิต แต่เมื่อเจ้าภาพมาว่าจ้างและขอร้อง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ตกลงไปแสดง และเมื่อการแสดงจบลงแต่หากผู้ชมยังต้องการสนุกสนานต่อ ก็ยินดีที่จะแสดงต่อเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมอย่างต่อเนื่องไปอีกสักพัก การใส่ใจในความต้องการของผู้ชมเช่นนี้ถือเป็นกลวิธีสำคัญในการมัดใจให้ติดตามผลงานในโอกาสต่อไป

1.8 ช่องทางสื่อสารสังคม

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการปรับปรนวงให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยการสื่อสารกับสังคมผ่านช่องทางต่างๆ เท่าที่จะสามารถทำได้ดังนี้

ช่องทางสื่อสารสังคมในอดีต

ช่วงแรกของการก่อตั้งวงกันตรึมไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ อาศัยรับงานแสดงในหมู่บ้านจากนั้นจึงได้รับการยอมรับในฝีมือการแสดงและบอกต่อกันปากต่อปากจนได้รับการว่าจ้างไปแสดงในหมู่บ้านใกล้เคียงและขยายบริเวณออกไปเรื่อยๆ จนมีชื่อเสียง ต่อมาเมื่อเป็นศิลปินในสังกัดค่ายไฟโรจน์ชาวด การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบต่างๆ จึงได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากค่ายเพลง โสตทัศนูปกรณ์ในการบันทึกเสียงและจัดจำหน่ายก็มีคุณภาพ และมีการจัดประชาสัมพันธ์วงให้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีช่องทางในการสื่อสารกับผู้ชมทางรายการวิทยุอย่างสม่ำเสมอ เมื่อจะไปแสดงที่ใดก็จะมีป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ติดตั้งกระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ เป็นวงกว้าง แต่เมื่อเกิดปัญหาความเห็นต่างของแนวเพลง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้กลายมาเป็นวงกันตรึมอิสระทำให้ไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นระบบเช่นเดิม

ช่องทางสื่อสารสังคมในปัจจุบัน

เมื่อต้องบริหารจัดการการสื่อสารสังคมเอง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการปรับตัวดังนี้

1. โสตทัศนูปกรณ์หรือวัสดุบันทึกเสียงและภาพ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้พัฒนารูปแบบของโสตทัศนูปกรณ์ในการบันทึกเสียงและภาพตามความนิยมของแต่ละยุคสมัยเริ่มตั้งแต่ เทป ซีดี วีซีดี และคาราโอเกะ แต่เมื่อไม่ได้สังกัดค่ายเพลงทำให้มีปัญหาทางการตลาด ทั้งการบันทึกเสียงและการจัดจำหน่ายที่ขาดคุณภาพ

ช่วง พ.ศ. 2546 วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้พยายามพัฒนาคุณภาพการบันทึกเสียงโดยตั้งชมรมกันตรึมและบันทึกเสียงเองเพื่อเผยแพร่ผลงานกันตรึมของศิลปินในวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เช่น ประเสริฐกิจ ลิขิตพร สำเภา ทองฉาย รุ่งอรุณ ตะวันฉาย จินดาฟ้าใส เป็นต้น แต่เนื่องด้วยขาดความพร้อมของเครื่องมือและเทคโนโลยีทำให้คุณภาพของผลงานเพลงผู้ค่ายเพลงใหญ่ไม่ได้ จึงจ้างบริษัทบันทึกเสียง เช่น สมพลวิดีโอ เป็นต้น โดยการจ้างเป็นครั้งคราว แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงจึงบันทึกเสียงเองเช่นเดิม นอกจากนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีจึงทำให้ได้รับการตอบรับไม่ดีนัก

2. รายการวิทยุ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2540 วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้ลงทุนจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์เพลงกันตรึมวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และกันตรึมคณะอื่นๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากค่าจ้างนักจัดรายการวิทยุมีราคาแพง และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ จึงได้ล้มเลิกไป และหันมารับเชิญไปออกอากาศตามรายการวิทยุของคลื่นต่างๆ ที่ได้รับเชิญเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เพลงของวง ซึ่งได้รับการส่งเสริมเป็นบางช่วงเวลาแล้วแต่นโยบายของผู้บริหารสถานีวิทยุว่าช่วงใดให้ความสนใจเพลงกันตรึมมากน้อยเพียงใด

3. รายการโทรทัศน์ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มักได้รับเชิญให้บันทึกรายการเพื่อเผยแพร่ทางโทรทัศน์อยู่เสมอตั้งแต่เริ่มมีชื่อเสียง เช่น รายการตะลอนทัวร์ รายการสำแดงศิลป์ รายการทีวีไทย รายการอาร์ตคลับ รายการเกมทศกัณฐ์ เป็นต้น การได้เผยแพร่วงกันตรึมผ่านทางรายการโทรทัศน์ถือเป็นการประชาสัมพันธ์วงได้เป็นอย่างดีเนื่องจากหลังจากรายการเหล่านั้นออกอากาศไปแล้ว มักจะได้รับการติดต่อว่าจ้างให้ไปแสดงในสถานที่ต่างๆ มากขึ้นเสมอ

4. อินเทอร์เน็ต เนื่องจากหัวหน้าและรองหัวหน้าวงอยู่ในวัยกลางคนจึงไม่มีความถนัดในเรื่องของเทคโนโลยี แต่มีบุตรสาวและบุตรชายที่มีความสามารถพอสมควร จึงได้มีการนำข้อมูลของวงไปเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ยูทูป (Youtube) และเฟซบุ๊ก (Facebook) ตลอดจนเว็บไซต์อื่นๆ เป็นประจำ ทั้งภาพการแสดงในงานต่างๆ ผลงานเพลงใหม่ๆ ของวง รวมทั้งตารางการแสดงของวงในบางโอกาส แต่ยังไม่ได้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ หัวหน้าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เชื่อว่าต่อไป

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในสังคมเนื่องจากเป็นช่องทางที่คนส่วนใหญ่ทั่วโลกให้ความสนใจและเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายไม่มากเท่าช่องทางสื่อสารอื่นๆ จึงตั้งใจว่าจะจัดทำเว็บไซต์เพื่อใช้ติดต่อรับงานแสดงและเผยแพร่ผลงานของวงให้แพร่หลายมากขึ้น เพื่อให้มีกลุ่มผู้ชมที่กว้างขึ้น

ปัจจัยที่มีการปรับปรุงในด้านช่องทางการสื่อสารสังคม มีดังนี้

1. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีแนวคิดในการทำเพลงกันตรึมเพื่อการอนุรักษ์ทำให้มีแนวคิดขัดแย้งกับค่ายเพลง จึงออกมาเป็นวงกันตรึมอิสระ ทำให้ต้องพยายามประชาสัมพันธ์วงเอง แต่เนื่องจากขาดทีมงานที่มีประสบการณ์ทำให้การประชาสัมพันธ์ยังไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงได้พยายามที่จะสื่อสารกับสังคมผ่านช่องทางอื่นๆ เพิ่มขึ้น

2. เนื่องจากช่องทางอื่นที่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ในการสื่อสารสังคม เช่น รายการวิทยุและโทรทัศน์ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ส่งเสริมดนตรีกันตรึมอย่างจริงจัง การติดต่อไปบันทึกเทปทำเป็นครั้งคราวและไม่ต่อเนื่องทำให้ต้องหาทางประชาสัมพันธ์ตนเอง เช่น ตั้งสถานีวิทยุขึ้นเอง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากหลายปัจจัย

3. เนื่องจากช่องทางการสื่อสารที่สะดวกที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งน่าจะเป็นช่องทางที่ประหยัดและสะดวกสำหรับการเผยแพร่ผลงาน กลับเป็นช่องทางที่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังไม่มี ความชำนาญในการใช้งาน จึงทำให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่มากเท่าที่ควร

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตระหนักดีว่าในสังคมยุคปัจจุบันสามารถเข้าถึงความบันเทิงทางดนตรีได้อย่างง่ายดาย โดยไม่ต้องเดินทางไปชมการแสดงสด เพราะมีช่องทางการติดตามช่องทางอื่นอีกมากมาย ทั้งทางรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ เช่น ซีดี วีซีดี ดีวีดี คาราโอเกะ โดยเฉพาะทางอินเทอร์เน็ตซึ่งสะดวก รวดเร็ว และประหยัดกว่าช่องทางอื่นอย่างมาก ดังนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงให้ความสำคัญกับการปรับปรุงในด้านช่องทางการสื่อสารอย่างมาก เห็นได้จากความพยายามในการจัดตั้งบริษัทบันทึกเสียง และก่อตั้งสถานีวิทยุ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่รู้จัก แม้ว่าจะประสบปัญหาในเวลาต่อมาจนต้องยกเลิกไป แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ยังคงพยายามหาช่องทางสื่อสารอื่นมาทดแทน ซึ่งเล็งเห็นว่าช่องทางทางอินเทอร์เน็ตน่าจะเหมาะสมที่สุด จึงได้พยายามกระตุ้นให้สมาชิกในวงซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะพิมวดี ดีสม และมชวี ดีสม ซึ่งเป็นบุตรสาวและบุตรชายเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์แก่วงกันตรึมอย่างสูงสุด

2. การปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อร้อง

การปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในด้านภาษาและเนื้อร้องประกอบด้วยการปรับปรุงในด้านชื่อวง ด้านภาษาในการแสดงกันตรึม และด้านเนื้อร้องของเพลงกันตรึม

2.1 ชื่อวง

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการปรับปรุงด้านภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อวงเรื่อยมา โดยเริ่มจากชื่อ วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน วงกันตรึมโทนทอง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ วงกันตรึมดงมันรักกันตรึม และวงกันตรึมน้ำผึ้ง จูเนียร์ โดยมีความเป็นมา ดังนี้

“วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน”

เมื่อแรกก่อตั้งวงกันตรึมในปี พ.ศ. 2525 มีชื่อว่า “วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน” เนื่องจากก่อตั้งโดยครูและมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคลากรและนักเรียนจากโรงเรียนบ้านดงมัน จึงตั้งชื่อตามแหล่งที่มาของผู้ก่อตั้งและสมาชิกวง คำว่า “ดงมัน” เป็นชื่อหมู่บ้านเนื่องจากในอดีตบริเวณโดยรอบของหมู่บ้านมีต้นมันจำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านดงมัน

การตั้งชื่อโดยมีคำว่าโรงเรียนนำหน้าเช่นนี้ทำให้เจ้าภาพมักให้การสนับสนุนว่าจ้างไปแสดงในงานต่างๆ เนื่องจากถือว่าเป็นลูกหลานญาติมิตรกัน และมักได้รับความเอ็นดูและชื่นชมในความสามารถจากผู้ชมเนื่องจากนักแสดงส่วนใหญ่กำลังอยู่ในวัยเรียนแต่สามารถแบ่งเวลามาฝึกซ้อมดนตรีที่บ้านจนออกแสดงได้

นอกจากนี้หมู่บ้านดงมันเป็นหมู่บ้านที่เป็นที่รู้จักว่ามีศิลปินกันตรึมที่มีความสามารถอยู่มากมาย การใช้ชื่อดังกล่าวจึงเป็นใบเบิกทางให้คนทั่วไปยอมรับความสามารถของสมาชิกในวง

“วงกันตรึมโทนทอง”

หลังจากก่อตั้งวงแล้ว กันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันก็รับงานแสดงไปพร้อมกับเข้าร่วมการแข่งขันประกวดวงดนตรีกันตรึมเพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือนักแสดงและสร้างชื่อเสียงให้วงเป็นที่รู้จักอยู่เสมอ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2527 เมื่อได้รับรางวัลชนะเลิศโทนทอง จาก ฯพณฯ ชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ทำให้วงมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอย่างมาก เนื่องจากรางวัลโทนทองเป็นรางวัลที่มอบให้แก่วงดนตรีพื้นบ้านที่มีความสามารถและชนะการประกวดแข่งขันในระดับประเทศ หัวหน้าวงจึงได้เปลี่ยนชื่อวงเป็น “กันตรึมโทนทอง” แต่แม้จะเปลี่ยนชื่อแล้วก็ยังเป็นที่รู้จักและถูกเรียกขานในชื่อเดิม

“วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์”

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2534 ไพโรจน์ โสนาพูน เจ้าของบริษัทไพโรจน์ชาวด์ ในปัจจุบัน ได้มาขอให้ร้องกันตรึมแบบประยุกต์เพื่อบันทึกเสียงลงตลับเทปโดยไพโรจน์ โสนาพูน จึงได้ตั้งฉายาให้ว่า “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” และใช้ชื่อนี้ดังกล่าวนในการบันทึกเทปชุด “มรดกกันตรึมประยุกต์” ซึ่งมีลักษณะต่างจากกันตรึมพื้นบ้านทั่วไปเป็นครั้งแรก ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังจนเป็นที่รู้จัก จากนั้นใน พ.ศ. 2535 กันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันซึ่งมีสำรวม ช่อนกลื่นเป็นนักร้องนำจึงเป็นที่รู้จักในนามกันตรึม “วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์”

ไพโรจน์ โสนาพูน เห็นว่าหากจะตั้งชื่อวงดนตรีตามชื่อของนักร้องนำว่า “สำรวม ช่อนกลื่น” หรือใช้ชื่อวงตามเดิมว่า “วงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน” นั้นอาจทำให้เป็นที่จดจำได้ยาก เนื่องจากไม่มีเอกลักษณ์โดดเด่น จึงเสนอให้ตั้งฉายาที่จำง่ายและเรียกได้ติดปาก ตัวสำรวม ช่อนกลื่น นั้นร้องกันตรึมมาตั้งแต่วัยเด็กเนื่องจากครอบครัวประกอบอาชีพแสดงกันตรึม เมื่อร้องกันตรึมครั้งใดก็ จะได้รับการขนานนามว่า “นักร้องสุรินทร์” หรือ “เด็กสุรินทร์” ซึ่งทำให้รู้สึกภูมิใจทุกครั้ง ดังนั้นสำรวม ช่อนกลื่นจึงได้ขอว่าไม่ว่าจะตั้งฉายาว่าอะไร ขอให้มีความสุรินทร์ต่อท้ายด้วย ไพโรจน์ โสนาพูนเองก็ เห็นด้วย จากนั้นจึงได้คิดตั้งฉายาให้ด้วยการฟังเพลงกันตรึมที่สำรวม ช่อนกลื่น ขับร้อง เพื่อหาเอกลักษณ์มาตั้งฉายา และได้แรงบันดาลใจในการตั้งฉายาจากเพลงของดีเมืองสุรินทร์ในท่อนที่มีเนื้อร้องว่า

...อีกมากมายนั้นเล่า สมคำว่า...เมืองสุรินทร์
 ผักกาดก็หวาน ได้ทานรับรองเป็นหนึ่งใน
 หวานปานน้ำผึ้ง โอ้...ตราตรึงจิตใจ...
 (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

ไพโรจน์ โสนาพูนพบว่าน้ำเสียงของสำรวม ช่อนกลื่นในท่อนนี้มีความกังวานใส ไพเราะ อ่อนหวาน และมีกลวิธีการทอดเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงได้ตั้งฉายาให้ว่า น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เพื่อสื่อว่าน้ำเสียงของนักร้องนำมีความหวานละมุนละไมเหมือนกับน้ำผึ้ง จากนั้นวงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันซึ่งมีสำรวม ช่อนกลื่นเป็นนักร้องนำจึงเป็นที่รู้จักในนามวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นต้นมา

“วงกันตรึมคณะดงมันรักษกันตรึม”

เมื่อวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับเชิญให้ไปแสดงในงานขนาดใหญ่มาก เช่น การเผยแพร่ศิลปะกันตรึมที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ การแสดงในงานแสดงช้างประจำปี การแสดงในงานกาชาด ซึ่งต้องใช้นักแสดงจำนวนมากหรือยกคน วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงต้องขอความร่วมมือจากนักดนตรี นักร้อง และนักแสดงจากกันตรึมคณะอื่นในหมู่บ้านดงมันให้มาร่วมแสดงด้วย เมื่อไปแสดงจึงใช้ชื่อเฉพาะกิจว่า กันตรึมคณะดงมันรักษกันตรึม เพื่อเป็นการให้เกียรตินักแสดงจากกันตรึมคณะอื่น และเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึมที่พยายามจะอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านดังกล่าวไว้ให้ลูกหลานอีกด้วย

“วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง จูเนียร์”

ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้เริ่มมีการรับงานแสดงกันตรึมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมากขึ้น เช่น งานแสดงในงานวันเด็กแห่งชาติ งานแสดงเพื่อรณรงค์โรคที่มักเกิดในเด็ก เป็นต้น ซึ่งการไปแสดงในงานดังกล่าว วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะให้ศิลปินเด็กในวง เช่น พิมวลี ดีสม มขวี ดีสม และจินดา ฟ้าใส เป็นนักร้องหลัก เพื่อให้เข้าถึงและดึงดูดใจผู้ชมที่มีอายุใกล้เคียงกันได้ ซึ่งการแสดงที่มีนักร้องเด็กเป็นหลักเป็นที่ชื่นชอบและได้รับการสนับสนุนจากผู้ชมเป็นอย่างมาก ในครั้งหลังมาหากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เจ้าภาพมักเจาะจงให้ใช้นักร้องเด็ก ทำให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง จูเนียร์ถือกำเนิดขึ้น ซึ่งวงนี้จะแยกไปรับงานแสดงแบบเฉพาะกิจเท่านั้น โดยปกติแล้วก็แสดงร่วมกับวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์นั่นเอง

ปัจจัยที่มีการปรับปรนหรือเปลี่ยนชื่อวง มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากต้องการบอกแหล่งที่มาของสมาชิกในวงจึงตั้งชื่อตามสถานที่อันเป็นจุดเริ่มต้นของวง และเพื่อให้ผู้ชมเกิดความเอ็นดูในความสามารถและให้การสนับสนุนนักแสดงในวงจึงตั้งชื่อว่าวงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน
2. เนื่องจากต้องปรับเพื่อให้เกิดการยอมรับ คือ แม้ชื่อวงกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันจะเป็นที่รู้จักแล้ว แต่เมื่อได้รับรางวัลชนะเลิศโททองจากนายกรัฐมนตรียิ่งถือว่าเป็นรางวัลที่ทรงเกียรติจึงได้เปลี่ยนเป็นวงกันตรึมโททองเพื่อเป็นการใช้รางวัลในการยืนยันความสามารถของวงให้ผู้คนได้รับทราบ
3. เนื่องจากต้องปรับไปตามสถานการณ์ คือ เมื่อจะบันทึกเสียงกับนายทุน ก็จำเป็นต้องปรับตามความต้องการของนายทุน เมื่อเห็นว่าชื่อเดิมไม่เหมาะสมและไม่ติดตลาดก็จำเป็นต้องปล่อยเป็นหน้าที่ของนายทุนในการทำการตลาด จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

4. เนื่องจากต้องการให้เกียรติผู้ร่วมแสดงและสร้างชื่อเสียงให้หมู่บ้านดงมัน เมื่อนักแสดงในวงไม่เพียงพอในการแสดงงานขนาดใหญ่มาก จึงต้องอาศัยนักแสดงจากกันตรึมวงอื่นในหมู่บ้านดงมัน จึงใช้ชื่อว่าวงกันตรึมคณะดงมันรักษกันตรึม

5. เนื่องจากต้องการจำแนกการรับงานตามวัตถุประสงค์ คือ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง จูเนียร์ จะรับงานแสดงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ส่วนวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์รับงานแสดงทั่วไป การใช้ชื่อวงที่แตกต่างดังกล่าวทำให้ง่ายต่อการจดจำและการตกลงกับผู้ว่าจ้าง

การเปลี่ยนชื่อวงและการใช้ชื่อวงในโอกาสเฉพาะกิจของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ แสดงให้เห็นถึงการปรับปรนที่เป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบันของวงกันตรึม เมื่อวงกันตรึมมีการเปลี่ยนแปลงก็มีการสะท้อนผ่านการนำภาษามาปรับชื่อวงด้วย

2.2 ภาษาในการแสดงกันตรึม

ภาษาเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างนักแสดงกับผู้ชมกันตรึม เพลงกันตรึมใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์เป็นหลัก แม้ในปัจจุบันจะมีการใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ มาใช้ในการประพันธ์และการสื่อสารกับผู้ชม แต่ยังคงใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยมากกว่าภาษาอื่นเช่นเดิม

ภาษาในอดีต

ในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ภาษาภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์เพลงและสื่อสารกับผู้ชม มีการใช้ภาษาไทยในการประพันธ์เพลงกันตรึมอยู่บ้างตามความจำเป็นในบางโอกาส แต่พบว่ามีจำนวนน้อยมาก ภาษาในการแสดงกันตรึมแบ่งออกเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกับผู้ชมและภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงกันตรึม ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้สื่อสารกับผู้ชมในอดีต

ในการแสดงกันตรึมนอกจากจะร้องเพลงกันตรึมเพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมแล้ว การสื่อสารพูดคุย หยอกล้อ กระเช้าเข้าเหย้ากันระหว่างนักแสดงและผู้ชมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น และช่วยเสริมความสนุกสนานในการชมกันตรึมให้เพิ่มมากขึ้นได้อีกด้วย

ในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการสื่อสารกับผู้ชม เนื่องจากผู้ชมทั้งหมดเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย เช่น

การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในบทเกริ่นนำที่กล่าวทักทายผู้ชมด้วยการสวัสดิ์พ่อแม่ตายาย และกล่าวถึงลักษณะของงานว่าวันนี้งานกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มาร้องมารำกันตรึมให้ชมเนื่องในวันสารท จากนั้นกล่าวชื่นชมเจ้าภาพที่จัดงานว่ามีน้ำใจดีได้จัดเตรียมอาหารไว้ต้อนรับแขกผู้มาร่วมงานอย่างเต็มที่ แต่ขอเตือนให้รับประทานอย่างระมัดระวัง ทานแต่พอดีอย่าทานมากเกินไป อาจจะทำให้ปวดท้องได้

คำร้อง

จุงกะ แมเอิว ตาแย้ย ไข่เนาะ โพงยั้ง	คณะน้ำผึ้ง โคนเจามิ่งชะเร็น
โมจรีง โมเรือม โมลิ่ง ไข่เบน	เมนเตล ออยใจลโม บองปะอิน
ยั้ง ไชคเจีย เจ้าภาพก็เจ็ดลอะอ	ก็จั้งฮอ บาย มะโฮบ เพอะซีเตวโกน
ระบั้งะซี ระบั้งะโฮบ บอโรบล	ระวังตะระโมลบั้งะ เน้อบองเน้อ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

สวัสดิ์แม่พ่อตายายวันนี้พวกเรา	คณะน้ำผึ้ง ลูกหลานเมืองสุรินทร์
มาร้อง มารำ มาเล่น วันสารท	จริงนะ ให้เข้ามา ฟังน้อง
เราไชคดี เจ้าภาพเขาใจดี	เขาแผ่ข้าว กับข้าว ดีมกินถะอะลูก
ของกิน ของทาน อุดมสมบูรณ์	ระวังแต่จะปวดท้อง นะพี่น้อง

การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม เช่น ในการแสดงกันตรึมในงานแสดงช้างประจำปี 2535 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2535 วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการสื่อสารกับผู้ชมโดยการพูดคุยหยอกล้อตลอดการแสดง เช่น กล่าวชวนให้ผู้ชมทั้งรุ่นน้ารุ่นอาให้มาร่วมสนุกด้วยกัน โดยการมาโยกเอวโยกไหล่ว่า “โมเด้อ ปูไป โมสูลจุมคเนีย คอโยกจั้งแก๊ะ จังกาเด้อ” กล่าวเชิญผู้ชมให้รำให้สนุกและดูแลทั้งผู้ใหญ่และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มาร่วมรำรำด้วย โดยหยอกล้อว่าแอบหนึ่งงานมาหรือเปล่า ไม่มีใครเห็นมีแต่น้ำผึ้งที่เห็นเท่านั้น ดังว่า “เรียมออยสูลเด้อ มือผู้ใหญ่ อบต. พองเด้อ ลูจโมบ๋อหนอ เมียนราก็คินเต เมียนแต่น้ำผึ้งนิเฮย” หรือกล่าวหยอกล้อผู้ชมที่ออกมาร่วมสนุกโดยการรำอย่างสนุกสนานเต็มที่ว่าให้รำให้ดี ระวังผ้าถุงจะหลุดด้วยดังว่า “เรียมออยลอะเด้อ ระวังซั่มป้าวระโบดพองเด้อ” หรือการหยอกล้อผู้ชมเรื่องการให้รางวัลแก่นักแสดงว่าผู้ชมกำลังจะให้รางวัลแก่นักร้องเป็นจำนวนมากมายเนื่องจากเห็นว่ากำลัง

ล้วงบางสิ่งซึ่งมีขนาดใหญ่ออกมาจากกระเป๋ และล้วงออกมาจากกระเป๋หลายข้างมากดังว่า “ไอ้ ลู้ก สะแต่ยโมทมล่อ ลู้กตั้งข้างเนาะ ลู้กตั้งข้างเนาะ”

นอกจากนี้บทกลอนในอดีตก็ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเช่นเดียวกัน เช่น ในงานแสดงข้างประจำปี 2535 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2535 วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้กล่าววว่า “ออกขุนเจ้าภาพ แดลจุกคเนีย สืบสานอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสุรินทร์ บอเมียนโอกาสดีด กอ กะไมเพ็ดจวงน้ำผึ้งเด้อ” หมายความว่า “ขอบคุณเจ้าภาพ ที่ช่วยกันสืบสานอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสุรินทร์ ถ้ามีโอกาสอีก ก็อย่าลืมนำผึ้งนะ”

2. ภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงกันตรึมในอดีต

ในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์เพลงเกือบทั้งหมด เช่น เพลงคเมาแม่ ซึ่งใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์ เป็นเพลงไหว้ครูที่มีเนื้อหากล่าวถึงการกราบไหว้บูชาเพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ทุกท่าน และขออัญเชิญให้ท่านมาช่วยบันดาลให้นักแสดงกันตรึมขับร้องบทเพลงได้ไพเราะ ขอให้เมตตานักแสดงให้การแสดงครั้งนี้ได้รับการกล่าวขานถึงไปทั่ว

คเมาแม่

คำร้อง

ลี้กได ประนีอม
ลู้กกู เจ้าเรื่อล คเนีย
อัญเจ็ญ กฐบา
ออย เจริง ปรีวะ
อาลัย อาเลาะ

บังก็อม วันเตีย
ชม บุญเจีย ทวดทวาย
โมจูย ขญมพอง
กวร กัด ชราเนาะ
ละแบย ลือชา
(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ยอกร ประนม
เหล่าครูบาอาจารย์ทุกท่าน
อัญเชิญครูบา
ให้ร้องไพเราะ
อาลัยอาวรณ์

บังคมวันทา
ขอบุชา บังคมทวาย
มาช่วย ข้าด้วย
ควรรคิดสงสาร
ระบือ ลือชา

ในอดีตวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการใช้ภาษาไทยในการประพันธ์เพลงกันตรึมใหม่ตามโอกาสสำคัญ เช่น โอกาสในการรับเสด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งเสด็จเป็นผู้แทนพระองค์มาทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อประพันธ์เพลงกันตรึมขึ้นเพื่อขับร้องถวายพระพรแก่ทุกพระองค์จึงได้ใช้ภาษาไทย เพื่อให้พระองค์และผู้ติดตามเข้าใจความหมายของเนื้อร้องเพลงกันตรึมได้ง่ายขึ้น ดังนี้

รับเสด็จ

อหัง อัญชฌุม	บังคมวันทา
เสด็จแทนกษัตรา	คือพระราชชนนี
พร้อมทั้งวันทา	บุตรา บุตรี
แรกเสด็จจรลี	สู่สุรินทร์ถิ่นครอง
ขอจงเสวยสุข	บ่ทุกข์กมลหมอง
ตามแต่หทัยปอง	เกิดองค์พระทรงชัย
ขอจงเสวยสุข	ทั้งราตรีและไถ
สำราญพระทัย	ทั้งวาระเวลา
เสด็จอย่างยาตรดล	มณฑลสุรินทร์
ผู้ยากท้อถิ่น	ได้ยลพักตรา
แทนองค์มหากษัตริย์	ทรงตรัสทรงตรา
ข้าพุทธเจ้าวันทา	แต่ทุกองค์นัก
ทรงเสด็จภูมิภาค	มีแต่ตระหนัก
ข้าพุทธเจ้าทุกนั้	ขอถวายพระพร
ขอจงเสวยสุขล้วน	ลุดลพระนคร
ดั่งข้าพุทธเจ้าถวายพร	สิทธิทุกประการ
	(ผู้ประพันธ์ : ปิ่น คีสม)

ภาษาในปัจจุบัน

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีการปรับใช้ภาษาในการแสดงกันตรึมจากอดีตที่ใช้เฉพาะภาษาเขมรถิ่นไทย มาใช้ภาษาอื่นด้วยตามความเหมาะสม

1. ภาษาที่ใช้สื่อสารกับผู้ชมในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงกัณฑ์กรรมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่น ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ ในการสื่อสารกับผู้ชมขณะทำการแสดง เนื่องจากมีกลุ่มผู้ชมที่ใช้ภาษาอื่นหันมาสนใจฟังเพลงกัณฑ์กรรมมากขึ้น เช่น

การใช้ภาษาไทย ภาษาเขมรถิ่นไทย และภาษาลาว เช่น การแสดงกัณฑ์กรรมในงาน “มหกรรม...สุรินทร์ถิ่นกัณฑ์กรรม...ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2553” ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ วันที่ 12 สิงหาคม 2553 โดยมีชื่อชุดการแสดงว่า “12 สิงหา มหาราชินี” ซึ่งบทเกริ่นนำนี้ได้ใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นการแสดงที่ต้องการสื่อสารให้ชาวไทยทุกคนที่มาร่วมงานได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานว่าจัดขึ้นเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเป็นเวทีสำหรับเปิดโอกาสให้นักเรียนมาแสดงความสามารถในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน คือ กัณฑ์กรรม และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 คือ เจ้าภาพผู้ดำเนินการจัดงานนี้ และมีการใช้ภาษาลาวแทรกอยู่บางส่วน เช่น “ข้าบายดีพ่อแม่ พี่น้องทั่ว ชุกผู้ชุกคน” และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย เช่น “ขญม ชม ออกุน” เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าแม้ส่วนใหญ่จะกล่าวเป็นภาษาไทยเพื่อให้ทุกคนที่มาร่วมงานเข้าใจ แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับกลุ่มคนผู้พูดภาษาลาวและกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอยู่เช่นเดิม

ขญม ชม จุมเรียบ ชูร เอิว ปุก บดาาย	ขอสุขสวัสดิ์ค๊ะพ่อแม่พี่น้อง ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
จุงกะ เนอ อานู อมมะมะ แซมชาย	ข้าบายดีพ่อแม่พี่น้องทั่วชุกผู้ชุกคนมาร่วมฟังดื่มกิน
ขญม กัณฑ์กรรม โคนเจา	พวกเราคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์
เป็นลูกหลานชาวบ้านพื้นถิ่น	แสนยินดีได้มา พบหน้าทุกคน
ศิลปะเป็นสมบัติชาติ ล้ำเลิศค่า	สืบสานมา ประจักษ์ บังเกิดผล
ด้วยสำนึกใน ศิลปะ บรรพชน	ไทยทุกคน สำนึกรัก พื้นถิ่นแดน
ณ วันนี้ มาบรรจบ 12 สิงหา	มหา ราชินี องค์ภูมิแผ่นดิน
ผองข้าขอ น้อมถวาย ศิลป์ตอบแทน	ผลส่งแผนฯ ไทยเข้มแข็ง สมฤดี
สพท. ¹ สุรินทร์ เขต 1	ฟังตระหนัก คาดหวัง ไว้ดังนี้
นักเรียน ชำนาญ การดนตรี	จัดเวที เสนองงาน สาขาศิลป์ไทย
สนองรับ ด้วยมี ใจสำนึก	ฉนี้กลัง สมหวัง ดั่งตั้งไว้
ผลสัมฤทธิ์ ประสพผล ประการใด	ปรบมือให้ เหล่า ขญม ชม ออกุน

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การแสดงกันตรึมในงานแสดงช้างประจำปี 2555 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 มีการใช้ภาษาไทยแทรกภาษาเขมรถิ่นไทย เช่น “โมเวย โมมือกะเดียหนอ เรือมสรูลเจียงก็ลีย บองเอย” ซึ่งมีความหมายว่า “มาเร็ว มาดูสินหนอ รำสนุกกว่าเขาเลย พี่เอย” และภาษาลาว เช่น “ม่วน” “เบิ่ง” “เฮา” ซึ่งมีความหมายว่า “สนุก” “ดู” “เรา” โดยเป็นการกล่าวเชิญชวนว่าเพลงกันตรึมมีจังหวะสนุก ขอให้ผู้ชมลุกขึ้นมาฟ้อนรำหรือเดินตามความถนัดของแต่ละคน และชวนให้มาฟังเพลงกันตรึมอันเป็นเอกลักษณ์เด่นของชาวอีสานได้ และกล่าวเชื่อมโยงให้ผู้ชมทราบว่าเพลงที่จะเล่นต่อไปเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำขวัญจังหวัดสุรินทร์ จึงขอเชิญมาชมและร่วมรำออกท่าทางให้สนุกเกินใคร ดังว่า

เข้ามา เข้าม่วนๆ ลุกขึ้นมาฟ้อน เข็บๆ ลุกขึ้นมาเต้น มาฟังบทเพลงเอกลักษณ์เด่นของอีสานใต้
เอกลักษณ์เด่นของจังหวัดสุรินทร์ ของดีเมืองสุรินทร์นะค่า สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมงาม ประคำสวย ร่ำรวย
ปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม เข้า มาเบิ่งของดีของจังหวัดสุรินทร์เฮาน้อ เข็บๆ
ฮัดซ่า โมเวย โมมือกะเดียหนอ เรือมสรูลเจียงก็ลีย บองเอย เข็บๆ

(นำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 18 พฤศจิกายน 2555)

การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย และภาษาลาว เช่น การแสดงในงานแสดงช้างประจำปี 2555 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 ดังกล่าวไว้ว่า “สรูลนะ แบกยี่เลยหนอ เอาโลดๆ พี่ซอ ตรัวเว้ย ยัวเมนเตนเฮี้ยโพยยั้ง เอาให้ม่วน” ซึ่งเป็นการกล่าวถึงผู้ชมที่ออกมาร่วมสนุก โดยการเดินตามทางเครื่องหน้าเวทีด้วยภาษาเขมรถิ่นไทยว่า “สนุกจนเหงื่อออกเลยนะ” และใช้ภาษาลาวว่า “เอาเลยๆ พี่ซอ” เพื่อกระตุ้นให้นักดนตรีเล่นซอด้วยจังหวะที่เร้าใจมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ชมที่กำลังสนุกสนานอย่างเต็มที่ และกล่าวเป็นภาษาเขมรถิ่นไทยต่อว่า “ซอเอ้ย เอาจริงแล้วพวกเรา” ซึ่งหมายความว่านักดนตรีซอเร่งจังหวะเร็วขึ้นแล้ว และกล่าวลงท้ายด้วยภาษาลาวว่า “เอาให้สนุก” ซึ่งหมายถึงให้ผู้ชมรำรำให้สนุกเต็มที่ตามอัธยาศัยไม่ต้องมัวเขินอาย

การใช้ภาษาไทย และภาษาเขมรถิ่นไทย เช่น การแสดงในงานแสดงช้างประจำปี 2555 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 โดยกล่าวขอเสียงกรี๊ดแสดงความพอใจจากผู้ชม ให้ผู้ชมได้แสดงออกถึงความสนุกสนานว่า นักแสดงไม่ได้ยินเสียงกรี๊ดของผู้ชมเลย สงสัยว่าทำไมไม่กล้ากรี๊ดเนื่องจากกลัวว่าเสียงจะหมด ผู้ชมอาจต้องการเก็บเสียงไว้ก่อนเพราะการแสดงยังไม่จบลง ดังว่า “ไม่ได้ยินเสียงกรี๊ดเลย มันเฮี้ยนกรี๊ด ขลาดเอ๊าะซันเลงบ่บอง ขอเสียงๆ” ซึ่งมีความหมายว่า “ไม่ได้ยินเสียงกรี๊ดเลย ไม่กล้ากรี๊ด กลัวหมดเสียงหรือพี่ ขอเสียงๆ”

การใช้ภาษาไทย และภาษาลาว เช่น การแสดงในงานลอยกระทงประจำปี 2555 ณ สวนสาธารณะสวนรัก จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2555 โดยกล่าวขอเสียงผู้ชมที่เป็นชาว จังหวัดสุรินทร์เพื่อเป็นการดึงความสนใจของผู้ชมกลุ่มใหญ่ และไม่ลืมที่จะกล่าวถึงผู้ชมที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นด้วยว่ามีผู้ชมจากอีกหลายจังหวัดมาร่วมชมการแสดงและดูมีความสุขจากการร่วมรำ เหลือเกิน ดังว่า “ขอเสียงคนสุรินทร์หน่อย...โอ้ย ขอขอบคุณหลายๆ ขอขอบคุณมากนะคะ จริงๆ แล้วมีหลาย จังหวัดมามากหน้าหลายตาเลยนะคะ เข็บๆ อัยยะๆ เข้าๆ โอ้ย จังแม่นม่วนหลายหนอเฮฮา”

การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาไทย ดังกล่าวทักทายด้วย ภาษาเขมรถิ่นไทยว่า “ขอกล่าวสวัสดีพ่อแม่พี่น้อง มาเถิดพี่น้องและแฟนๆ ของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เห็นมาจำนวนมากเหลือเกิน มานั่งดู นั่งให้กำลังใจ” และใช้ภาษาลาวกล่าวต่อว่า “ว่า ยังไงล่ะพี่สาวพี่ชายของน้ำผึ้งทางนั้น ฟังกันตรึมออกใหม่พี่ชาย สุขสบายดีทุกผู้ทุกคนนะ พ่อแม่พี่น้อง ทุกคน” จากนั้นจึงออกตัวว่าขอใช้ภาษาหลากหลายเพื่อทักทายผู้ชมให้ครบถ้วน โดยกล่าวด้วยใช้ ภาษาเขมรถิ่นไทยว่า “พูดภาษาเขมรด้วย พูดภาษาไทยด้วย พูดภาษาลาวด้วย ขอขอบคุณมากๆ นะคะ อยากพูดภาษาส่วยด้วย พูดส่วยได้นิดเดียว” จากนั้นจึงพยายามพูดภาษาเขมรถิ่นไทยปนภาษาส่วย สั้นๆ ว่า “ขอให้ (ชมออย) พ่อแม่สุขสบาย (นุแมะ จ้ออม)” และกล่าวขอบคุณเป็นภาษาเขมรถิ่นไทย แทรกภาษาไทยว่า “ขอบคุณค่า ขอขอบคุณที่มาให้กำลังใจอย่างมากมาย วันนี้ น้ำผึ้ง ได้มีโอกาสมา เผยแพร่วัฒนธรรมศิลปะดั้งเดิมของชาวอีสานใต้ นะคะ นั่นก็คือกันตรึมนั่นเอง” ดังว่า

ชมชัวสะเคย สวัสดี แม่เิว บองปะโอน โม่เวย บองปะโอน แฟนๆ น้ำผึ้ง หนา เจริญ โอ้ย เจริญ หนอ กุยมือ กุยออยกำลังเจ็ด ว่าจิงได้ละหนอพี่สาวพี่ชายของน้ำผึ้งทางพุ้นหนอ ฟังกันตรึมออกบ่ละอ้าย ชุก ขำบายดีชุกผู้ชุกคนเด้อ พ่อแม่พี่น้องชุกผู้ชุกคน แຍยขแมพอง แຍยซิมพอง แຍยเลี้ยวพอง ออกุนเจริญๆ นะคะ จ้องแยยกวยเด้อนี้ แຍยกวยบานแต่จ่า ชมออย นุแมะ จ้ออม ขอขอบคุณค่า ชมออกุนแดลโม่ออยกำลังเจ็ดเจริญ ยางคคลัง ใจแนะน้ำผึ้งบานเมียนโอกาสโม่เผยแพร่วัฒนธรรมศิลปะดั้งเดิมของอีสานใต้ นะคะ นั่นก็คือกันตรึม นั่นเอง

(น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 6 กันยายน 2556)

การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ การสื่อสารกับผู้ชมด้วยการใช้ภาษาอังกฤษแทรกเป็นการแสดงในกรณีที่มีผู้ชมชาวต่างชาติมาร่วมชมด้วย เช่น การแสดงในงานทอดกฐินสามัคคีเพื่อสมทบทุนสร้างเมรุของสมาคมไทยอีสานแห่งนครนิวยอร์ก ณ สำนักสงฆ์บ้าน ยางเฉลิมพระเกียรติ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 ในงาน ดังกล่าวมีชาวต่างชาติซึ่งเป็นคู่สมรสของหญิงสาวชาวบ้านยางที่ไปทำงานอยู่ในนครนิวยอร์ก ประเทศ สหรัฐอเมริกาด้วย วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงกล่าวทักทายผู้ชมด้วยภาษาเขมรถิ่นไทย

ภาษาไทย และภาษาอังกฤษว่า “สวัสดิ์พี่น้อง สบายดีกันใช่ไหมคะ ยินดีต้อนรับสู่ประเทศไทยนะฝรั่ง แหม พูดไม่ค่อยได้ด้วย ยากปากจริงๆ อย่าถือสานะฝรั่ง ยินดีต้อนรับ ไม่เป็นไรนะ” เป็นการกล่าวโดยใช้สามภาษาและทิ้งท้ายว่าตนพูดภาษาอังกฤษได้ไม่คล่อง ขออย่าถือสาและให้อภัยตนด้วยตั้งว่า “จุงกะบองปะอิน สบายดีกันใช่ไหมคะ เวลค์มทุไทยแลนด์เด้อปรั้ง ยินฮอ แยมันเซาบานพอง ยากเม็ดเมนเตน กะไมถือซาเด้อปรั้ง ยูเวลค์ม แต่จ้อออไรท์เด้อ”

การใช้ภาษาที่หลากหลายดังกล่าวเป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารระหว่างกัน ทำให้การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงและผู้ชมเป็นไปด้วยความราบรื่น ซึ่งการใช้ภาษาในการสร้างปฏิสัมพันธ์ของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีกลวิธีหลายประการ ดังนี้

การกล่าวหยอกล้อทางเครื่อง นอกจากการสร้างปฏิสัมพันธ์โดยการเชิญชวนให้ผู้ชมออกมาร่วมสนุกหรือหยอกล้อผู้ชมแล้ว ยังมีการกล่าวหยอกล้อทางเครื่อง ซึ่งถือเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการที่นักร้องกล่าวหยอกล้อทางเครื่องนั้นถือว่าเป็นการกล่าวแทนเสียงของผู้ชม เช่น การแสดงกันตรึมในงานแสดงข้างประจำปี 2555 ณ สนามกีฬา จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 นักร้องหันไปมองที่ทางเครื่องขณะกำลังเต้นกระโดดโยกตัวไปมาด้วยจังหวะกระแทกกระทั้นและกล่าวว่า “อะไร กระโดดทั้งตัวยังไม่มากขนาดนี้น้อง เอ้า...เอาจริงเอาจัง เอาให้แรงไป เช็บบๆ ไม่รู้ทำอะไรหรอกหนอ บริหารเอวหรือยังงัย อี้ยะ เช็บบๆ” ซึ่งเป็นการกล่าวหยอกเข้าบรรดาทางเครื่องที่กำลังเต้นขณะนั้นว่าเต้นกระโดดทั้งตัวรุนแรงเหลือเกิน ท่าเต้นนั้นก็เร้าใจมาก ท่าเต้นซึ่งทั้งโยกทั้งส่ายไปมาเช่นนี้เป็นการออกกำลังกายช่วยบริหารเอวหรืออย่างไร ตั้งว่า “ออย ลูกกันตรองยังน่าจะนับล่อเหนียง เอ้า...ยัวเมนเตน ยัวออยคลั่งเด้อ เช็บบๆ เติ้งเทอ ออยเตนอ บริหารเอวยังหนอ อี้ยะ เช็บบๆ”

การกล่าวปกป้องทางเครื่อง ในการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์จะมีนักฟ้อนรำออกมาฟ้อนรำประกอบเช่นเดียวกับการแสดงแบบประยุกต์ก็มีทางเครื่องเต้นประกอบเพลง ซึ่งนักแสดงเหล่านี้มักเป็นหญิงสาววัยรุ่นแต่งกายสวยงาม เมื่อแสดงได้ถูกใจผู้ชมก็มักได้รับรางวัลโดยการยื่นเงินให้ที่มือหรือคล้องพวงมาลัยให้ที่คอ ผู้ชมที่เป็นชายบางคนมักถือโอกาสดังกล่าวล้วงเกินนักแสดงโดยการจับมือถือแขนหรือลูบไหล่ลูบแขนหรือบางคนอาจฉวยโอกาสมากกว่านั้นหากนักแสดงไม่ทันได้ระวังตัวและหลบเลี่ยงไม่ทัน

เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นหัวหน้าวง คือ น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะปกป้องนักแสดงจากการถูกลวนลามโดยการกล่าวขออภัยผู้ชมอย่างละมุนละม่อม เช่น การสนทนาระหว่างน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และประเสริฐกิต ธิชิตพร เพื่อเตือนใจผู้ชมที่กำลังแสดงท่าที่ไม่เหมาะสมขณะมอบพวงมาลัยให้นักแสดง โดยฝ่ายหญิงกล่าวว่าให้ระวังในการมอบรางวัล อย่าไปลูบไล้มีอนักแสดง หากจะโดนก็ขอให้เตะโดน

เล็กน้อยตามความจำเป็นเท่านั้น ฝ่ายชายจึงกล่าวแทนผู้ชมว่าเป็นการตะโดนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ฝ่ายหญิงกล่าวแย้งด้วยสีหน้าจริงจังว่า การทำเช่นนั้นไม่สมควรเพราะนักแสดงเป็นหญิงสาวซึ่งหากทำเช่นนั้นจะต้องจ่าย (ค่าชั้นหมาก) ด้วยราคาสูง ฝ่ายชายจึงเริ่มคล้อยตามและกล่าวด้วยสีหน้าวิตกกังวลว่า หากโดนลวนลามแล้วเกิดใจอ่อนหนีตามผู้ชมไปจะทำอย่างไรดี ฝ่ายหญิงจึงกล่าวคล้ายกระแนะกระเหน่งว่า ผู้ชมมอบเงินรางวัลให้ครั้งละหนึ่งร้อยบาทและลวงเกินนักแสดงไปได้หลายครั้งแล้ว ฝ่ายชายจึงออกตัวแทนผู้ชมว่าเงินรางวัลที่ให้นั้น ถือเป็นการสะสมค่าชั้นหมากแก่นักแสดงนั่นเอง ฝ่ายหญิงจึงสรุปว่า หากต้องการสะสมเงินเป็นค่าชั้นหมากให้นำฝากเข้าธนาคาร เมื่อได้ครบจำนวนแล้วค่อยมาขอร้องให้ถูกต้องตามประเพณี

- น้ำผึ้ง “ออยก็ กอ ออย ออยเจีย กะแต่ย กะไม่ลู้กไต ก็เตวเน้อ พอตะสมกูรเด้อ บอง”
(ให้เขาก็กี่ให้ตีเป็นไร อย่าล้วงมือเขาไปเน้อ พอตะสมกูรนะพี)
- ประเสริฐกิต “หียี ป๊ะ ตะ แต่จตุจเด้อ”
(แหม โคนแค่นิดเดียวนะ)
- น้ำผึ้ง “แต่จตุจกะแต่ย โคนกระมมยี่งราคาทะไลเด้อ”
(นิดเดียวก็ช่าง ลูกสาวยี่งราคาแพงนะ)
- ประเสริฐกิต “ป๊ะ แต่จตุจ แต่จเจ็ดออน ริวตตามกั นื่องเทอยางนา”
(โดนนิดเดียว เตียวใจออน วึ่งตามเขา จะทำอย่างไร)
- น้ำผึ้ง “มะนอง มะรวย มะรวย ยุบนิบานเจริญเด้อ”
(หนึ่งครั้ง หนึ่งร้อย หนึ่งร้อย คินนี้ได้เยอะนะ)
- ประเสริฐกิต “กั ออย ประชมตุ้ ค่ำกันชลา เด้อ”
(เขาให้สะสมไว้เป็นค่าชั้นหมากนะ)
- น้ำผึ้ง “เมนแอ้ง ผ่ากธนาคารตุ้เด้อ มะนองแต่จ มะนองแต่จ พอบานเฮย เขื่อมโมชม ออยเตริว
ประเพณีเด้อ บองเด้อ”
(จริงหรือ ผ่ากธนาคารไวนะ ที่ละนิด ที่ละนิด พอได้แล้ว ค่อยมาขอ ให้ถูกประเพณีนะพี่น้อง)
(น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์และประเสริฐกิต ลิขิตพร. 18 พฤศจิกายน 2555)

บทสนทนาดังกล่าวถือเป็นกรกล่าวเตือนผู้ชมโดยอ้อมว่าไม่ควรลวงเกินนักแสดง ซึ่งนักแสดงส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยรุ่นและกำลังอยู่ในวัยเรียน จึงควรให้เกียรตินักแสดงและแสดงความชื่นชมอย่างเหมาะสม หากมีความรักใคร่ในนักแสดงคนใดด้วยความจริงใจก็ขอให้ตั้งใจเก็บเงินและมาขอร้องตามประเพณีจึงจะถือเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม

การกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมให้รางวัลแก่นักแสดง เนื่องจากการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์นั้นนอกจากจะมีนักร้องเป็นนักแสดงหลัก ยังมีนักแสดงประกอบ คือ นักฟ้อนรำและหางเครื่อง ซึ่งมักได้รับรางวัลเป็นเงินและพวงมาลัยจำนวนมากพอๆ กับนักร้อง ในขณะที่นักดนตรีมักได้น้อยหรือไม่ได้เลย วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงมีข้อตกลงว่าเงินรางวัลเหล่านี้จะต้องแบ่งให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ดังนั้นหัวหน้าวงจึงมักกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมออกมามอบรางวัลให้แก่นักแสดงเพื่อให้สามารถนำไปจัดสรรได้เพียงพอกับสมาชิกในวง เช่น กล่าวขอบคุณผู้ชมที่มอบเงินรางวัลให้ตนและนักแสดงอย่างมากมายและกล่าวต่อไปว่ายังสามารถมอบเพิ่มได้อีกเรื่อยๆ เนื่องจากคณะได้เตรียมของยามเพิ่ม และกล่าวเชิญชวนโดยเจาะจงไปยังผู้ชมที่กำลังเข้าแถวซื้อพวงมาลัยว่าให้รับนำมามอบแก่นักแสดง และกล่าวว่าผู้ชมมีความสุขที่ได้รับชมการแสดงและได้ให้รางวัลแก่นักแสดงจึงขอขอบคุณที่มาให้กำลังใจ ดังว่า

“ขอบคุณมากนะคะ เงินรางวัลก็เยอะเหลือเกินนะคะ ไม่มีที่จะไว้ นี่ขนาดมาแค่นี้ยังได้เยอะขนาดนี้ นี่ถ้าได้รุ่งคงต้องใส่ยาม เดี่ยวถามแดนเซอร์ก่อนนะว่ามียามไหม มีไซ้ไหมคะ เดี่ยวเราแบ่งกันนะ เอาละคะ เราเตรียมยามแล้ว คราวนี้เชิญมามอบรางวัลกันได้เต็มที่เลยค่า ว่าจ้างได้ละ ว่าจ้างได้ละหนอผู้บ่าวเสื้อเลือดหมูนั่นนะฟาวซื้อพวงมาลัยอีกเด้อ ขอขอบคุณมากนะคะ วันนี้ดูท่านมีความสุขเหลือเกิน ขอขอบคุณที่มาให้กำลังใจค่า”

(น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 6 พฤศจิกายน 2555)

นอกจากจะกล่าวเชิญชวนโดยตรงแล้ว หัวหน้าวงมักกล่าวคำอวยพรให้แก่ผู้มอบรางวัลให้นักแสดงเพื่อเป็นการจูงใจ เช่น กล่าวขอบคุณผู้ชมที่เป็นผู้ชายที่มอบรางวัลให้แก่นักแสดงมากมายและขอให้ผู้มอบรางวัลนั้นมีคนรักจำนวนมากเท่ากับรางวัลที่มอบให้ กล่าวขอบคุณผู้ชมที่มาจากที่ต่างๆ รวมทั้งอวยพรผู้มอบรางวัลซึ่งเป็นผู้หญิงให้มีรูปร่างหน้าตาที่สวยงาม มีคนรักเป็นหนุ่มรูปงาม มีเงินทองมากมายและพบกับความสุขสบายตลอดไป ดังว่า

“ขอบคุณค่า ขอขอบคุณสำหรับรางวัลซึ่งได้มากมายเหลือเกิน ขอขอบคุณหลายๆ ค่า ขอให้ได้ผู้สาวงามๆ เด้อ ให้ได้ผู้สาวหลายๆ ท่อรางวัลที่ให้เด้อ ขอขอบคุณน้ำใจของผู้บ่าวผู้สาวบ้านเหนือบ้านใต้เด้อค่า ผู้สาวใจดีก็ขอให้งามขึ้นๆ เด้อเด้อเด้อเด้อนาง ได้ผู้บ่าวหล่อคักหล่อแห่น ร่ำรวยเงินทองหลายๆ ซุกซำบายตลอดไปเด้อ”

(น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 6 พฤศจิกายน 2555)

บางครั้งหัวหน้าวงมักสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ชมขณะที่กำลังมอบรางวัลแก่นักแสดงด้วย เช่น กล่าวล้อผู้ชมที่ยืนพวงมาลัยให้แก่ตนขณะที่ในมือยังถือโทรศัพท์มือถืออยู่ว่าจะยกให้เป็นรางวัลด้วยหรือ และชวนคุยโดยการสอบถามว่ามาจากหมู่บ้านไหน พร้อมอวยพรให้ได้ภรรยาสวยเหมือนตนอีกด้วย ดังกล่าวในงานแสดงช้าง วันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 ว่า “โธ้ย คือให้หลายแท้ โทรศัพท์มือถือก็สีให้น่าดี โมปีตราณี กันเล้าะเซรื้อะชงาย ออยเมียนประบิว่นละออแต่จอบองเด้อ” :ซึ่งมีความหมายว่า “โธ้ย ทำไมให้มากจัง โทรศัพท์มือถือก็จะให้ด้วยหรือ มาจากไหนนี่ หมู่บ้านไกล ให้มีภรรยาสวยเหมือนพี่นะ”

การบอกบุญให้ผู้ชมร่วมบริจาค เมื่อวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับเชิญไปแสดงในงานบุญต่างๆ ที่มีการระดมทรัพย์ากร เช่น งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเพิ่มบทสนทนาเพื่อเชิญชวนให้ผู้ชมร่วมบริจาคเพิ่มขึ้นและในบางครั้งนักร้องนำหรือนักแสดงถึงกับถือขันบริจาคของเจ้าภาพเดินรับบริจาคขณะทำการแสดง และได้มีการคิดเนื้อร้องเพื่อเชิญชวนให้บริจาคเพิ่มเพื่อเป็นการช่วยเหลือเจ้าภาพด้วย เช่น ในงานทอดกฐินสามัคคีของสมาคมไทยอีสานแห่งนครนิวยอร์ก ณ สำนักสงฆ์บ้านยางเฉลิมพระเกียรติ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 เมื่อน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เห็นว่าผู้ชมกำลังได้รับความสนุกสนานและร่วมสนุกด้วยการร้องอย่างเต็มที่จึงได้ถือขันรับบริจาคเดินเข้าไปยังกลุ่มผู้ชมที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยร้องเพลงเชิญชวนให้ร่วมบริจาคว่าไม่ว่าผู้ชมนั้นจะเป็นใครมาจากไหนมีเชื้อชาติใดก็สามารถร่วมบริจาคเพื่อทำบุญได้ ขอเพียงมีแรงศรัทธาต้องการเกื้อหนุนศาสนาพุทธให้เจริญรุ่งเรือง แม้ว่าใครจะทำบุญไปก่อนหน้านี้ด้วยการใส่ซองมอบให้เจ้าภาพไปแล้ว แต่ก็ยังสามารถบริจาคเพิ่มได้อีกและขออวยพรให้ผู้ร่วมทำบุญได้รับกุศลให้ชีวิตประสบแต่ความสุข

คำร้อง

โมปีเซราะแซรนา	ยางนากอไขว
ปรัง เจ็น เลี้ยว ไท	น้ำใจเรามี
จួយคเนียบบริจาค	มันยากคูลุนกี
ยูเทศมันนี่	ลัคก็้อลเยียร์
ออยตีตคอบาน	กราบกรานออกุน
ออยบานบุญคุณ	เกื้อหนุนชีวี

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

มาจากบ้านไหน	ยังไงก็ตาม
ฝรั่ง จีน ลาว ไทย	น้ำใจเรามี
ช่วยกันบริจาค	ไม่ยากตัวใคร
คุณให้เงิน	โชคดีตลอดปี
ให้อีกก็ได้	กราบกรานขอบคุณ
ให้ได้บุญคุณ	เกื้อหนุนชีวิต

2. ภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงกันตรึมในปัจจุบัน

ปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ได้ใช้ภาษาในการประพันธ์เพลงอย่างหลากหลายโดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก และใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษตามความเหมาะสม โดยมักใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอื่น เนื่องจากเป็นภาษาที่คนไทยทุกกลุ่มชนเข้าใจได้ เช่น

ภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงกันตรึมในปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อร้องเป็นหลัก หากเป็นเพลงกันตรึมที่ใช้ในพิธีกรรมจะประพันธ์โดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยทั้งเพลง เช่น เพลงแซนโดนตา หากเป็นเพลงที่ใช้ในการแสดงต่อผู้ชมที่ใช้ภาษาอื่นๆ จะแทรกภาษาเหล่านั้นลงไปด้วย เช่น เมื่อไปแสดงที่บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นชุมชนของชาวส่วยก็จะใช้ภาษาส่วยประกอบ เมื่อไปแสดงที่ประเทศลาวก็ต้องปรับสอดแทรกภาษาลาวเข้าไปบางส่วนและอธิบายเป็นภาษาลาวก่อนการแสดง และหลังการแสดงก็จะสรุปเนื้อความของเพลงให้ผู้ชมฟังอีกครั้ง

หากเป็นเพลงที่ต้องการเผยแพร่ให้คนทั่วไปเข้าใจเนื้อหาด้วย เช่น เพลงกะโน้บติงต้อง เพลงลาซาปะดาน เพลงของดีเมืองสุรินทร์ ที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงในเทศกาลงานแสดงช้างซึ่งเป็นงานประเพณียิ่งใหญ่ประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ หรือเพลงสดุดีในหลวงที่มีเนื้อหาสรรเสริญเชิดชูองค์พระมหากษัตริย์ จะประพันธ์โดยใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งเพลงเพื่อให้คนฟังทั่วไปเกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในเนื้อร้องด้วย

เพลงกะโน้บติงต้อง เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงชุดเรือมกะโน้บติงต้องหรือรำตึกแตงดำน่าฟัง เพื่อเป็นการเผยแพร่การแสดงชุดนี้ให้ผู้ชมเข้าใจความหมายของการแสดง จึงใช้ภาษาไทยในการประพันธ์เพลง โดยกล่าวถึงการพอรำกะโน้บติงต้องว่า เป็นการแสดงที่ชาวจังหวัดสุรินทร์เป็นผู้คิดค้นขึ้น โดยการลอกเลียนแบบจากท่าทางการเคลื่อนไหวของตึกแตงดำน่าฟัง ซึ่งมีลักษณะการยกย้ายสายลำตัว แซน ขา ไปมา จนกลายเป็นการพอรำที่สวยงาม

กะโน้บติงต็อง

กะโน้บติงต็อง	เป็นของท้องถิ่น
ดินแดนสุรินทร์	สร้างขึ้นเป็นเพลง
นักศิลป์เพ่งเพียร	ลอกเลียนเลื้อกเอา
ยักษ์ย้าย ยักทำยกเท้า	เดินตามทำนอง
	(ผู้ประพันธ์ : โฆสิต ดีสม)

ในโอกาสที่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงในงานที่มีผู้มาร่วมงานเป็นผู้ที่พูดภาษาไทยกลางเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความจำเป็นในการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ โดยใช้ภาษาไทยเป็นหลัก เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจความหมายของเพลง เช่น เพลงลาซาปะदान ซึ่งใช้ทำนองซาปะदानอันเป็นทำนองกันตรึมที่สื่อความหมายถึงการรื้อเพดาน และใช้เล่นในช่วงการกล่าววบทลา มาใส่เนื้อร้องเป็นภาษาไทย เพื่อแสดงการกล่าวลาของนักแสดง โดยขอกราบลาพ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่ให้เกียรติมาชมการแสดง และขอให้ผู้ชมช่วยกันสืบสานการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่มีมานาน และอวยพรให้มีความสุขและประสบความสำเร็จก่อนที่จะแยกย้ายกันกลับ

เพลงลาซาปะदान

เหล่าขงม นักแสดงดนตรี	นาฏศิลป์ถึงกาลอำลา
ไทยเข้มแข็ง	เหล่าขงมนี้หนา
ขงมชมกราบอำลา	แม่เฒ่า บองปอิน ทุกท่าน
สมบัติชาติไทย	ให้ช่วยกันสืบสาน
อนุรักษ์ศิลปะ	วัฒนธรรมพื้นบ้าน
มีมาช้านาน	ช่วยกันสืบสานเอาไว้
เหล่าขงมนักแสดง	ทั้งหญิงและชาย
ยอกรประนม	ขงม ชมชบ ลาไกล
สุขสวัสดิ์มีชัย	ทั่วทุกท่านเทอญ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลงของดีเมืองสุรินทร์ ใช้ภาษาไทยในการประพันธ์เพลงกันตรึม เนื่องจากต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาที่มุ่งเผยแพร่ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ฝักกาดดอง ข้าวหอมมะลิ ผ้าไหมพื้นเมือง ประเทียม (เครื่องเงิน) ดนตรีกันตรึม ปราสาทตาเมือน

ปราสาทภูมิโปน ปราสาทตระแงง ปราสาทยายเหงา เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด
สุรินทร์ด้วย

ของดีเมืองสุรินทร์

สุรินทร์ ถิ่นนี้ มากมีช้างใหญ่ ๆ	ทั่วแคว้นแดนไทย ชอบใจได้มา ๆ
ผ้าไหม เนื้อดี ร้อยสีพันลาย	ผ้าไหม เนื้องาม สมคำลือเลื่อง
แขกบ้านต่างเมือง มาเยือนเมืองสุรินทร์	แขกบ้านต่างเมือง ต่างมาเยือนเมืองสุรินทร์
ประเพณีมงามเด่น เป็นหัตถกรรมท้องถิ่น ๆ	ยอดภูมิปัญญาชาวสุรินทร์ อนุรักษ์ไว้มานานเนา ๆ
มีปราสาทหน้าชม สมเป็นเมืองเก่า ๆ	ตาเมื่อน ภูมิโปน ระแงง ยายเหงา
สมคำเล่า ว่าสุรินทร์	อีกมากมายนั้นเล่า สมคำว่า...เมืองสุรินทร์
ผักกาดก็หวาน ได้ทานรับรองเป็นหนึ่ง ๆ	หวานปานน้ำผึ้ง โอ้ตราตรึงจิตใจ ๆ
ข้าวสารมะลิหอม พรั่งพร้อม สารพัน ๆ	ข้าวมะลิหอมของสุรินทร์นั้น ลือชื่อระบือไกล ๆ
วัฒนธรรมโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ๆ	กันตรึมเมืองสุรินทร์ ร้องเล่นมานานหลาย ๆ
เป็นประเพณี มีมาแต่ตายาย ๆ	เจริงรีน ชื่นฤทัย ยามรำรำกันตรึม ๆ

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลงร่วมรำกันตรึม ประพันธ์โดยใช้ภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย เนื่องจากใช้แสดง
ในงานแสดงช้างประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นงานเทศกาลขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ จึงมี
ทั้งผู้ชมที่เป็นคนในท้องถิ่นที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยและผู้ชมจากต่างถิ่นที่พูดภาษาอื่นมาร่วมงานเป็น
จำนวนมาก เพื่อให้คนทั้งสองกลุ่มดังกล่าวสามารถร่วมสนุกกับเพลงกันตรึมได้โดยไม่มีอุปสรรคด้าน
ภาษา เพลงร่วมรำกันตรึมจึงใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์ โดยเพลงนี้ขับร้อง
โดยน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และประเสริฐกิต ณิชิตพร มีเนื้อหาเชิญชวนให้ผู้ชมออกมารำรำร่วมกันเป็น
เพลงสุดท้ายเพื่อปลดปล่อยความทุกข์ความเศร้าจากปัญหาชีวิต และกล่าวออกตัวว่าขอให้ผู้ชมให้
โอกาสฟังเพลงให้จบก่อนอย่าเพิ่งต่อว่าพวกตนหากพวกตนเล่นกันตรึมโดยเกิดความผิดพลาดด้วยเนื้อ
ร้องหรือการรำรำ ก็ขออภัย ขอให้เห็นใจความตั้งใจที่พยายามจะสืบทอดศิลปะกันตรึมด้วย

เพลงร่วมรำกันตรีม

คำร้อง

<p>น้ำผึ้ง</p> <p>เชิญพี่มาร้องเชิญน้องมารำ ฟังสำเนียงแฟนจำ อย่าได้เศร้าซึม แฟนนั้นเคยได้เห็น แฟนๆ นั้นเคยได้ยิน มาชม แฟนอย่าได้หงอยเหงา มาๆๆๆ มาเถิดพองามช้า ภาษาน้องซบกล่อม เป็นภาษาไทย ฟังสำเนียง เป็นภาษาเขมร ฟังเดิวิชันนา ก็อมจี้ก็อมทาเนียงลี้ย</p> <p>ประเสริฐกิจ โมจรูปเนียงเฮย คเนียงทะไม ป็น แควียเดิวเจาะะ แมเอิว แยียตา สัดบโกนปะชา ตืดทะไม จู เจีย กอ แควีย หนอ โคน น็อง ชูอาสา บอ เพ็ลือดข้างชะมา</p> <p>น้ำผึ้ง</p> <p>ผิตพลาดน้ำผึ้ง ขออภัย เราชาวสุรินทร์ โปรดช่วยกันส่งเสริม เตียงปัด หนอวา เตียงชงาย แซร์ยเนียง กอ น็อง ชู อาสา</p>	<p>มาพองามช้า มาร่ายรำกันตรีม มาฟังกันตรีม น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ ศิลปินบ้านเรา ปล่อยความเศร้า แล้วมาร้องมารำ มาร่ายรำ ศิลปะอีสานใต้ วอนแฟนทั่วไทย โปรดช่วยเมตตา บอกอย่างเมตตา แมเอิวแยียตา ฟังเดิวิชันนา กะไมเซาทาเนียงลี้ย เวเลีย กอกลัดย สงสัยมันเซา ยูรป็นนา กะเน็จ เมียนเวียสสะนา มันทา บองเปราะะ หนอ บองแซร์ย บอ เพ็ลือด ข้างสมอง จูเจียยางนา อ้อด ตู้ออยอาหงา พอง โปรดเห็นใจศิลปินท้องถิ่น แมเอิว แมเอิว บองปะโอิน จูย ออยกำลังใจ เนียงแซร์ยยา เคาะเดริวิ ยางนา เนียงชม อภัย พอง (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)</p>
--	--

คำแปล

<p>น้ำผึ้ง</p> <p>เชิญพี่มาร้องเชิญน้องมารำ ฟังสำเนียงแฟนจำอย่าได้เศร้าซึม แฟนนั้นเคยได้เห็น แฟนๆ นั้นเคยได้ยิน มาชม แฟนอย่าได้หงอยเหงา มาๆๆๆ มาเถิดพองามช้า ภาษาน้องซบกล่อมเป็นภาษาไทย ฟังสำเนียงเป็นภาษาเขมร ฟังไปก่อนหนา อย่าฟังตำว่าน้องเลย</p>	<p>มาพองามช้ามาร่ายรำกันตรีม มาฟังกันตรีมน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ศิลปินบ้านเรา ปล่อยความเศร้าแล้วมาร้องมารำ มาร่ายรำศิลปะอีสานใต้ วอนแฟนทั่วไทยโปรดช่วยเมตตา บอกอย่างจริงจังแม่พอยายตา ฟังไปก่อนหนา อย่าเอาแต่ว่าน้องเลย</p>
--	---

ประเสริฐกิจ มาพบกับอีกครั้งน้องเอย

ก็ช่างกันเถอะ แม่พ่อ ยายตา

คงได้มาฟังลูกเขยอีกครั้ง

ดีชั่วก็ช่างลูกจะขออาสา

หรือผิดพลาดจากไหน

น้ำผึ้ง ผิดพลาดน้ำผึ้ง ขออภัย

เราชาวสุรินทร์โปรดช่วยกันส่งเสริม

ทั้งใกล้และทั้งไกล

น้องสาวก็จะสู้อาสา

เวลาก็นั้นสงสัยไม่ค่อยนานเท่าไร

ถ้าเผื่อ มีวาสนา

ไม่ว่าพี่ชายหรือพี่สาว

หากผิดพลาดจากสมอง

เลวดีอย่างไรอย่าโทษหลานชายเลย

โปรดเห็นใจศิลปินท้องถิ่น

แม่พ่อ แม่พ่อ พี่น้อง

ช่วยให้กำลังใจน้องสาวด้วย

ผิดถูกอย่างไร น้องขออภัยด้วย

เพลง Welcome to Surin ใช้ภาษาไทย ภาษาเขมรถิ่นไทย และภาษาอังกฤษในการ
ประพันธ์ เนื่องจากต้องการสื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ทั้งชาวไทยและ
ชาวต่างชาติเข้าใจความหมายของเพลงเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

Welcome to Surin

สร้อย...welcome to Surin. ...

พ.ศ. 2503

มาเมืองยิ่งใหญ่ ตระการตา

พี่น้อง ทั่วห้อง สวรรค์

ต่างมา ชมช้าง สุรินทร์

แรกเดิม เริ่มที่ ท่าตูม

ท่องเที่ยวไทย ท.ท.ท.

ญี่ปุ่น จีนฝรั่ง แยกแวน

เจรจา foot fit for fi

แฮปปี้ญานญาญาแฮปปี้ญา

มีโอกาส Go to Thailand

ฮือ... แฮปปี้ญา...

ให้แฮปปี้ญาญาแฮปปี้ญาป๊ญา

สร้อย...welcome to Surin. ...

50 กว่าปี แล้วที่ผ่าน

ชื่อว่างาน คล่องช้างสุรินทร์

ไทยเทศ มีจิตถวิล

ถิ่นช้างใหญ่ ไหมงาม ประเกื้อมลอ

สมรภูมิ มันเหมาะสมพอ

ร้องอ้อ มาตรงนี้ ต้องยิ่งใหญ่

ต่างชน กันมา เที่ยวเมืองไทย

บอกว่า I แฮปปี้ญา Thailand

ตื่นตา Amazing Elephant

ชี Elephant ช้างใหญ่ เมืองสุรินทร์

ฮือ... ไฮ... ไฮ...

welcome to Surin แดนตำเรียม

(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

การปรับปรนในด้านภาษา มีหลายประการดังนี้

1. การใช้ภาษา ในปัจจุบันวงกัณฑ์กรมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ ในการสื่อสารกับผู้ชมและในการประพันธ์เพลง กัณฑ์กรม โดยจะเลือกใช้ภาษาเหล่านี้ตามความเหมาะสม หากเป็นการแสดงสดในงานต่างๆ ก่อนทำการแสดงหัวหน้าวงจะประเมินว่าบุคคลที่เข้าชมส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มใด หากเป็นกลุ่มวัยรุ่นผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยหรือเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาอื่น จะแสดงกัณฑ์กรมโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอื่นในการสื่อสารเป็นหลัก หากเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทย จะแสดงกัณฑ์กรมโดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก หากเป็นการประพันธ์เนื้อร้องเพื่อบันทึกเสียงโดยเฉพาะมักจะใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยประมาณร้อยละ 60 และภาษาไทยรวมทั้งภาษาอื่นๆ ประมาณร้อยละ 40

2. การใช้ภาษาในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มผู้ชม มีการเพิ่มเนื้อหาจากเดิมที่มุ่งเชิญชวนให้ผู้ชมออกมาร่วมสนุกกับการแสดงที่หน้าเวที โดยการเพิ่มเนื้อหาการกล่าวหยอกล้อหว่านเครื่อง การกล่าวปกป้องหว่านเครื่อง การกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมมอบรางวัลแก่นักแสดง และการขอบคุณแก่ผู้ชม เนื่องจากการแสดงกัณฑ์กรมในอดีตไม่มีหว่านเครื่อง จึงไม่มีการสร้างปฏิสัมพันธ์โดยการกล่าวหยอกล้อหว่านเครื่อง แต่เมื่อการแสดงกัณฑ์กรมแบบประยุกต์ในปัจจุบันมีหว่านเครื่องเพิ่มขึ้นมา หัวหน้าวงจึงรับหน้าที่ในการกล่าวหยอกล้อการเต้นโดยการออกลีลาท่าทางอย่างรำเริง สนุกสนาน และเข้ายวนอย่างเต็มที่ของหว่านเครื่อง เพื่อเป็นการเน้นให้ผู้ชมเห็นความสามารถและความตั้งใจในการเต้นเพื่อสร้างความบันเทิงให้ผู้ชมรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินร่วมไปกับการแสดงประกอบเพลง นอกจากนี้การหยอกล้อหว่านเครื่องของหัวหน้าวงยังเปรียบเหมือนการเป็นตัวแทนของผู้ชมในการแสดงความคิดเห็นต่อท่าเต้นของหว่านเครื่อง ซึ่งอาจตรงกับความคิดในใจของผู้ชมถือเป็นการสร้างความขบขันและเกิดความผ่อนคลายจากการทำงาน

หว่านเครื่องเป็นนักแสดงประกอบเพลงที่ต้องแสดงให้ถูกใจผู้ชม และมักถูกเรียกให้ไปปรับรางวัลจากผู้ชม จึงทำให้ผู้ชมมีโอกาสใกล้ชิดและล่วงเกินได้ง่าย โดยหว่านเครื่องมักมีอายุน้อยจึงยังไม่มีชั้นเชิงในการปกป้องและบ่ายเบี่ยง ดังนั้นหัวหน้าวงจึงมักใช้บทสนทนาในการปกป้องหว่านเครื่องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยพยายามกล่าวด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล กลั้วหัวเราะ กล่าวแบบเป็นการขออภัย ไม่ใช่เป็นการแสดงเจตนาสั่ง คัดลายการพูดแบบที่เล่นที่จริง เพื่อเป็นการรักษาน้ำใจผู้ชมและสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรให้เกิดขึ้นด้วย โดยหัวหน้าวงกัณฑ์กรมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ถือว่าการดูแลรับผิดชอบสมาชิกในวงซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิงสาวและอายุน้อย ไม่ให้เกิดอันตรายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองของสมาชิกให้มาร่วมแสดง ดังนั้นจึงได้พยายามปกป้องสมาชิกอย่างเต็มที่เพื่อไม่ให้เสียความไว้วางใจดังกล่าว

เนื่องจากการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์มีจำนวนผู้ร่วมแสดงมากกว่า การแสดงแบบโบราณ และนักแสดงที่ผู้ชมมักให้ความสนใจและมอบรางวัลให้ คือ นักฟ้อนรำและหาง เครื่อง ซึ่งอาจทำให้สมาชิกคนอื่นเกิดความน้อยใจและมีรายได้ไม่เท่ากับนักฟ้อนรำและหางเครื่อง ดังนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงแบ่งเงินรางวัลให้สมาชิกทุกคนเท่าๆ กันเพื่อให้เกิดความ ยุติธรรมและเป็นกำลังใจให้สมาชิกคนอื่นๆ ในวงให้ตั้งใจฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาฝีมือให้ถูกใจผู้ชม เป็นการ ดึงดูดให้ผู้ชมมอบเงินรางวัลให้วงมากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกในวงมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะทำการแสดง หัวหน้าวงจึงมักพยายามกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมมอบรางวัลแก่นักแสดงให้มากขึ้นๆ เพื่อให้เพียงพอกที่จะ จัดสรรให้สมาชิก โดยกล่าวขอบคุณและอวยพรผู้มอบรางวัลด้วยพรที่ถูกต้องใจผู้ชมและอาจแทรกอารมณ์ ชื่น ทำให้ผู้ชมมอบรางวัลให้เพิ่มและผู้ชมท่านอื่นหลุกมามอบรางวัลให้ตามไปด้วย

เพื่อเป็นการตอบแทนเจ้าภาพที่ให้ความไว้วางใจว่าจ้างให้ไปทำการแสดง เมื่อวง กันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ไปแสดงในงานที่มีการระดมทรัพยากร เช่น งานกฐิน งานผ้าป่านั้น วง กันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เห็นว่า แม้ผู้ชมที่มาร่วมงานจะได้บริจาคกำลังทรัพย์มาล่วงหน้าโดย การใส่ซองบอกบุญมอบให้แก่เจ้าภาพแล้วก็ตาม แต่หากผู้ชมกำลังมีอารมณ์สนุกสนานร่วมไปกับเพลง กันตรึมที่กำลังแสดงขณะนั้น ผู้ชมอาจต้องการบริจาคเพิ่มเพื่อตอบแทนที่เจ้าภาพจัดหาคณะ กันตรึมมาแสดงได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นขณะที่แสดงกันตรึมและเห็นว่าผู้ชมกำลังครึกครื้น วงกันตรึมคณะ น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็จะกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมร่วมบริจาคเพื่อทำบุญเพิ่มเติม ซึ่งผู้ชมส่วนใหญ่มักยินดี บริจาคเพิ่มเนื่องจากกำลังรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการแสดง

3. การใช้คำ ไม่ว่าจะประพันธ์เพลงโดยใช้ภาษาใดก็ตามจะเลือกใช้คำที่สละสลวย ไพเราะ ใช้ภาษาสุภาพ เนื่องจากนักประพันธ์เพลงทั้ง 2 ท่านประกอบอาชีพครูซึ่งเป็นอาชีพที่มี จรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสังคมสูง ดังนั้นจึงมีเพลงส่วนน้อยที่ใช้ภาษาตรงใจกลุ่มวัยรุ่น เว้น แต่เป็นกรณีที่เจ้าภาพว่าจ้างโดยขอให้แสดงเพื่อสร้างความพอใจให้แก่กลุ่มผู้ชมที่เป็นวัยรุ่นโดยตรง

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านภาษา มีหลายประการ ดังนี้

1. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ต้องการขยายฐานผู้ชมให้กว้างขึ้น จึงใช้ ภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาเขมรถิ่นไทยในการสื่อสารกับผู้ชมและในการประพันธ์เพลง เพื่อให้ สามารถสื่อสารกับคนกลุ่มอื่นได้ ถือเป็น การเผยแพร่ศิลปะกันตรึมอีกทางหนึ่ง แม้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะใช้ภาษาอื่นในการแสดงกันตรึมมากขึ้น แต่ก็ตระหนักดีว่าใน พ.ศ. 2558 ประเทศไทย จะเข้าเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นการใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยย่อมมีโอกาส กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง จึงเป็นไปได้ยากที่กันตรึมจะสูญหายไป จึงยังใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็น หลักในการแสดงกันตรึม

2. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ต้องการให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานอย่างเต็มที่จึงได้มีการสื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมด้วยการเป็นตัวแทนของผู้ชมในการหยอกเข้ากับทางเครื่อง และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการล่วงเกินทางเครื่อง จึงมีการกล่าวปกป้องทางเครื่องจากการล่วงลามของผู้ชม และเพื่อให้นักแสดงได้รับรางวัลจากผู้ชมอย่างทั่วถึงจึงมีการกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมมอบรางวัลให้แก่นักแสดง รวมทั้งเพื่อตอบแทนเจ้าภาพที่ว่าจ้างมาแสดงจึงได้ช่วยบอกบุญแก่ผู้ชมเพื่อช่วยเจ้าภาพระดมทุนเพิ่มเติม

3. เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ต้องการอนุรักษ์และเผยแพร่เพลงกันตรึมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายที่สุด จึงสรรคำที่เหมาะสม ไพเราะ และมีความหมายดี เพื่อเป็นแบบอย่างการใช้ภาษาแก่คนรุ่นหลังต่อไป

การปรับปรุงในด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้ชมและภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงกันตรึม เป็นการปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ที่เห็นได้ชัดเจนอย่างมาก เนื่องจากเพลงกันตรึมแบบเดิมใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันนี้มีการใช้ภาษาอื่นโดยเฉพาะภาษาไทยในการแสดงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาราชการของประเทศไทย จึงเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจได้ง่ายกว่าการใช้ภาษาถิ่นเช่นเดิมอีกต่อไป

2.3 เนื้อร้องของเพลงกันตรึม

เนื้อร้องเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย เนื้อร้องในเพลงกันตรึมมีทั้งที่จดจำมาและได้รับการถ่ายทอดมาจากอดีต และเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ปัจจุบันมักใช้เนื้อร้องที่ประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีผู้ประพันธ์เพลง 3 ท่าน คือ ปิ่น ดีสม (เสียชีวิตแล้ว) ไชยสิทธิ์ ดีสม และน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

เนื้อร้องในอดีต

ในอดีตนั้นการแสดงกันตรึมของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นการนำเนื้อร้องเพลงกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดและจดจำมาจากบรรพบุรุษมาร้อง โดยส่วนใหญ่ปิ่น ดีสม ได้จดจำมาและถ่ายทอดให้สมาชิกในวงต่อ และประพันธ์เพลงใหม่บ้างตามโอกาสต่างๆ

เพลงที่จดจำมาจากบรรพบุรุษ เช่น บทร้องอมตูก ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งมีเนื้อร้องเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่มีความเรียบง่าย เช่น การเดินทางไปยังที่ต่างๆ ด้วยการพายเรือ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนาและการเลี้ยงสัตว์ การอบรมสั่งสอน และการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมและส่งเสริมตนได้

อมตูก

คำร้อง

บองอมตูกเติว	จ้งวา ลูดเปรียด
บองซแรจ ปด้าญีียด	มีอคเมา บองพอง
ปด้าเติวก็วด ตังก็วด	มูลปะเรียด จ้งนอง
มีอคเมา บองพอง	คแรญเวีย ซี้ กแซ
บองอมตูกเติว	ตูกทม กมีอด
บองอม ตามบ็อด	ตามซแรย ชนนำรุง
บองตเซร ชมีอด	ดะบาด กันตุง
ตามซแรย ชนนำรุง	ชนนำมุย พองคเนีย
บองกิดซ็อบทง	กิดซแรย เมียะมี
กิดปโอิน พเจีย	ประเซียร ทไลทลา
บองอมตูกเติว	ตูกทม กำปาง
บองอม รอบคาง	จ้งจับ กระम्मเงิน
บองน็องจับ กระम्मชแม	ซี้ชลา บังเฮิน
บองจ้งจับ กระम्मเงิน	บานซี้พอง ลัวะพอง (ผู้ประพันธ์ : ปิ่น ดีสม)

คำแปล

ฟี่พายเรือไป	ปลาชิวกระโดดกระจาย
ฟี่ตะโกนฝากญาติ	ดูดำฟี่ด้วย
ฝากไปกับขอนไม้	มัดไปถึงให้ถึง
ดูดำฟี่ด้วย	กลัวมันเชือกพัน
ฟี่พายเรือไป	เรือรำใหญ่
ฟี่พายไปตามบท	ตามหญิงปีมะโรง
ฟี่เขียนฝาก	ใส่ส่งไป
ตามหญิงปีมะโรง	ปีเดียวกับฟี่
ฟี่คิดทุกวัน	คิดถึงน้องหน้าทอง
คิดถึงน้อง	เย็นยอเหลือเกิน
ฟี่พายเรือไป	เรือลำใหญ่โต

พี่พายรอบข้าง	รอจับหญิงจีน
พี่จะจับหญิงเขมร	กินหมากเปลือง
พี่รอจับหญิงจีน	ได้กินด้วย ชายด้วย

เพลงกะโน้บติงต็อง ซึ่งหมายถึงตักแตนตำข้าว อันเป็นสัญลักษณ์หมายถึงผู้ชายที่มีความปราดเปรียวว่องไว โดยมีเนื้อร้องกล่าวถึงการเกี้ยวพาราสีของชายหนุ่มที่ต้องการให้หญิงสาวเลือกตนเป็นคู่ครองและบอกว่าตนเหนือกว่าคู่แข่งคนอื่นๆ ที่ตนมีความรักมั่นและให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำให้หญิงสาวต้องประสบกับความทุกข์หากตัดสินใจเลือกตน

กะโน้บติงต็อง

คำร้อง

กะโน้บติงต็อง	ซี สเลอะ ราแซ็ย
กระम्म มะ มุย	กันเล้าะเบ็ย
ซาลิกาแก้วเอย	บานเตวเน็ยะนา
เบอบานโมบอง	บอง ซ็ม ตรากอง ออมสเดย
บอง มั่นออย เน็ยงปรูย	ซาลิกาแก้วเอย
	(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

คำแปล

ตักแตนตำข้าว	กินใบไม้
หญิงสาวคนเดียว	ผู้ชายสามคน
ซาลิกาแก้วเอย	ใครจะไปได้
ถ้าพี่ได้เข้ามา	พี่จะตระกองกอดไว้
พี่ไม่ให้น้องกังวล	ซาลิกาแก้วเอย

เพลงอาโยอายอง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาสนุกสนานกล่าวถึงเย็บปาด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์หมายถึงชายหนุ่มที่มีลักษณะปราดเปรียว เป็นไม้เปือไม้เมากับแม่ยาย เมื่อชายหนุ่มเข้าอนกัโดนจับตามอง คอยโอกาสที่ชายหนุ่มจะเสียชีวิตแล้วนำเอาตัวไปย่าง เป็นการสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชมที่ได้ฟัง เนื่องจากกรณีความขัดแย้งระหว่างลูกเขยกับแม่ยายถือเป็นเรื่องที่มีอยู่ในหลายครอบครัว เมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านบทเพลงก็ทำให้ผู้ชมขบขันและรู้สึกผ่อนคลายได้

อาโยอายุอง

คำร้อง

กันจัญเจกเอย	ไลดตุม กันจัญเจก
โกนปชา โจลदैก	แมกะแมก ลูจมีอ
กันจัญเจกเอย	กันจัญเจกควับ
ด็อลนาบองซลั๊บ	ยั้วทะเลิม ด็อจ กบ็อง

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

เจ้าเขียดปาดเอย	กระโดดเกาะ เขียดปาด
ลูกเขยเข้านอน	แม่ยายแอบดู
เจ้าเขียดปาดเอย	เจ้าเขียดปาดว่องไว
ตอนไหนพี่ตาย	เอาตับไปย่าง

เพลงเดิรแปรีย กล่าวถึงหญิงสาวที่ไร้คู่ครองเกิดความรู้สึกเหงาจึงไปเดินเล่นในป่าทำให้ได้พบกับสัตว์นานาชนิด เมื่อเห็นพฤติกรรมการหยอกเย้ากันเป็นคู่ๆ ของสัตว์ก็ทำให้รู้สึกอยากมีคู่เพื่อมาเดินชมป่าด้วยกันจึงขอให้เจ้าป่าเจ้าเขาตกลงใจให้เจอเนื้อคู่โดยเร็ว สัตว์เหล่านี้ ได้แก่ กระรอก กระแต ชะนี ค่าง ลิง ลิงลม เม่น เสือ ช้าง กวาง ละมั่ง วัว ควาย ราชสีห์ กระตัง เก้ง ควายป่า กระจง แพะ ม้า แกะ บ่าง กิ้งก่า แอ้ จิ้งเหลน ตระกวัด วัวแดง กระต่าย จิ้งจก ตู๊กแก พังพอน หนู หมา แมว และหมี สัตว์ชนิดต่างๆ เหล่านี้บางชนิดหาดูได้ยากและใกล้สูญพันธุ์แล้ว การพรรณนาในเพลงนี้จึงเป็นการบันทึกชื่อพันธุ์สัตว์ต่างๆ ไว้ จากเนื้อหาของเพลงเป็นการให้ภาพของสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ในอดีตซึ่งแทบจะหมดไปแล้วในปัจจุบันนี้ และยังเป็นการสะท้อนความเชื่อของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในการเลือกคู่ครองว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มีอำนาจในการบันดาลให้พบเนื้อคู่ที่เหมาะสมได้

เดิร แปรีย

คำร้อง

เอ...ชเนาะคูลุน เนียงกะเปรียะ	มันเมียน คเนีย กำแปลง
อาเน็ดมาเนียะแอง	โจล ได๊บ เดิร ลึง
กะเน็อง แปรีย พรึกชา	คิน กำเปราะะ กำปูลูจ
คิน ตูจ ชวัน ซวา	เวีย ยุม เซลย คเนีย

ปันรูล ปมา เตียงคลา ต่ำแร็ย
 คีน เตียงกู กรือแบ็ย
 สเบย กะน็องเจ็ดบองเฮย
 กะตัน กะจ็อง นุณา
 จะแอดเฮย เว็ย กอ เต็ก
 เอ...เน็ยง ชะเนาะคลุน กลู้จ
 อดกู สแนฮา
 บองเวย อาเน็ด
 เตียงแกะ กังแฮน
 เม็ยนเตียง ตระกูด
 เอ...เตียงอันซาย กอเม็ยน
 กำพูน ซการ ร็วดกันลอ
 เตียง คลา คมูม
 จ็องเม็ยนกู เด็รพอง
 บองเวยเว็ยกำแปลง
 เอ...มันเต็งกูเน็ยงเนิวอีนา
 ออย กูเน็ยงโม

คำแปล

สงสารตัวน้องเองที่กำพร้า
 นำอนาถอยู่ตัวคนเดียว
 ในไพรพฤกษา
 เห็นชะนี ค่าง ลิง
 เม่น ทั้งเสือ ช้าง
 เห็นทั้งวัว ควาย
 สบายในดวงใจพี่เอย
 ควายป่า กระเจง นันหนา
 อิ่มแล้วมันกินอน
 นึกสงสารตัวเอง

เตียง ระเม็ยง ระเม็ยะ
 เทอ ออย เน็ยง ซเร็ย
 เอ...เร็ยจ็แซ็ย กตั้ง ซล
 บอร โบร มโฮป ปซา
 บองเฮย กำแปลง คเน็ย
 อาเน็ด คลุน กำเบ็รียะ
 ระนาเฮยน็อง ชะเนาะ
 มือ กะเต็ย ปเป แชะ นอ
 ดิงกูย เจ็ยส แคลน
 บองเฮย อันซอง
 ดิงเจาะะ ต็อกแกะ ตัดพอง
 กน็อล จะแก มีว
 เอ..เน็ยงเด็ร แป็รีย พริกซา
 สัจตัจ ทม ยุม ซลอง
 คเน็ย เกิด กูกู
 แ็ยตา แป็รีย เว็ย จูยรัว
 บานเด็ร ทิว แป็รีย พอง คเน็ย
 (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

ไม่มีเพื่อนหยอกเฝ้า
 เข้าป่าเดินเล่น
 เห็นกระรอก กระแต
 มันร้องเรียกกัน ลิงลม
 ทั้งกวาง ละมั่ง
 ทำให้น้องสาว
 ราชสีห์ กระทิง แก้ง
 ต่างอิมหน้าสำราญ
 พี่เอย หยอกล้อกัน
 อนาถตัวที่เกิดมากำพร้า

ไว้คู่เสนาหา	ใครเออยจะสงสาร
พี่เอย นำสงสาร	คูชิ แพะ ม้า หนอ
ทั้งแกะและปาง	กิ้งก่า แยก จิ้งเหลน
มีทั้งตระกวอด	พี่เอย วัวแดง
ทั้งกระท่าย ก็มี	จิ้งจก ตุ๊กแกอีกด้วย
ฟังพอน วิ่งข้าม	หนู หมา แมว
ทั้งหนี	เอ...น้องเดินไพรพทุกษา
อยากมีคู่เดินด้วย	สัตว์น้อยใหญ่ส่งเสียงร้อง
พี่เอย มันหยอกเย้า	กันเป็นคู่คู่
เอ...ไม่รู้คู่น้องอยู่ไหน	เจ้าป่าเจ้าเขาโปรดช่วยหา
ให้คู่น้องมา	จะได้เดินชมป่าด้วยกัน

เพลงข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เนื้อร้องของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในอดีตจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในชนบทของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย คือ ชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ การเกี่ยว พาราสี สภาพแวดล้อม เป็นต้น

เนื้อร้องในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการแสดง เนื่องจากต้องการให้เพลงกันตรึมมีเนื้อหาที่สะท้อนสภาพวิถีชีวิต ค่านิยม และแนวคิดของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตเนื่องจากสภาพสังคมที่ต้องปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมจากภายนอก

ในช่วงแรกวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีโสมสิต ดีสมเป็นผู้ประพันธ์เพลงประจำวง ต่อมาใน พ.ศ. 2531 น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้เริ่มฝึกประพันธ์เพลง จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 ได้ร่วมประพันธ์เพลงบางส่วนในอัลบั้มชุดแซมฮิต ชุดไอ้ยเสีย และเป็นผู้ประพันธ์เพลงร่วมกับโสมสิต ดีสมในอัลบั้มชุดเบรียะกุนแมเป็นต้นมา สัดส่วนในการประพันธ์เพลงของโสมสิต ดีสม และน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ จะแล้วแต่ลักษณะของเพลง หากเป็นเพลงพิธีการต่างๆ หรือเพลงที่ให้ความรู้ โสมสิต ดีสมจะเป็นผู้ประพันธ์ ส่วนน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะถนัดในลักษณะของเพลงทั่วไป เช่น เพลงรักระหว่างหนุ่มสาว เพลงส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

การประพันธ์เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน ผู้ประพันธ์เพลงจะศึกษาความนิยมของผู้ชมว่าในขณะนั้นกำลังนิยมฟังเพลงแนวใด เนื้อหาแบบใด แล้วจึงประพันธ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชม เช่น เพลงหนุ่มทุ่งกุลาท่าน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประพันธ์โดยได้รับแรงบันดาลใจจากเพลงลูกทุ่งชื่อเพลงสาวกันตรึมที่ขับร้องโดยนักร้องชายชื่อไผ่ พงศธร ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ฟัง จึงได้ประพันธ์เนื้อร้องให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้ร้องโต้ตอบเนื้อร้องดังกล่าว

หนุ่มทุ่งกุลาท่าน้ำผึ้ง

โอ้ โอ บองเอ๋ย โอ้พ่อ โคมจิน ดอกดิน แดนทุ่งกุลาท่าน้ำผึ้ง
 มาเมืองสุรินทร์ ถิ่นวัฒนธรรมงามตา
 บองโมปีนา พุดจาภาษาเขมร
 ชื่นชมยินยอมว่าเนียงลออ ร่ายรำกันตรึมงามแท้
 เชื้อได้จั้งได้ ว่าอ้าย อักสาวแม่
 ยานใจบ่แน่ เพียงแค่ แรกพบสบตา
 พริมโจีะ พริมพริม สาวกันตรึม ดีใจหลายหลาย
 แค่เพียงคำบ่อยอ้ออ้าย พ่อหนุ่มบ้านไกล ได้พบพา
 กระโน้บติงต้อ อันเร จะอังกกรองอาโย นั้นหนา
 อ้ายเปรียบคนธรรมดา เจ้าของหัวใจเนียงอัสตรา
 จับจองเป็นคู่ชีวิต อยากบอกว่า เนียงสลัญ เชิบ เชิบ...
 หากอ้ายจริงใจ สาวอีสานใต้ ขอร่วมทางสานฝัน
 ให้สาบานต่อหน้าพ่อสุริยารวมัน
 ว่าจะฮักมันใจเดียว บ่ มีเล่หักกล
 หากบุญนำพา มีวาสนา คงได้หวนมาอีกหน
 จะสร้างความฝัน คงมั่นในดวงกมล
 เสียงซอ ปี โทน ช่วยดูแลให้เฮาสองคนถึงกาลวิواهر์
 (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลงกันตรึมยุคใหม่ เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อสะท้อนถึงแนวคิดของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยรุ่นใหม่ ที่ต้องการให้เพลงกันตรึมมีการปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับพวกเขาได้เทียบเท่ากับเพลงแนวอื่นๆ เพลงกันตรึมยุคใหม่มีเนื้อร้องที่กล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านของอีสานใต้ คือ เพลงกันตรึมที่สืบทอดมายาวนาน กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่เป็นคนรุ่นใหม่มีความ

ต้องการที่จะช่วยกันสืบทอดเพลงกันตรึมจากรุ่นพ่อแม่มาจากรุ่นตน และต้องการจะช่วยอนุรักษ์ไปให้ถึงรุ่นถัดไป แต่คนรุ่นใหม่มีความเห็นว่าแม้เพลงกันตรึมดั้งเดิมจะมีความเป็นเอกลักษณ์แต่ดูล้าสมัย ไม่ตรงกับค่านิยมของวัยรุ่นซึ่งกำลังสนใจเพลงลูกทุ่ง เพลงหมอลำ เพลงร็อก และเพลงแรพ จึงได้เสนอให้ครูเพลงรุ่นเก่าเปิดใจรับการประยุกต์การขับร้องเพลงกันตรึม ด้วยการศึกษาจากเพลงที่กำลังเป็นที่นิยม เช่น เพลงดาวมหาลัย และศึกษาจากนักร้องเพลงแนวอื่นที่มีชื่อเสียงโด่งดัง เช่น ไมค์ ภิรมย์พร ปอยฝ้าย มาลัยพร และไผ่ พงศธร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับเพลงกันตรึมให้มีความร่วมสมัย เป็นการสร้างสีสันให้กับเพลง ซึ่งจะทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยซึ่งเป็นวัยรุ่นและคนกลุ่มอื่นเพิ่มขึ้น

กันตรึมยุคใหม่

คำร้อง

เพราะ ชแระ คมาต จริญกันตรึม	โจ๊ะครึมครึม กันตรึมดงมัน
เกร ตาเวียนิ ข้าคัญ	แมเอิวเกิดอาจารย์ กูเพลงกันตรึม
(แรพ) ปองมาต เป็นเด็กรุ่นใหม่	อนาคตสดใส แมเอิว ชังคิม
ตาแยย เกือด ก้อ เนยะกันตรึม	โจ๊ะพริ่มพริ่ม แต่ปี เดิมโม
แต คมาต จ้อง เกิดแรพ เกิดร็อก	จริญ ชแระก กังฮอก ตาแยย โมโฮ
เกือดชอบ ออย แต ลัญ กันตรึมไซว์	โอ โยะ โอ ไฮ้ โบราณ โบราณ
แม เอิว เกิดกู อาจารย์	เกือด สืบสานกันตรึมโมยूर
ราชการเสริมส่งเชิดชู	ตั้งเกิดหมู่บ้านวัฒนธรรม
(แรพ) ดงมันบ้านวัฒนธรรม	เรื่องร้องเรื่องรำขำน้ำขานานาญ
สืบทอดจากตายายแม่พ่อ	ถึงผมนี้หนอรุ่นโหลน เหลน หลาน
กันตรึมนะอนุรักษ์ไว้แน่	ภูมิปัญญาพ่อแม่เราต้องสืบสาน
แต่ขอเพียงให้กำลังใจ	ร็อกแรพสมัยใหม่สะใจมันส์มันส์
มันกิด วีร กนิร กันตรึม	เจ็ด เนิว ญอญีม นิ่ง ขำเลญ ตรัว
แต จ้อง ลวงกิด ปแม่รัว	เคาะเตริว สดับยัว เนอแม เนอเอิว
(แรพ) ดั่งเบรียง แบบดาว มหาลัย	แฟนเพลงคลั่งไคล้ แบบไผ่ พงศธร
มาดแมน ล่ำบัก เข้าไว้	ศิลปินรุ่นใหม่ ไมค์ ภิรมย์พร
ดั่งแบบ ศิลปินปอยฝ้าย	อะไรก็ได้ แต่ไม่ต้องถอน
คิดแล้วเป็นไปไม่ได้หรอก	คอยทำตามแม่บอก ยิ โบราณ โบราณ

กันตริ้ม แบบแรพ แบบร็อก	ขอบอก ขอบอก ว่าทันสมัย
ไม่ลืมของแท้ ดั้งเดิม	แต่นำมา เพิ่มเติม แบบคนรุ่นใหม่
กันตริ้มร็อก กันตริ้มแรพ ดีแน่	ขอบอกพ่อแม่ ได้โปรดเข้าใจ
เรามาประยุกต์ ผสมผสาน	ศิลปะพื้นบ้านให้อยู่คู่ไทย
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

บ้านนาของผมน้องกันตริ้ม	โจ๊ะครึมครึม กันตริ้มดงมัน
สมบัติตานี้สำคัญ	แม่พ่อเป็นอาจารย์ครูเพลงกันตริ้ม
(แรพ) พวกผม เป็นเด็กรุ่นใหม่	อนาคตสดใส แม่พ่อ สบายใจ
ตายายก็เป็นนักกันตริ้ม	โจ๊ะพริ้มพริ้ม แต่อดีตมา
แต่ผมอยากเป็นแรพ เป็นร็อก	ร้องตะโกน ตะคอก ตายายโมโห
ท่านชอบให้แต่เล่นกันตริ้มไซวี	โอ โเฮะ โอ ไ้ โบราณ โบราณ
แม่พ่อ เป็นครูอาจารย์	ท่านสืบสานกันตริ้มมานาน
ราชการเสริมส่งเชิดชู	ตั้งเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม
(แรพ) ดงมันบ้านวัฒนธรรม	เรื่องร้องเรื่องรำขำน้ำขานานาญ
สืบทอดจากตายายแม่พ่อ	ถึงผมนี้हनอรุ่นโหลน เหลน หลาน
กันตริ้มนะอนุรักษไว้แน่	ภูมิปัญญาพ่อแม่เราต้องสืบสาน
แต่ขอเพียงให้กำลังใจ	ร็อกแรพสมัยใหม่สะใจมันส์มันส์
ไม่เคยคิดลืมกันตริ้ม	ใจยังชื่นชมกับเสียงของซอ
แต่อยากลองคิดพลิกแพลงหา	ผิดถูกฟังเอานะแม่นะพ่อ
(แรพ) ดั่งเบรี่ยง แบบดาว มหาลัย	แฟนเพลงคลั่งไคล้ แบบไผ่ พงศธร
มาดแมน ล่ำบึก เข้าไว้	ศิลปินรุ่นใหม่ ไมค์ ภิรมย์พร
ดั่งแบบ ศิลปินปอยฝ้าย	อะไรก็ได้ แต่ไม่ต้องถอน
คิดแล้วเป็นไปไม่ได้หรอก	คอยทำตามแม่บอกยี่ โฉราณโบราณ
กันตริ้ม แบบแรพ แบบร็อก	ขอบอก ขอบอก ว่าทันสมัย
ไม่ลืมของแท้ ดั้งเดิม	แต่นำมา เพิ่มเติม แบบคนรุ่นใหม่
กันตริ้มร็อก กันตริ้มแรพ ดีแน่	ขอบอกพ่อแม่ ได้โปรดเข้าใจ
เรามาประยุกต์ ผสมผสาน	ศิลปะพื้นบ้านให้อยู่คู่ไทย

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้ศึกษาจังหวะดนตรีที่กำลังเป็นที่นิยม เช่น เมื่อดนตรีจังหวะแรพเป็นที่นิยมในผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นก็ได้มีการประพันธ์เพลงโดยมีเนื้อหาบางส่วนซ้ำร้องเป็นจังหวะแรพแทรกกับการซ้ำร้องแบบกันตรึมดังปรากฏในเพลงกันตรึมยุคใหม่ และเพลงแรพเทิดพระเกียรติ

เพลงแรพกันตรึมเทิดพระเกียรติ

มาแล้วพี่น้องทุกท่าน	กันตรึมดงมันพี่น้องชาวสุรินทร์
ศิลปะ ศิลปินท้องถิ่น (ซ้ำ)	กันตรึมเมืองสุรินทร์เล่นมานานหลาย
บัดนี้ได้ถึงเวลา	มาเกิดหนาพี่น้องหญิงชาย
ชมกันตรึมศิลปะอีสานใต้ (ซ้ำ)	มรดกตายายมีมาแต่โบราณ
(แรพ) กันตรึม เป็นสมบัติชาติ	ผมขอประกาศ ทราบโดยทั่วกัน
ผมเป็น เยาวชนของชาติ	มีใจมุ่งมั่น จะต้องสืบสาน
ขอทุกท่าน ให้กำลังใจ	ผมคนรุ่นใหม่ ขอปฏิญาณ
จะอนุรักษ์ สมบัติชาติไว้	ให้คงอยู่คู่ไทย ตราบนานเท่านาน
กระทรวงวัฒนธรรม	โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
ปลูกฝังศิลปะชาติไว้ให้แก่เยาวชนของไทย	รักและห่วงใยได้เห็นคุณค่า
(แรพ) 2 เมษายน วันพระราชสมภพ	พระเทพรัตนราชสุดา
วันอนุรักษ์ มรดกไทย	ประชาชนน้อมถวาย พระพรแม่ฟ้า
ทรงเป็นวิศิษฏศิลปิน	ยอดปราชญ์แห่งศิลป์ เอกอัครา
ศิลปวัฒนธรรมไทย	พระทรงห่วงใย พี่นฟูรักษา
กันตรึมน้อมเกล้าถวาย(ซ้ำ)	เชิญท่านทั้งหลาย ได้ทัศน
พี่น้องชาวไทยทุกท่าน	เห็นความสำคัญ วันที่ 2 เมษายน
เทิดพระเกียรติพระแม่เจ้าฟ้า	สำนึกพระมหากรุณา
เราชาวประชา	ร่วมถวายพระพร
	(ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

เพลงอาโยชะอะ ที่ซ้ำร้องโดยมชวี ดีสมและพิมวลี ดีสม เป็นการซ้ำร้องเพื่อกล่าววลาให้กับผู้ชมในช่วงท้ายของการแสดง โดยทั้งคู่ได้กล่าวปิดท้ายว่าตนทั้งสองเป็นลูกหลานของปู่ย่าตายายพ่อแม่พี่น้องที่นับเป็นครอบครัวศิลปินกันตรึม พวกตนนั้นเพิ่งเริ่มเล่นกันตรึมและเป็นการเล่นกันตรึมแบบสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาขึ้นจากของเดิม แม้ฝีมือการเล่นกันตรึมยังไม่อาจเทียบเท่ากับฝีมือของนักเล่นกันตรึมสมัยรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แต่ขอให้ผู้ชมช่วยเป็นกำลังใจให้ทั้งสองในการสืบทอดศิลปะกันตรึม

อาโยชะอะ

คำร้อง

มขวี ทาอาโยอายม เอย.....
 ขอรับกระผม นี่แหละน้องภู่มขวี
 หลานคุณปู่ปิ่นยาศิริ คุณยายเวียม ตารี
 พ่อโฆสิตแม่ น้ำผึ้ง พี่พิมวลี นี่แหละครอบครัวศิลปิน

พิมวลี ทาอาโยอายม เอย.....
 อาโยคือน ชกม เตือบ เตะเติบ เตะเติบ เตะแจ็ย เตะแจ็ย
 มั่น เต็จ อาโย สมัยตา อาโยสมัยแย็ย
 โม สดบ อาโย สมัย ทเม็ย อาโยไฮเทคโนโลยีพัฒนา
 รักษาถิ่นตรึมไว้ เพราะเป็นสมบัติล้ำค่า
 พ่อแม่ลุงป้า น้ำอา ช่วยให้งำลังใจ

พร้อมกัน ขอฝากตัวฝากใจ
 อย่าได้หน่ายหนี
 กั้นตรึมรุ่นเยาว์สองศรี
 ไว้ในอ้อมใจแพน แพน
 ชม จ็อบ อาโยชะอะ เป็อนเนะ เซิน...
 (ผู้ประพันธ์ : โฆสิต ดีสม)

คำแปล

มขวี โอว่า อาโย เอย.....
 ขอรับกระผม นี่แหละน้องภู่มขวี
 หลานคุณปู่ปิ่นยาศิริ คุณยายเวียม ตารี
 พ่อโฆสิตแม่ น้ำผึ้ง พี่พิมวลี นี่แหละครอบครัวศิลปิน

พิมวลี โอว่า อาโย เอย.....
 อาโยของหนูฟังจะดิบๆ อ่อนๆ
 ไม่เหมือนอาโยสมัยตา อาโยสมัยยาย
 มาฟังอาโย สมัยใหม่ อาโยไฮเทคโนโลยีพัฒนา
 รักษาถิ่นตรึมไว้ เพราะเป็นสมบัติล้ำค่า
 พ่อแม่ลุงป้า น้ำอา ช่วยให้งำลังใจ

พร้อมกัน ขอฝากตัวฝากใจ

อย่าได้หน่ายหนี
กันตรึมรุ่นเยาว์สองศรี
ไว้ในอ้อมใจแฟน แฟน
ขอจบเพลงอาลัยเท่านี้ก่อน...

การประพันธ์เพลงกันตรึมชิ้นใหม่ โดยเน้นสะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่และแนวคิดของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ด้วยการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการและความนิยมในแต่ละช่วงเวลา เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์เพลงกันตรึมวงกันตรึมคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ ที่สนใจติดตามกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคม และนำมาประยุกต์ใช้กับการประพันธ์เพลงกันตรึมได้อย่างเหมาะสม ทำให้เพลงกันตรึมยังคงมีเนื้อหาที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้ชมได้

นอกจากจะมุ่งประพันธ์เพลงให้มีความทันสมัยแล้ว ผู้ประพันธ์เพลงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ ยังได้คงลักษณะการประพันธ์เนื้อร้องเพลงกันตรึมแบบเดิมไว้ด้วย เช่น การประพันธ์เพลงไหว้ครู ซึ่งใช้ในการไหว้ครูก่อนการแสดงกันตรึม โดยการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ คือ พระรัตนตรัย เทพยดา พระอิศวร พระอินทร์ พระพรหม บิดามารดาและพระบรมกษัตริย์ทั้งหลาย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบทสวดวิญญู และถือเป็นการสร้างน้ำหนักความศักดิ์สิทธิ์ในการให้พรและดลบันดาลให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่น มีผลให้นักแสดงมีขวัญกำลังใจมากขึ้น และแสดงถึงความสามารถในการผสมผสานความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์รวมทั้งการนับถือผีได้อย่างลงตัวของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย

การอัญเชิญพระรัตนตรัยถือเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในศาสนาพุทธ การอัญเชิญเทพยดา พระอิศวร พระอินทร์และพระพรหมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ การอัญเชิญบิดามารดาเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตและเลี้ยงดูมา และการอัญเชิญพระบรมกษัตริย์ทั้งหลายเป็นการแสดงออกถึงความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงปกป้องคุ้มครองดูแลประเทศและเป็นสถาบันสำคัญในสังคมไทยมาช้านาน ปรากฏในปัจจุบัน จากเพลงไหว้ครูนี้สะท้อนถึงความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี

ไหว้ครู

ข้าขอวอนไหว้	ไตรรัตน์
ทั้งเทพดา	อิศวรอินทร์พรหม
ขอเชิญชুমช่วย	อำนวยการนิยม
ถวายบังคม	บรมกษัตริย์ไทย
ขอเดชอำนาจ	ประสาทพรเพิ่ม
ผดุงเผดิม	ประชาชาวไทย
ให้เจริญรุ่งเรือง	กระเดื่องแดนไตร
ผู้น้อยผู้ใหญ่	อายุยืนยาว
สองกรวอนบูชา	คุณครูบาอาจารย์สอน
บิดาแลมารดา	พระภูธรจอมเจ้าไทย
วอนไหว้พระไตรรัตน์	เรื่องจรัสพิสุทธิไส
เทवासुरาลัย	บันดาลให้เรื่องปัญญา (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

แม้ว่าวงกัณฑ์กัณฑ์มนต์น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะมุ่งประพันธ์เพลงกัณฑ์กัณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อให้ทันสมัย และสะท้อนวิถีชีวิตสมัยใหม่ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย แต่ก็ไม่ละเลยที่จะอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยการอนุรักษ์ผ่านการแสดงกัณฑ์กัณฑ์ด้วยการการออกแบบชุดการแสดงต่างๆ สำหรับการแสดงกัณฑ์กัณฑ์แบบอนุรักษ์ เพื่อแสดงวิถีชีวิตและแนวคิดของชาวบ้านผ่านบทเพลงกัณฑ์กัณฑ์ โดยชุดการแสดงต่างๆ จะมีเนื้อร้อง ทำนองทำนอง การแต่งกาย วัสดุอุปกรณ์ประกอบการทำนองที่สัมพันธ์กัน เช่น ชุดการแสดงอัปสรสวรรค์ ชุดการแสดงเรือมอันเร ชุดกะโน้บติงติง เป็นต้น โดยผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่ เพื่อให้มีเนื้อหาที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวเหมาะสมกับการแสดงชุดนั้นๆ

เพลงบั้งไฟพญานาคหรืออัปสรสวรรค์ ซึ่งมีเนื้อหาในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ ครูบาอาจารย์ของศิลปินกัณฑ์กัณฑ์ ทั้งครูเล็กและครูใหญ่ที่สถิตย์อยู่ตามป่าและยอดเขาให้มาดลบันดาลให้การแสดงเป็นไปด้วยดี ให้มาชักเชิดให้นักแสดงสามารถร้องได้อย่างไพเราะ ทำนองได้อย่างงดงาม และเล่นกัณฑ์กัณฑ์ได้ถูกใจผู้ชม ถือเป็น การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิกในวงกัณฑ์กัณฑ์ว่าได้บอกกล่าวและอัญเชิญครูเรียบร้อยแล้ว การแสดงกัณฑ์กัณฑ์ย่อมราบรื่นไม่มีอุปสรรคขัดขวาง

บัวรั้อปชรา (อัปสรสรณญ)

คำร้อง

ขณุม ลักไดประน้อม	ดะลือ เกษา
อัญจัญญกรฐบา	เจาะโมจย โจนพอง
ชมอัญจัญญกรฐบา	เจาะโมจย โจนพอง
ออย โมจย เตียงสมา	ออย โมจย เตียงสมอง
เจาะจย โจนพอง	สมา มาคาง ปรำอ้อง
ออย โมจย เตียงเม็อด	ออย โมจย เตียงกอ
จย ซ้ำเลง ออยละออ	จย กอ โจนออยปรำวะ
ชมอัญจัญญ กรฐตุจ	เจาะโมปี กำปูลพนุม
ขณุม ชมอัญจัญญ กรฐทม	เจาะโมปี พนุมปรำทมอ...
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ฉันยกมือประนม	ไว้บนศึระะ
อัญญเชิญครฐบา	ลงมาช่วยลูกด้วย
ขออัญญเชิญครฐบา	ลงมาช่วยลูกด้วย
ให้มาช่วยดิ่งบำ	ให้มาช่วยดิ่งสมอง
ลงมาช่วยลูกด้วย	บำข้างละ 5 องค์
ให้มาช่วยดิ่งปาก	ให้มาช่วยดิ่งคอ
ช่วยเสียงให้ดี	ช่วยคอกลูกให้เพราะ
ขออัญญเชิญครฐเล็ก	ลงมาจากยกอดเขา
ฉันขออัญญเชิญครฐใหญ่	ลงมาจากภูเขาคินห้ำซัน...

เพลงกำเนิดกะโน้บติงต็อง ใช้ขับร้องประกอบการแสดงชุดเรือมกะโน้บติงต็องหรือตักแตนตำข้าว โดยกล่าวถึงที่มาของการฟ้อนรำเลียนท่าตักแตนตำข้าวว่าเกิดจากการที่นายเหียน ตรงศูนย์ดี ซึ่งเป็นชาวตำบลไพล จังหวัดสุรินทร์ได้นั่งพักเหนื่อยจากการเดินทาง และระหว่างนั้นก็ได้สังเกตเห็นท่วงท่าการเกี่ยวพาราสีของตักแตนตำข้าวคู่หนึ่ง ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ท่าทางการโยกตัวและยกแขนเหล่านั้นมาเป็นท่วงท่าในการฟ้อนรำ จนได้รับความสนใจเพราะท่ารำที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร รวมทั้งการแต่งกายเลียนแบบตัวตักแตน คือ เป็นชุดสีเขียวสวมทั้งตัว ตกแต่งเสื้อให้คล้ายตัวตักแตน สวมหน้ากากศึระะตักแตน มีปีก 1 คู่ที่ด้านหลังและผู้แสดงเป็นตักแตนตัวเมียจะมี

ชายกระป๋องด้วย เพราะทำร้ายรำและการแต่งกายที่แตกต่างจากการแสดงชุดอื่น ทำให้การรำกะโน้บ
ดิ่งต้องกลายเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา

กำเนิดกะโน้บดิ่งต๋อง

ครูเหือน ทรงศุณย์ดี	มีลำเนาเขต ตำบลไพล
รอนแรม ทางไกล	ฝาดงไพร พงพนา
เหน้อยนัก พักนั่ง	ตามลำพัง กลางป่า
ผ่อนกายอ่อนหล้า	ก่อนเดิน ป่าต่อไป
ขณะนั่งพักเพลิน	บังเอิญเห็น ใบไม้
ขยับเขยื้อนไหวไหว	รีบขยับเข้าไปดู
เห็นตึกแตนดำซ้ำว	คลอเคล้ากันอยู่
เพ่งตาจ้องดู	รู้แจ้งเต็มตา
ได้การแล้วเรา	เลียนเอาลอกท่า
จับนิ้ว ย่อขา	เข้าทำต้องใจ
ประจวบเหมาะ ทำนอง	ขับร้องเล่นได้
เรจรีนขึ้นฤทัย	สุขใจร้ายรำ
	(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

เพลงเรียมอันรูด ใช้ขับร้องประกอบการแสดงชุดเรียมอันรูดหรือระบำสุ่ม เป็นการพ้อนรำ
เกี่ยวกับอาชีพจับปลาของชาวบ้านในการใช้สุ่มและนางในการจับปลา โดยใช้แสดงในงานรื่นเริงและ
โอกาสต่างๆ

เรียมอันรูด

คำร้อง

สัควาปกาปดึก	ตแระย บันลึก เนิวกนาล อันลวง
เวิกเจีย บองเฮย เมียนเจ็ด นอจ้านง	เนือม คเนีย นอเติวร้าว จับตแระย
บองดี บองเฮย หนออันรูด	กระम्मชแระย กำปิจเซเนียง
เราะเราะ ลออเนียงเฮย	เรียงเรียง กีนกีน บองเฮย อันลวงทม
โมพอง นืองเนียงกระम्म	บองเวีย พองเนียงกระम्म
กีน กีน ลออเนียงเฮย อันลวงทม	เซาะตรวงนอ บองเฮยเปเราะบอง

ทาอรูด นอบองกออรูด
 นื่องอันลวง นอบองเฮย
 กระทบเนียงเอย
 ตร์รื่องณะ ปะ อาเราะ
 อารูด นอเมียนแต่ปอปอ
 ระแอลกัวล นอกันตรอง
 ทาอาแต่ระ นอกอจรีบ
 เกียงคนอง เกียงจ้งกะะ ม้อดเฮย
 ทา เตียงฮ้อด นอบองเฮย

อันเจ็ด เนียงอันเจ็ด
 ตระเปียงทม เฮย...
 ทาบานกรม นอ บองเอย บานกระจา
 ซ้งก็อดอันรูด กัจกอ
 กระทบเนียงเฮย สงสาร เนียงเอย
 นอวา ลูจเพ็ลจ
 อาเตระระก็จรีบ
 กระทบเนียงเอย สงสารบองเฮย
 บองเฮย เตียงเกียง...

(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

คำแปล

สัควา เจ้าดอกไม้
 ฤกษ์ดีพี่เอย มีจิตจำนงค์
 พี่แบกส้ม
 ลัดเลาะข้างๆ ริมฝั่ง
 มากับน้องสาว
 ลัดเลาะริมหนองใหญ่
 พี่ใช้ส้มหาปลา
 ในหนองน้ำใหญ่
 น้องสาวเอย
 ตรงนี้เจอปลาช่อน
 ที่หลุดไปได้มีแต่ตัวโตๆ
 ลีน สะดุด เจอตอ
 ตรงนี้ก็เจียบ
 ปวดหลัง ปวดเอวไปหมด
 ทั้งเหนื่อยนะพี่เอย

ปลาเล่นน้ำอยู่กลางหนอง
 พากันออกไปหาจับปลา
 น้องถือชนาง
 พี่เอยหนองใหญ่
 พี่เอย มากับน้องสาว
 สุขใจพี่ชายจริงๆ
 น้องก็ช้อนหาปลา
 สระน้ำใหญ่
 ได้หอย ได้ปู ปลา
 กดส้ม จับหักคอ
 สาวเอยพี่สงสารน้อง
 ปลาตื่นหลุดไปได้
 ตรงนั้นก็เจียบ
 น้องสาวเอย สงสารพี่ชาย
 ทั้งเหนื่อยนะพี่เอย

การปรับปรนในด้านเนื้อร้อง มีหลายประการดังนี้

1. ด้านเนื้อร้อง มีการประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หากเป็นการประพันธ์เพื่อใช้แสดงในโอกาสต่างๆ ที่ได้รับเชิญจะประพันธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของงานและความต้องการของเจ้าภาพ โดยเน้นให้ทันต่อเหตุการณ์ขณะนั้น หากประพันธ์เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงหรือใช้ในงานแสดงต่างๆ ไปไม่เจาะจงก็จะประพันธ์ให้มีเนื้อร้องทั่วไปเกี่ยวกับวิถีชีวิต แนวคิด ค่านิยมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในปัจจุบัน เป็นต้น ลักษณะเด่นของเนื้อร้องคือ มีเนื้อหาสร้างสรรค์ ไม่ยั่วยุ โดยส่วนมากมุ่งประพันธ์เนื้อร้องเพื่อสอนเด็กและเยาวชน และมีเนื้อหาที่ถูกใจกลุ่มผู้ชมผู้ฟังที่มีครอบครัวแล้วหรือผู้สูงอายุ
2. ด้านแนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง ทั้งเนื้อร้องและทำนองมีทั้งการประพันธ์โดยใช้จินตนาการของผู้ประพันธ์เอง และการศึกษาเพลงแนวอื่นเพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจด้วย การนำทำนองหรือเนื้อหาที่กำลังเป็นที่นิยมของเพลงแนวอื่นมาเป็นต้นแบบในการประพันธ์เพลงกันตรึม ทำให้อาทำนองเพลงกันตรึมเก่าๆ กำลังเลือนหายไป เช่น ทำนองเพลงสวายจุ่มเวียด ทำนองเพลงกำเปราะ ทำนองเพลงกันตรึม เป็นต้น และจะคงเหลือหรือเป็นที่รู้จักเฉพาะทำนองที่เล่นได้ง่ายและติดหูผู้ชมเท่านั้น แม้จะมีแนวคิดในการประพันธ์เพลงใหม่โดยอิงกับความนิยมของผู้ชม แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ยังมีประพันธ์เพลงเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้สืบทอดให้คนรุ่นหลังด้วย ดังปรากฏในเนื้อร้องของการแสดงกันตรึมแบบอนุรักษ์ชุดต่างๆ

ปัจจัยที่มีการปรับปรนในด้านเนื้อร้อง มีดังนี้

1. เนื่องจากเนื้อร้องกันตรึมในอดีตได้มาจากการจดจำหรือถ่ายทอดสู่กันมา ดังนั้นจึงมีเนื้อหาที่ไม่ทันสมัยนัก วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ประพันธ์เพลงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน และเพื่อให้ตรงใจผู้ชมด้วย
2. เนื่องจากต้องการสร้างความนิยมในเพลงกันตรึม วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ศึกษาว่าในช่วงเวลานั้นๆ เพลงแนวใด ทำนองแบบใด เนื้อร้องแบบใดที่กำลังสร้างความพอใจให้ผู้ชมเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดความทันสมัยและดึงดูดใจผู้ชม นอกจากนี้ยังจัดการแสดงแบบอนุรักษ์ไว้เพื่อตอบสนองต่อผู้ชมที่ต้องการชื่นชมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอีกด้วย

เนื้อร้องของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในปัจจุบันมีเนื้อหาที่หลากหลายขึ้นมาก เนื่องจากเป็นการประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยมุ่งสะท้อนสภาพชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมในสังคม เนื้อหาของเพลงกันตรึมส่วนใหญ่มักกล่าวถึงความพยายามที่จะพัฒนาการแสดงกันตรึมให้โด่งดังเทียบเท่ากับเพลงประเภทอื่นๆ โดยการปรับองค์ประกอบของวงในด้านต่างๆ และมักขอกำลังใจหรือแรงสนับสนุนจากผู้ชม ให้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมและผลักดันให้การปรับตัว

ดังกล่าวประสบความสำเร็จ โดยการเปิดใจรับเพลงกันตรึมแนวใหม่ที่ได้รับการปรับจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

การศึกษาการปรับปรนของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในองค์ประกอบต่างๆ ชำงต้นพบว่า มีการปรับตัวที่เด่นชัด 3 ด้าน คือ ด้านภาษาที่ใช้ในการแสดงซึ่งมีการใช้ภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาเขมรถิ่นไทยมากขึ้น คือ ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ชมที่ใช้ภาษาอื่นได้มากขึ้น ด้านเครื่องดนตรีมีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับการแสดงกันตรึมแบบประยุกต์เพื่อให้มีจังหวะที่สนุกสนานเร้าใจขึ้น และด้านนักแสดงประกอบเพลงที่มีการเพิ่มนักฟ้อนรำและหางเครื่องมาร่ายรำและเต้นประกอบเพลงเพื่อสร้างสีสันให้กับการแสดงและดึงดูดใจผู้ชมมากยิ่งขึ้น นอกจากการปรับตัว 3 ด้านที่กล่าวมา วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้ปรับองค์ประกอบส่วนอื่นๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีสาเหตุเพื่อให้วงกันตรึมแสดงได้ตรงกับความต้องการของผู้ชมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

จากการปรับปรนทุกองค์ประกอบของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตามที่ได้นำเสนอข้างต้น พบว่า การปรับปรนส่วนใหญ่เป็นไปตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงความนิยมในวัฒนธรรมดนตรีอยู่เสมอ เมื่อดนตรีชนิดอื่นมีการปรับตัว หากวงกันตรึมนิ่งเฉยต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก็ย่อมทำให้สูญหายไปในที่สุด แม้ว่าในอดีตวงกันตรึมจะเล่นในงานพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้ขยายบทบาทให้ครอบคลุมวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น และเมื่อวงกันตรึมปรับตัวให้ทันกระแสความนิยม โดยเน้นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมทั้งที่เป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย และกลุ่มคนที่พูดภาษาอื่น ทำให้วงกันตรึมได้รับความนิยมมากขึ้น จนในท้ายที่สุดวงกันตรึมได้กลายเป็นดนตรีของกลุ่มชนในอีสานได้อย่างเต็มภาคภูมิ

บทที่ 4

บทบาทหน้าที่ของเพลงกันตริมนคนะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

เพลงพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ประเพณี และสังคมมายาวนาน ทำให้มีบทบาทต่อสังคมมนุษย์นับตั้งแต่สมัยโบราณ การขับร้องเพลงพื้นบ้านมักจะเกิดจากแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตในสังคม เพลงพื้นบ้านจึงเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ควรศึกษาค้นคว้า เพราะเพลงย่อมสะท้อนสภาพชีวิตและสังคม วัฒนธรรมประเพณีและระบบความคิดความเชื่อในท้องถิ่นต่างๆ ตามกาลเวลาที่ล่วงมาแล้วได้เป็นอย่างดี เพลงพื้นบ้านท้องถิ่นโดยอ้อมมีความสำคัญต่อท้องถิ่นนั้นเป็นอันมาก

เพลงพื้นบ้านเป็นเครื่องสะท้อนสถาบันต่างๆ ของชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของและมีบทบาทอยู่ในกิจกรรมเกือบทุกอย่างในสังคม ซึ่งเราจะพบว่าเพลงต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมที่เป็นเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วย เพราะจากเพลงนั้นจะทำให้ทราบถึงทัศนคติค่านิยมต่างๆ ที่เป็นอิสระของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มที่แสดงออกมาในเนื้อร้อง ทั้งนี้เราอาจทราบถึงนิทาน ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งไม่อาจพบได้จากการสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของบุคคลแต่ประการเดียว เพลงพื้นบ้านมีหน้าที่ทางสังคมหลายประการ คือ เป็นตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ของสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นทางสังคม กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ ซึ่งจะพบได้ในเพลงที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เป็นเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานทางสังคมและชี้แนะระเบียบแบบแผนที่ควรปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมอีกด้วย นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังทำหน้าที่รักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อ และทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผลโดยมีหน้าที่รักษาสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม ตลอดจนสร้างความสืบเนื่องและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในกลุ่มชนนั้นๆ (ปราณี วงษ์เทศ. 2525: 102-104)

สุกัญญา ภัทราชัย (2527: 268-274) กล่าวถึงบทบาทของเพลงพื้นบ้านในฐานะคติชนที่มีต่อสังคมไทยว่า เป็นมรดกทางปัญญาที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน เคยเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทย และเคยมีบทบาทต่อสังคมไทยในอดีต ซึ่งจำแนกได้เป็น 6 ประการ คือ สร้างความบันเทิงจากเนื้อหา การเกี่ยวพาราตี การปะทะคารมระหว่างหญิงชาย จังหวะและลีลาที่สนุกสนาน ประกอบทำรำและกิริยาอาการอื่นๆ สร้างความสามัคคีและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่คนในสังคมเพื่อประโยชน์ในการรวมหมู่ใช้แรงงาน ให้การศึกษาแก่ผู้คนในสังคมโดยการสอดแทรกความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมทั้งแนวทางในการดำเนินชีวิตและค่านิยมต่างๆ ในสังคมกับสมาชิกในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ควบคุมสังคมให้สมาชิกอยู่ในกรอบอันดีงาม เป็นทางระบายความเก็บ

กดอันเนื่องมาจากประเพณีและค่านิยมบางประการ และระบายนความเก็บบกดอันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนในการบอกเล่าเหตุการณ์หรือถ่ายทอดข่าวสารให้แก่คนในสังคม

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นบทบาทของเพลงพื้นบ้านว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือกลุ่มชนผู้สร้างสรรค์เพลงพื้นบ้าน โดยทั้งปราวณี วงษ์เทศและสุกัญญา ภัทราชัยต่างเห็นตรงกันว่า เพลงพื้นบ้านมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีและเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพในการรวมหมู่ช่วยกันทำงาน เช่น ในการลงแขกเกี่ยวข้าวมีการร้องเพลงเกี่ยวข้าวสร้างความสนุกสนานและกระฉับกระเฉง เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนช่วยกันเกี่ยวข้าวให้เสร็จสิ้น และเพลงพื้นบ้านยังมีบทบาทในการควบคุมและรักษาบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบระเบียบอันดีงาม ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคม

นอกจากเพลงพื้นบ้านจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังช่วยหล่อหลอมวัฒนธรรมของสังคมให้มั่นคงและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ดังนั้นเพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นคติชนประเภทหนึ่ง ที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เรารู้จักชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นได้ดีขึ้นและเข้าใจบทบาทของเพลงที่มีต่อชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาสมาชิกในชุมชนนั้นๆ และเป็นแนวทางในการศึกษาชุมชนอื่นต่อไป

เพลงพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวบ้าน เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไปย่อมเป็นเหตุให้เพลงพื้นบ้านเปลี่ยนแปลง หรือเสื่อมสูญไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน เทคโนโลยีแบบใหม่ทำให้การทำงานรวมหมู่ลดน้อยลง เพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องในขณะทำงานร่วมกันจึงหมดบทบาทไปอย่างรวดเร็วกว่าเพลงประเภทอื่น นอกจากนั้นวิถีชีวิตแบบใหม่ทำให้ประชาชนมีโอกาสทางการศึกษา สามารถพัฒนาความคิดให้เป็นระบบวิธีทางวิทยาศาสตร์ บทบาทของพิธีกรรมในการรักษาโรคจึงลดน้อยลง เพลงประกอบพิธีต่างๆ ก็หมดความจำเป็นลง เนื่องจากเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ได้เข้ามาลดบทบาทการรักษาแบบดั้งเดิม ส่วนเพลงพื้นบ้านที่ร้องเพื่อความบันเทิงนั้นเมื่อความบันเทิงแบบตะวันตกได้รับการผลิตเพื่อบริการอย่างหลากหลาย เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ วงดนตรีสากล วงดนตรีลูกทุ่ง ได้รับความนิยม บทบาทของเพลงพื้นบ้านเพื่อความบันเทิงจึงลดน้อยลงด้วย

“เพลงกันตรึม” เป็นเพลงพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่นิยมเล่นใน 3 จังหวัดที่มีกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีเครื่องดนตรีหลักคือ กลองกันตรึม และซอกันตรึม มีลักษณะโดดเด่นจากเพลงพื้นบ้านภาคอื่นคือ เนื้อเพลงเป็นภาษาเขมรถิ่นไทย ดังนั้นผู้ฟังจึงมีจำนวนจำกัดเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย

เดิมนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เล่นกันตรึมในพิธีกรรมปันโจลมะมั่วดซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ใช้ในการรักษาอาการป่วยที่แพทย์แผนปัจจุบันรักษาไม่ได้ และใช้บรรเลงกล่อมหอนในงานมงคลสมรส ต่อมาจึงได้เล่นในงานบุญและงานประเพณีต่างๆ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ปรับเปลี่ยนขึ้นจากการมีบทบาทในพิธีกรรมมาเป็นการมีบทบาทในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

คติชนมีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นทางออกสำหรับความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยคติชนประเภทนิทานมีบทบาทในการเป็นทางออกของความขัดแย้งในครอบครัว เพราะนิทานสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง ทั้งพ่อตา ลูกเขย หรือภรรยาน้อยและภรรยาหลวง ที่มีความขัดแย้งกันและต้องการจะกำจัดศัตรูของตน แต่ในชีวิตจริงทำไม่ได้จึงใช้การฟังนิทานที่มีเนื้อหาที่น่าพอใจจะบายความต้องการแทน และการสร้างมุกตลกเรื่องเพศพาดพิงมาตรฐานหรือกฎระเบียบบางอย่างในสังคมยังเป็นการสร้างทางออกให้กับผู้ที่ถูกกดดันจากกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคมได้ บทบาทหน้าที่ด้านการให้การศึกษาระเบียบสังคม โดยนิทานและเพลงกล่อมเด็กต่างก็เป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญที่ผู้ใหญ่ใช้ในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้ทราบถึงมาตรฐานทางจริยธรรม พฤติกรรมที่สังคมยกย่อง และพฤติกรรมที่สังคมประณาม บทบาทหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความเชื่อและพิธีกรรม ตำนานและนิทานเป็นแหล่งสำหรับอ้างอิงความเป็นมาและเหตุผลสำหรับการประกอบพิธีกรรม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับความเชื่อและพิธีกรรม ให้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และบทบาทหน้าที่ในการสร้างเอกลักษณ์และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น การนำนิยายท้องถิ่นมาอธิบายประวัติของสถานที่ที่เป็นประเพณีสากล เกิดขึ้นทั่วไปในวัฒนธรรมของทุกชาติ เนื่องจากมนุษย์แต่ละที่มีระบบวัฒนธรรมที่ต่างกัน มนุษย์จึงใช้ความสามารถนี้สร้างความเป็น “เรา” และความเป็น “เขา” โดยความเป็น “เรา” ขึ้นอยู่กับความเชื่ออะไรที่เหมือนๆ กัน รวมไปถึงความรับรู้นิทานนิยายเรื่องเดียวกัน เป็นลักษณะการเชื่อ คิด และทำอะไรเหมือนๆ กัน คือ “พวกเดียวกัน” นิยายท้องถิ่นจึงเป็นกลไกการสร้างจิตสำนึกร่วมให้กับคนในแต่ละท้องถิ่นนำไปสู่ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้นิยายท้องถิ่นยังสามารถบันทึกผู้นำทางวัฒนธรรมและบันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อีกด้วย โดยนิยายท้องถิ่นเกี่ยวกับผู้นำทางวัฒนธรรมเป็นวิธีการของชาวบ้านในการบันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะในสังคมท้องถิ่นนิยมการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วยประเพณีการบอกเล่า ไม่ใช่ประเพณีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเพิ่งกระทำกันในชั้นหลัง นอกจากนิยายท้องถิ่นแล้วยังมีการใช้ตำนานในการบันทึกประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย โดยการใช้ตำนานซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องของอิทธิฤทธิ์ ความมหัศจรรย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติในการบันทึกประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอิทธิฤทธิ์ต่างๆ นี้จะช่วยให้คนจดจำเรื่องได้และเล่าต่อกันไป ถือเป็นวิธีการที่ชาญฉลาดในการ

บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อให้ถ่ายทอดไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน (ศิริพร ณ ถลาง. 2537: 13-42)

จากการศึกษาเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ โดยการรวบรวมบทเพลงตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 จำนวนทั้งสิ้น 320 เพลง แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อ จำแนกบทบาทของเพลง ผู้วิจัยพบว่าเพลงกันตรึมมีบทบาทสำคัญต่อกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย หลายประการ ดังนี้

1. บทบาทด้านให้ความบันเทิง
2. บทบาทด้านให้ความรู้แก่คนในชุมชน
3. บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน
4. บทบาทในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ
5. บทบาทด้านการเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์
6. บทบาทด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและคับข้องใจ
7. บทบาทด้านสร้างความสามัคคี

1. บทบาทด้านให้ความบันเทิง

มนุษย์ไม่ว่าอยู่ในสังคมใดก็ตาม ต่างก็มีวัฒนธรรมความบันเทิงเป็นเครื่องผ่อนคลายของชีวิต ซึ่งดนตรีเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในการสร้างความบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นคนชั้นสูงหรือสามัญชนต่าง ก็ใช้ดนตรีเป็นเครื่องสร้างความบันเทิงให้กับตนและคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากท้องถิ่นภาคต่างๆ ของประเทศไทยที่มีการละเล่นร้องรำทำเพลงของประชาชนอยู่แทบจะทุกฤดูกาล นอกจากนี้ในแต่ละ ภาคจะมีเครื่องดนตรีและรูปแบบการบรรเลงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอยู่เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นอีกสังคมหนึ่งที่รักในความบันเทิง

ในอดีตที่ความเจริญต่างๆ ยังเข้าไม่ถึงหมู่บ้านในชนบท เพลงพื้นบ้านมีบทบาทในการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่คนในสังคม ทั้งในเวลาการทำงาน เวลาว่าง และช่วงเทศกาล เพราะเนื้อหาของ เพลงพื้นบ้านจะสนุกสนาน มีการแสดงถึงปฏิภาณไหวพริบของผู้ร้อง รวมทั้งมีจังหวะและลีลาที่เร้าใจ ด้วย (ชนิษฐา จิตชินะกุล. 2545: 93)

ในปัจจุบันการบันเทิงและงานเฉลิมฉลองแบบดั้งเดิมของไทยค่อยๆ ลดความสำคัญลงไปมาก การบันเทิงแบบตะวันตกได้เข้ามาแทนที่ เช่น การชมภาพยนตร์ การชมละครเวที การฟังดนตรีสากล เป็นต้น แต่การแทนที่ของวัฒนธรรมตะวันตกกลับไม่ได้ช่วยให้คนไทยรู้สึกว่าได้ปลดปล่อยความเครียด หรือเฉลิมฉลองได้อย่างเต็มที่ เพราะการบันเทิงแบบตะวันตกนั้นสนุกแต่ไม่สะใจ และยังมีค่าใช้จ่าย เป็นองค์ประกอบอยู่มาก คนไทยชอบความสนุกแบบคึกคัก ครึกครื้นและชอบให้มีความสุขแบบรวม

หมู่ ซึ่งเห็นได้จากวันสงกรานต์และวันลอยกระทงที่คนไทยชอบมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นการบันเทิงร่วมกันทั้งหมด (ธิกานต์ ศรีนารา. 2548: 69)

ความกดดันทางเศรษฐกิจ สังคมและความเครียดจากการทำงาน ทำให้การบันเทิงและการเฉลิมฉลองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับคนไทยมาก การที่คนออกมาเดินตามท้องถนนในช่วงเทศกาล เพราะต้องการร่วมเฉลิมฉลองกับผู้อื่น แต่รูปแบบการบันเทิงแบบเก่าๆ ตอบสนองต่อคนเมืองได้ยากขึ้น (พรวิไล เลิศวิชา. 2539: 597-598)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ดนตรีไม่ว่าจะเป็นดนตรีพื้นเมืองหรือดนตรีไทยแท้ดั้งเดิมจึงถูกนำมาใช้ในการบันเทิงแบบใหม่ด้วย เช่น การนำหมอลำไปแสดงในรูปของคอนเสิร์ตที่สามารถเดินทางไปแสดงได้ทั่วประเทศ การบันทึกเป็นมิวสิกวิดีโอ การออกอากาศทางโทรทัศน์หรือการที่นักร้องหมอลำออกเทปเพลงมาขายตามท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างการบันเทิงแบบใหม่ที่ได้ชัดเจนในปัจจุบัน คือ การนำนักร้องลูกทุ่งหรือหมอลำมาร้องเพลงคู่กับนักร้องเพลงแนวอื่น เช่น แนวร็อก ได้แก่ ศิริพร อำไพพงษ์กับวงบอดีแอสลมในเพลงคิดฮอด และต๊ากแตน ชลดาภิรมย์กับวงคาราบาวในเพลงภูมิจันทน์ เป็นต้น นอกจากนี้มีนักร้องลูกทุ่งบางคนยังนำดนตรีกันตรึมไปประยุกต์ใช้ในผลงานเพลงของตนด้วย เช่น ยิงยง ยอดบัวงามในเพลงโน้กันตรึมและกันตรึมสกา และจินตหรา พูนลาภในเพลงรักป่าวออีสานใต้

ในขณะที่เดียวกันเพลงพื้นบ้านก็ยังคงอยู่และมีบทบาทต่อการสร้างความบันเทิงในท้องถิ่นอยู่ เช่น การเป่าแคน การตีพิณ และตีกลองยาวในขบวนแห่ตามพิธีต่างๆ ของชาวอีสาน เป็นต้น ในปัจจุบันไม่ใช่แต่คนเมืองเท่านั้นที่เริ่มยอมรับเอาดนตรีพื้นบ้านเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในงานบันเทิงของสังคมเมืองที่ตนเองมีชีวิตอยู่ ในขณะที่เดียวกันผู้คนในท้องถิ่นก็ยอมรับเอาดนตรีสมัยใหม่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในงานบันเทิงของตนด้วย เช่น “ดิสโก้เทคแบบล้อมผ้า” ในงานเทศกาลประเพณีทางภาคอีสาน หรือการเปิดเทปเพลงและคาราโอเกะในงานรื่นเริง งานเทศกาล งานประเพณีตามท้องถิ่นต่างๆ รวมทั้งการนำทำนองเพลงแนวสตริง ป๊อป ร็อก มาใส่ในเพลงพื้นบ้าน แม้ว่ารูปแบบการบันเทิงของผู้คนจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด แต่วัฒนธรรมดนตรีก็ยังคงเป็นวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญกับผู้คนในสังคม

เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นหนึ่งในเพลงพื้นบ้านที่มีการปรับตัวด้วยการรับเอาดนตรีสมัยใหม่เข้ามาเป็นแนวทางในการปรับตัวอย่างเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของคนในสังคม และยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านการให้ความบันเทิงแก่คนในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ความบันเทิงที่เกิดจากภาษา ความบันเทิงที่เกิดจากเนื้อร้องที่สนุกสนาน และความบันเทิงที่เกิดจากการเชิญชวนผู้ชมมาร่วมสนุกด้วย

1.1 ความบันเทิงจากภาษา

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีผู้ประพันธ์เพลงที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับผู้ฟังได้ โดยเป็นการสร้างความบันเทิงจากการใช้ภาษาสองแง่สองง่าม และจากการนำข้อมูลของเจ้าภาพหรือผู้มาร่วมงานมาประพันธ์เพลง

1.1.1 ความบันเทิงที่เกิดจากการใช้ภาษาสองแง่สองง่าม

ความบันเทิงที่เกิดจากการใช้ภาษาเป็นการใช้ภาษาที่มีความหมายสองแง่สองง่ามและตีความได้หลากหลาย การสร้างความบันเทิงโดยวิธีนี้พบไม่มากนักในเพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ โดยก่อนแสดงเพลงที่มีลักษณะเช่นนี้จะต้องสอบถามความต้องการของเจ้าภาพให้แน่ใจก่อนว่าอนุญาตและยินดีให้เล่นได้ การใช้คำเช่นนี้มักเป็นการเล่นคำผวนจึงไม่เป็นการหยาบคายหรือโจ่งแจ้งจนเกินไปนัก เช่น เพลงคำไม่สุภาพ เป็นการสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ฟังโดยการใช้คำผวนมาประพันธ์เป็นเพลง คำเหล่านี้เมื่อผวนแล้วจะมีความหมายไปในทางสองแง่สองง่าม เป็นความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือเป็นคำเรียกอวัยวะเพศชายและเพศหญิง เมื่อได้ฟังคำผวนเหล่านี้ผู้ฟังก็จะคิดและจินตนาการตาม ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานตามไปด้วย

คำไม่สุภาพ

คำวดี ครูสุภาพ ไม่สมควร	ผวนกลับ ผลความไม่พึงประสงค์
“เสร็จแล้วยัง” ถามจัง ช่างไม่ง	ผวนกลับคง งงววย นะคุณครู
“สมควรด้วย” พุดมาได้อย่างไร	“กลัวยบวดซี” เจใจ ว่าไม่รู้
“อยู่ มอ อะไร” อย่าออก จากปากครู	“เอาหนูไหม” นิทานก้อม หยอก ผ.อ.
“จับหันซี” คุณสตรี ฟังระวัง	“ดีก็เท่า” ฟังไม่ได้ อย่าร้องขอ
“ไผเมืองที” ฝรั่งเฝ้า เข้าคิรวอ	“หอดี” มี มฐ. “หาไม่มี ”
ระวัง”เห็ด”กับ”ไผ” อย่าใช้บ่อย	ควรใช้สอย สมกาล สถานที่
ที่โคราช มี “ไผปักธงซี”	“ไผผู้ดี” มีเจ้าของ หนีให้ไกล
“ไผใหญ่ไผยี่” จงจำไว้	“ไปแบกไผขึ้นรถฟรี” มีที่ไหน
คนชอบ “ยกกระดก” “ยกกระได-	ไปล่อ” “กอ กระเดา” ช่างน่าอาย
ซีอ “ประณี” ไม่สมควร ไปขายหอม	“ประนอม” ระวัง อย่าพุด “บัญญัติหาย”
“คำผวน” ใช้ไม่ถูกที มีอันตราย	แก้กระษัย ได้บ้าง บางเพลา
	(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

1.1.2 ความบันเทิงจากการนำข้อมูลของเจ้าภาพหรือผู้มาร่วมงานมาประพันธ์

เพลง

การใช้ภาษาเพื่อสร้างความบันเทิงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์อีกลักษณะหนึ่ง คือ การประพันธ์เพลงโดยใช้ความสามารถทางภาษานำชื่อนามสกุลของบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าภาพหรือผู้ฟังมาประพันธ์ให้มีเนื้อหาสัมพันธ์กับการแสดงเนื่องในโอกาสต่างๆ

การสร้างความบันเทิงจากภาษาลักษณะนี้เป็นการนำชื่อนามสกุลของเจ้าภาพหรือผู้มาร่วมงานมาประพันธ์เป็นเพลงโดยมีความหมายสัมพันธ์กับโอกาสในการแสดงกันตรึม ซึ่งมักจะเป็นการประพันธ์ในโอกาสเฉพาะหน้าเพื่อสร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้นให้ทั้งเจ้าภาพและผู้มาร่วมงานคอยตั้งใจฟังว่าจะมีการกล่าวถึงตนหรือไม่ และกล่าวถึงอย่างไรบ้าง เช่น การแสดงในงานเลี้ยงเกษียณอายุราชการ การแสดงในงานเลี้ยงต้อนรับ การแสดงในงานอบรมสัมมนา เป็นต้น

เพลงคุณครูเครือข่ายเมืองสุรินทร์ 5 ซึ่งเป็นเพลงที่ประพันธ์ในขณะแสดงกันตรึมในงานเลี้ยงอำลาครูผู้เกษียณอายุราชการซึ่งสังกัดในเครือข่ายเมืองสุรินทร์ 5 ทั้ง 7 ท่าน ได้แก่ ครูจันทร์จิตรา พอค้า ซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านนาเกา ครูฐิติกุล กุลจิรา ซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านสัมปอຍ ครูบรรมย พวงงามและครูภูมิจิตต์ ศรีฝ่องงามซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านแสงพันธุ ครูมุกดา เจริญผลและครูวิลาสินี มีเจริญซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านแกใหญ่ และผู้อำนวยการเสรี ยอดดี เพลงนี้ประพันธ์โดยใช้ชื่อนามสกุล ลักษณะนิสัยการทำงานและสถานที่ทำงานของผู้เกษียณอายุราชการมาเชื่อมโยงให้คล้องจองสัมพันธ์กัน มีเนื้อหาหยอกล้อชื่นชมคุณงามความดีของคุณครูผู้เกษียณอายุราชการทุกท่าน เป็นการแสดงความสามารถทางการใช้ภาษาในการประพันธ์เพลง เมื่อผู้ที่ถูกกล่าวถึงได้ยินชื่อของตนก็จะคอยฟังว่ามีใจความกล่าวถึงตนอย่างไรบ้าง ส่วนผู้ฟังคนอื่น ๆ ก็มักจะคอยติดตามว่าผู้ที่ถูกกล่าวถึงในเพลงเป็นใคร มีลักษณะนิสัยหรือการทำงานที่โดดเด่นอย่างไร ทำให้เกิดความเพลิดเพลินที่ได้ฟัง

คุณครูเครือข่ายเมืองสุรินทร์ 5

จันทร์แจ่มจรัส ดวงดารา	คุณครูจันทร์จิตรา พอค้า
ภาระงาน ประสาทวิทยา	สอนศิษยา สถานศึกษา บ้านนาเกา
คุณครูฐิติกุล กุลจิรา	เพียรพา สัมปอຍ ไม่หมองเศร้า
ชอบ ในหน้าที่ ไม่เกี่ยว ว่าหนักเบา	เนาสัมปอຍ นานนับ 27 หน้า
บรรมย ครูผู้มั่นในหน้าที่	พวงงาม ผลความดี มีค่าล้ำ
นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม	นำพาสิ่งดีงาม อย่างบรรมย

ภูมิจิตต์ มีความงาม น่ายกย่อง
 แสดงพันธุ์ บุกเบิกอยู่ อย่างมั่นคง
 ไข่มุก น้างาม มีมูลค่า
เจริญผล ปราบกฏในแกนใจ
 ตัดสินใจ เลี้ยวท้าย วินาที
 แกะใหญ่ เสน่ห์แรง มโหฬาร

ศรีผ่องงาม สมควร เชิดชูส่ง
 ดำรง คงอยู่ได้ อย่างภูมิใจ
มุกดา สูดหาใด มาเทียบได้
 มุกงามไธ ยังก้อม ใจมุกดา
วิลาสินี คงตั้งใจ ยากชี้ท่า
 มาก**มีเจริญ** เพลินจิต คิดอยู่นาน

แก่นของคามอิสระ คือ**เสรี**
 รู้ทุกเรื่อง รู้หมด ภาระงาน
 ท่านทั้งเจ็ดคือ ผู้กล้าหาญ
 ทำงานต่าง พิเนตรฯ องค์ราชา

ผอ. ผู้มีวาตะ เขียบแหลมฉาน
 สมนักบริหาร สมองงาน องค์ราชา
 ชำนาญการ ยิ่งกว่า ทหารกล้า
 เครือข่ายฯ ห้า ขอมูทิตา สดุดี...
 (ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

1.2 ความบันเทิงจากเนื้อร้องที่สนุกสนาน

นอกจากจะใช้ภาษาในการสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมแล้ว วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังใช้เนื้อหาของเพลงในการสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมด้วย โดยเป็นการใช้เพลงที่มีเนื้อหาขำขันสร้างความบันเทิง

เนื้อหาเพลงที่สร้างความตลกขบขันของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์หลายเพลงเกิดจากการที่ผู้ประพันธ์ได้รับฟังเรื่องราวขบขันรอบตัวที่มีผู้มาบอกเล่าแล้วนำมาประพันธ์เป็นเพลง เช่น เพลงไอ้ตัวปัญหา เกิดจากการที่ไปร่วมสัมมนาผู้บริหารไทยเข้มแข็ง แล้วได้ฟังเรื่องตลกจากผู้มาร่วมสัมมนา จึงได้ประพันธ์ขึ้นเป็นเพลง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรำพึงที่ต้องไปเข้าร่วมอบรมผู้บริหาร และก่อนออกเดินทางได้สั่งให้ครูปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด เมื่อเวลาผ่านไป ผู้อำนวยการโรงเรียนเกิดความเป็นห่วงโรงเรียน จึงโทรศัพท์ไปที่โรงเรียนเพื่อถามว่าที่โรงเรียนมีปัญหาคัดข้องอะไรหรือไม่ โดยไม่ได้แจ้งกับผู้รับโทรศัพท์ว่าตนเป็นใคร จึงได้รับคำตอบจากครูท่านหนึ่งที่มาปฏิบัติงานว่าเหตุการณ์ในโรงเรียนปกติดี ไม่มีปัญหาอะไรเนื่องจากตัวปัญหาอันตีความได้ว่าหมายถึงผู้อำนวยการไม่ได้มาโรงเรียน

ไอ้ตัวปัญหา

เหตุเกิดโรงเรียนบ้านรำพึงอีกเช่นเคย
 นิทานก้อมชวนข้าเวอร์ชั้นกลอน
 ครูใหญ่รับคำสั่งอบรมผู้บริหาร
 9 วัน เพชรเกษมอยู่พักนอน
 เบรกเข้าพักกับของว่าง ทานกาแพ
 ด้วยร้อนใจกดเบอร์โทรของโรงเรียน
 กริ่งกร้าง! เสียงดังรับสายด้วย
 ฮัลโหล โทรมีธุระใดเล่าให้ฟัง
 ครูเพื่อนใจตอบไปหลังถามจบ
 วันนี้เหตุการณ์ปกติกว่าวันใด

ขอเฉลยตัวละคร “ครูเพื่อนใจ” สองสมร
 ข้ากว่าตอนยุ่งกรุงเทพฯ อย่างแน่นอน
 ก่อนไปสั่งการให้แรงงานการสอน
 นำความรู้ย้อนกลับพัฒนาโรงเรียน
 แทร่ความคิดสิ่งที่ผัดนำไปเปลี่ยน
 ว่ามีอะไรเปลี่ยนมีปัญหาอยากรู้จ้
 ครูเพื่อนใจช่วยรับสายครูหนึ่งสั่ง
 ถามว่าที่โรงเรียนมี “ปัญหาอะไร”
 ด้วยไม่สบอารมณ์จึงย้อนให้
 เพราะ “ไอ้ตัวปัญหา” มันไม่ได้มาโรงเรียน
 (ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

1.3 ความบันเทิงที่เกิดจากการเชิญชวนผู้ชมมาร่วมสนุกด้วย

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีเพลงที่มีเนื้อหาชักชวนให้มาร่วมสนุกกับการเล่นและการรำกันตรึม และการร่วมทำบุญหรือการมาร่วมงานในโอกาสต่างๆ ที่เจ้าภาพจัดขึ้น เช่น เพลงน้ำผึ้งมาแล้ว มีเนื้อหาชวนทั้งชายและหญิงให้มาร่วมสนุกกับการเล่นกันตรึมของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และฝากเนื้อฝากตัวกับผู้ชมให้อุดหนุนผลงานเพลงชุดใหม่ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ชมที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนศิลปินวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ตลอดจนกล่าวว่าการเล่นเพลงกันตรึมนั้นทำให้เกิดความสนุกสนาน สำราญใจ สามารถขจัดความเศร้าโศกออกไปได้ จึงขอเชิญมาร่วมสนุกกัน

น้ำผึ้งมาแล้ว

คำร้อง

เคลียดเอ๋ย รีดเคลียด
 จวบจุมคเนียง มะนองตีต
 ลือเปียงเนียง กมสะอือบ
 เนียงแซรีย โมติอลตีตเฮย
 ออยเรือม ลิงออยสรูล
 เรือมลึง เรือมลึง ออยสรูล
 กมอาไลรีเรีย ชัวมีอนอ เลเลอโยยืม
 ละออเนียงเอย

เคลียดเวย บองเวย รีดเคลียด
 ละออเนียงเอย น้ำผึ้งโมติอลเฮย
 กมเทอ ประงัยลีย
 บองปะอิน เปราะแซรีย
 ไอ้สักกรูวา ปะกาบองเวย รันดูล
 ละออเนียงเอย ละแบงบ้อดกันตรึม
 เรือมละแบง บ้อดกันตรึม
 ผลงานน้ำผึ้ง ชุดแพม็ย

แฟนฯ ช่วยอุดหนุน เนียงชมออกลกุน
ชมเผยอ ผลงานชุดแพม็ย
เผยอเป็ยะลำนนำ จำริงละลือละแบง
ละออเนียงเออย ละแบงบ็อดกันตรึม
มีอด โสภ อ็อดเมียนล้ำชิม
ละออ เนียงเออย
กระโอบปะกาจำปี
อัญญ์ญ์โมเนอ เตียงเปราะะ เตียงแซร์ย

แดลจุยเซียร์ บานละแบ็ย
เตียงเปราะะ เตียงแซร์ย กัวงจำชันเลง
เนียงแซร์ย ชมเผยอชันเลง
ละแบง จุยสำราญ
เร็อมละแบง กันตรึม
โยย็ม เปรมปรี
แมเวยเตียงปะกาจำปี
เนียงโมด็อดเฮย ออยเร็อมลิ่งสำราญ
(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ห่างเอ๋ยห่างไกล
ได้มาพบกันอีกครั้ง
ได้ยินเสียงน้องอวยรำเงย
น้องสาวมาถึงอีกแล้ว
ให้รำเล่นให้สนุก
รำเล่น รำเล่นให้สบาย
กันตรึม ออย่ามัวรีรอ ยืนมองยืมโลเล
น้องคนสวยเออย
แฟนฯ ช่วยอุดหนุน น้องขอขอบคุณ
ขอฝากผลงานชุดใหม่
ฝากเสียงเพลงให้ลือเลื่อง
น้องคนสวยเออย เล่นเพลงกันตรึม
หมดโศกไม่มีเศร้าชิม
น้องคนสวยเออย
หอมดอกจำปี
ขอเชิญมาเน้อ ทั้งชายทั้งหญิง

ห่างเอ๋ยพี่เอ๋ยห่างไกล
น้องคนสวยเออย น้ำผึ้งมาถึงแล้ว
อย่าทำเฉยเลย
พี่น้องชายหญิง
ไอ้สักวา พี่เอ๋ยดอกกล้าดวน
น้องคนสวยเออย สนุกกับการเล่นบท
รำเล่นกับบทกันตรึม
ผลงานน้ำผึ้งชุดใหม่
ที่ช่วยเซียร์ให้มีชื่อเสียง
ทั้งชายทั้งหญิงคงจำเสียงได้
น้องสาวขอฝากเสียง
เพลงช่วยให้สำราญ
รำเพลงกันตรึม
ยืมยิ้มเปรมปรี
แม่เอ๋ยทั้งดอกจำปา
น้องมาถึงแล้ว ให้รำเล่นให้สำราญ

บทบาทของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในด้านการให้ความบันเทิงนอกจากจะเกิดจากการใช้ภาษาและเนื้อร้องที่สนุกสนาน รวมทั้งการใช้เนื้อหาเชิญชวนผู้ชมให้มาร่วมสนุกแล้ว ความบันเทิงยังเกิดจากการแสดงด้วย เนื่องจากขณะที่เล่นกันตรึมจะมีการใช้เสียงดนตรีที่มีหลายจังหวะ ทั้งช้า ปานกลาง และเร็ว ซึ่งสามารถสื่ออารมณ์ได้อย่างหลากหลายและเร้าอารมณ์ให้คึกคักไปตามเพลง นอกจากนี้ยังได้รับความเพลิดเพลินจากการชมแสง สี เสียง ความสวยงามของการจัดเวที ประกอบการแสดงประกอบเพลง เช่น การเต้นของหางเครื่อง หรือการรำรำของนักฟ้อนรำ ซึ่งแต่งกายสวยงาม และแสดงท่าทางอย่างพร้อมเพรียงกัน และได้รับความบันเทิงจากการสื่อสารระหว่างนักแสดงและผู้ชม เช่น การกล่าวทักทายหยอกล้อผู้ชม หรือการแทรกมุขตลกต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงและผู้ชมเพื่อให้เกิดความสนิทสนมเป็นกันเอง และกล้าที่จะแสดงออกถึงความสนุกที่ได้รับด้วยการออกมารำหน้าเวทีการแสดง หรือโดยการร้องรับหรือร้องร่วมไปกับนักแสดง ความบันเทิงทั้งหมดนี้เมื่อมาผสมผสานกันก็ทำให้ผู้ชมรู้สึกครึกครื้นและมีความสุขที่ได้ชมการแสดง

2. บทบาทด้านให้ความรู้แก่คนในชุมชน

การศึกษาสมัยก่อนเป็นการศึกษาแบบนอกระบบ การสั่งสอนอบรมเป็นการสอนตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ค่านิยมตามจารีตประเพณี และการปลูกฝังทัศนคติ เพลงกันตรึมเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ให้ผู้ชม ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี ศิลธรรม จรรยา การครองเรือน ปัญหาสังคม เป็นต้น

การที่ศิลปินกันตรึมจะให้ความรู้แก่ผู้ชมได้นั้นตัวศิลปินเองจะต้องได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของสังคม และมีประสบการณ์ชีวิตมามากพอสมควรจึงจะสามารถถ่ายทอดความรู้ออกมาได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการศึกษาในระบบโรงเรียนและมีการสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น กระจายสู่ประชาชนอย่างแพร่หลาย แต่การที่น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประกอบอาชีพเป็นครูมาอย่างยาวนานและรองหัวหน้าวงนายโหมสิต ดีสม ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จึงทำให้การให้ความรู้ผ่านเพลงกันตรึมของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังคงได้รับการยอมรับเชื่อถือและศรัทธาจากผู้ชม บทบาทด้านการให้ความรู้นี้มีทั้งที่ได้รับการร้องขอจากหน่วยงานต่างๆ ให้ประพันธ์เพลงเพื่อให้ความรู้ตามโอกาสและการให้ความรู้ตามดุลพินิจของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เอง

เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีบทบาทด้านการให้ความรู้แก่คนในชุมชนหลายประการ ดังนี้

2.1 เพลงกันตรึมมีบทบาทด้านการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมทางสังคม

บทบาทในด้านการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ถือเป็นอีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญ ในการชี้แนะระเบียบแบบแผนตลอดจนการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคม โดยการสอดแทรกคำสอนทางศาสนา ค่านิยม และระเบียบในสังคมที่ควรปฏิบัติไว้ในบทเพลง การจะปลูกฝังความรู้ความคิดให้แก่ชาวบ้านได้ ศิลปินจะต้องมีความน่าเชื่อถือถึงขั้นที่สุกัญญา ภัทรราชย์ (2540: 268-274) กล่าวว่าผู้ขับร้องเพลงพื้นบ้านนอกจากจะมีน้ำเสียงดีแล้ว ยังต้องมีความรู้ทั้งในเรื่องประสบการณ์ชีวิต และเรื่องทั่วไป พอที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้คนในสังคมให้คล้อยตามได้ จึงจะได้รับความนิยมและศรัทธา ซึ่งน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นนักร้องนำที่สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีประสบการณ์ และความรู้จากการเป็นครูมายาวนาน

เพลงกันตรึมเป็นเพลงพื้นบ้านในเขตอีสานใต้ที่เป็นมรดกของชาวบ้านในยุคสมัยที่ยังไม่มีมรดกชนิดอื่นแพร่หลาย โดยเฉพาะเพลงกันตรึมเป็นเพลงที่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการประพันธ์ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากจากชาวอีสานใต้ เนื่องจากส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเพลงกันตรึมจึงสามารถเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างดี นอกจากเพลงกันตรึมจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินในเรื่องการเกี่ยวพาราตี ยังมีการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่แทรกอยู่ ซึ่งเกิดจากการมีผู้ประพันธ์เพลงและนักร้องที่มีความรู้ทั้งทางด้านศาสนาและจากประสบการณ์ชีวิต ความรู้ต่างๆ เหล่านี้จึงถูกถ่ายทอดออกมาเป็นเพลง อันเป็นส่วนสำคัญในการสอนให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่เหมาะสมตามระเบียบแบบแผนของสังคม จากการศึกษาเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พบบทบาทด้านการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมหลายประการ ดังนี้

2.1.1 การประพฤติตนเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบุคคล ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณถือ

เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนควรยึดถือปฏิบัติ เนื่องจากการรู้คุณและตอบแทนคุณผู้ที่อุปการะช่วยเหลือตนถือเป็นการแสดงออกถึงคุณธรรมของผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี คำสอนของพระพุทธศาสนามักยกย่องเชิดชูผู้ที่มีความกตัญญูว่าเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงส่ง เป็นแบบอย่างที่ดี และมักได้รับผลตอบแทนทำให้ชีวิตมีแต่ความสุข แม้จะประสบเคราะห์กรรมใดก็สามารถผ่านพ้นไปได้ หน้าที่ที่สำคัญของบุตร คือ ต้องกตัญญูต่อบิดามารดา โดยการตอบแทนพระคุณของท่านซึ่งทำได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การตอบแทนโดยตรง คือ การพยายามเลี้ยงดูท่านให้มีความสุขทางกายและทางใจ และรักษาพยาบาลคอยเป็นกำลังใจให้ท่านเมื่อป่วยไข้ การตอบแทนโดยอ้อม คือ การไม่ทำตัวเป็นภาระแก่ท่าน ไม่สร้างปัญหาให้ท่านทุกซีก และพยายามประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม

เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มักกล่าวถึงการตอบแทนบุญคุณเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ผู้ทำคุณให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรให้เติบโตมาด้วยความยากลำบาก เช่น เพลงประเดา มีเนื้อหาปลูกฝังให้วัยรุ่นสำนึกในพระคุณของบิดามารดาที่เสียสละ

ความสุขส่วนตัวมุ่งทำงานหาเงินมาเลี้ยงดูให้บุตรเติบโตและได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายไม่น้อยหน้าใคร เพราะปัจจุบันนี้สังคมมุ่งแต่ความเจริญทางวัตถุจึงทำให้วัยรุ่นขาดความกตัญญูรู้คุณ จึงร้องขอให้วัยรุ่นรู้จักประหยัดอดออม ประพฤติตนเป็นคนดี ไม่สร้างปัญหา และตอบแทนบุญคุณของท่านบ้าง

ประเดา

คำร้อง

ทา แม่ เอิว คณะ เมียนเฮย นอโกนทม
แม่ สะเนาะ คลุน กลูจ จีทากี มั่นบาน
กี แดง แต คลุน เทอตาม แตเจ็ดคลุน
ปปากเจ็ด แม่ ซ็อบ อย แบล๊ะ
ม็อด ประ เฮย นา กอ เร่ง แม่ เร่งเอิว
ปรัระทาความเจริญ รุ่ง วัตถุ
โกน เจา ซ็อบไง ก็มันเซิว จื่อจ๊ะ
แม่ นอ เอิว เนื่อมโกลเวือด โกลวากีทากี มั่นเดิว
พอ จัป จื่อ ซ็อบ มันเจีย กอ มัน พ็อด แม่
เศรษฐกิจ เวียมันเจีย รัวสตา กอ ยาก
ก็อมเทอ ออยแม่ เอิว นอ ต็อง
เมียนปำ ออยค้อม เรียะซา
ค้อมบันเรอ ปฏิบัติคลุน ออยเจีย
ออย ตรีม เตรว ออย แม่ เอิว ยี่ง พุมเจ็ด
คลุน น็อง ปปาก คลัง กอ แควีย เติว
โกน เจา เอย ออย ทวีอแต ความเจีย

เกิดกันเลาะ กระम्म พอจยเฮย นอคลุนรูจ
แม่ ซอน แม่ ปเดา โคน เจา กีรำคาน
เจ็อบพุก เจ็อบ ฟิน ทิว ทัง ทิว ยูป
มือ กแต่ย กีเพอะซี เรือม เฮย นอ เฮฮา
มันเต็งเคาะ มันเต็งเตรว มันเต็งกุน มันเต็งตูฮ
เวีย เจริญ เลิง นอ ซ็อบไง
ปปาก เจ็ดแม่ คลังนะ
แต รุ่ง ทิว เติว บานซ็อบ เวียเลีย
มันพ็อดเอิว มือ เฮย คาง บันเรอ
โกนเฮยโกน โคนเฮย
ปปาก ยากตัจ เลย หนา เมียน ด็อบ
กุนเอิว กุนเมียสตา ออยโกน
ตามเปียะแม่ เอิวซอน ประเดา ออย ปฏิบัติ
แม่ เนียง เออ..
ออย แต เจ็ดแม่เอิว ซูล นอ เปียล เปิว
น็องแม่ น็องเอิว เนอ เนียง เออ...
(ผู้ประพันธ์ : ไชยสิทธิ์ ดิสม)

คำแปล

พ่อแม่บางคนมีลูกโต
แม่สงสารตัวเอง ด่าว่าเขาไม่ได้
เขาแต่งแต่ตัวทำตามแต่ใจตนเอง
ลำบากใจแม่อะไรขนาดนี้
หมดเงินนั่นล่ะ มาเร่งกับแม่กับพ่อ

เป็นหนุ่มเป็นสาว พอช่วยตัวเองได้
แม่สอน แม่อบรม ลูกหลานเขารำคาญ
ติดเพื่อน เที่ยวทั้งกลางวันและกลางคืน
ดูสิ เขากินดื่ม รำกันอย่างเฮฮา
ไม่รู้ผิด ไม่รู้ถูก ไม่รู้คุณ ไม่รู้โทษ

เพราะว่าความเจริญเรื่องวัตถุ	มันเจริญขึ้นทุกวัน
ลูกหลานทุกวันนี้เขาไม่ค่อยเชื่อผู้ใหญ่	ลำบากใจแม่มากนั้ก
แม่และพ่อพาเข้าวัดเข้าวาเขาบอกว่าเขาไม่ไป	แต่เรื่องเที่ยวไปได้ทุกเวลา
พอเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ไม่พินแม่	ไม่พินพ่อ คอยดูแล
เศรษฐกิจมันไม่ดี หาเงินก็ยาก	ลูกเอยลูก ลูกจ๋า
จงอย่าทำ ให้แม่พ่อต้อง	ลำบากยากอีกเลยหนา มีสิบ
มีห้า ให้พยายามรักษา	คุณพ่อคุณแม่ให้ลูกรู้จักดูแล
ปรณินิบัติ ปฏิบัติตนให้ดี	ตามคำแม่สั่งพ่อสอน ให้ปฏิบัติ
ให้ถูกต้องให้พ่อแม่เราภูมิใจ	แม่จ๋า เออ...
แม้ตัวจะลำบากมากก็ตาม	ขอให้พ่อแม่สุขภาพใจ
ลูกหลานเอย ให้ทำแต่ความดี	กับแม่กับพ่อนะน้องนะ

เพลงเบรียะกุนแม กล่าวถึงบุญคุณอันยิ่งใหญ่เหลือจะคณานับของมารดาและบิดา จึงขอให้บรรดาบุตรระลึกถึงพระคุณของท่านและทำความดีเพื่อตอบแทนพระคุณ โดยกล่าวถึงบุตรที่ตอบแทนพระคุณของมารดาด้วยการเลี้ยงดูมารดาให้พบกับความสุขสบายซึ่งจะได้รับผลบุญตอบแทนโดยไม่ว่าจะกระทำสิ่งใดในชีวิตก็จะสะดวกราบรื่น ไม่มีอุปสรรคขัดขวาง ในขณะที่เดียวกันบุตรที่ไม่ตอบแทนพระคุณของมารดา และทำร้ายร่างกายจิตใจของผู้มีพระคุณก็จะตกนรกอบเวจี เพราะผลกรรมชั่วที่ได้กระทำไว้

เบรียะกุนแม

คำร้อง

เออ...บ็อนกุนแมลือแพนตี้ ลือแพนมีจ	ลือ แพน..แต่ย..บ็อนนา ทมป็นนาเนี้ย
มัน อาจ ปรีบ กุนแม่บ้าน	ตี้ไต่าะแดลโกนเม้มเกรปเทียมปีตรุงมนาย
อันเจ้มคูลุน ปรานมันเมียน อาเวีย ปรีบบาน	ป็น บ็อนกุนแม ลือ บ็อนกุนแมลือลิว
มันเมียนพ้อจ ลือแพนตี้ แพนมีจ	ลือแพนแต่ย แม่อันเจ้ม เรียะชา
โกนเปราะะ แซรีย ยาก กรอ กอ คเวีย	ชูเรียะชา จับปีโกน โมเกิดก้อง ปะเตียแม
ปรัมขุนแค เจียงเจียง เกียงหนักหนา	มจุม โจจ ปแอม เอียร ระเบ้าะไฮป ปชา
แม้น้องเคลียน คลังยางนา กอ ชู อ้อด	คลาจ เมียน ผ็อน ดีอลโกน ก้องบ๊ัวะ
คลาจโกนแมกะเดา กันตรอง เอียรประชา	กี้ด รือ มไฮป เจีย เมียนคุดคา
เพื่อ เรียะชาโกนแม ออยแข็งแวง	ดีอลก้าน้อด ประสอดโกนตังเอิม น็องพ้อด

ด้จค์ย็อด ป้วะช็อดคั้ง

ด้จค์ย็อดชลั้งกั้ง ยอนชลงสม็อด

ฝ็อน กุสอล แม่ค็อด บาน ชลงพ็องจ

ช็อดคั้ง บลา สู้้อตทน หนอกุนแม

แม ทนอม ออบปั้ว ตรัวแบ็ย

ประมาณเน็ยะกอดเว็ย อันเจ็ม เร็ยะชา

เบ็ยะกุนทมเท็ยงแท้ ใ้อ แม่จ่า

เด็งอันเจ็มเร็ยะชา กุนแมเว็ง

เว็ย มุด เต็อด จี ทา แม คลุน

มัน สเก็อด เบ็ยะกุน ค็อน เม็ยจดา

เจริญ แนนับ น้ำฝั้ง ปรับโกนเจา

ค็อนเม็ยจดา มีอ เร็ยะชา แมย็ง

แดลปฏิบัติ มันเม็ยนคั๊ด

กุสอล จุนคลุนย็ง มัน กรอเลย

ออยยัวเจ็ย ตอบสนอง

แม คละตังเฮ็มมันค็อด เอาะก่าดั้ง

แม คละ โคจเข็ยมคั้ง ลั้ง เกิด ค็ย็อด

บาน ค็ินมุ โกนงา ออล เอ็าะ เจ็็ด

เร็ยะชา โกน ป็อบาด จ็งกะฮอม

แมสลัญโกนตังเอ็าะ เต็ยงเปราะเซ็เร็ย

เกิด จ็โกน กูรกั๊ด เบ็ยะกุนแม

โกน คละ ทมเล็ง เด็งประชา

ปะโกน คละ ทมคลุน ทมเต็ยงเจ็็ด เออ..

ทเล็ยะ นารัวะ อเว็จ็ ป้วะก่าจุน

เบ็ยะกุนแม กะบ็อง กะปั้วะ

กมจ็ทา ตอบสนองชองกุน

ออยเก็อดสเบย เม็ยะกุสอล ฝ็อน บ็อน

รัวช็ีโกล โกนเจาเอ็ย

เด็งเอาะเฮ็ย เร็อลคเน็ย

ชองกุนแม เอย...

(ผู้ประพันธ์ : น้ำฝั้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

พระคุณแม่ เหนือแผ่นดิน น้ำเหนือแผ่นดินฟ้า

ไม่อาจเปรียบพระคุณแม่ได้

ใช้เลี้ยงกายไม่มีอะไรเปรียบได้

ไม่สามารถนับได้เหนือแผ่นดิน แผ่นฟ้า

ลูกชายหญิง ยากจนก็ช่าง

แก้เดือนกว่าๆ ทรมานหนักหนา

แม่จะอยากกินเพียงใด ก็สู้อดทน

กลัวลูกแม่ร้อน จนตื่นเพราะแสงร้อน

เพื่อรักษาลูกแม่ ให้แข็งแรง

เป็นลม เพราะเจ็บมาก

สิ้นใจ เพราะคลออดลูก

ผลกุศลแม่ถึงได้คลออดอย่างปลอดภัย

เหนือแผ่นดิน คุณใดที่ว่ายิ่งใหญ่

น้ำนมที่ลูกดื่มกลั่นจากเลือดของแม่

เท่าบุญคุณแม่เลย บุญคุณแม่มากล้น

เหนือแผ่นดิน แม่เลี้ยงดูรักษา

ผู้รักษา ตั้งแต่ลูกมาเกิดในท้องของแม่

เบ็ยว หวาน เผ็ด ของกินที่แสดง

กลัวมีผลถึงลูกในท้อง

คิดเลือกอาหารดี มีคุณค่า

ถึงกำหนดวันคลอด จะขาดลมหายใจ

แม่บางคนแรงน้อย หมดก่าดั้ง

แม่บางคนเสียเลือดมากจนหมดสติ

ได้เห็นหน้าลูกน้อย ดีใจอย่างมาก

เจ็บมากขนาดไหน สู้อดทน หนอคุณแม่
 แม่ถนอมอุ้มกอดไม่ห่าง
 ก็คนก็ช่าง เลี้ยงดูรักษา
 พระคุณยิ่งใหญ่เที่ยงแท้ ไฉ้แม่จำ
 รู้เลี้ยงดูรักษาพระคุณแม่คืน
 ดี ทูบ เตะ คำว่าแม่ตัวเอง
 ไม่รู้จักบุญคุณของมารดา
 มากเกินนับ น้ำผึ้งบอกลูกหลาน
 ของมารดา ดูแลรักษาแม่เรา
 ที่ได้ปฏิบัติไม่มีขัดขวาง
 กุศลส่งให้ตัวเราไม่ยากจนเลย
 ขอให้ทำดีตอบแทน

ดูแลลูกตั้งแต่ฝ้าทำยังแดง
 แม่รักลูกทุกคน ทั้งชายหญิง
 เกิดเป็นลูกควรคิดพระคุณแม่
 ลูกบางคนโตขึ้น รู้ประสา
 ลูกบางคนโตแต่ จิตใจนักเลง
 ตกนรกอเวจี เพราะกรรมส่ง
 พระคุณแม่สูงส่ง
 อย่าด่าว่า ตอบแทนบุญคุณ
 ให้ท่านสบายกุศลผลบุญ
 หากินสะดวกลูกหลานเคย
 รู้หมดแล้วทุกคน
 บุญคุณแม่ เอย..

เพลงตอบสนองของกุน มีเนื้อหาเชิดชูพระคุณของบิดาและมารดาจึงขอให้บุตรทดแทนพระคุณในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ไม่ควรรอให้ท่านจากไปแล้วค่อยมาระลึกถึงพระคุณ บุตรสาวสามารถทดแทนคุณได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติแต่กรรมดี ส่วนบุตรชายทดแทนโดยการบวช การดูแลและตอบแทนพระคุณของท่านถือเป็นการแสดงความกตัญญูที่บุตรทุกคนควรปฏิบัติ และจะช่วยส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้พบแต่ความสุขสบายและไม่ว่าจะกระทำการสิ่งใดก็ย่อมประสบผลสำเร็จ

ตอบสนองของกุน

คำร้อง

เปรี๊ยะกุนเอิว
 กูบ ตีญ ตรูย ปกา บูชา
 ตามเปี๊ยะ เอิวประเดา
 โจนแซร์ย นิ่งปฏิบัติ
 ตริอเนียะ เปรี๊ยะ พุทธศาสนา
 กุศลเจตนา ตามเรี๊ยะชา
 เรือลคเนีย กูรค้อม

โจน ตะตุล ลือ เกษา
 กุนเอิว นื่องปฏิบัติ
 มั่นออย กุนเอิวโคจเจ็ด เลยหนา
 แต่กรรมเจีย โจนเปราะ
 ตอบสนอง ของกุนเบียดา
 กุนเอิว โจนเจาเปราะแซร์ย
 ทริอเจีย เรี๊ยะชากุนแมเอิว

คือมปฏิบัติ ตอนคุณ เกิด เนิว	กมจำ เกิด เดิร เพลิว
กัตัญญ แดลปฏิบัติ	นึ่งปันจุน ออยโกน
เมียน แต่ เชาะ สรุล	เทอ อย กอ บาน ผ็อล
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

พระคุณของพ่อ	ลูกเทิดไว้เหนือศีรษะ
อุปเทียจนกรวยดอกไม้บูชา	คุณของพ่อจะปฏิบัติ
ตามคำที่พ่อสอน	ไม่ให้พ่อเสียใจเลยหนา
ลูกสาวจะปฏิบัติ	แต่กรรมดี ลูกชาย
จะเป็นทิดพระพุทธศาสนา	ตอบสนองทดแทนคุณบิดา
กุศลเจตนา ตามรักษา	พระคุณพ่อ ลูกหลานชายหญิง
ทุกคนควรพยายาม	ทำดีรักษาคุณแม่พ่อ
ควรปฏิบัติ ตอนตัวท่านยังอยู่	ไม่ควรรอตอนท่านจากไป
ความกตัญญูที่ปฏิบัติ	จะช่วยส่งให้ลูก
มีแต่ความสุขสบาย	ทำอะไรก็ได้ผล

2.1.2 การประพฤติปฏิบัติตนตามประเพณีของท้องถิ่น แม้เนื้อร้องของเพลงกันตรึมจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความรัก และการให้ความรู้เป็นส่วนใหญ่ แต่มักมีการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการชี้แนะให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติตามประเพณี ประเพณีที่กล่าวถึง ได้แก่ ประเพณีส่วนบุคคล เช่น ประเพณีการเกิด การอุปสมบท การจัดพิธีมงคลสมรส และการจัดพิธีฌาปนกิจศพ ประเพณีส่วนรวม เช่น ประเพณีการทอดกฐิน การทอดผ้าป่า ตูรุษสงกรานต์ การทำบุญในวันพระ เป็นต้น โดยเฉพาะประเพณีส่วนบุคคล เช่น ประเพณีการอุปสมบท การแซนโดนตา ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ ที่บุตรพึงกระทำต่อบิดามารดาเป็นเป็นการตอบแทนบุญคุณ

ประเพณีท้องถิ่นถือว่าเป็นเรื่องการเลือกคู่ครองของหญิงในสังคมไทยเป็นการตัดสินใจที่สำคัญในชีวิต เนื่องจากหากได้คู่ครองที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้หญิงประสบความสำเร็จและมีความสุข แต่หากได้คู่ครองที่ไม่ดีย่อมจะทำให้ชีวิตพบแต่ความทุกข์ และที่สำคัญสังคมไทยไม่นิยมให้หย่าร้างกัน ดังนั้นการตัดสินใจจึงต้องทำอย่างระมัดระวังรอบคอบ เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงแนะนำให้ผู้หญิงเลือกคู่ครองที่เป็นคนดี ไม่ให้เลือกรูปร่างภายนอกเท่านั้น โดยคนดี หมายถึง คนที่มีจิตใจดี ซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง เป็นที่พึ่งและเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีได้

เพลงไม่หล่อไม่เป็นไร กล่าวถึงการเลือกคู่ครองของผู้หญิงว่า แม้ชายจะรูปร่างหน้าตาไม่ดี มีผิวดำคล้ำ แต่ถ้าไม่เจ้าชู้และขยันในการทำงาน นั่นถือเป็นคุณสมบัติที่ดีของชายที่จะมาเป็นคู่ครอง หากเลือกชายที่รูปร่างหน้าตาดีอาจได้คู่ครองที่เป็นคนหลายใจ อยู่ด้วยกันได้ไม่นานอาจต้องพบกับปัญหาหนักใจซึ่งเกิดจากความรูปหล่อและเจ้าชู้ จนในที่สุดอาจต้องหย่าร้าง ผู้หญิงก็จะกลายเป็นแม่ม่ายให้สังคมตราหน้าว่าผ่านการมีชีวิตครอบครัวที่ล้มเหลวมา ดังนั้นจึงขอให้ผู้หญิงเลือกผู้ชายโดยพิจารณาที่จิตใจ คือ รักเดียวใจเดียว และมีความขยันในการประกอบอาชีพการงาน

ไม่หล่อไม่เป็นไร

คำร้อง

แฟนเนียง มันประบาก รูปหล่อ	กำปรอ กำปรอ เนียงกอก สลัญบาน
กำปรอ เจ็ดเจีย เก่งการ เก่งงาน	เนียงกอก สลัญบาน มันเกิด อย เตบอง
มะนี รูปหล่อ เมียนตะ มะนีเจ้าชู้	สลัญมันญู ทะงวนเจ็ด ติดพอง
รูปหล่อ เจ้าชู้ เนียงมันยัว เตบอง	เนียงมันสลัญบอง คลาจเกิด มะมาย
มะนี กำปรอ รูปมันละออบ แตเจ็ดเจีย	เก่งการ เก่งเจีย มันเจ้าชู้ หลายใจ
คะเมา เจ็ดละออบ นั่นก็ไม่เป็นไร	ขอให้หัวใจรักจริงก็พอ
แฟนน้องไม่ต้องรูปงาม	รูปชั่วตัวดำน้ำใจดีก็พอ
ใครอยากเป็นแฟน น้องนางแล้วก็	ยกมืออย่ารอ ไม่หล่อ ไม่เป็นไร
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

แฟนน้อง ไม่ต้องลำบาก รูปหล่อ	ซีเห่ ซีเห่ น้องก็รักได้
ซีเห่ ใจดี เก่งการ เก่งงาน	น้องก็รักได้ ไม่เป็นไรหรอกพี่
คนรูปหล่อ มีแต่คนเจ้าชู้	รักไม่นาน หนักใจอีกด้วย
รูปหล่อ เจ้าชู้ น้องไม่เอา หลอกพี่	น้องไม่รักพี่ กลัวเป็นแม่ม่าย
คนซีเห่ รูปไม่หล่อ แต่ใจดี	เก่งการเก่งงาน ไม่เจ้าชู้หลายใจ
ตัวดำ ใจดี นั่นก็ไม่เป็นไร	ขอให้หัวใจรักจริงก็พอ
แฟนน้องไม่ต้องรูปงาม	รูปชั่วตัวดำน้ำใจดีก็พอ
ใครอยากเป็นแฟน น้องนางแล้วก็	ยกมืออย่ารอ ไม่หล่อ ไม่เป็นไร

เพลงกันเลาะปริง สอนใจผู้หญิงชาวอีสานใต้ที่มักมีความเชื่อกันว่า การมีสามีเป็นชาวต่างชาตินั้น จะช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่บางครั้งก็อาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะชาวต่างชาตินั้นก็เหมือนผู้ชายทั่วโลกที่มีทั้งดีและไม่ดีปะปนกัน โดยในเพลงเปรียบผู้ชายต่างชาตินั้นมีนิสัยไม่ดีว่าเป็นฝรั่ง น่า เป็นการเตือนใจผู้หญิงว่า การเลือกคู่จำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวัง แม้จะเคยเห็นตัวอย่างจากคนอื่น ๆ ว่ามีสามีชาวต่างชาตินั้นทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น แต่ก็ควรเลือกคู่ชีวิตอย่างรอบคอบ ไม่ใช่หวังแต่จะได้ประโยชน์ฝ่ายเดียวจนถูกหลอกหลวงได้ง่ายๆ นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่าผู้หญิงมักไม่เลือกผู้ชายที่ไว้ผมยาว เจาะหู เจาะจมูก เพราะมองไปแล้วเหมือนควายตกโคลนซึ่งหมายถึง ดูแล้วเป็นรูปลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นชายนั้นเอง ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้ชายที่ล่าอาชญากรรมไปหมดไปกับการให้ความสำคัญเรื่องความสวยงามของรูปร่างภายนอกเกินไป จนอาจไม่เอาใจใส่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพเท่าผู้ชายคนอื่น

กันเลาะปริง

คำร้อง

(ข) กระम्म แคด เนาะลู่จยัวปริง	อาปองบานแต สดาย ปีมได้
เคลี่ยนโสบ บายนึ่งเบาะจรัวะ	จรัวะ มะลัวะเจริญเจริญ
ก็โตวทิวมึงปริง อาปองกิดกิดลั้ง	ชะกวมคลั้ง เป็น เบากันตัวะ
ก็ลู่จยัวโตวพลัวะ	ปะแต ตัวะ ตัวะ ละลู่ย ละลู่ย
กระम्म แคด นู ก็เคลี่ยน ซี่ปริง	ตะนำบาย กอ คลอจ
เมียนแต กัดง์ เคลี่ยนซี่คลั้ง	ปะ ปริงละลู่ย
(ญ) อาปอง โนวกะเมง	ก็เฮากันเลาะ กะเด็บ
สมัยทะแม็ย ซอกเวง	เจาะตะจี้จ เจาะจะเมาะ
ยังกะแบ็ย ตะนิมโพงแฮร์ย	มือโตว เป็นกะแบ็ย ทะเล็ยะพะาะ
(ซ) เนียง กมัย อันแบ็ย	เกมง สมัยทะแม็ย เว็ยอ้งเว็ย เว็ยลือบ
(พร้อมกัน) ซม จ็อบ เป็นแนะ เซิน	

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

(ข) ผู้หญิงฝั่งนู้น แอบได้สามีฝรั่ง	ผมได้แต่เสียดาบมือมือ
อยากกินข้าวกับตำน้ำพริก	น้ำพริกกับผักเยอะเยอะ
เขาไปเที่ยวเมืองฝรั่ง ผมคิดถึงเขามาก	ผมมากเท่ากับกระสอบรำข้าว
เขาแอบฝรั่งเอาไปชิม	โดนแต่ซ้ำซ้ำ น่าเน่า

ผู้หญิงฝั่งนั้นเขาอยากกินฝรั่ง

(ญ) น้องชายยังเด็ก

สมัยใหม่ ผมยว

เหมือนควายแย่งพวกสาว

(ข) น้องอย่าพูดเด็กสมัยใหม่

(พร้อมกัน) ขอจบแค่นี้ก่อน

โดนฝรั่งเฝ้า

เขาเรียกหนุ่มดิบ

เจาะหู เจาะจมูก

มองไปเหมือนควายตกโคลน

มันหลง มันบ้า

เพลงกันซลา เป็นเพลงร้องโต้ตอบระหว่างหญิงชาย มีเนื้อหาที่หญิงกล่าวว่าเมื่อทั้งคู่มีความรักต่อกัน ฝ่ายชายก็ไม่ควรลังเล ควรให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอให้ถูกต้อง เมื่อได้ยินดังนั้นฝ่ายชายจึงรีบตอบรับทันทีโดยกล่าวว่าหากมารดาของหญิงสาวไม่คัดค้านและพร้อมก็จะเข้าไปเจรจาขอ ขอให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงพูดคุยกับเรื่องค่าขันหมากให้เรียบร้อยเสียก่อนตนจึงจะเข้าไป ฝ่ายหญิงจึงตอบว่าด้านตนนั้นพร้อมแล้ว หากทั้งสองมีวาสนาต่อกันย่อมได้ครองคู่กันอย่างแน่นอน การกล่าวเช่นในเพลงนี้ถือเป็นการแนะนำให้หนุ่มสาวประพฤติตนอยู่ในลู่ทางที่เหมาะสมตามประเพณี คือ เมื่อมีความรักต่อกันก็ควรเข้าไปปรึกษาพูดคุยกับผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย เพื่อตกลงสู่ขอให้ถูกต้องตามประเพณีเป็นการให้เกียรติแก่ฝ่ายหญิง และแสดงถึงความกตัญญูของหญิงสาวที่รอให้ฝ่ายชายมาสู่ขอตามประเพณี ไม่หนีตามกันไปจนทำให้ครอบครัวเสียชื่อเสียงซึ่งถือเป็นการรักษาหน้าแก่บิดามารดาและวงศ์ตระกูล

กันซลา

คำร้อง

(ญ) กัดเฮย หนอ บอง เนียงกัดหนอ สงสาร เนียง เบ็งเจ็ด โฉลโมออยดีดล

โฉลโม ออยปัด ก้อมเทอ ระวีระวอล

โฉลโมออยดีดล โมชีซลา น้องปะโอน

(ข) โมเฮย แซร์ย เนียง โมเฮย โมเฮย บองน้องโฉลเตว เนียงเฮย จำตะตุลบองพอง

นิแอง กีทา หนอ แซร์ย ละมวม

บอแมเนียง ปรวม บองเฮย น้องโมแย้คเนียง

อาศัย เนียง อัญฉัญ แย้ยตา

จัดแจง กันซลา บองเฮย น้องโฉลเตว

(ญ) อัญฉัญ โฉลโมออยดีดล

เมียน บ็อนกุสอล ยีง ย่อม บานคเนียง

เนียงเอย เนียงเมียน สแน

ตุจ อยเจียงกี แต สแน มากมาย

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

(ญ)	คิดเอย หนอพี่น้องคิดหนอ	สงสารน้องที่เต็มใจ เข้ามาให้ถึง
	เข้ามา ให้ใกล้ อย่าทำลึงเล	เข้ามาให้ถึง มากินหมากกับน้อง
(ข)	มาแล้ว น้องสาว มาแล้ว มาแล้ว	พี่จะเข้าไปน้องเอย รอรับพี่ด้วย
	นี่เองเขาว่า หนอ หญิงที่เหมาะสม	ถ้าแม่ น้องพร้อม พี่จะเข้าไปพูดจา
	อาศัยน้องเชิญยายตา	จัดแจงขันหมาก พี่เอย จะเข้าไป
(ญ)	อันเชิญเข้ามาให้ถึง	มีบุญกุศล พวกเราย่อมได้กัน
	น้องเอย น้องมีเสน่ห์	เล็กกว่าเขา แต่เสน่ห์มากมาย

เพลงไม่เชื่อใจชาย มีเนื้อร้องเป็นการโต้ตอบระหว่างชายหนุ่มและหญิงสาว โดยฝ่ายชายพยายามเกี่ยวพาราสีและมอบคำรักให้แก่ฝ่ายหญิง แต่ได้รับคำปฏิเสธจากฝ่ายหญิงว่ารู้ตัวเองดีว่าไม่สวยงามพอที่จะมีชายใดมารักจริง คำพูดชื่นชมของผู้ชายนั้นเป็นเพียงคำหวานที่ต้องการหลอกล่อให้ตนตายใจ แม้ว่าฝ่ายชายจะบอกว่ารักจนหมดหัวใจ แต่ฝ่ายหญิงก็ยังยืนยันไม่เชื่อถือในคำพูด ฝ่ายชายจึงแสดงความจริงใจด้วยการสอบถามค่าสินสอดในการหมั้นหมาย ฝ่ายหญิงจึงบอกว่าเรียกสินสอดเป็นเงินห้าแสนบาท และทองหนักห้าบาท ซึ่งเป็นจำนวนมหาศาลเกินกว่ากำลังความสามารถของฝ่ายชาย ฝ่ายชายจึงประชดประชันไปว่า ตนจะหาสินสอดมาสู่ขอหญิงสาวให้ได้ แต่กว่าจะถึงเวลานั้นตนคงฟันร่วงหมดปาก ซึ่งหมายถึงแก่ชราลงอย่างมากแล้วนั่นเอง เพลงนี้ชี้แนะให้ผู้หญิงรักนวลสงวนตัว ไม่เชื่อใจในน้ำคำหวานของฝ่ายชายโดยง่าย ไม่ว่าจะถูกหวานล้อมอย่างไรก็ไม่ควรหลงเชื่อ ส่วนฝ่ายชายควรให้เกียรติผู้หญิงด้วยการไม่ล่วงเกิน และหากมีความรักและจริงใจต่อฝ่ายหญิงจริงควรตั้งใจประกอบอาชีพเพื่อเก็บออมเงินมาสู่ขอฝ่ายหญิงให้ถูกต้องตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบกันมา

ไม่เชื่อใจชาย

คำร้อง

(ญ) เนียงลือเปียะเปราะะบอง อันแยยประเชิร

เนียงลือเปียะเปราะะ เนียงแซริยเตรจอล

ลือเปียะประเชิร ทาสลัญระนา

ใช้ เปราะะบองเอย มีอกะแต่ย แจ๊ะเจรจา เนะ

ทาละออ โดจตีวดา บองจ่า เนียงพอดังเตือน

(ข) สลัญ สลัญ ระนา

สะอาดโดจตีวดา บองเบ็งเจ็ด สลัญ

(ญ) รูปเนียงมันละออ บองก็อมโมกั้งเฮาะ
 มันจื้อ เปียะเปราะะ ปะแอมนะบองเออย
 บังคับออยรับ มันยอมกิดทาคลูนเคาะ
 เนียงมันจื้อเปียะเปราะะ เก็งแกแต่คูลูน

(ข) สะอาดนะ สะอาดนะเนียงแซร์ย
 บองสลัญระวัดไไว ม้อดเจ็ด ม้อดเทลิ้ม

(ญ) เปราะะออยเปราะะ บองกิด จ้องแต่ยัวออยบาน
 ก็อมเลยกัลยาน มันประมาณกระเวือดจอล
 สลัญบองมันบานเต ก็อมโมลอบันคูล
 เกรงบองกระเวือดจอล ออยเนียงอิดกี

(ข) บองชมชูรๆ ออยจะบ๊ะ
 ปรวาระไทลบันนา บองน้องวีวออยบาน

(ญ) โมจ้องเต็ง ริ่งละวะ ประตะกันชลา
 ถอกไทลบันนา บองเวยจำตุ้ออยเจีย
 เฮาลูยปรำแสน เฮาเมียะปรำลี
 เบอบองวีวบาน ตามนิ
 เนียงกอน้อง ยอมแซนการ

(ข) รอจำทมิญ บองบ๊ะม้อด
 บองน้อง กันแอมอจรีอด โมชูรหากัลยา
 (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

(ญ) น้องได้ยีนคำพี่ชายพูดเย็นยอ
 น้องได้ยีนคำพี่ชายน้องรู้สึกดีใจ
 ได้ยีนคำยกยอว่ารักใคร
 ใ้อพี่ชายเอย ดูลิช่างเจรจา นะ
 ว่าสวยเหมือนเทวดา พี่จำ น้องพอรู้ทัน

(ข) รัก รักใคร
 สะอาดเหมือนเทวดา พี่เต็มใจที่จะรัก

(ญ) รูปน้องไม่สวย พี่อย่ามาโกหก
ไม่เชื่อคำพี่ชาย หวานนักพี่เอ๋ย
บังคับให้รับ ไม่ยอมคิดว่าตัวผิด
น้องไม่เชื่อคำพี่ชาย เก่งแก้แต่ตัว

(ข) สะอาดนัก สะอาดนักน้องสาว
พี่รักน้องจนหมดใจหมดตับ

(ญ) ชายเอ๋ยผู้ชาย คิดอยากแต่จะเอาให้ได้
อย่ารักน้องเลย ไม่เท่าไรก็สลัดทิ้ง
รักพี่ไม่ได้หรอก กลัวมาหลอกโยนทิ้ง
กลัวพี่สลัดทิ้งให้น้องอายคนอื่น

(ข) พี่ขอถามๆ ให้ชัดเจน
สิ้นสอดแพงเท่าใด พี่จะหาให้ได้

(ญ) มาอยากรู้เรื่องเงินในชั้นหมาก
ถูกแพงแคไหน พี่เอ๋ยจำไว้ให้ดี
เรียกเงินห้าแสน ทองห้าหาบ
ถ้าพี่หาได้ตามนี้
น้องถึงจะยอมแต่งงาน

(ข) รอให้ฟันของพี่หักหมด
พี่จะถือไม้เท้ามาสู้ขोन้อง

2.1.3 การประพุดิตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กๆ หน่วยหนึ่งในสังคม การที่จะเป็นคนดีในสังคมได้ก็ย่อมเริ่มจากการปลูกฝังจากครอบครัว การรู้หน้าที่ของตนและกระทำหน้าที่นั้นโดยไม่ต้องให้ใครมากำกับย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม

เพลงครอบครัวสุขสันต์ กล่าวถึงสมาชิกในครอบครัวอันประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร ทุกคนรู้หน้าที่และช่วยกันทำงาน อยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย จึงทำให้ครอบครัวมีความสุข บุตรก็เข้าใจว่าตนควรเป็นคนดีเพราะบิดามารดาเฝ้าเลี้ยงดูมาเช่นนั้น จึงพยายามช่วยเหลืองานบ้านไม่เกียจคร้านหรือเกียจงานกันให้บิดามารดาต้องมาคอยกำชับ และไม่ละเลยหน้าที่สำคัญของวัยเด็ก คือ การตั้งใจเรียนเพื่อให้ครอบครัวภูมิใจ ส่วนตัวบิดามารดานั้นต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์แบบ บิดานั้นนอกจากจะทำงานนอกบ้านเพื่อเป็นเสาหลักของครอบครัวแล้วยังช่วยเหลือมารดาทำงานบ้านเท่าที่ทำได้ และมารดาเองก็ดูแลสมาชิกในครอบครัวให้กินอิ่มนอนหลับอย่างมี

ความสุข และที่สำคัญทั้งบิดามารดาต่างทำหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดี เพื่อให้เติบโตขึ้นมา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

ครอบครัวสุขสันต์

ลูกคือ โช้ทอง คลั่งใจ ได้ผูกพัน	ที่พ่อแม่ฝัน ให้ลูกนั้น เป็นคนดี
เฝ้าถนอม เลี้ยงดู หนูแสน เปรมปรีดิ์	ครอบครัวเรา นี้ สุดแสน สุขสันต์
กลับจากโรงเรียน หนูก็ช่วย งานบ้าน	ไม่เป็นคนเกียจคร้าน ช่วยงานบ้าน ไม่ละเลย
พอลกลับจากทำงาน มาถึงบ้าน รดน้ำต้นไม้	หนูกับน้องชาย ก็ไม่เคย เกียจงานกัน
แม่ทำกับข้าว ให้เรา รับประทาน	ฝีมือแม่นั้น หาใคร เทียมได้
เสร็จภาระช่วยกันเก็บกวาดบ้านสะอาดจิตสบาย	ครอบครัวหนู ไม่วุ่นวาย หนูภูมิใจ สบายอุรา
ท่องตำราเรียน ทำการบ้าน ไม่ละเลย	พุงนี้เสบาย ทำการบ้าน เสร็จทันส่งครู
ก่อนจะนอน แม่พ่อบอกว่า	กราบ 3 ครา ขอพร พระอุ้มชู
หลับตาอธิษฐานจิต ใจไม่คิด ออกตัญญู	กุศลหนุนชู ครอบครัว หนู สุขสันต์เอ๋ย

(ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

2.1.4 การประพฤตินอนอยู่ในความไม่ประมาท ผู้ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมักใช้ชีวิตอย่างประมาทและยังไม่เห็นคุณค่าของชีวิต โดยเฉพาะเพศชายที่มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตค่อนข้างโลดโผน ชอบผจญภัยหรืออวดตัวว่าเก่ง จึงมักประสบกับอุบัติเหตุ เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้เตือนใจวัยรุ่นให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่คึกคะนองจนทำให้ตนเองและผู้อื่นต้องเดือดร้อน

เพลงมอเตอร์ไซด์ซิ่ง กล่าวถึงชายหนุ่มที่ชอบอวดสาวด้วยการแต่งตัวสะดุดตา เช่น ทำผมสีแดง แล้วขับซิ่งรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วเกินปกติจนเกิดเสียงดังเพื่อเรียกร้องความสนใจ โดยไม่รู้ตัวว่าความจริงแล้วการกระทำเช่นนั้นนอกจากจะไม่ได้ได้รับความนิยมาจากหญิงสาวแล้ว ยังถูกสังคมรังเกียจอีกด้วย นอกจากนี้พฤติกรรมดังกล่าวยังน่าเป็นห่วงว่าสักวันจะเกิดอุบัติเหตุจนได้รับบาดเจ็บได้ในเพลงมีการกล่าวเตือนว่าการกระทำพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นที่หมั่นไส้แก่คนทั่วไป และการขับซิ่งรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูงนั้นจะทำให้เกิดอุบัติเหตุจนคนขับบาดเจ็บแขนขาหักและรถพังเสียหายได้

มอเตอร์ไซค์ซิ่ง

ไอ้ ไอ้หนุ่มมอเตอร์ไซค์	พ่อขับไว ซิ่งจริงจริง
ขับอวดผู้หญิง	ชอบซิ่งมอเตอร์ไซค์
เสียงดังแปร๊นนๆ	แหมชอบโชว์ลวดลาย
พากันซิ่งมอเตอร์ไซค์	แปร๊นนไป แปร๊นมา
ขับอวดสาวสาว	ผมก็ยาว ซิ่งโชว์
แปร๊นเดิว แปร๊นโม	ซิ่งมอเตอร์ไซค์ ทะแม็ย
ขับอวดสาวสาว	รู้ใหม่ว่าเขาหมั่นได้
ชอบซิ่งมอเตอร์ไซค์	ทำแปร๊น แปร๊น เสียงดัง
อ้าย อ้ายซิ่ง แสงหลาย	เดี่ยวรถมัน กะสิพัง
พังแต่รถ บ่เป็นหยั่ง	ข้อย่าน พังฮอดคน
อ้ายอ้ายขับซิ่งแสง	เดี่ยวแหกโค้ง พ่อหน้ามน
พังทั้งรถทั้งคน	พ่อหน้ามนอ้ายซิ่งแสง
ไอ้ ไอ้หนุ่ม มอเตอร์ไซค์	ขับแปร๊นนไป แปร๊นมา
รู้บ้างใหม่ว่า	คนเขาหมั่นได้
ขับรถซิ่งแรง	ผมสีแดง โชว์ลวดลาย
อีกปโดนปานได้	เดี่ยวสิได้ ยางสามขา
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

2.1.5 การรักษาศิลและทำความดี

เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้เน้นให้รักษาศิลห้ำอันเป็นข้อห้ามที่พึงปฏิบัติ ตาม เพื่อความสุขของผู้ปฏิบัติและคนในสังคม เช่น เพลงสมาทานศีล 5 ซึ่งประพันธ์ขึ้นโดยมีเนื้อหา คล้องจอง เข้าใจและจดจำได้ง่าย ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องกล่าวสมาทานศีล

สมาทานศีล 5

เชิญเกิดทุกๆ ท่าน	อธิฐานรักษาศัตย์
สมาทานศีลวิริตี	ห้าประการเทอญ
ข้าขอตั้งสัตย์ต่อพระตริยรัตน	เลิศด้วยความดีทั้งสาม
ประการปานแก้วมณี	ด้วยความจริงนี้เป็นที่พึงใจ
1. ขอวิริตี งดเว้นฆ่าสัตว์	ทั้งเล็กและใหญ่

มีจิตเมตตาปราณีทั่วไป	ไม่เบียดเบียนใครมีใจกรุณา
2. ไม่ลักขโมยผู้อื่น	ครอบครองป้องกันรักษา
การเลี้ยงชีพวินัยพิถีพิถันนานา	จะแสวงหามาด้วยชอบธรรม
3. ไม่ผิดในกาม จิตใจต่ำทราม	ด้วยความโมหันธ์
ยึดประเพณีแต่ปางบรรพ์	เป็นสิ่งกีดกันมั่นในฤทัย
4. ไม่มุสา ยึดถือสัจจาไว้ตลอดไป	พูดแต่ความจริงใจ
ไม่ว่ากับใครเจรจา	ปราศรัยไพเราะในวจี
5. ไม่ดื่มเหล้าและสิ่งมีนเมา	ตราบเท่าสิ้นชีวิต
เว้นยาเสพติดน้อมจิตราศี	ไม่ลืมทำดีไม่มีประมาท
ข้าขอสมทานศีลห้าประการ	จะมีไว้ไม่ให้ขาด
มอบกายและใจ	ไว้ในพุทธศาสนา
เป็นคนรักชาติ	ประกาศคุณธรรม
ยึดมั่นกตัญญู	รู้จักหลักธรรม
ประเสริฐเลิศล้ำ	เป็นเครื่องนำทาง
	(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดิสม)

วงกัณฑ์ธรรมะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ส่งเสริมให้ชาวบ้านยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของ
 ฆราวาสที่ดี คือ การถือศีลห้า เพื่อเป็นการปรามไม่ให้ชาวบ้านประพฤติดีศีล จึงมักประพันธ์เพลงที่
 กล่าวถึงข้อเสียของการผิดศีลห้าในแต่ละข้อ เช่น การผิดศีลห้าในข้อห้า คือ การห้ามดื่มสุราและของ
 มีนเมาของผู้ชายซึ่งมักถูกกล่าวถึงอยู่บ่อยครั้ง อาจเนื่องมาจากสุราเป็นเครื่องดื่มที่หาได้ง่ายมีราคาไม่
 แพงนัก และเป็นเครื่องสร้างความสนุกในการพบปะสังสรรค์กัน ผู้คนจึงมักนิยมดื่ม ซึ่งการดื่มสุรานั้น
 ก่อให้เกิดผลเสียแก่ครอบครัวและตัวของผู้ดื่ม คือ ทำให้ผู้ดื่มขาดสติ กระทำตนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมเช่น
 การมีพฤติกรรมเห่าหอนคล้ายสุนัขในเวลาเมา การละเลยหน้าที่พ่อแม่และผู้นำครอบครัวที่ดี และมัก
 เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันในครอบครัวตามมา ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้แก่บุตร

เพลงแสบปี่ยา เซอะซรา มีเนื้อร้องกล่าวในเชิงประชดประชันผู้ดื่มสุรา โดยการชักชวน
 บรรดาแม่บ้านที่มีสามีเป็นนักดื่มมาสะสมขวดเหล้าของสามีเอาไว้ และนำไปขายเพื่อเก็บเงินไว้ทำบุญ
 กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่สามีเมื่อเสียชีวิตไป ซึ่งอาจเกิดจากการดื่มสุราจนมีผลต่อสุขภาพ การ
 กล่าวเช่นนี้ย่อมทำให้สามีหรือผู้อื่นที่ได้ยินเกิดมีสติหรือระลึกขึ้นมาได้บ้างว่า การดื่มสุรานั้นก่อความ
 เตื่อร้อนรำคาญใจแก่ผู้อื่นและคนในครอบครัวอย่างมาก ทำให้ตนนั้นไม่สามารถเป็นผู้นำครอบครัวที่
 ดีได้ จนถูกภรรยาสาปแช่งโดยอ้อม

ແປປຶ້ຍາ ເຮອະຮາ

คำร้อง

ແປປຶ້ຍາ ຍາຍາ ພອ ແປປຶ້ຍາ	ອາວະ ສະເວິງ ອຍນອບອງ
ເພອະຮີ ບອງເວຍ ເວີມຈລອງ	ມັນເມີຍນ ໄງນອດານ
ເພອະຮີ ບອງເວຍ ນອຊ້ອບໄງ	ເລິງເຈັອບເກີດ ຈີສັນດານ
ມັນເມີຍນ ບອງເວຍ ໄງດານ	ຕາເຕຣ ຕາຕຣັງ ລະເລລະໂລ
ຮາເບີດ ບອງເວຍ ຮາໂທ	ເວີຍມັນໄກ້ ໂດຈນອ ຮາປຣັງ
ຄູດຄູນ ທອແອງສຳຄັດ ເນີຍະແຈ້ະ	ເພອະມ້ອດເກີດ ພອລັງລັງ
ຮາເຈິນບອງເວຍ ຮາປຣັງ	ເວີຍໂດຈປຣະບອງເວຍ ໂດຈດເນີຍະ
ປະເຕີຍະບອງເວຍ ແສມງ	ບອງກອ ບອງເອັຍມັນກີດ
ບອງກ້ອກ ແຕ່ພອ ປີປຣີ	ບອງກີດແຕ ຮິງດອກ ນ້ອຮິງແກ
ສະເວິງເສຍນອ ກີຊອບປຣີ	ມັນນິກອີລພອເຮຣາະແຮ
ບອງເທອເພນ ບອງເວີ ຕິວຕະແງ	ຮັງຮິງສັລະປຣະແກ ປຣະປິວນໂກນ
ຕຣິອນາບອງເອັຍ ກີເມີຍນບ້ອນ	ຕຣິອນາບອງເວຍ ກີເມີຍນກາລ
ຈລອງບ້ອນ ບອງເວຍສງການ	ເທສກາລ ຕາມເວເລີຍ
ຄຣິສມາສ ບອງເວຍ ຮິວຕຣຸຊິນ	ບ້ອນນີ ຫຼືເລິງປະເຕີຍະ
ບອງກອບອງເວຍ ມັນຍອມເກຣີຍະ	ປີເຮອະຮາ ນຸລີຍ
ແຮມສາຍ ບອງປະໂອນ ແຮຣີຍແຮຣີຍ	ແດລເມີຍນ ປະເຕີຍ ເກີດພອເນີຍະເພອະ
ຢິງໂມຈູຍ ຕເນີຍພອ ປຣະສອມເຮອະ	ແດລກີເພອະ ໂມຍູຣ ບັນນາບັນນາ
ຮູບຮູມສູດເຮອະຍັວຕຸ້ລັວະ	ຮອເຮອະເວີຍເລິງຣາດາ
ສັບມນີເມນີຍ ກມເທອອອຍເລີຍເວລາ	ປີດສາຍບັນນານ້ອສູດເຮອະ ເຮອະຕິວລັວະ
ຢິງບານປຣະ ຍັວໂມ ປຣະສອມຕຸ້	ຕຸ້ແກ້ປັບູຫາໄງນາປະເຕີຍເມີຍນກັວະ
ເກຣືອນບານສຕາງແດລຢິນປຣະສອມເຮອະລັວະ	ຢິງເທອບ້ອນ ຕະບາດ ນອດາຣອຍ

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ແປປຶ້ຍາ ຍາຍາ ພອ ແປປຶ້ຍາ	ຊອບເມາເລີຍຈຣິງນະພີ
ດີ່ມກິນພີເອັຍຣຳຈລອງ	ໄມ່ມີວັນພອວັນ
ດີ່ມປ່ອຍ ພີເອຍພອທຸກວັນ	ຈນຕິດເປັນສັນດານ
ໄມ່ມີພີເອຍວັນວັນ	ເຮຍັກແຍັກຍັນ ໂງນເງນ ສິມເບລອ

เหล่าป่าพื้เอยเหล่าโท	มันไม้ไก่เหมือนเหล่าฝรั่ง
อวดตัวเป็นคนสำคัญว่ามีความรู้	ดีหมดเป็นลังลั้ง
เหล่าจีนพื้เอยเหล่าฝรั่ง	มันเสียเงินเหมือนกันนะพื้
บ้านช่องพื้เอย	พื้ก็ พื้เอยไม่คิด
พื้ตื่นแต่เช้าหนอ	พื้คิดแต่เรื่องถอนหนอเรื่องแก้
มาแล้วก็ชอบเห่า	ไม่นึกอายชาวบ้านชาวเมือง
พื้ทำตา พื้เอยเขี้ยวกัด	หาเรื่องทะเลาะเถียงกับเมียลูก
ตรงไหนพื้เอยเขามีงานบุญ	ตรงไหนพื้เอยเขาจัดงาน
ฉลองบุญวันสงกรานต์	เทศกาลตามเวลา
คริสต์มาสหรือตรุษจีน	งานบวชหรือขึ้นบ้านใหม่
พื้ก็พื้เอย ไม่ยอมห่าง	จากขวดเหล้ามันเลย
สวัสดิ์พื้เอยของหญิงหญิง	พื้มีสามีนักดื่ม
เรามาช่วยกันสะสมขวด	ที่เขาดื่มมานานเท่าไรเท่าไร
รวบรวมขวดเหล่าเอาไว้อาย	รอขวดมันขึ้นราคา
จงรีบเร่งอย่าทำให้เสียเวลา	ใกล้ไกลแค่ไหนจะสู้ขนขวดไปขาย
เราได้เงินนำมาสะสมไว้	เอาไว้อภัยหาวันไหนสามมีมีเคราะห์
ก็จะได้เงินที่เราสะสมขวดขาย	เราทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนกุศลไปให้

การให้ความรู้ดังกล่าวเพื่อให้สมาชิกในสังคมยึดมั่นในศีลของคฤหัสถ์ คือ ศีลห้า เพราะการถือศีลหมายถึงความตั้งใจเว้นจากการประพฤติชั่วทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นการควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของสมาชิกให้อยู่ในแบบแผนที่ดีงามเหมาะสมทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

นอกจากนี้วงกัณตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังสอนให้ทำความดีในรูปของการทำบุญและการชักชวนผู้อื่นไปทำบุญร่วมกันในโอกาสต่างๆ ตามประเพณี เช่น เพลงแฮฮอม ชลอมเบ้าะที่กล่าวเชิญชวนให้สมาชิกในสังคมทั้งพ่อแม่ พี่น้อง ลูกป้า น้าอา ที่อาศัยอยู่ทั้งใกล้และไกลให้เสียสละเวลาส่วนตัว มาร่วมสนุกด้วยการร้องรำกับขบวนแห่ที่กำลังจะไปทำบุญ และเชิญชวนให้มาร่วมถวายปัจจัยที่จำเป็นให้แก่วัด

เพลงแฮฮอม ซลอมเบ้าะ

คำร้อง

โมเวย บองปะอิน	นอตั้งปัด ตั้งชงาย
โมเวย บองปะอิน	ตั้งเปราะะ ตั้งแซร์ย
ตั้งปู้ ตั้งไป	โม รุม เทอบ็อน
มันทา ปัด ชงาย	โม รุม เทอบ็อน
แฮฮอม ซลอมเบ้าะ	ออย สรุล จีมุน
อัญจีญ บันจูน รวมเจ็ด	นอ ทลา ทลัย
ทา สละ เวเลีย	สละเจ็ด จตุปัจจัย
แฮฮอม ถวัด ถวาย	กน็อง บ็อน ิงแนะ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

มาเถิดพี่น้อง	หนอทั้งใกล้ ทั้งไกล
มาเถิดพี่น้อง	ทั้งชาย ทั้งหญิง
ทั้งน้ำ ทั้งอา	มารวมทำบุญ
ไม่ว่าใกล้ไกล	มารวมทำบุญ
แห่แหน เฉลิมฉลอง	ให้สนุกไว้ก่อน
อัญเชิญมารวมใจ	นะท่านทั้งหลาย
เสียดสละเวลา	เสียดสละ จตุปัจจัย
แห่แหนร่วมถวาย	ในงานบุญวันนี้

การทำความดีถือเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมควรปฏิบัติ แต่การทำความดีเพียงลำพังนั้นอาจเป็นเรื่องยากเนื่องจากไม่มีแรงจูงใจให้มุ่งมั่นที่จะกระทำ แต่หากมีการชักชวนให้ร่วมกันทำความดีอาจช่วยให้สามารถกระทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีผู้ร่วมอุดมการณ์และมีจุดมุ่งหมายในการกระทำ เมื่อมีการเชิญชวนและมีผู้ร่วมปฏิบัติด้วยเป็นจำนวนมากก็就不用รู้สึกขัดเขินอีกด้วย

เพลงรวมเจ็ดเทอเจีย กล่าวถึงการร่วมแรงร่วมใจกันทำความดี โดยมีนักร้องหลายคนมาร่วมกันร้องเพลงซึ่งมีเนื้อหาในการเชิญชวนให้ผู้ชมช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดมาให้เป็นสมบัติของชนชาวไทยเพื่อถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อการดังก่อว่าจึงขอให้ทุกคนร่วมกันทำดีถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระองค์ โดยการร่วมสร้างควมดี รู้รักสามัคคีสามัคคี เห็นอกเห็นใจกันและกัน และช่วยสืบสานกันตรึมซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้าน ถือเป็นอุบายการเชิญชวนให้

แสดงออกถึงความสามัคคีโดยกล่าวถึงพระมหากษัตริย์เป็นแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดความรู้สึกและแรงศรัทธาร่วมกัน ทำให้มีแรงผลักดันที่จะร่วมกันทำความดีเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

รุมเจ็ดเทอเจีย

คำร้อง

น้ำผึ้ง	กันตรึมขมูมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เพื่อตอบสนอง บองปะอิน เรือลคเนีย	รุมศิลป์ รุมเจ็ดเทอเจีย เรี่ยซา ระเบ้าะเจีย เคาะตาแย้ย
ธงชัย	อนุรักษ์กันโบราณโมยูร ศิลป์เรือลคเนีย เทอเจีย ถวดถวาย	เนียงมันกี้ยจอล ระเบ้าะเจีย สมบัติไทย เอิวสัจไทย ภูมิพลมหาราชา
มขวิ	บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ศูนย์รวม ของดีที่ทรง คุณค่าล้ำ	ซึ่งเป็นถิ่น แหล่งอารยธรรม วัฒนธรรมลือเลื่อง ทั่วโลกา
พิมพ์ดี	แมเอิว ตาแย้ย ปูไป เรือลคเนีย บ้านเมืองของเรา จะรุ่งเรือง วัฒนา	ปรวมเจ็ด เทอเจีย ถวายกุนเบียดา ปวงประชายิ่ง เมียนมิตรไมตรี
น้ำผึ้ง	ศิลป์ เปราะ แซร์ย ตีองเอ้าะ โมรุมเจ็ด เปี่ยะ สดจเอิวให้รู้รัก สามัคคี	ร่วมปฏิบัติ สร้างคุณงาม ความดี รุมเทอเจีย ถวายเอิว สดจยั้ง
ประเสริฐ	หนึ่งสิ่งออยเจีย จริงออยปร้วะ มันทาปิดขงาย กราวเซาะะ กน็องมั้ง	ออยลือชม้วะ ซ้อมเจ็ด แมเอิว แดลบานบั้ง ศิลป์โพยยั้ง เนียมเรือมดิ่ง แตร้งเจีย
รุ่งอรุณ	สามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน เต็งจอย เต็งเสี่ยสละ เต็งเวียเลีย	ผูกสัมพันธ์สมานฉันท์ คินเจ็ดคเนีย เต็งจอยคเนีย เรี่ยซาเต็รอบ แพนแต่ย
โสมสิต	เรี่ยซาเต็รอบทน แดลรวโมบาน ลิเกจำริญกันตรึมหมอลำมโหรี กอแควีย	ละแบญโบราณ หรือละแบญ ระเบ้าะทะเม้ย ละแบญตาแย้ย กะไมเพลัจบัด สัจจอล
พร้อม	มาเกิดพี่น้อง มาร้องรำ กันตรึม สิ่งดีๆ ที่บรรพชนให้ไว้ ระเบ้าะเจีย คะแมเดิม เกรกัวลตาแย้ย ระเบ้าะเจีย ศิลปะพื้นบ้าน	อย่าได้ลืม มนต์เพลงอีสานใต้ เราหญิงชาย ช่วยอนุรักษ์ สืบสาน กูรก็ด ปราเน้ย มีมาช้านาน ยั้งจอย สืบสาน ให้คงอยู่ตลอดไป

(ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

	คำแปล	
น้ำผึ้ง	กันตรึมพวกเราน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เพื่อตอบสนองพี่น้องทุกท่าน	รวมศิลป์ป็นรวมใจทำดี รักษาของดีของตายาย
ธงชัย	อนุรักษ์กันโบราณมานาน ศิลป์ป็นทุกคนทำดีถวายให้	น้องไม่เคยทิ้งของดีสมบัติไทย กษัตริย์ไทยภูมิพลมหาราช
มชมพู	บุรีรัมย์ศรีสะเกษสุรินทร์ ศูนย์รวม ของดีที่ทรง คุณค่าล้ำ	ซึ่งเป็นถิ่นแหล่งอารยธรรม วัฒนธรรมลือเลื่องทั่วโลก
พิมพ์ดี	แม่พ่อ ตายาย น้ำอา ทุกคน บ้านเมืองของเรา จะรุ่งเรือง วัฒนา	รวมใจทำดีถวายคุณบิดา ปวงประชาเรามีมิตรไมตรี
น้ำผึ้ง	ศิลป์ป็น ชายหญิงทั้งหมดมารวมใจ คำสอนพ่อหลวงให้รัก สามัคคี	ร่วมปฏิบัติสร้างคุณงามความดี รวมทำดีถวายองค์กษัตริย์เรา
ประเสริฐ	จะเล่นให้ดี ร้องให้เพราะ ไม่ว่าใกล้ไกล บ้านนอก ในเมือง	ให้สื่อชื่อ สมใจแม่พ่อที่ได้ดู ศิลป์ป็นพวกเราจะรำเล่นแต่ของดี
รุ่งอรุณ	สามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน รู้ช่วย รู้เสียสละ รู้เวลา	ผูกสัมพันธ์สมานฉันท์ เห็นใจกัน รู้ช่วยกันรักษาสมบัติแผ่นดิน
โสมสิต	รักษาสมบัติที่หามาได้ ลิเกร้องกันตรึมหมอลำไห่รักด้วย	ของโบราณและของใหม่ ของตายายอย่าลืมหิ้งขว้าง
พร้อมกัน	มาเถิดพี่น้อง มาร้องรำ กันตรึม สิ่งดีๆ ที่บรรพชนให้ไว้ ของดีเขมรเดิมของตายาย ของดีศิลปะพื้นบ้าน	อย่าได้ลืมมนต์เพลงอีสานใต้ เราหญิงชาย ช่วยอนุรักษ์ สืบสาน ควรคิดอนุรักษ์ มีมาช้านาน เราช่วย สืบสาน ให้คงอยู่ตลอดไป

การเชิญชวนให้ร่วมกันกระทำความดี เพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันที่คนไทยให้ความเคารพและเทิดทูนมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้การทำความดีเป็นไปโดยง่าย เนื่องจากคนไทยทุกคนให้ความเคารพรักและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง

2.2 เพลงกันตรึมมีบทบาทด้านการเน้นย้ำอาชีพดั้งเดิมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชน

กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนาเป็นอาชีพหลัก หลังจากการฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้วจะเป็นช่วงเวลาที่ว่างที่มีระยะเวลาอันยาวนาน ชาวบ้านจึงใช้เวลาว่างนั้นเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด หมู เป็นต้น หรือทำข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนเอง เช่น ผ้าไหม หม้อ สุ่ม เสื้อ อุปกรณ์จับสัตว์ เป็นต้น เนื่องจากเดิมนั้นความเจริญทางการค้าและความก้าวหน้าทางด้าน

เทคโนโลยียังเข้าไม่ถึง การหาอาหารและการทำเครื่องใช้เองจึงเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อเหลือใช้ก็ยังสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เพิ่มอีกทาง

เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยหลายอาชีพ เช่น เพลงปั้นหม้อ กล่าวถึงวิธีการปั้นหม้อไว้ว่าหลังจากที่ผู้หญิงว่างจากงานประจำ คือ การเลี้ยงหนอนไหมเพื่อใช้ในการทอผ้าไหม การวางส้อมจับปลา และการเหยยไข่มดแดงแล้ว ผู้หญิงจะชวนผู้ชายไปช่วยกันหาดินเหนียวมาปั้นหม้อไว้ใช้งานและหากเหลือใช้ก็สามารถจำหน่ายได้ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และช่วยครอบครัวประหยัดดีว่าการไปเล่นการพนัน หลังจากได้ดินเหนียวมาแล้วก็นวดให้ส่วนผสมต่างๆ เข้ากันแล้วขึ้นรูปหม้ออย่างเบามือด้วยความระมัดระวัง และช่วยกันปั้นให้ทันเวลาที่แดดกำลังแรงเพื่อนำไปตากให้แห้งแล้วนำเข้าเตาอบ โดยช่วยกันพัดไฟและดันหม้อให้เข้าที่เพื่อให้โดนความร้อนที่เหมาะสม จากนั้นนั่งพักและคอยดูให้หม้อได้รับความร้อนเสมอกันอย่างทั่วถึง เมื่อได้เวลาที่เหมาะสมก็ลองวัดอุณหภูมิดูว่าได้รับความร้อนที่เหมาะสมหรือยัง จากนั้นจึงดับไฟและพักหม้อไว้สักพักก็จะได้หม้อที่พร้อมนำไปใช้งาน เพลงปั้นหม้อนี้เป็นเพลงที่ให้ความรู้ถึงขั้นตอนการปั้นหม้อซึ่งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้คนรุ่นหลังมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ต่อไป

เพลงปั้นหม้อ

คำร้อง

มันทาคะโกนเนียง

เมียนเวเลียว่าง เฮยเนียง

เอ...เอย แซร์ยแฉ้ง เปราะแฉ้ง

กะไม้มัวแต่ ลิ่ง เบอ

เออ...พอแตบานได

ออยซ็อบ โจฉเนีย

เอ...ทากอย กูยๆ

ออยซ็อบ จุยกเนีย

เอ...ยั้งฮาลชะนัง บานสะงูด

แอบอันลูป เดิมตะขบ

เอ...แซร์ยเนียงเปาะพลึง

เนียงกุก บองชวร

เอ...จะเวือลมือ

ดะอันรูดจะอังกกรง

รัวไดเทอชะนัง

รัวไดเอือด หนอโมเทอ

โมเทอชะนัง ประหยัดเจียง

ยั้งตรึม จะบัดได

ตรึมเลิง รูปชะนัง

ระมัดระวัง ออยเจีย

นีองดีลเวเลีย ฮาลเหย

ตรึมยัวโจฉ เตอาบ

โม อบ ชะนัง พ็องคเนีย

บองรูล เออ...

เปาะรูล เนียมะมะนอง

ซ็อบ กรบ ชะนัง

ละลีดัด พลัง ออย ตะเจียะ

เอ...อะเออ อะเออ....

บองเฮย บองเฮย

คำแปล

ไม่ว่าเลี้ยงหนอนใหม่

มีเวลาว่างเอ๋ยน้อง

เอ...เออ ผู้หญิงออกผู้ชายออก

อย่ามัวแต่เล่นเบอร์

เออ...พอแต่ได้ดิน

ให้ทุกอย่างเข้ากัน

เอ...ว่าให้ค่อยๆ

ให้รีบช่วยกัน

เอ...เราตากหม้อได้แห้ง

หลบไต้ร่มต้นตะขบ

เอ...ผู้หญิงน้องพัดไฟ

น้องนั่ง พี่ยืน

เอ...แหยวัดดู

ดับไฟให้เย็น

เอ...อะเออ อะเออ....

พี่เอยพี่เอย

ชะลอดู้ มะเวียะ

เอีย...เอีย...หนอ

บานชะนัง เติวเปรจ หนอ...

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

วางสู่มดักปลา แหยมดแดง

หาดินทำหม้อ

หาดินเหนียวมาทำ

มาปั้นหม้อประหยัดกว่า

เราเตรียมนวดดิน

เตรียมขึ้นรูปหม้อ

ระมัดระวังให้ดี

จะถึงเวลาตากแล้ว

เตรียมเอาเข้าเตาอบ

มาอบหม้อด้วยกัน

พี่ดัน(หม้อ) เออ...

พัด ดัน คนละที่

ครบทุกหม้อ

พักไว้สักพัก

เอีย...เอีย...หนอ

ได้หม้อไปใช้ หนอ...

เพลงศรีฟไทสมันต์ ซึ่งหมายถึงชื่อเดิมของจังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อร้องกล่าวว่าการแสดงชุดรำศรีฟไทสมันต์ เป็นการร้องและรำเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อนำมาทอผ้า ซึ่งกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์มีฝีมือการทอผ้าไหมได้ประณีตกว่าที่อื่น เนื่องจากเส้นไหมมีลักษณะเล็กและเรียบบกว่า การทอผ้าไหมแบบต่างๆ ก็มีมากมาย เช่น การทอผ้าโสร่งและผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นการทอที่มีศิลปะแตกต่างจากจังหวัดอื่นโดยทั่วไป เช่น ศิลปะลายต้นไม้ ลายรูปสัตว์ ลายดอกไม้ ผ้าปูมชนิดต่างๆ ที่จังหวัดอื่นทอไม่ได้ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง คือ การทอผ้าไหมมัดหมี่ของประเทศต่างๆ ในโลกนี้ ส่วนมากจะมัดเส้นพุ่งอย่างเดียว ส่วนที่มีมัดทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่งนั้นมีเฉพาะประเทศอินเดียตอนเหนือ บาห์ลีประเทศอินโดนีเซีย จีน และญี่ปุ่น เพียง 4 ประเทศเท่านั้น แต่ใน

เมืองไทยมีจังหวัดสุรินทร์เท่านั้นที่มีการทอผ้ามัดหมี่ทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่งด้วย ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ผ้า
อำปรม (ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณูรัตน์; และเครือจิต ศิริบุญนาถ. 2536: 6)

ในเพลงศรีผไทสมันต์กล่าวถึงกรรมวิธีการทอผ้าไหมตั้งแต่เริ่มเตรียมวัตถุดิบ ไปจนกระทั่ง
ได้ผ้ามาใช้งานซึ่งกว่าจะได้ผ้าไหมแต่ละชนิด เช่น ผ้าโฮล ผ้าอำปรม ผ้าช่อม ผ่ากนิ่ว ผ้าชิน ผ้าสาคุ ที่มี
ความสวยงามเลื่องชื่อของจังหวัดสุรินทร์นั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและลำบากมาก เมื่อเสร็จจากการเก็บ
เกี่ยวข้าวในท้องนามาสืงจนเป็นข้าวสารเพื่อเก็บไว้ใช้ยังชีพแล้ว ชาวบ้านก็ยังไม่ได้พักผ่อนแต่ต้อง
ออกไปเก็บใบหม่อนมาเป็นอาหารให้แก่ตัวไหมที่เลี้ยงไว้ในกระดังขนาดใหญ่ การเก็บใบหม่อนจากต้น
หม่อนที่มีความสูงและยืนต้นอยู่กลางแจ้งสร้างความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าให้เป็นอย่างมาก และยังคง
คอยดูแลรดน้ำพรวนดินให้ต้นหม่อนเติบโตและผลิใบอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเติบโตของตัวไหม และ
ต้องดูแลป้องกันไม่ให้แมลงวันมาตอมและวางไข่ใส่ตัวไหมอีกด้วย มิฉะนั้นจะทำให้เส้นไหมเกิดความ
เสียหาย เมื่อตัวไหมชักใยจนเป็นรังไหมสมบูรณ์แล้วก็ต้องก่อไฟตั้งหม้อต้มรังไหมเพื่อเริ่มการสาวเส้น
ไหม ซึ่งก็ต้องทนแสบตาจากควันที่พวยพุ่งจากเตาไฟจนกว่าการสาวไหมจะเสร็จสิ้น จากนั้นก็นำเส้น
ไหมที่ได้ไปย้อมและมัดหมี่แล้วแกะออกทีละเส้น เพื่อนำเข้ากระสวยทอผ้าออกมาเป็นลวดลายต่างๆ
จากขั้นตอนดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความอดทนและตั้งใจของชาวบ้านเป็นอย่างมาก และการปลูก
หม่อนเลี้ยงไหมทอผ้านี้เองที่สามารถนำมาเตือนใจผู้ฟังได้ว่า การทำงานสิ่งใดก็ตามก็ต้องประสบกับ
ปัญหาและความยุ่งยากอยู่เสมอแต่หากเราพยายามก็จะประสบความสำเร็จ ไม่ควรหวังพึ่งแต่พ่อแม่
อย่างเดียวควรช่วยเหลือตัวเองในขณะที่ยังทำได้

ศรีผไทสมันต์

คำร้อง

รูกเซริว รูกอังกอ บองเอย	แบดะ นอวา โคนเนียง
ทไงเอย ริ่งริง เดิรเพลิวแบะมวน	อาคละ เดิรตุล บองเอย อาคละเดิรปูล
เดิรเพลิว แบะมวนเติวตะโคนเนียง	ทไงละเงียด ตระเซียด บองเอย
เอ...โมตะ โคนเนียง	ตะบาน ซำปิวัด นอ ดะสไบ
จรูยเฮย เนียงจรูย จรูยเฮย นอบองจรูย	ดะจีร เดิมมวน ออยซ็อบ กรูปกั้วล
กวยยัว สماعيلะบ๊ะ มั่นชบ มั่นขวร	ออยซ็อบ กรูปกั้วล เกว็อนลั้วน นองบานแบะ
เนียงแบะ บองโบด เนียงเอย ก็อมโบด	เกียงจั้งแกะ แดลออนโบด
ค็อดบุง นอโมแนะ	ปีแต่ เกิดโม มั่นกี้ย นีย อยแบละ
ค็อดบุง โมแนะ โคนเนียงเคลียนเฮย	ทาโมดีอล ปะเตียะ นองุดตี๋ นอโฮบบาย
ปัวปะโอิน นอเดิวขงาย	แมน็องออย เซลอะ เชบ เทิบ เทิบ
ไคเซวงเบาะรุษ ไคสะดำ รุษเซลอะ	แม ะเว็อล ออยเซลอะ กรูปยูน นอกรูป ทไง

มันทา ลี้อัจ ระวังรุษ มั่นออยเงาะ
 ทรูจมือ บองเออย ออยเอาะ
 กรุบเกรียง นอ จนตุ่ม
 กรอกแต่ปี ปรี บองเออย
 ตริ่ม สมีอก นอตริ่ม รุษ
 แบะลอก ฮาลเฮย เตรีว ทุ่ง มุนชราว
 พอแต่ บานลอก มนายเออย ยี่งตริ่มชราว
 ปะแซง เฮย กะเดา ชรอล ปชา พเนก นอบอง
 อาเนีย กอนีเย จังแกะ กอเกียงพอง
 ปชา พเนก นะ บองเออย
 ค้อม ชราว ออยเอาะ เนิวแต่ ตีอกตีอ
 แกะไซด ราวิวโวด บองเออย
 มันทา จลัวะ นออันตีวง
 ระวีวล ระวัง กูย กูย
 มั่น กีย บานชบ
 นิแอง ริ่ง การ บองเออย ทางเจีย
 กู ริ่ง มนี มเนีย ชับ ชวารั่วตุ้ เนอ
 ก้อมแต่ ชังคิม บองเออย
 หมายปิ้ง มนาย เอิวปุก
 ชับ ชวารั่วตุ้ ปิคลูนเนิว ลิว
 จะกชุย ใจเปราะะ บองเออย
 จับ ทเม็ง ตะบาน เชาะ
 บานโฮล อ่าปรอม ซอม
 บานกระนีวชิน ยองเออย
 ลำบาก ออย เจริญดอง
 เตรีอม น็อง บานเปรอ
 อานิ ก็เฮาโฮล อานิ ก็เฮาอ่าปรอม
 สาคู ชมอ กนีว ชิน ลอช นะแมเออย
 เรือมตะโกนเนียง เฮาพาเรือมศรีษไทสมันต์
 จำออยแมนมัน เนอ แมเอิวเรือลคเนียง
 (ผู้ประพันธ์: น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

เสรีจ้าวเปลือก ข้าวสาร พี่เออย หันมาเลี้ยงใหม่
 ฟ้าแดดรำไร เดินทางเก็บใบหม่อน บางคนเดินแบก พี่เออย บางคนเดินบ่น
 เดินทางเก็บใบหม่อนไปเลี้ยงใหม่ ตะวันบ่ายคล้อยลง
 เอ...มาเลี้ยงใหม่ ทอดผ้าขึ้น ทอดสไบ
 พรวนเออย น็องพรวน พรวนเออย พี่พรวน ใส่ปุ๋ยต้นหม่อนให้ครบทุกกอ
 คอยเอาวีชพี่ชอกไม่หยุดไม่หย่อน ให้ครบทุกกอ ไว้ให้น้องได้เก็บใบ
 น็องเก็บ พี่รูตใบ น็องเออยเร่งมือเข้า เมื่อยเอวเพราะกัมรูตใบ
 ชัยบกระบุงมาทางนี้ ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยเหนื่อยอะไรอย่างนี้
 ชัยบกระบุงมาทางนี้ ตัวใหม่หิวแล้ว มาถึงบ้าน ก็อาบน้ำ ทานข้าว
 คุ่มน็องไปให้ห่าง แม่จะให้ใบหม่อน เชิบ เชิบ เชิบ
 มือซ้ายโบกไล่แมลงวัน มือขวาโรยใบหม่อน แม่ยุ่งเลี้ยงใหม่ทั้งคืนทั้งวัน
 ทั้งเก็บอุจจาระและระวังแมลงวันมาเจาะ ตรวจดู พี่เออย ให้ทั่ว
 ครบทุกกระดิ่ง จนตัวใหม่แก่ ตื่นแต่เช้า พี่เออย

เตรียมรังเลี้ยงไหม	เก็บรังไหม ผึ่งให้โดนแดดก่อนสาวไหม
พอเตรียมแล้ว พวกเราเตรียมสาวไหม	ควั่นก็ร่อนอบข้าว แสบตาด้วยนะพี่
เหนื่อยก็เหนื่อย เວក်เมื่อຍດ້ວຍ	แสบตามาก พี่เอย
พยายามสาวให้หมด เหลือแต่ดักแด้	แกะเส้นไหม เตรียมเส้นไหม
ทั้งข้อมพร้อมมัดหมี่	พยายามระวัง ค่อยค่อย
ไม่เคยได้หยุด	นี่เองเรื่องงาน พี่เอย ไม่ใช่่ง่าย
ทุกเรื่องรีบชวนชวาย ไชว่คว่าเอาไว้นะ	อย่ามัวแต่หมายมัน
หวังพี่แต่พ่อแม่	รีบไชว่คว่าเอาไว้ ยามตัวเรายังเยาว์
แหงกระสวย เข้าก็ พี่เอย	จับชี้ ทอผ้า
ได้ผ้าโฮล ผ้าอำปรอม ผ้าชมอ	ได้ผ้ากนิว ซิน สวยงาม
ลำบากมากหลายขั้นตอน	กว่าจะเสร็จได้ใช้งาน
ผืนนี้เรียกว่าผ้าโฮล ผืนนี้เรียกว่าผ้าอำปรอม	สาคุ สมอ กนิว ซิน งามแท้แม่เอย
จำเลี้ยงไหม เรียกว่าจำศรีฝไทยสมันต์	จำให้แม่นมัน นะแม่พ่อทั้งหลาย

การที่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์กล่าวถึงอาชีพต่างๆ ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอย่างค่อนข้างละเอียดและมีเนื้อหาแสดงการยกย่องอาชีพเหล่านี้เป็นการสร้างสำนึกให้คนรุ่นหลังตระหนักถึงภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้คิดค้นและถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน โดยเฉพาะผ้าไหมสุรินทร์ซึ่งได้รับการยอมรับว่างามและมีขั้นตอนการผลิตที่ประณีตอย่างมาก เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการทำหน้าที่ย้ำให้คนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่แม้แต่คนภายนอกชุมชนยังให้การยอมรับ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้ของกลุ่มชนไว้ต่อไป

2.3 เพลงกันตรึมมีบทบาทด้านการเป็นสื่อการสอนในชั้นเรียน

เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ต่างก็ประกอบอาชีพครูเป็นหลัก จึงได้นำความสามารถในการสอนและการประพันธ์เพลงกันตรึมมาผสมผสานกันเพื่อใช้ในการผลิตสื่อการสอนให้มีความน่าสนใจ โดยได้บันทึกเสียงเพื่อเผยแพร่ทั้งในโรงเรียนบ้านดงมันและโรงเรียนบ้านสัมปอซึ่งหัวหน้าวงและรองหัวหน้าวงทำการสอนอยู่และยังมอบให้แก่โรงเรียนต่างๆ ที่สนใจ รวมทั้งแจกจ่ายแก่ผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปโดยอยู่ในรูปแบบของเพลงกันตรึมทำให้ฟังสนุกสนานและเข้าใจง่ายขึ้น

เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีบทบาทหน้าที่ด้านการเป็นสื่อการสอนในชั้นเรียนในการให้ความรู้ทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่น ซึ่งเป็นการให้ความรู้ทั้งแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป การให้ความรู้แก่นักเรียนมักเป็นความรู้ที่เหมาะสมกับวัยเรียน อาจเป็นความรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หรือหนังสือเรียน เช่น เพลงอักษรไทย...ซัวร์...มีเนื้อหากล่าวถึงอักษรไทยทั้ง 44 ตัว โดยเรียงร้อยอย่างคล้องจองกันเป็นเพลงทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนานจึงสามารถจดจำได้รวดเร็วและเป็นความรู้ที่คงทนถาวร

อักษรไทย...ซัวร์...

เรื่องภาษา หนูนีแคง ไม่แพ้ใคร	อักษรไทย รับรอง ท่องได้ซัวร์
เป็นคาถา เอาไว้ ป้องกันตัว	44 ตัว หนูนี มั่นใจ
ไก่ ไช้ ควาย หม่า งู	จับ ฉับ ชู ฉ.แอมอ หญิง
ฎีก ฐาน โท เต่า ถิง	เต่า ถูก ทิ้ง ถ.งง นาย
ป่า ใฝ่ พง เภา ม้า	ยาย เจา เล่า ว่า เสือ หาย
31 ตัว ท่องได้สบาย สบาย	อีก 13 เดี่ยว จะจัดให้ฟัง
ช.ชวด ค.คน หัวแตก	ช.ไช้ ฎ.ชฎา นารักจัง
ค.เด็ก บ.ไปไม้ เจาบัง	ฝ.ฝา ฟ.ฟัน สะอาดจัง
ศาลา ฤๅษี จุฬา ว่าวไทย	อ.อ่าง อึ้งร้อง ก้องดัง
ฮ.นกฮูก ตาโต น่ากลัวจัง	ส่งเสียงดัง ก็อืดอน กลางคืน
เบ็ดเสร์จ เป็น 44 ตัว	รับรองซัวร์ ท่องได้ ไม่ลืม
44 ตัว เจาเน่ แสนปลื้ม	อย่าลืม เจามาท่อง ให้ชื่นใจ
	(ผู้ประพันธ์: ไผ่สิต ดีสม)

เพลงขแมสุรินทร์ เป็นสื่อในการให้ความรู้ในจังหวัดสุรินทร์นั้นมีกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย กลุ่มคนผู้พูดภาษาลาว และกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดต่างก็เป็นคนไทยเช่นเดียวกัน โดยหากต้องการจะสังเกตว่าใครเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยให้สังเกตได้จากสำเนียงการออกเสียงตัวพยัญชนะ ร. ซึ่งจะชัดเจนและรัวลิ้นมากกว่าคนทั่วไป เช่น คำว่า “เกร้วกระ” หมายถึง เข่งแซ่ “กรากรี” หมายถึง ครีกริ้น ซึ่งเป็นคำควบกล้ำตัว ร. หากเป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยจะรัวลิ้นอย่างมากในการออกเสียงพยัญชนะตัว ร. เพราะถ้าออกเสียงเป็นพยัญชนะตัว ล. เสียงนั้นจะไม่มี ความหมาย

ขแมร์สุนทร

ภาษาใช้ สื่อสาร ในพื้นถิ่น	สุนทรมีขแมร์ เลี้ยว กูย เป็นส่วนใหญ่
ภาษาจีน แขก ฝรั่งเศส เหนือ ใต้	คนไทย เชื้อชาติไทย เหมือนเหมือนกัน
เอกลักษณ์ เด่นประจักษ์ ภาษาขแมร์	ร.เรือ ชัดแท้ รว...ลัน ไม่ผลึกผัน
เกรี้ยวกระ, กรากรี หากออก ล. เวียตันลัน	จำไว้มัน ร. ชัด สุนทรตี๊วะ
	(ผู้ประพันธ์ : โฆสิต ดีสม)

นอกจากจะเป็นสื่อในการให้ความรู้ตามหลักสูตรแล้วยังเป็นสื่อที่ให้ความรู้เรื่องรอบตัวอีกด้วย เช่น เพลงมะพร้าว ซึ่งประพันธ์ขึ้นเพื่อสอนให้ผู้ฟังเข้าใจคำศัพท์ที่หลากหลายของคำว่ามะพร้าว ซึ่งในภาษาลาวเรียกว่า “บักพร้าว” ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า “โดง” ภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “พร้าว” และภาษาอังกฤษเรียกว่า “โคโคนัท” และได้ให้ข้อสังเกตว่าให้ตั้งใจฟังและออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง เพราะหากออกเสียงผิดเป็น “โมเคาะนัท” จะกลายเป็นคำภาษาเขมรถิ่นไทยที่หมายถึงการมาผัดผัสดู ซึ่งผิดความหมายไปคนละทาง

มะพร้าว

“มะพร้าว” กร่อนคำมาจากหมากพร้าว	“บักพร้าว” ลาวถิ่นม่วนเด็ดหล่า
“โดง” คำขแมร์ใช้แต่เดิมมา	ไทยใต้ว่า “พร้าว” เพียงพยางค์เดียว
“โคโคนัท” โคโคนัทนั้นคำฝรั่งฟังไม่ชัด	“โมเคาะนัท” นั้นมันไม่เกี่ยว
“โดง” ภาษาขแมร์ “บักพร้าว” ภาษาเลี้ยว	ความหมายล้วนเดียวกันนั้นแหละ
	(ผู้ประพันธ์ : โฆสิต ดีสม)

เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุนทรเกิดและเติบโตมาในครอบครัวศิลปินดนตรีกันตรึม จึงได้ใช้เพลงกันตรึมเป็นสื่อในการให้ความรู้ด้านดนตรีแก่ผู้ฟังด้วย เช่น เพลงกันตรึมมาแล้ว กล่าวถึงกันตรึมว่าใช้บรรเลงในพิธีกรรมอารักขาซึ่งเป็นการขอขมาต่อเทพดาในกรณีที่ชาวบ้านได้กระทำล่วงเกิน และใช้ในพิธีบั้งไฟลุมะมัดหรือแก้ลมอหมายถึงการเข้าทรงเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยที่รักษาไม่หายของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยและชาวส่วย นอกจากนี้กันตรึมยังใช้เล่นในโอกาสต่างๆ เช่น วันสงกรานต์ เพื่อสร้างความบันเทิง โดยมีเครื่องดนตรีคือ ปี่อ้อ ซอ โทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และมักมีการร้องรับจากลูกคู่ ว่า กูรู... หรือซซซ... ต่อมากันตรึมได้มีการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีสากลต่างๆ เช่น อีเล็กโทน และกีตาร์ เพื่อให้ดูเป็นวงที่ทันสมัยและสร้างความครึกครื้นได้ดียิ่งขึ้น

กันตรึมมาแล้ว

กันตรึมมาแล้ว โจ๊ะ ครีม ครีม
 เดียวนี้ไม่ต้อง ดันดัน ถึงสุรินทร์
 กันตรึมบรรเลง พิธีกรรม ลีงอาระ
 มะม่วงด แก้มอม ช่วยต่อลมหายใจ
 ปี่อ้อ ซอ โทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ
 อีเล็กโทนเสริม เต็มกีตาร์ ดูเข้าท่า

กันตรึม เพลงพื้นบ้าน พื้นถิ่น
 ลีอระบิล ด้วยเทคโนโลยี ที่ก้าวไกล
 ขอขมา เทพารักษ์ ว่าช่วยได้
 ตรุษสงกรานต์ สงกรานต์ สราญกายา
 ร้องรับ สลับ กูรู... ซักซ้า...
 สนุกทุกครา เฮฮา พาสุขใจ
 (ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

นอกจากจะใช้เพลงกันตรึมเป็นสื่อในการให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสานแล้ว ยังได้ให้ความรู้เรื่องดนตรีของภาคอื่นๆ ด้วย เช่น เพลงเพลงได้กล่าวถึงลักษณะของเพลงไว้หลายชนิด ทั้งเพลงปรบไก่ เพลงเข็ด เพลงตระเซียม เพลงยาว เพลงสาธการ เพลงเสมอ เพลงหน้าพาทย์ เพลงโอด เพลงมหาฤกษ์ และเพลงมหาชัย ซึ่งแต่ละเพลงมีที่มา ความหมาย และโอกาสในการเล่นแตกต่างกันไป

เพลง

เพลงสำเนียง การขับร้อง
 ร้องเกี่ยว บรรยาย พรรณนา
เพลงปรบไก่ อาศัยเพลงช้อย
 เพลงหลัก หลัก ที่เรามักใช้กัน
เพลงเข็ด หน้าพาทย์ เยื้องกราย
เพลงตระเซียม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่คุ้มครองเรา
เพลงยาว กลอนร้อย เป็นลายลักษณ์
เพลงสาธการ สำหรับในงานบูชา
เพลงเสมอ หน้าพาทย์กาดกรีดกราย
เสมอตึนบก เสมอนาง ตรงประเด็น
เพลงหน้าพาทย์ บอกอากัปกริยา
เทพเจ้าฤๅษี บูรพาจารย์ จรจรไล
เพลงโอด อาการออก เศร้าสร้อย
เพลงมหาชัย ใช้เนวงค์ องค์ราชา

ทำนอง ดนตรี ลายกระบวนท่า
 เร็วช้า แล้วแต่ เลือกใช้กัน
 แทรกสร้อย ปุงเต็ม เสริมสีสัน
 นามว่า กระไรนั่น เขียวฟิงเอา
 แรมไกล ละครใช้ แต่ก่อนเก่า
 อีกองค์ เทพเจ้า เคารพบูชา
 สำนวนมัก ตัดพ้อคู่ สีเส่นหา
 นิยมนำมา โหมโรง เข้าเย็น
 เยื้องย้าย ไกลจัก ต้องเน้น
เสมอมาร ลีลาเด่น ต่างกันไป
 ตามท่าตัวละคร กำหนดไว้
 ชุ่มนุมนใน พิธี ชูครุบา
 ทอยยคล้อย ตามกระบวนท่า
 ต่ำกว่าเจ้าฟ้า มหาฤกษ์ เบิกพิธี
 (ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

บทบาทด้านการให้ความรู้แก่คนในชุมชนของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ถือเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้คนในชุมชนมีค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม ช่วยปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชน และการนำเพลงกันตรึมมาเป็นสื่อการสอนในชั้นเรียน เป็นการนำเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์สร้างความสนุกสนานในการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมเพลงพื้นบ้านไปพร้อมกันอีกด้วย

3. บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน

ในสังคมที่ประชาชนไม่รู้หนังสือหรือระบบการสื่อสารไปได้ไม่ทั่วถึง การสื่อสารด้วยวิธีมุขปาฐะหรือการบอกเล่าถือเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพลงกันตรึมจึงเป็นสื่อที่ชาวบ้านเข้าถึงและให้ความเชื่อถือในฐานะของผู้ให้ข่าว ให้ความรู้ ให้ความคิดแก่ชุมชน การให้ข่าวสารรูปแบบนี้เป็นการให้ข้อมูลที่ละเอียดและชี้แนะทางปฏิบัติอย่างกว้างๆ โดยไม่เจาะจงตัวผู้รับสาร เรื่องที่สื่อสารกันมีทั้งเรื่องการเมือง เรื่องนโยบายของรัฐบาล เรื่องเตือนภัยที่จะเกิดแก่ชุมชน ตลอดจนข่าวสารเหตุการณ์ทางสังคมที่สำคัญอันมีผลกระทบต่อชุมชน เช่น การป้องกันภัยพิบัติต่างๆ การแก้ไขปัญหาฝนแล้ง การถูกหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ การเชิญชวนให้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ การโฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้เรื่องผลงานของรัฐบาล เป็นต้น บทบาทด้านนี้เกิดทั้งจากการได้รับการร้องขอและเกิดจากดุลพินิจของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เอง

3.1 บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐ

การเป็นกระบอกเสียงให้รัฐเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารหรือให้ความรู้โดยได้รับการร้องขอจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น กระทรวงยุติธรรม กรมการศาสนา องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่นๆ อีกมากมายที่รับนโยบายมาปฏิบัติต่อ ซึ่งวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะประพันธ์เพลงและแสดงกันตรึมให้แก่หน่วยงานและกระทรวงต่างๆ ทั้งรูปแบบการแสดงสดในงานที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น และบันทึกเสียงส่งไปตามสถานีวิทยุกระจายเสียงของรัฐ เหตุที่หน่วยงานของรัฐขอความร่วมมือในการกระจายข่าวสารจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ด้วยการให้ประพันธ์เพลงและแสดงกันตรึมที่เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการสื่อไปถึงชาวบ้าน เนื่องจากศิลปินกันตรึมสามารถสื่อสารและเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างใกล้ชิด เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นกระบอกเสียงให้รัฐหลายประการ ดังนี้

3.1.1 ช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจนโยบายของรัฐและส่งเสริมนโยบายรัฐ

ชุมชนชาวอีสานได้ก่อนการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์นั้น ลักษณะการปกครองอิงอยู่กับจารีตประเพณีดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งชาวอีสานได้ยังขาดความรู้ความเข้าใจ รัฐบาลและสื่อมวลชนจึงให้ความรู้เรื่องการเมืองการปกครองตามแนวทางของรัฐบาล เช่น ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ใจมตีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ยุคที่เพลงกันตรึมมีบทบาทด้านนี้คือ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงของทหารและรัฐบาลขอให้ศิลปินกันตรึมประพันธ์เพลงตามนโยบายของรัฐบาลออกเผยแพร่

ต่อมาในวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีคำสั่งให้คอมมิวนิสต์ที่หนีเข้าป่าไปกลับใจออกจากป่าโดยมีใจความสำคัญคือใช้การเมืองนำการทหาร มุ่งเน้นขจัดความไม่เป็นธรรมในสังคมและปฏิบัติต่อผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หรือผู้หลงผิดที่เข้ามาบดตัวหรือที่จับได้อย่างเพื่อนประชาชนร่วมชาติ ซึ่งแจ้งเพื่อให้ได้เข้าใจถึงนโยบายของรัฐบาลในปัญหานี้อย่างถ่องแท้ ช่วยเหลือให้ใช้ชีวิตใหม่ร่วมกันต่อไปในสังคมอย่างเหมาะสม ซึ่งคำสั่งดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญจากนโยบายขจัดของรัฐบาลก่อนหน้ามาสู่การประนีประนอมโดยการปฏิบัติให้เป็นผลนั้นกินระยะเวลายาวนานหลายปี จากเหตุการณ์ดังกล่าวกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อมาเป็นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในภายหลังก็ได้รับการร้องขอจากรัฐบาลให้ประพันธ์เพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมรัฐบาลและต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ด้วยเช่นกัน (โฆสิต ดีสม. 2556: สัมภาษณ์) ดังบทร้องรำตงหรือใช้ในการรำสากแล้วแต่โอกาสดังนี้

เรียมตงเรียมอันเร

เราชาวสุรินทร์	ในถิ่นแดนไกล
สามัคคีร่วมใจ	มีการพ้องรำ
ส่งเสริมศิลปะ	และวัฒนธรรม
อันมีประจำ	แต่โบราณกาล
ลูกอันเรเลิงตวัด	ปรากฏทุกชนนำ
ชายหญิงร้องรำ	วันตงสงกรานต์
ศิลปะประยุกต์	ให้สนุกสนาน
ที่รัฐบาลท่าน	พัฒนาชุมชน
เราชาวอีสาน	ชื่นบานเพราะคุณ
รัฐบาลการคุณ	ทุกบ้านตำบล

สร้างเมืองแปลงบ้าน	ทุกด้านเราыл
เพื่อประชาชน	อยู่ดีกินดี
ขอพุทธคุณ ปกป้อง	คุ้มครองชาวไทย
ให้ศิวิไลซ์	สรรพภัยอย่ามี
กันคอมมิวนิสต์	อย่าคิดร้าย
ให้สุขสวัสดิ์	ภิญโญยืนยาว
เหล่าข้าฯ อยู่ถิ่น	แดนดินเมืองไทย
สามัคคีกายใจ	ไม่มีแตกร้าง
ข้าฯ พร้อมอุทิศ	ร่วมกิจทุกคราว
เพื่อถิ่นไทยเรา	วัฒนาถาวร
พ่อจ๋าแม่จ๋า	ขอลากลับไป
อ่อนเปลี้ยละเหี่ยวใจ	จะได้พักผ่อน
เราจ๋าจากไป	อาลัยอาวรณ์
ขอลาไปก่อน	วอนไหว้อาลัย
	(ผู้ประพันธ์: โสสิต ดีสม)

เพลงดังกล่าวนี้เป็นการกล่าวยกย่องรัฐบาลว่ามีบุญคุณต่อประชาชนเพราะมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะชาวอีสานให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงขอให้ประชาชนช่วยกันป้องกันประเทศจากระบอบคอมมิวนิสต์ที่จะทำให้ประเทศถอยหลัง และขอให้สามัคคีกันภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีรัฐบาลเป็นผู้บริหารประเทศ

เพลงภัยคุกคาม ถูกประพันธ์ขึ้นเนื่องจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ(กอ.รมน.) ได้ร้องขอให้ประพันธ์เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงความร่วมมือร่วมใจของชมรมพัฒนาเครือข่ายความมั่นคงระดับผู้บริหาร หน่วยที่ 201 (พคบ.201) ซึ่งก่อตั้งจากประชาชนผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์เครือข่ายความมั่นคงระดับผู้บริหาร เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชมรมพัฒนาเครือข่ายความมั่นคงระดับผู้บริหารกลุ่มอื่นๆ ทราบว่า กลุ่ม พคบ.201 ได้ผ่านการอบรมและได้ตกลงข้อปฏิบัติไว้ว่าต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาหาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาชายแดนภาคใต้ และปัญหาการดูแลมึนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว ลุกกลามจนกลายเป็นภัยคุกคามประเทศชาติในภายหลัง

ภัยคุกคาม

อันหน้าที่มวลงของชาวไทย	พึงป้องกันเอาไว้ นั่นคือชาติ
เทิดทูนไว้ซึ่งกษัตริย์บำรุงศาสนา	ผดุงชาติอย่าให้ภัยคุกคาม
วันนี้ พคป. 201 ¹	พึงสำนึกได้ระตรองกฎข้อห้าม
ชาติมั่นคงหากมีภัยมาคุกคาม	สรุปความตรงประเด็นเห็นสมควร
หนึ่งปัญหา...ยาเสพติด	ไต่ตรองคิดลองนึกให้ถี่ถ้วน
แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย	ล้วนทำลายพาชาติพลันมลาย
อีกข้อก่อการร้ายอาชญากรรม	ต่างตอกย้ำให้ชาติล่มสลาย
ไม่หมัดปา เขาหัวโล้นผลของใคร	ภัยแก้ได้ด้วยเราร่วมมือกัน
เหตุรุนแรงรายวันชายแดนใต้	แก้ไม่ได้ปล่อยไว้ก็เท่านั้น
โยนความผิดโยนกลองไม่ยอมกัน	ละข่ามาสรรคส์สร้างความกลมเกลียว
องค์เทิดไท้ภูมิินทร์อย่าจบบ้าง	อย่าก้าวล่วงกรายกล้าเข้าไปเกี่ยว
ร้อยรวมใจไว้ให้เป็นหนึ่งเดียว	เกลียวใจร้อยแก้ไขภัยคุกคาม

(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

นโยบายส่วนใหญ่ของรัฐที่ได้ขอให้งกันตรียมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประพันธ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับนโยบายการปกครองประเทศแล้ว อีกส่วนหนึ่งมักเกี่ยวข้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมสันตนาการ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ขอความร่วมมือในการประพันธ์เพลงและเผยแพร่เกี่ยวกับการเชิญชวนผู้ฟังให้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวจังหวัดในอีสานใต้ เช่น เพลงกีฬา เพลงปราสาทบ้านพลวง เพลงปราสาทพนมรุ้ง

ปราสาทพนมรุ้ง

มือ มีก ลือพนมละออ ซกลางสลา	ดูจแดงทา แคนไค ค้อน ตีวะดา
พนมรุ้ง ละใบละปือ ลือชะมัวเลลา	เนิว อี พารา บุรีรัมย์ ละออ สมละใบ
ดือล เวเลีย ทะเง จังโมนา	สุพรรณนิการ์หรือปกายาคำ
ซูลปกายาเตวโม เดิมตวลตาม	ปกายะออคั้ง เวเลีย คยอล ะเฮยโม
ทะเงจังโม กรบ ดือบเจียงซ่องประตุ	เวเลียบานมือ เกิดดั่งรังอัศจรรย์
ดูจเทพตีวะดา เจ้าะโมจุยสร้างสถาน	ประตุสุวรรณค์ เพลิวเตววิมานตีวะดา

¹ ชมรมพัฒนาเครือข่ายความมั่นคงระดับผู้บริหาร หน่วยที่ 201

โกนจอบเกรี้ยวกระ	เฮิน ลิ่ง ลั้ง เบ็งแปรีย
อาคละ เฮิน ลิ่ง ละอองพฤกษา	ชั้นลิ่ง เลื่อน ดบ นุณา
บอชันทา ระนา	มันกีย บานคีน
ขมขมอันจี้ญ	โมทิวบุรีรัมย์
โมทิว พนมรุ้ง	ลือ พนม จีองกะปัวะ ลอชม
ออยเมียนเสาะอุดม	เวเลีย บาน โมทิว จุมคเนีย
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

ในเพลงปราสาทพนมรุ้งวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้ประพันธ์ขึ้นเป็น 2 รูปแบบ คือ เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยทั้งเพลงแบบหนึ่ง และแบบภาษาไทยทั้งเพลงอีกแบบหนึ่ง เพื่อให้สามารถใช้สื่อสารถึงกลุ่มผู้ชมทั้งสองกลุ่มใหญ่ โดยมีเนื้อหากล่าวถึงความงามของปราสาทหินพนมรุ้งว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่งดงามเหมือนเมืองของเทพเทวาและมีชื่อเสียงมาเนิ่นนาน มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์ป่าและพันธุ์ไม้ และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ จะเกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ สาดแสงส่องผ่านประตูทั้งสิบห้าช่องที่เรียงกันได้ตรงอย่างน่าพิศวง โดยเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นจะส่องแสงลอดช่องตรงกรอบประตูในเดือนเมษายนและกันยายน และพระอาทิตย์จะตกลอดช่องกรอบประตูในเดือนมีนาคมและเดือนตุลาคม แสดงถึงภูมิปัญญาอันน่าทึ่งของคนโบราณ ทั้งนี้มีความเชื่อกันว่าเป็นปรากฏการณ์อันศักดิ์สิทธิ์ การรับแสงอาทิตย์ที่สอดส่องผ่านคิวงค์ ซึ่งตั้งอยู่กลางปราสาทหินพนมรุ้งเป็นการเสริมพลังชีวิตและสร้างสิริมงคลกับตนเองและครอบครัวของผู้ที่พบเห็น

ปราสาทพนมรุ้ง

มองฟ้า...บนภูผางามเด่น	ดั่งเหมือนเป็นแดนดินแคว้นถิ่นเทวา
พนมรุ้ง เลื่องลือมีชื่อนานมา	อยู่คู่พาราบุรีรัมย์งามล้ำสมใจ
เหลือร่องรอยงามแสงทองส่องมา	สุพรรณิการ์หรือดอกฝ้ายคำ
ชูช่อไสวกิ่งใบไหวตาม	ลู่มสวยงาม เมื่อยามลมหนาวโชนมา
แสงสีทองสาดส่องสิบกว่าช่องประตู	ยามได้ดูเป็นที่น่าอัศจรรย์
ดั่งเทพเทวาท่านมาสร้างสรรค์	ประตูสวรรค์สูงยงวิมานเมืองฟ้า
สกุณาเรจร่าในป่าไพรสิน	ภุมรินบินตอมดมกลิ่นพฤกษา
เรจร่ารำร้องก้องพนา	อยู่สูงเสียดฟ้าเมื่อยามลมพัดขึ้นฉ่ำ
หากใครแม้ไม่เคยพบพา	ขอเชิญท่านมา มาเที่ยวบุรีรัมย์
ชมพนมรุ้ง บนภูแสนงาม	จะมีสุขขี้ด้า เมื่อยามที่ได้มายล
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลง Welcome to Surin ประพันธ์ขึ้นด้วยการร้องขอจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีเนื้อร้องกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเทศกาลงานแสดงช้าง ซึ่งเป็นงานประจำปีอันยิ่งใหญ่ของจังหวัดสุรินทร์ โดยมีประวัติความเป็นมายาวนานและน่าสนใจว่าใน พ.ศ. 2498 เกิดข่าวลือว่าจะมีเฮลิคอปเตอร์มาลงจอดที่หมู่บ้านตากลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์หรือหมู่บ้านช้างในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่นานๆ ครั้ง ชาวบ้านจะมีโอกาสได้เห็นยานพาหนะประเภทรถยนต์ และเครื่องบินผ่านไปมาในเขตพื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของตน จึงแตกตื่นไปทั่วตำบลมีการชักชวนกันไปรอดูเฮลิคอปเตอร์ และเนื่องจากชาวบ้านในตำบลกระโพเกือบทุกหมู่บ้านประกอบอาชีพหลัก คือ จับช้างปามาฝึกแล้วขาย โดยออกไปจับช้างในเขตประเทศกัมพูชามาฝึกจนสามารถใช้งานได้แล้วจึงขายให้กับพ่อค้าจากภาคเหนือของประเทศไทยเพื่อนำไปลากไม้ในป่า จนกระทั่ง พ.ศ. 2502 ได้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา การเดินทางไปจับช้างจึงยุติลงและในที่สุดก็ได้ยุติลงอย่างสิ้นเชิงในราว พ.ศ. 2506 ชาวบ้านบางส่วนจึงได้หันมาฝึกช้างจากการเป็นสัตว์ใช้งานมาเป็นสัตว์เลี้ยงในบ้าน เช่นเดียวกับแมวและสุนัข และฝึกสอนให้แสดงกิริยาต่างๆ เลียนแบบคน เพื่อจะได้นำไปแสดงในที่ต่างๆ แทนการขายไปทั้งตัวด้วยเหตุดังกล่าวชาวบ้านตำบลกระโพจึงมีช้างเป็นทั้งพาหนะและสินทรัพย์ที่สำคัญเกือบทุกครัวเรือน การเดินทางไปดูเฮลิคอปเตอร์ในครั้งนั้นจึงใช้ช้างเป็นพาหนะ เมื่อไปถึงลานจอดเฮลิคอปเตอร์แล้วปรากฏว่ามีช้างจำนวนมากมายมารวมกันนับได้ประมาณ 200 เชือก ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างความตื่นเต้นประทับใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างมากจน กระทั่งในปี พ.ศ. 2503 นายวินัย สุวรรณภาส นายอำเภอท่าตูมสมัยนั้น ได้ให้นำช้างเหล่านี้มารวมตัวกันอีกครั้งหนึ่ง ถือเป็นกรริเริ่มจัดงานแสดงช้างขึ้นครั้งแรกในวันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2503 ณ บริเวณสนามบินเก่า อำเภอท่าตูม (ที่ตั้งโรงเรียนประชาเสริมวิทย์ในปัจจุบัน) เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองที่ว่าการอำเภอใหม่ โดยใช้ชื่อว่างานคล้องช้างสุรินทร์ การจัดงานครั้งนั้นมีรายการแสดง การเดินขบวนแห่ช้าง การแสดงคล้องช้าง การแข่งขันช้างวิ่งเร็ว และยังมีการแสดงรื่นเริงอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การแข่งเรือ การแข่งขันกีฬาอำเภอ เป็นต้น

งานดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะได้มีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์และตีพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์ ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือ ท.ท.ท. ในปัจจุบัน) จึงเสนอกระทรวงมหาดไทยให้สนับสนุนจัดการแสดงเกี่ยวกับช้างของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นงานประเพณีหรืองานประจำปี โดยวางแผนประชาสัมพันธ์ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้น อ.ส.ท. จึงได้ร่วมมือกับจังหวัดจัดหาเจ้าหน้าที่มาฝึกช้าง กำหนดรูปแบบเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว กำหนดจัดงานเมื่อวันที่ 18 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2504 เป็นปีที่ 2 โดยจัดที่อำเภอท่าตูมเช่นเดิม และก็ยังคงได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เมื่อการแสดง

ข้างเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น ทางคณะกรรมการจัดงานลงความเห็นว่าคุณควรย้ายสถานที่แสดงจากอำเภอท่าตูมมายังสถานที่ที่ใกล้ตัวเมืองที่มีการเดินทางสะดวกสบายเพื่อความยิ่งใหญ่และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น จึงได้ย้ายมาจัดการแสดงที่สนามกีฬาประจำจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา (กระทรวงวัฒนธรรม. 2556: ออนไลน์) การแสดงข้างในปีต่อๆ มา ได้มีการปรับปรุงรูปแบบให้สวยงาม น่าตื่นตื้นมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะในการแสดงความสามารถของข้าง ประกอบด้วยรายการต่างๆ ได้แก่ ขบวนพาเหรดข้าง ข้างแสนรู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่ง ข้างวิ่งเร็ว ข้างวิ่งข้ามคน ข้างปาลูกโป่ง ข้างเล่นฮูลาฮูป ข้างเตะฟุตบอล ข้างเล่นบาสเกตบอล ข้างเดินรำตามจังหวะเพลง ข้างวาดภาพ และข้างขบวนศึก และมีการจัดการแสดงต่างๆ ได้แก่ การแสดงกันตรึม การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงตำนานท้องถิ่นประกอบแสง สี เสียง การแสดงดนตรีของนักเรียนและวงดนตรีที่มีชื่อเสียงจากทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังจัดให้มีการออกร้านขายของพื้นเมืองโดยเฉพาะผ้าไหม และเครื่องเงินหรือประเก้อม ซึ่งเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นช่องทางในการซื้อขายสินค้าพื้นเมือง ถือเป็นส่งเสริมผู้ประกอบการและส่งเสริมการท่องเที่ยวไปพร้อมกันด้วย หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดงานแสดงข้างต่อเนื่องมาทุกปี ทำให้คนทั้งประเทศต่างรู้ว่าจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีข้างแสนรู้มากที่สุด การจัดงานแสดงข้างประจำปีเป็นการสร้างความสุขให้แก่ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีโอกาสได้ชมการแสดงความสามารถอันหลากหลายของข้าง และได้มีโอกาสนั่งข้างซึ่งเป็นสัตว์ป่าขนาดใหญ่และพบเห็นได้ยากกว่าสัตว์ชนิดอื่นๆ นอกจากนี้ยังสร้างความสุขให้แก่ชาวจังหวัดสุรินทร์ที่มีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวทำให้มีเงินไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์อีกด้วย

นอกจากจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของงานแสดงข้างประจำปีแล้ว ในบทเพลงนี้ยังกล่าวถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ตามคำขวัญประจำจังหวัด คือ กล่าวถึงผ้าไหมและประเก้อม ซึ่งผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ โดยได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากกัมพูชา และลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นล้วนมีที่มาและความหมายอันเป็นมงคล การทอนิยมใช้ไหมน้อย คือ ไหมที่สาวมาจากเส้นใยภายในรังไหม มีลักษณะนุ่ม เรียบ เงางาม ทำให้เนื้อผ้าแน่นละเอียด และมีสัมผัสนุ่มลื่น การย้อมใช้สีธรรมชาติทำให้ไม่ฉูดฉาด มีสีส้มที่มีลักษณะเฉพาะ คือ สีจะออกโทนสีขี้ริ้ม เช่น น้ำตาลแดง เขียว ดำ เหลือง อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมจากเปลือกไม้ ส่วน “ประเก้อม” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยใกล้เคียงกับคำภาษาไทยว่า “ประคำ” ใช้เรียกเม็ดเงิน เม็ดทองชนิดกลมที่นำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ ประเก้อมในจังหวัดสุรินทร์เป็นลูกกลมทำด้วยเงินเช่นเดียวกับที่อื่นๆ แต่มีเอกลักษณ์ คือ มีหลากหลายรูปแบบและลวดลาย เนื่องจากทำด้วยแผ่นเงินบางๆ ที่ตีเป็นรูปต่างๆ พร้อมกับอัดครั่งไว้ภายใน ทำให้สามารถแกะลายได้สะดวก ประเก้อมมีตั้งแต่ขนาดเล็กที่สุดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณครึ่งเซ็นต์ติเมตร ไปจนถึงขนาดใหญ่ประมาณ 2.5-3 เซนติเมตร มีหลายลวดลาย ได้แก่ ฤงเงิน หมอน แปดเหลี่ยม

หกเหลี่ยม กรวย แมงดา กระดุม โอง มะเฟือง ตะโพน พักทอง จาร(ตะกรุด) ส่วนใหญ่จำลองมาจาก
ธรรมชาติ เช่น ลายตาราง ลายกลีบบัว ลายดอกพิกุล ลายดอกจันทร์ ลายพระอาทิตย์ ลายดอก
ทานตะวัน ลายตากบ ประเก๋อมส่วนใหญ่จะรมดำเพื่อให้ลายเด่นชัด ความสวยงามของประเก๋อมจึงอยู่
ที่ลายที่แกะด้านนอก และความแวววาวของเนื้อโลหะเงิน ทั้งผ้าไหมและประเก๋อมล้วนเป็นสินค้า
พื้นเมืองประจำจังหวัดสุรินทร์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังและได้รับการกล่าวขานว่าเป็นแหล่งผลิตที่มีคุณภาพ
เมื่อเดินทางมาแล้วนักท่องเที่ยวมักจะซื้อกลับไปใช้งานหรือเป็นของฝากอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เพลง Welcome to Surin สามารถทำหน้าที่เป็น
กระบอกเสียงของรัฐในการประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์ได้เป็นอย่างดีและสอดคล้องกับนโยบาย
ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งจัดโครงการอะเมซิ่ง ไทยแลนด์
2541-2542 ดังนั้นเพลงจึงกล่าวถึงความมหัศจรรย์ในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ความเป็นมาของงานแสดง
ช้างประจำปี ผ้าไหม และประเก๋อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แวะเวียนมาเที่ยวชมความมหัศจรรย์
ดังกล่าว

Welcome to Surin

สร้อย...welcome to Surin. ...

พ.ศ. 2503	50 กว่าปี แล้วที่ผ่าน
มาเมืองยิ่งใหญ่ ตระการตา	ชื่อว่างาน คล่องช้างสุรินทร์
พี่น้อง ทัวท่อง สารทิศ	ไทยเทศ มีจิตถวิล
ต่างมา ชมช้าง สุรินทร์	ถิ่นช้างใหญ่ ไหมงาม ประเก๋อมลออ
แรกเดิม เริ่มที่ ท่าตูม	สมรภูมิ มันเหมาะสมพอ
ท่องเที่ยวไทย ท.ท.ท.	ร้องอ้อ มาตรงนี้ ต้องยิ่งใหญ่
ญี่ปุ่น จีนฝรั่ง แขกญวน	ต่างชวน กันมา เที่ยวเมืองไทย
เจรจา foot fit for fi	บอกว่า I แสบปีญา Thailand
แฮปปี้ญาญาญาแฮปปี้ญา	ตื่นตา Amazing Elephant
มีโอกาส Go to Thailand	ชี Elephant ช้างใหญ่ เมืองสุรินทร์
ฮือ... แฮปปี้ญา...	ฮือ... ไฮ... ไฮ...
ไว้แฮปปี้ญาญาแฮปปี้ญา	welcome to Surin แดนตำแย
สร้อย...welcome to Surin. ...	

(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

บทบาทของเพลงวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ด้านการเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะเป็นช่องทางในการแจ้งให้ชาวบ้านได้รับรู้ในช่วงเวลาใดมีเทศกาลใดที่น่าสนใจและควรเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเผยแพร่ผลงานของรัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเป็นการตอบสนองและส่งเสริมนโยบายของรัฐด้วย

3.1.2 ส่งเสริมให้ชาวบ้านยึดมั่นในสถาบันทางสังคม

ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นคนไทยจึงให้ความสำคัญกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังให้ความเคารพในรัฐธรรมนูญซึ่งคนทั้งประเทศต้องยึดถือปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยยังคงอยู่อย่างสันติมาจนถึงปัจจุบัน

เพลงสถาบัน 4 เป็นเพลงที่กล่าวถึงความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำให้ชาวไทยอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยอย่างมีความสุข หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปอาจทำให้ประเทศชาติขาดความร่มเย็น เพลงนี้จึงเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐในการสร้างเอกภาพทางความคิดให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญและช่วยกันดำรงไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

สถาบัน 4

ไทยดีมีชาติอยู่	จึงทุกผู้สโมส
บรรเจิดเขดินามกร	ว่าชาติไทยในแหลมทอง
ไทยดีมีศาสนา	จึงจะพาไทยทั้งผอง
ไฉ่ว่าอารยะสนอง	ประพฤติธรรมประจำใจ
ไทยดีมีกษัตริย์	ปกครองรัฐเหมือนฉัตรชัย
กันเกล้าทุกคราวสมัย	ได้ร่มเย็นเป็นสุขดี
ไทยดีมีรัฐธรรมนูญ	มาเพิ่มพูนบุญราศี
ปกครองผองไทยมี	จิตเข้มขึ้นรื่นเริงรมย์
	(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

การเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในการส่งเสริมให้ชาวบ้านยึดมั่นในสถาบันทางสังคมการสร้างเอกภาพทางการเมืองและความคิด ถือเป็นกำหนดทิศทางในการประพฤติปฏิบัติตน ทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เกิดความแตกแยก เนื่องจากยึดถือและให้ความสำคัญในสถาบันเดียวกันทั่วประเทศ

3.2 บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้าน

บทบาทของกัณฑ์ด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านเกิดจากดุลพินิจของนักประพันธ์เพลงกัณฑ์มคธณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เองโดยไม่ได้มีการว่าจ้างจากผู้ใด โดยนักประพันธ์จะพิจารณาและติดตามสถานการณ์ในชุมชนว่าช่วงเวลานั้นๆ มีข่าวสารหรือความทุกข์ร้อนใดของชาวบ้านที่ควรนำเสนอให้เจ้าหน้าที่รัฐได้รับทราบ เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐได้อย่างทันท่วงที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชาวบ้าน นอกจากนี้กัณฑ์มคธณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการกล่าวแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อนโยบายของรัฐอีกด้วย เช่น

เพลงอาไยรัฐบาล เป็นเพลงที่วงกัณฑ์มคธณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประพันธ์ขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการกล่าวแสดงความขอบคุณคณะรัฐบาลที่มีนโยบายในการเร่งพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และได้จัดสรรงบประมาณแผ่นดินเป็นเงินจำนวน 2,000,000 บาท เพื่อใช้ในการสร้างสะพานศรีบูรินทร์ โดยเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2520 เพื่อเชื่อมการคมนาคมระหว่างบ้านโนนจำปา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์กับบ้านเมืองสิง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อสร้างสำเร็จแล้ว ทำให้การเดินทางข้ามแม่น้ำชีสะดวกขึ้นไม่ต้องเดินทางอ้อมเป็นระยะทางไกลเช่นในอดีต การติดต่อค้าขายและไปมาหาสู่กันก็รวดเร็ว ประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายและเวลา รวมทั้งมีความปลอดภัยขึ้นด้วย ซึ่งการสร้างสะพานดังกล่าวก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้นอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในคณะรัฐบาลที่ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

อาไยรัฐบาล

สองกรวอนบูชา	คุณครูบาอาจารย์สอน
บิดาแลมารดร	พระภุชจาอมเจ้าไทย
วอนไหว้พระไตรรัตน์	เรื่องจำรัสพิสุทธิไส
เทวาสุราลัย	บันดาลให้เรื่องปัญญา
นี่คือบทอาไย	ร้องรำไปเพลินอุรา
รำเดินตามประสา	ชาวประชาแดนสุรินทร์
เป็นละเบงนักเลงเล่น	ร้องรำเดินของท้องถิ่น
เก่าแก่ชั่วแผ่นดิน	เราทั้งสิ้น นำมาแสดง
พวกเรานี้เปรมปรีดิ์	เรายินดีจะขอแถง
ที่รัฐบาลจัดแจง	ได้เปลี่ยนแปลงถิ่นเรามา

ท่านได้มีโครงการ	ให้ร่วมงาน การพัฒนา
ภาคอีสานทั่วหน้า	ปรารถนาทุกสิ่งอัน
ทางการท่านการุณ	เป็นพระคุณนับอนันต์
ประทานสิ่งสำคัญ	โดยเอกฉันท์ นำยินดี
ให้เงินสองล้านกว่า	ที่ท่านกรุณา และปราณี
เพื่อสร้างสะพานลำชี	เขตบุรีรัมย์สุรินทร์
ท่านสร้างเมืองแปลงบ้าน	เร่งทุกด้านของท้องถิ่น
ตลอดทั้งที่อยู่กิน	เจริญทั้งสิ้น ยิ่งกว่าเดิม
โอกาสยิ่งใหญ่	เราพร้อมใจ ช่วยส่งเสริม
ร่วมรักร่วมแรงเต็ม	ขอพูนเพิ่ม อำนวยพร
ให้ท่านสุขสวัสดิ์	เพิ่มพิพัฒน์ สโมสร
ไร้ทุกข์อนาทร	จงสถาวร วัฒนา
เจริญรวยด้วยลาภยศ	ปรากฏเกียรติ ก้องโลกา
อายุยืนหมื่นวรรษา	เพิ่มผลา ผีผ่องเพ็ญ
ไร้โรคโศกวิบัติ	สารพัด ที่ขุกเข็ญ
เป็นสุขทุกเช้าเย็น	ไม่วายเว้น นิรันดร
ขอจบบทอาไย	แสนอาลัย หทัยถอน
นึกคู่เรียงเคียงหมอน	ขอประทานพร กราบลาเอย
	(ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

นอกจากเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเป็นกระบอกเสียงในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อนโยบายของรัฐแล้ว ยังมีบทบาทในการเป็นกระบอกเสียงจากชาวบ้านสู่ชุมชนอีกด้วย เช่น เพลงกันตรึมในประเพณีเรือมตรีด หรือรำตรุษเป็นประเพณีการบอกบุญซึ่งตรงกับประเพณีตรุษสงกรานต์ คือ การทำบุญตามประเพณีของชาวไทย ซึ่งถือว่าเดือน 5 เป็นเดือนขึ้นปีใหม่ สำหรับกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยก็ยึดถือเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่ขั้นตอนต่างๆ เช่น ในวันแรม 13-14 ค่ำ เดือน 4 ผู้เฒ่าผู้แก่ของแต่ละหมู่บ้านจะเดินบอกบุญชาวบ้านทุกหลังคาเรือนว่าบัดนี้วันปีใหม่ คือ วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ใกล้จะมาถึงแล้ว จึงขอให้ชาวบ้านหยุดงานทั้งการทำไร่ ทอผ้า ตีมีด หรือกิจการอื่นใด ให้งดเว้นไว้ 3 วัน เพื่อมาร่วมฉลองปีใหม่กัน โดยในช่วงนี้เองจะมีการเรือมตรีดหรือการรำตรุษเพื่อบอกบุญ อันเป็นการจัดขบวนดนตรีของหนุ่มสาวในหมู่บ้าน โดยแต่งกายให้เกิดความขบขัน ผู้ชายและผู้หญิงบางคนอาจแต่งกายสลับกับเพศของตน มาร่วมเดินกันเป็นแถวโดยอาจเริ่มจากจำนวน

10-20 คน และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดินไปยังบ้านของเพื่อนบ้านทุกหลังคาเรือน ในขบวนประกอบด้วยผู้ถือบาตรและบฏชีรับบริจาค 1 คน เดินหน้าขบวน มีกลองยาว 1-2 ใบ เดินนำพร้อมกับผู้ที่มีความสามารถในการเจี๊ยง (ร้อง) 1 คน ต่อด้วยคณะตรุษซึ่งมีทั้งชายหญิงคนละแถว หรืออาจเดินรวมกลุ่มกันก็ได้ เมื่อไปถึงหน้าบ้านของผู้ใดก็จะเริ่มตีกลอง ผู้ร้องนำก็เริ่มร้อง เมื่อผู้ร้องนำร้องเสร็จผู้ร้องตามก็จะร้องพร้อมกัน พร้อมกับจังหวะการรำไปทางซ้ายสลับกับทางขวา

เนื้อร้องการเรือมตรีดในอดีตมักมี 3 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการบอกกล่าวว่าถึงวันปีใหม่นี้แล้วขอบอกกล่าวญาติพี่น้องให้มาทำบุญร่วมกัน ในขณะที่นั้นเมื่อเจ้าของบ้านเห็นคณะเรือมตรีดมาก็จะรีบเอาเสื่อมาปูพร้อมน้ำดื่มมาบริการ และอาจมีเหล้าขาวด้วย 1 ขวด จากนั้นจึงเชิญผู้ถือบฏชีให้ขึ้นบ้านไปนั่งพักและมอบจตุปัจจัยเพื่อร่วมทำบุญ ส่วนคณะที่รำอยู่ข้างล่างก็จะได้รับการบริการจากญาติเจ้าของบ้านโดยการรินเหล้าขาวแจกจ่าย ตอนที่ 2 เมื่อเจ้าของบ้านทำบุญแล้ว คณะเรือมตรีดก็จะร้องเพลงอวยพรให้มีอายุยืนขวัญเย็น คิดสิ่งใดก็สมปรารถนา และตอนสุดท้ายคือ เมื่อผู้ถือบฏชีลาเจ้าของบ้านแล้ว คณะก็เริ่มร้องเพลงลา แล้วเดินไปยังบ้านถัดไป การร้องเช่นนี้จะทำทุกหลังคาเรือนโดยไม่มีการยกเว้น บางครั้งอาจต้องใช้เวลา 2-3 วัน จึงจะครบถ้วน (ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณุรัตน์; และเครือจิต ศรีบุญนาถ. 2536: 140)

เนื้อร้องเพลงเรือมตรีดของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นการกล่าวอวยพรให้ผู้ที่ย่วมทำบุญกับคณะรำตรุษให้ได้รับพรอันศักดิ์สิทธิ์จากพระรัตนตรัย เทพเทวดา พระอิศวร พระอินทร์ และพระพรหม ตลอดจนพระบรมกษัตริย์ไทยให้ประสบแต่ความสุข มีชื่อเสียงเลื่องลือ มีสุขภาพแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีสติปัญญาที่ฉลาดเฉลียว ประสบความสำเร็จในการประกอบหน้าที่การงาน รวมทั้งให้เป็นเศรษฐีร่ำรวยมั่งคั่งไปตลอดกาล ถือเป็นกรเป็นการเป็นกระบอกเสียงของชาวบ้านในการบอกบุญหรือเชิญชวนให้คนในชุมชนร่วมกันทำบุญในประเพณีรำตรุษนั่นเอง

เรือมตรีด

ข้าขอวอนไหว้	ไตรรัตน	ทั้งเทพดา	อิศวรอินทร์พรหม
ขอเชิญทุมช่วย	อำนาจนิยม	ถวายเป็นมงคล	บรมกษัตริย์ไทย
ขอเดชอำนาจ	ประสาทพรเพิ่ม	ผดุงเผดิม	ประชาชาวไทย
เจริญรุ่งเรือง	กระเดื่องแดนไตร	ผู้น้อยผู้ใหญ่	อายุยืนนาน
เลื่องชื่อลือชา	ปัญญาสามารถ	ยิ่งยงองอาจ	ฉลาดลือฉาว
จะคิดการใด	สมใจทุกคราว	ทั่วแคว้นแดนด้าว	นิยมชมเชย
ให้สุขสวัสดิ์	พิพัฒน์เพิ่มพูน	จำเรณูจำรูญ	แสนสุขสบาย
อย่ามีโศกภัย	อะไรพ้องเลย	ไอ้พระคุณเอ๋ย	ช่วยคุ้มกันภัย

มีเงินมีทอง	ท่วมท้นพระคลัง	สมบุญมั่งคั่ง	นับอสงไขย
สาโทไร่นา	ข้าวปลาวิเวศ	นึกถึงคราวไร	ไหลมาเทมา
อยู่เย็นเป็นสุข	สนุกสำราญ	พวกพ้องบริวาร	ร่วมแรงแข่งกล้า
กอบกิจการงาน	ภิบาลชาวประชา	ร่วมเย็นทั่วหล้า	ศรัทธาท่านเทอญ

(ผู้ประพันธ์ : ปิ่น ดีสม)

นอกจากเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะเป็นกระบอกเสียงของชาวบ้านในการส่งสารไปถึงรัฐ และส่งสารถึงชุมชนแล้ว เพลงกันตรึมยังทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของชาวบ้านในการเป็นตัวแทนแสดงความรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยแสดงพระราชกรณียกิจต่างๆ อีกด้วย

สถาบันพระมหากษัตริย์ถือเป็นสถาบันที่อยู่คู่สังคมไทยมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล เป็นสถาบันที่เป็นที่พึ่งทางใจและคอยให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยากในถิ่นทุรกันดารอยู่เสมอ จึงมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อคนไทยทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อกล่าวถึงทุกพระองค์คราวใดจะเต็มเปี่ยมไปด้วยความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อชาวไทย บทเพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงแสดงถึงพระกรณียกิจต่างๆ ที่พระองค์ทรงตรากตรำมาตลอดเพื่อให้ชาวไทยได้อยู่อย่างมีความสุข ทำให้ชาวไทยเกิดความจงรักภักดีอย่างล้นเหลือ นอกจากนี้เพลงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มักกล่าวชื่นชมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ที่ใส่พระทัยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่

เพลงเทิดไท้องค์ราชัน กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงปกครองประเทศโดยยึดหลักทศพิธราชธรรมตั้งแต่ขึ้นครองราชย์มาจนปัจจุบัน พระองค์ทรงเป็นผู้นำของประชาชนในทุกด้าน โดยเฉพาะการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความกินดีอยู่ดีไม่ลำบากเช่นที่ผ่านมา ทรงเป็นผู้นำในการสร้างคนให้มีความรัก สามัคคี ซื่อสัตย์ สมานฉันท์ และยุติธรรมเพื่อพัฒนาชาติไทยให้รุ่งเรือง และทรงเป็นผู้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้และให้ความรู้เพื่อใช้ในการดำรงชีพอย่างมีความสุข และพระองค์ยังทรงเป็นตัวอย่างที่ดีในการยึดมั่นหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธมาใช้ครองใจพระองค์เองและครองใจพสกนิกร จากพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงเป็นตัวแทนของราษฎรไทยที่ได้รับพระเมตตาจากพระองค์ในการถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

เทิดไท้องค์ราชัน

เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม	เพื่อประโยชน์สุข
แห่งมหาชนชาวสยาม	พระดำรัสตรัสคำอันยิ่งใหญ่
ทศพิศราชธรรมนำไทย	พสกนิกรเทิดไท้ถวายพระพร
พระดำรัสตรัสนำธรรมประเสริฐ	บังก่อเกิดแก่แผ่นดินถิ่นสยาม
ทรงบิดเป่าบรรเทาทุกข์ทุกเขตคาม	ชาวสยามร่วมเย็นเป็นสุขมา
พระพ่อหลวงทรงห่วงใยประชาราษฎร์	พระราชโอราท่องสว่างทางแก้ปัญหา
ทรงบุกน้ำข้ามดงด้วยเมตตา	ทรงแก้ปัญหาทุกถิ่นที่มีภัย
ทรงเป็นพระภูมินทร์ป็นดิลก	ทรงเป็นพระมหาชนกผู้ยิ่งใหญ่
ทรงพากเพียรพยายามเพื่อผองไทย	ถึงหลักชัยผาสุกทุกสิ่งอัน
สอนหลักการดำรงตนคนสร้างชาติ	ต้องซื่อสัตย์ ยุติธรรม สมานฉันท์
ให้รู้รักสามัคคีปรองดองกัน	ฐานสำคัญสร้างชาติไทยให้วัฒนา
หลักเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต	ผลสัมฤทธิ์รู้กินรู้เก็บรู้รักษา
ได้อยู่ดีกินดีเลี้ยงชีวา	ทรงนำพาประโยชน์สุขแห่งปวงไทย
พระเสโทไหลหลัง พระเสโทไหลหยด	ทางพระนาสิกชุ่มพระพักต์พระวรกาย
ไม่หวั่นไหว ด้วยทรงหวังตั้งมั่นพระหฤทัย	เสด็จไปทั่วแดนดินถิ่นขวานทอง
พระพ่อหลวงทรงเป็นยอดมหาปราชญ์	มหาราช ปกเกล้าไทยทั้งผอง
ทรงครองราชด้วยธรรมนำครรลอง	ไทยทั้งผองขอเทิดไท้องค์ราชัน
ขออำนาจเทพพิฆาตทุกฐานถิ่น	พระนารายณ์พรหมินทร์ อินทร์สวรรค์
พระไตรรัตน์สากลพิภพบรรจบกัน	คุ้มครององค์ราชันพันทุกภัย
ขอพระชนม์มาอยู่ยั่งยืนนาน	เพทภัยภิบัติจงพลันสิ้นมลายหาย
เหล่าทวยราษฎร์อภิวาทน้อมใจกาย	ถวายพระพรชัยขอพระองค์ทรงพระเจริญ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลงพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุครบ 80 พรรษา โดยกล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่ไม่ได้เกิดจากการใช้พระราชอำนาจ หากแต่เกิดจากพระเมตตาของพระองค์ที่ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศ พระองค์ทรงยอมลำบากพระวรกายเดินทางไปในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เพื่อไปให้กำลังใจประชาชนและทรงพระราชดำริโครงการต่างๆ ช่วยเหลือประชาชนให้รอดพ้นจากความแร้นแค้นจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ การทรงงานโดยไม่หวังความสุข

ส่วนพระองค์เช่นนี้ทำให้ชาวไทยทุกคนซาบซึ้งในน้ำพระทัยของพระองค์อย่างหาที่สุดมิได้ จึงตอบแทนด้วยการถวายพระพรให้พระองค์

พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่

แผ่นดินเราชาวสยามทุกเขตคาม	ล้วนแต่ดินถิ่นเมืองทอง
ศูนย์รวมน้ำใจชาวไทยทั้งผอง	คือองค์ในหลวง จอมราชันกษัตรา
ทรงบำเพ็ญเพียรพยายาม	ทรงสร้างชาติไทยให้วัฒนา
ทรงลำบากพระวรกาย ทรงดั้นด้นไป	ด้วยน้ำพระทัยอันแกร่งกล้า
ส่งความรู้ สร้างสุขสมบูรณ์ ชีวีภูมิปัญญา	ทรงพระปรีชา ลือเลื่องขจรไกล
ทรงทนทุกข์ ถิ่นอันตราย ทุกฐานไทย	บรรลุดุจดหมาย ดังพระหฤทัยที่มุ่งหวัง
ไฉ่พ้อหลวงของปวงไทย	พระหฤทัยเมตตาปราณี
เสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมเยียนไปทั่วพื้นปฐพี	ประชาราษฎร์สุขเกษมเปรมปรีดี
สำนึกพระบารมี ร่วมแซ่ซ้องสรรเสริญ	ธ ทรงห่วงใยประชาราษฎร์ทุกพื้นที่
พระภูมิพลมหाराช	ทรงเป็นปราชญ์ชั้นนำธรรมแห่งไทย
พระภูมิพลมหाराช	ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่
พระเกียรติ เกริกข์องเกรียงไกร	ระปือไปทั่วทั้งโลกา
สดุดีพระมหाराชา	ชาวไทยทั่วหล้าสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
ห้าธันวา มาบรรจบ	พระราชสมภพ พ้อหลวงของปวงไทย
พระชนมายุแปดสิบพรรษา	องค์พระราชา มหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่
เหล่าทวยราษฎร์ประชาชนชาวไทย	น้อมเกล้าพระพรชัยมิ่งมงคล
ทรงพระเกษมสำราญด้วยมรรคผล	ขอพระชนม์ยิ่งยืนนาน
ด้วยเดชะ พระบารมี	สถิตทั่วถิ่นที่ แผ่นไพศาล
ขอพระองค์ มีพระชนม์มายู้งยืนนาน	โร คา พยา มาร แฝ้วพาลพิบัติสิ้นไป
ผองประชาทั่วหล้าบังคมถวาย	ขอพระองค์ทรงพระเจริญ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

เพลงทวยราษฎร์สดุดีในหลวง กล่าวถึงพระบารมีและพระเมตตาที่พระองค์ทรงห่วงใยต่อประชาชนและปกครองประเทศโดยยึดหลักธรรมอย่างเคร่งครัด วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงขอแสดงความจงรักภักดีโดยการช่วยสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งามของท้องถิ่นเพื่อเป็นการแบ่งเบาพระราชภาระของพระองค์ และขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ทวยราษฎร์สดุดีในหลวง

คำร้อง

ขยม ชม อภิวาท	กราบกราน บูเจ้า
ชาวไทยเรื่อลคเนีย	ปรวม เจ็ด เบ็ด หนา
เนือองในวโรกาส	แปดสิบชันษา
เอิวสดัจ ภูมิพล	พระมหาราช
ทวยราษฎร์ทั่วหล้า	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ
ยิ่งยืนนาน	กอบเกือบแพนเดัย
พระทรงเป็นมิ่งขวัญ	ของประชาชาติไทย
พระบารมีเลือองลือไกล	ทั่วทั้งโลก
ทรงห้วยไทยทั้งชาติ	ดำริราษฎร์วัฒนา
ทรงพระเมตตา	ยึดมั่นหลักกรรมความดี
ทรงปลดทุกข์บำรุงสุข	ประชาราษฎร์อยู่ดีกินดี
ไขปัญหาให้มี	เปี่ยมไมตรีปกเกล้าไทย
พระองค์ทรงอยากให้	ชาวไทยร่มเย็นเป็นสุข
ปลอดภัยไว้ทุกข์	สุขภาพดีทั้งกายใจ
วัฒนธรรมของไทย	ทรงอนุรักษ์ไว้ให้ดำรง
ชาวไทยทั้งผอง	บอง ปอิน เรือล คเนีย
สมบัติ เจียด ยิ่ง ยัวเจีย	เรีเยชา ตู ออย ยืนยง
กมัย ซอด ลังวง	จอล วัฒนธรรมระบ้าะยั้ง
ห้าธันวาคมบรรจบ	กรบ อาัยะแปดสิบชันษา
เหล่าขยมบังคม	รำลึกบุญเจีย
ชาวไทย ตั้งมื่อด เรือล คเนีย	ชมถวายพระพร
ชมเปรีเยอ้ออง	ทรงพระเจริญ

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ข้าขอ อภิวาท	กราบกราน บูชา
ชาวไทยทุกคน	รวมใจปรารถนา
เนื่องในวโรกาส	แปดสิบชันษา
องค์กษัตริย์ ภูมิพล	พระมหाराชา
ทวยราษฎร์ทั่วหล้า	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ
ยิ่งยืนนาน	รวบรวมแผ่นดิน
พระทรงเป็นมิ่งขวัญ	ของประชาชาติไทย
พระบารมีเลื่องลือไกล	ทั่วทั้งโลกา
ทรงห่วงใยไทยทั้งชาติ	ดำริราชฎ์วัฒนา
ทรงพระเมตตา	ยึดมั่นหลักธรรมความดี
ทรงปลดทุกข์บำรุงสุข	ประชากรราษฎร์อยู่ดีกินดี
ไขปัญหาให้มี	เปี่ยมไมตรีปกเกล้าไทย
พระองค์ทรงอยากให้	ชาวไทยร่วมเย็นเป็นสุข
ปลอดภัยไร้ทุกข์	สุขภาพดีทั้งกายใจ
วัฒนธรรมของไทย	ทรงอนุรักษ์ไว้ให้ดำรง
ชาวไทยทั้งผอง	พี่น้องทุกคน
สมบัติชาติเรามีดี	รักษาไว้ให้ยั่งยืนง
อย่าเียงเขลา	ทิ้งวัฒนธรรมของเรา
ห้าธันวาคมบรรจบ	ครบอายุ 80 ปี
เหล่าข้าบังคม	รำลึกบูชา
ชาวไทย ทั้งหมดทุกคน	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ

ในเพลงทวยราษฎร์สดุดีสมเด็จพระเทพฯ สยามบรมราชกุมารี ก็มีเนื้อร้องเช่นเดียวกับ เพลงทวยราษฎร์สดุดีในหลวง เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ตระหนักว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงบำเพ็ญกรณียกิจได้เทียบเท่ากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงกล่าวสดุดีพระองค์ด้วยเนื้อร้องเดียวกันแต่มีการเปลี่ยนเนื้อร้องบางส่วนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม

ทวยราษฎร์สดุดีสวมเด็จพระเทพฯ

คำร้อง

ขยม ชม อภิวาท	กราบกราน บูเจีย
ชาวไทยเรือดคเนีย	ปรวม เจ็ด เบ็ด หนา
เนื่องในวโรกาส	ห้าสิบชันษา
พระเทพรัตน-	ราชสุดา
ทวยราษฎร์ทั่วหล้า	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ
ยิ่งยืนนาน	กอบเก็บแพนเดีย
พระทรงเป็นมิ่งขวัญ	ของประชาชาติไทย
พระบารมีเลื่องลือไกล	ทั่วทั้งโลกา
ทรงห่วงใยไทยทั้งชาติ	ดำริราษฎร์วัฒนา
ทรงพระเมตตา	ยึดมั่นหลักกรรมความดี
ทรงปลดทุกข์บำรุงสุข	ประชาราษฎร์อยู่ดีกินดี
ไขปัญหาให้มี	เปี่ยมไมตรีปกเกล้าไทย
พระองค์ทรงอยากให้	ชาวไทยร่วมเย็นเป็นสุข
ปลอดภัยไร้ทุกข์	สุขภาพดีทั้งกายใจ
วัฒนธรรมของไทย	ทรงอนุรักษ์ไว้ให้ดำรง
ชาวไทยทั้งผอง	บอง ปอิน เรือด คเนีย
สมบัติ เจียด ยิ่ง ยัวเจีย	เรี่ยซา ตู ออย ยืนยง
กมัย ซอด ลังวง	จอล วัฒนธรรมระบ่าะยั้ง
สองเมษามาบรรจบ	กรบ อาไย๊ะ ห้าสิบ ชนนำ
เหล่าขยมบังคม	รำลึกบุญเจีย
ชาวไทย ตังม็อด เรือด คเนีย	ชมถวายพระพร
ชมเปรี๊ยะอ็อง	ทรงพระเจริญ

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

ข้าขอ อภิวาท	กราบกราน บูชา
ชาวไทยทุกคน	รวมใจปรารถนา
เนื่องในวโรกาส	ห้าสิบชันษา
พระเพทรัตน-	ราชสุดา
ทวยราษฎร์ทั่วหล้า	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ
ยิ่งยืนนาน	รวบรวมแผ่นดิน
พระทรงเป็นมิ่งขวัญ	ของประชาชาติไทย
พระบารมีเลื่องลือไกล	ทั่วทั้งโลกา
ทรงห่วงใยไทยทั้งชาติ	ดำริราษฎร์พัฒนา
ทรงพระเมตตา	ยึดมั่นหลักธรรมความดี
ทรงปลดทุกข์บำรุงสุข	ประชากรราษฎร์อยู่ดีกินดี
ไขปัญหาให้มี	เปี่ยมไมตรีปกเกล้าไทย
พระองค์ทรงอยากให้	ชาวไทยร่วมเย็นเป็นสุข
ปลอดภัยไร้ทุกข์	สุขภาพดีทั้งกายใจ
วัฒนธรรมของไทย	ทรงอนุรักษ์ไว้ให้ดำรง
ชาวไทยทั้งผอง	บอง ปิอิน เรือล คเนีย
สมบัติชาติเรามีดี	รักษาไว้ให้ยืนยง
อย่าเียงเขลา	ทิ้งวัฒนธรรมของเรา
สองเมษามาบรรจบ	ครบอายุ 50 ปี
เหล่าข้าบังคม	รำลึกบูชา
ชาวไทย ทั้งหมดทุกคน	ขอถวายพระพร
ขอพระองค์	ทรงพระเจริญ

เพลงพระเทพฯ ศรีวิศิษฏ์ กล่าวถึงสมเด็จพระเพทรัตนราชสุดาฯ ว่าพระองค์เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้อุปถัมภ์ประชาชนชาวไทยทุกชนชั้นอย่างเท่าเทียมกัน ถือเป็นแม่พระของชาวไทย พระมหากษัตริย์คุณของพระองค์นั้นยิ่งใหญ่เกินกว่าจะพรรณนาไว้ได้ จึงขอให้ประชาชนจงรักภักดีต่อพระองค์ และขอให้พระองค์มีพระพลานามัยที่แข็งแรงสมบุญพรปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและมีพระชนมายุยืนนาน

พระเทพฯ ศรีวิศิษฏ์

วันที่ 2 เมษายน	พระแม่ฟ้า มิ่งเม็ยส มจะไทล
จุมเปรียบ ปรับ ประเจ็ยไทย	ไเงเกิด พระเทพรัตน ราชสุดา
โลกบาน อุปถัม ภก	ผอง พสก ทุกชั้น วรรณสา
ทรงเป็น แม่พระของปวงประชา	ไพร์ฟ้าขอนอบบังคมถวาย
พระผู้วิศิษฏ์แสนประเสริฐ	เลิศล้ำสุด จักรำพันได้
พระเป็นมิ่งขวัญกำลั้งใจ	ผองไทยจงรักภักดี
แผ้วภัยใดจงมลาย	พระวรกายสมบุรณ์พูนศรี
พระชนมายุยืนไรโรคี	ขอพระองค์ทรงพระเจริญ
	(ผู้ประพันธ์ : โสมิต ดีสม)

เพลงอาโยลำแบ กล่าวเชิดชูสมเด็จพระเทพฯ ว่าพระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในทุกด้าน พระองค์ทรงงานอย่างหนักโดยมุ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของประเทศไทยในสาขาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษาไทย ดนตรี นาฏศิลป์ พุทธศาสนา และสาขาอื่นๆ โดยพระองค์ทรงศึกษาวิจัยและเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์รักษากฎมิตินิยมไทยเอาไว้ เมื่อชาวไทยเห็นพระวิริยะดังนี้แล้วก็ควรจะน้อมนำพระจริยวัตรของพระองค์มาปฏิบัติตาม โดยช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ตลอดไป และกล่าวถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ

เพลงอาโยลำแบ

สมเด็จพระเทพ	รัตนราชสุดา
เพชรงามล้ำค่า	ของประชาชาวไทย
พระปรีชา	กล้าหาญชาญชัย
ทรงงานหนักยิ่งใหญ่	วัฒนธรรมไทยหลายสาขา
ฤกษ์ยามงามดี	กาลแห่งศรีมิ่งมงคล
บังเกิดมรรคผล	เทพดลบันดาล
2 เมษายน	ปรีเปรมเกษมศานต์
ต่างเจริงรื่นชื่นบาน	สุขสราญกายา
วรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์	โบราณคดี ภาษาไทย
นาฏศิลป์ ดนตรี	พุทธศาสนา

อีกมากมายหลายสาขา	ทรงศึกษาวิจัย
ทรงเป็นแบบอย่าง	สร้างภูมิปัญญาไทย
ให้สำนึกความเป็นไทย	อนุรักษ์มรดกไว้มิให้สูญ (ผู้ประพันธ์ : โฉมิต ดีสม)

จากเพลงข้างต้นที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ให้ความสำคัญแก่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก เมื่อถึงวันคล้ายวันประสูติหรือวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบรมวงศานุวงศ์ และโอกาสสำคัญต่างๆ ก็จะเล่นเพลงที่มีเนื้อร้องกล่าวถึงพระจริยวัตรอันงดงามและสดุดีถึงความเสียสละความสุขส่วนพระองค์ที่พระองค์ทรงมีต่อพสกนิกร รวมทั้งเป็นกระบอกเสียงของชาวบ้านในการถวายพระพรให้ทุกพระองค์ทรงพระเจริญ

บทบาทด้านการเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้านนี้ไม่ว่าจะเกิดจากการร้องขอของหน่วยงานรัฐหรือเกิดจากดุลพินิจของศิลปินเอง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะมุ่งประพันธ์เพลงเพื่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อตัวชาวบ้าน โดยเน้นเสนอข้อมูลตามความเป็นจริงให้ละเอียดมากที่สุดเพื่อให้ชาวบ้านได้นำไปพิจารณาโดยใช้วิจารณญาณของตนตัดสินใจว่าจะเชื่อถือหรือไม่ และการเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านนั้นวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็มุ่งให้รัฐได้รับทราบความทุกข์ยากของชาวบ้าน เพื่อให้รัฐส่งความช่วยเหลือมาได้เหมาะสมกับความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน

4. บทบาทในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ

พิธีกรรมเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ ซึ่งในแต่ละสังคมมีพิธีกรรมไปตามความเชื่อของกลุ่มตนเอง และถ่ายทอดความเชื่อนั้นไปสู่ลูกหลานตลอดจนสังคมอื่นที่อยู่ใกล้เคียง พิธีกรรมบางอย่างจึงเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติสืบเนื่องมานาน จนกระทั่งผู้คนในสมัยปัจจุบันไม่ทราบที่มาและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของพิธีกรรมนั้น แต่มีมนุษย์ส่วนมากก็ยังคงยึดถือพิธีกรรมเป็นกิจกรรมประจำชีวิต และทุกสังคมมนุษย์ก็ยังมีพิธีกรรมอยู่ พิธีกรรมจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งซึ่งมนุษย์จะขาดไปเสียจากชีวิตไม่ได้

งานพิธีกรรมในภาคอีสานแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ อีสานเหนือและอีสานใต้ พิธีกรรมในภาคอีสานเหนือ เช่น พิธีสู่ขวัญข้าว บุญเบิกฟ้า พิธีเลี้ยงผีปู่ตา บุญพระเวสหรือบุญมหาชาติ พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีกินดอง พิธีหมั้น พิธีขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ส่วนทางอีสานใต้มีพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น พิธีบวชนาคช้าง พิธีกระโຈม (พิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษให้คอยดูแลทารกแรกเกิด) พิธีแซนโดนตา (พิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ) พิธีแก้ลมอ (พิธีเข้าทรงเพื่อบำบัดอาการป่วยของชาวส่วย) พิธีเฮาปลั่ง (พิธีเรียกขวัญ) เป็นต้น

จังหวัดสุรินทร์มีพิธีกรรมดั้งเดิมที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พิธี “จวมกรู” หมายถึง ตัวแทนของผีบรรพบุรุษที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่แรกเกิด เพื่อมีหน้าที่คอยดูแลคุ้มครองรักษาไม่ให้ทารกเจ็บป่วย ซึ่งเป็นพิธีกรรมความเชื่อดั้งเดิมที่ยึดถือปฏิบัติในสมัยโบราณเมื่อครั้งยังไม่มีโรงพยาบาล การจวมกรูของทารกแต่ละคนจะแตกต่างกันและใช้วัสดุทำพิธีไม่เหมือนกัน ซึ่งจะนำไปวางบนหิ้งที่หัวนอน เพื่อถวายเป็นบูชาทุกวันพระหรือเวลาลูกหลานไม่สบาย ให้ผีบรรพบุรุษช่วยปิดเป่า ช่วยปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข และแคล้วคลาดจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง “แซนหม้อด” หมายถึง พิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นบวงสรวงดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ ญาติผู้ใหญ่ พ่อแม่ ตายาย เป็นต้น ซึ่งวิญญาณเหล่านี้จะคอยอำนวยพรให้ลูกหลานที่ประพฤติตนถูกต้องเหมาะสมตามจารีตประเพณีมีความสุขความเจริญ และคอยให้ทุกข์แก่ลูกหลานที่ทะเลาะเบาะแว้งกันหรือประพฤติผิดประเพณี “แซนเนยะตา” หมายถึง พิธีบวงสรวงดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวจังหวัดสุรินทร์ทุกหมู่บ้านสร้างศาลให้สิงสถิตในบริเวณใกล้ๆ กับหมู่บ้านซึ่งอยู่ทางทิศใต้ ให้คอยคุ้มครองดูแลรักษาหมู่บ้านและคนในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านจะประกอบพิธีใด เช่น พิธีมงคลสมรส พิธีบวชนาค พิธีโกนจุก พิธีสร้างนางข้าว เป็นต้น เจ้าภาพจะต้องมาบอกกล่าวให้ดวงวิญญาณเหล่านี้รับรู้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542: 162-164)

การจัดพิธีกรรมต่างๆ ในภาคอีสานมักใช้ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม (ธิกานต์ ศรีนารา. 2548: 74) โดยการนำดนตรีมาใช้ในพิธีกรรม คือ การนำเสียงหรือทำนองเพลงที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์มาใช้เป็นส่วนประกอบในงานหรือพิธีต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดพลัง ทำให้พิธีนั้นๆ เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น (วรวิทย์ วราสินธ์. 2554: 10) จากการศึกษาเพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พบว่ามียุทธศาสตร์ในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ 3 ประเภท คือ บทบาทในการบำบัดจิตใจของผู้ป่วยในพิธีกรรมมะม่วงและแก้มอ บทบาทเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน และบทบาทในการจรรโลงใจในพิธีกรรมสู่ขวัญ

4.1 บทบาทในการบำบัดจิตใจของผู้ป่วยในพิธีกรรมมะม่วงและแก้มอ

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ห่างไกลความเจริญ ในยามที่มีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือมีสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว โดยพื้นฐานตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมที่ปรากฏในสังคมไทยจะผูกติดอยู่กับความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่สามารถปิดเป่าโรคภัยไข้เจ็บและสามารถคุ้มภัยให้แก่สมาชิกในครอบครัว ในสังคมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมีความเชื่อในเรื่อง “มะม่วง” หรือผีแม่มด เช่นเดียวกับกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยที่มีความเชื่อเรื่อง “แก้มอ” ซึ่งเป็นการเข้าทรงเพื่อรักษาโรคหรือรักษาทางจิตวิทยาแก่ผู้ป่วยโดยใช้เสียงเพลงขับกล่อม (ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณุรัตน์; และเครือจิต ศรีบุญนาถ. 2536: 143)

กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยนิยมใช้พิธีกรรมมะม่วง และกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยนิยมใช้พิธีกรรมแก้มอมตามกาลเทศะ 3 แบบ คือ แบบที่หนึ่งเป็นการเข้าทรงเพื่อรักษาผู้ป่วย เรียกขวัญผู้ป่วย ถือเป็นการรักษาทางจิตที่ใช้เสียงเพลงบรรเลงกล่อม แบบที่สองเข้าทรงเพื่อการเสียดาย เป็นการปลอบขวัญให้ความทุกข์คลี่คลายลง แบบที่สามเข้าทรงเพื่อเป็นการบูชาภูผากำเนิดหรือครูกำเนิด คือครุฑที่มาพร้อมกับการเกิด เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน (ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณุรัตน์; และเครือจิต ศรีบุญนาถ. 2536: 171)

ในอดีตนั้นกัณฑ์กรรมใช้ในพิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วงหรือเรือลมะม่วง ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ที่มีความเชื่อในเรื่องดวงวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ และเทพยดาว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต แม้จะไม่ใช่ผีบรรพบุรุษในสายตระกูลก็ตาม โดยเชื่อว่าผีมีอำนาจในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมของกลุ่มเครือญาติเดียวกันทั้งสายตระกูล และสามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งใดก็ได้กับสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะเกี่ยวกับสุขภาพ อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมบางอย่างที่กระทำลงไปโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม จะส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ในอดีตนั้นการแพทย์เข้าไม่ถึงชุมชนในชนบทอันห่างไกล การรักษาอาการเจ็บป่วยจึงต้องใช้พิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วง และในปัจจุบันนี้หากไปทำการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันแล้วยังไม่สามารถหาสาเหตุและรักษาอาการเจ็บป่วยนั้นได้ พิธีกรรมนี้ก็จะเป็นอย่างหนึ่งทางเลือกในการรักษา

ในการประกอบพิธีกรรมบั้งไฟลมะม่วงนั้น คนตรีถือเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการประกอบพิธีกรรม และยังเป็นส่วนช่วยสร้างบรรยากาศความสนุกสนาน เพื่อลดความตึงเครียดให้แก่ผู้ป่วยและผู้ร่วมพิธีระหว่างการประกอบพิธี โดยดนตรีอาจเป็นวงกันตรึม วงมโหรี หรือวงปี่พาทย์ก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าเจ้าภาพจะมีความใกล้ชิด ชื่นชอบ หรือสะดวกในการจัดหาวงใดมาบรรเลงประกอบพิธี แต่พบว่าวงดนตรีที่นิยมนำมาบรรเลงประกอบพิธีเรือลมะม่วงส่วนใหญ่จะเป็นวงกันตรึมมากกว่าวงปี่พาทย์หรือวงมโหรี

เพลงมะม่วงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีจำนวนมาก โดยเนื้อร้องส่วนใหญ่กล่าวถึงความรักระหว่างหญิงชายและมีการเรียกขวัญที่หนีหายไปจากร่างกายของผู้เจ็บป่วยให้กลับเข้ามาสู่ร่างเพื่อให้บรรเทาอาการเจ็บป่วยลงไป

มะม่วง

คำร้อง

เอ...เอย เนียะเมียะ บองเอย

เนียงบานแต่กิด บองเอย

เอ...เนียงปะดำ เดวเนียง ตามตี

ละออ เนียงเอย บองเอย

ฮับ นีอง ดัจ คยอล

บองเอย ตี้ไฮล มั่นด้อล

ปะด้าเตวี่น็องคยอล

เนียงคีน กี่ตัจ บานแต ตเนง

โจลโม ออย ปัด

โจลโม ออยด็อล

สะเนาะ อาเนิด เอิวปุ๊ก นอเมียสตา

โจล กน็อง วาเรียงกาย

บองเวยนนอคคุณชงาย

ก้อม เนิวตาม ดบ นอ ก้อมชบ นอ ตามปรี

เนิว คาง สถาน นานเนี้ย

เอ...เยียด ชัมดาน รับนอ วาตือตุล

เนยะ เมียะ บันดูล ก้อมป่าเปียด นอเตวี่ชงาย

เอ...โจลโม ด็อลเฮย

ออยเมียน ชักกะแต่ย เรือลเจีย เอ้าะ นอ บอง

เอ...มึงเมียส รับนอ ตรากอง

จุยรับ จุยรอง ปเตี้ยะซัก กะแต่ยเจีย

เอ...เลียเฮยแซนเลีย

บองเฮย เลียเฮย นอแซนเลีย

คยอลพัตระโฮตเปราะะ บองมันตั้ง

บอง กำเปง โจลโม ออย ด็อล

เนียง น็อง ฮอจ ตระก็อล

ก้อมอ้งวี่ง นอเตวี่นา

ก้อมอ้งวี่ง เตวี่นา

โอ ก้อมปุงเปียด

ก้อมเตือนอาลัย โจลโม ออย ด็อล

บองเฮย ก้อม ชบ เนิวตามปรี

ออยโจลโม ออย ด็อล

บองเฮย เยียดชัมดาน นอรับ สตุล

เนยะเมียะบันดูล ก้อมป่าเปียด นอเตวี่ชงาย

ออยปวรว นอ เรือล คเนีย

บองเฮย เรือลนอ วา นอบอง

บองเฮย รับนอ ตรากอง

จุยรับ จุยรอง ปเตี้ยะซัก กะแต่ยเจีย

เลียเฮย นอ แซนเลีย

เลียเอ้าะ เรือล คเนีย ช้อมเลียเตวี่เฮย

(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

เอ...เอย พ่อรูปทองพี่เอย

น็องได้แต่คิดพี่เอย

เอ...น็องฝากไปกับน้ำ

ฝากไปกับลม

น็องเห็นเขาก็ก ได้แต่ถาม

เข้ามาให้ใกล้

เข้ามาให้ถึง

สงสารเห็นใจพ่อแม่

เข้ามาในร่างกาย

พี่เอยตัวไกล

รูปหล่อ น็องเอย พี่เอย

เกือบจะขาดใจ

พี่เอย น้ำไหลไม่ถึง

ลมพัดเลยพี่ชาย พี่ไม่รู้

พื่อน้ำมนเข้ามาให้ถึง

น็องจะยืนตั่งให้

อย่าหลงไปไหน

อย่าหลงไปไหน

โอ อย่าหลบซ่อน

อย่าพึ่งโศกเศร้า เข้ามาให้ถึง

อย่าอยู่ตามป่า อย่าหยุดอยู่ตามไพร	พี่เอยอย่าหยุดอยู่ตามไพร
อยู่ข้างสถานทีใด	ให้เข้ามาให้ถึง
เอ...ญาติพี่น้องเตรียมของรับรอง	พี่เอย ญาติพี่น้องคอยรับรอง
พอรูปทอง จงอย่าได้หนีไปไกล	พอรูปทอง จงอย่าได้หนีไปไกล
เอ...เข้ามาถึงแล้ว	ให้พรทุกๆ ท่าน
ให้มีแต่ความสุข ทั่วทุกท่าน	พี่เอย ทุกท่านนะพี่
เอ...มวลงหมู่ญาติมิตรต่างมาต้อนรับ	พี่เอย มาต้อนรับ
ต่างช่วยต้อนรับ ให้พบแต่สิ่งที่ดีๆ	ต่างช่วยต้อนรับ ให้พบแต่สิ่งที่ดีๆ
เอ...ลาแล้ว ขอลา	ลาแล้ว ขอลา
พี่เอย ลาแล้ว ขอลา	ลาหมดทุกท่าน ขอลาไปก่อน

นอกจากนี้เพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังใช้ในพิธีแก้ลมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ด้วย พิธีแก้ลมเป็นความเชื่อในเรื่องของอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็นที่พึงพอใจในเรื่องของสุขภาพ เป็นการใช้เพลงเพื่อเป็นสื่อสร้างความสนุกสนานและความบันเทิงให้กับผู้ที่มาร่วมในพิธีและมีมอ ก่อให้เกิดพลังทางจิตใจของผู้ป่วยทำให้เกิดความเข้มแข็งทางจิต คลายความกังวล และฝึกจิตให้เกิดสมาธิ ทำให้จิตสงบได้ในที่สุด ซึ่งส่งผลดีต่ออาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย (อิศราพร จันทรทอง. 2537: 57)

เพลงแก้ลมมีเนื้อหาที่หญิงสาวบอกให้ชายหนุ่มรับทราบว่าตนกำลังจะไปร่วมพิธีแก้ลม และฝ่ายหญิงได้กล่าวชื่นชมว่าฝ่ายชายเป็นคนที่มีความสามารถสูงส่งมีกำลังความสามารถ จนสามารถพลิกภูเขาได้ ถือเป็นเกียรติของผู้ชายอย่างมาก และกล่าวว่าเมื่อฝ่ายชายสามารถเปลี่ยนภูเขาได้ ตนเองก็ขอเปลี่ยนใจเช่นเดียวกับที่ชายทำกับภูเขา และยังกล่าวว่าตนนั้นรักฝ่ายชายมาก แต่ด้วยความเชื่อเรื่องดวงที่ปีเกิดของทั้งสองไม่สมพงศ์กันจึงไม่สามารถครองคู่กันได้ เมื่อได้ยินเสียงฟ้าร้องครวญครางก็คิดว่า เป็นเสียงเรียกจากฝ่ายชายทำให้เกิดความรัอนใจอยากพบหน้าทุกครั้งไป การกล่าวเช่นนี้เป็นการบอกให้ฝ่ายชายทราบว่าฝ่ายหญิงจะไปร่วมพิธีแก้ลม ซึ่งเป็นพิธีเรียกขวัญของผู้ป่วยอันหมายถึงฝ่ายชายให้กลับเข้ามาสู่ร่างกายนั่นเอง

แก้ลม

คำร้อง

กมอล จีเนีย เนียงเตวนา	นอ นอ บอง นอ
เนียงชมเตวพอง	นอ บอง นอ นอ บอง นอ
เนียงชมปรับ ปรับบอง ตีดมะนอง	แซรียเนียงชม ปรับบอง ตีดมะนอง

บองเคย นอ บองยอง	กระम्मเนียงเตวลิ้ง นอวา แก็ล มอ
ทาเปราะเฮย นอ บองเปราะ	บ็อน บอง กะบัวะ
บองแปร พนมบาน	นอ บอง นอ นอ บอง นอ
ทาบอบอง บองเฮย แปร พนม	แซรียเนียง ชม ทาเฮย แปรปวาน
บอ บอง แปร พนมบาน	สถานมุย น็อง ปะอิน
ทา เนียะเมียน นอคลุนตุง	ทา สมอจ เวีย เลิง
นอ บอง นอ นอ บอง นอ	เนียง สลัญบอง อา คอ
แต ชนำ มั่นด็อล	เนียะ เมียะ เนียะ เฮย
ก้อม นอ ชแง ชง็อล	ทาลือ ชันเลง ประก๊วลเลือน
เลือนรันเจือน ออยตลุงกะเดา	นอ บอง นอ นอ บอง นอ
กดี กดี กแดญ กแดญ	คัจ ชำเลงบองเฮา
เลือน ออย ตลุงกะเดา	กิดด็อล แต บอง
นอ บอง นอ นอ บอง นอ	นอ บอง นอ นอ บอง นอ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)
คำแปล	
สาวเคย ไปไหน...	นะพีนะ
น้องขอไปด้วย	นะพีนะ นะพีนะ
น้องขอบอก บอกพี่อีกครั้ง	น้องสาวขอบอกพี่อีกครั้ง
พี่จำพี่ พี่หน้ามน	น้องสาวไปเล่นแก้มอ
ชายเอ๋ย พี่ชาย	บุญพี่สูงส่ง
พี่สามารถพลิกภูเขาได้	นะพีนะ นะพีนะ
หากพี่สามารถพลิกภูเขาได้	น้องก็จะขอแปรเปลี่ยนใจ
ถ้าพี่พลิกภูเขาได้	เช่นเดียวกับน้อง
พ่อเนื้อทอง รูปว่างบาง	มีมดมาตอม
นะพีนะ นะพีนะ	น้องรักพี่จริงๆ
แต่เดือนปีไม่ตรงกัน	พ่อเนื้อทองเอ๋ย
อย่าฟังสงสัย	หากได้ยินเสียงฟ้าร้อง
ร้องดัง จนร้อนใจ	นะพีนะ นะพีนะ
(ฟ้าร้อง)ตึง ตึง ลั่น ลั่น	เหมือนว่าเสียงพี่เรียก

ร้องให้ร้องไห้
นะพินะ นะพินะ

คิดถึงแต่พี่
นะพินะ นะพินะ

หากมองในแง่วิทยาศาสตร์การแพทย์การใช้กันตรึมในพิธีกรรมรักษาโรคดังกล่าวนับได้ว่าเป็นการใช้ “ดนตรีบำบัด” ซึ่งหมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยการนำดนตรีหรือองค์ประกอบอื่นๆ ทางดนตรีมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยน พัฒนา และคงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพะของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งในทางการแพทย์พบว่าการนำดนตรีมาใช้บำบัดฟื้นฟูประมาณ 5,000 กว่าปีมาแล้ว โดยชาวกรีกโบราณเชื่อว่า เสียงดนตรีจะช่วยขับไล่วิญญาณชั่วร้ายที่สิงอยู่ในร่างกายซึ่งทำให้มนุษย์เจ็บป่วยออกไปได้ ส่วนบันทึกของชาวอียิปต์ก็มีการกล่าวถึงเดวิด นักดนตรีหนุ่มผู้หนึ่งที่สามารถใช้การตีพิณบำบัดให้กษัตริย์คลายจากอาภรณ์หูดหูได้ เมื่อเวลาผ่านไปดนตรีบำบัดได้รับการพัฒนามากขึ้น โดยนำดนตรีมาใช้ร่วมกับการรักษาทางการแพทย์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการจัดตั้งสมาคมดนตรีบำบัดเป็นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมามหาวิทยาลัยหลายแห่งก็ได้มีการจัดทำหลักสูตรดนตรีบำบัด และขยายความรู้ไปทั่วโลก ในปัจจุบันมีโรงพยาบาลหลายแห่งนำดนตรีบำบัดมาบูรณาการเพื่อเป้าหมายต่างๆ เช่น กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก้าวร้าว รุนแรง ช่วยให้สงบและนอนหลับได้ในผู้ที่มีความกลัวและเครียด ปรับเปลี่ยนอารมณ์ร่วมกับการใช้ยาและจิตบำบัด ลดความเจ็บปวดร่วมกับการใช้ยาแก้ปวด (สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. 2552: 55)

สาเหตุที่ดนตรีสามารถช่วยรักษาหรือผ่อนคลายความเจ็บป่วยได้เพราะดนตรีถูกนำมาเบี่ยงเบนความสนใจจากภาวะที่ผู้ป่วยกำลังประสบอยู่ ดนตรีมีผลต่ออัตราการเต้นของหัวใจ เลือด ระบบการหายใจ การบีบตัวของกล้ามเนื้อ การรับรู้ ตลอดจนการหลั่งฮอร์โมนที่เรียกว่าเอ็นโดรฟินให้ร่างกายมีความสุข การที่ดนตรีสามารถบำบัดโรคได้นั้นเพราะคลื่นเสียงของดนตรีมีผลต่อการทำงานของคลื่นสมอง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปลดปล่อยของคลื่นสมองได้ นอกจากนี้ จังหวะของเสียงดนตรีที่มีระดับความเร็วเหมาะสมหรือเท่ากับการเต้นของชีพจรจะทำให้ร่างกายเกิดภาวะที่สมดุลรู้สึกผ่อนคลาย และหายจากความเจ็บป่วยได้ในที่สุด (อุสา สุทธิสาคร. 2544: 112)

การนำเพลงกันตรึมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรมสำคัญต่างๆ แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากเพลง ด้วยการสร้างความผ่อนคลายจากจังหวะดนตรีที่เนิบช้า และสร้างความสนุกสนานจากจังหวะดนตรีที่กระชั้น รวมทั้งการดึงความสนใจโดยการใช้เนื้อเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักหรือการเตือนสติให้ชั่วญาณกลับเข้าสู่ร่างกาย เป็นการช่วยบำบัดจิตผู้ป่วยให้ลืมความเจ็บป่วยและมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอาการป่วยได้ การใช้ดนตรีบำบัดในสถานการแพทย์เป็นการยืนยันให้เห็นว่า การใช้เพลงกันตรึมในพิธีกรรมบันโจลมะมั่วด และแก้มอเพื่อบำบัดโรค ไม่ได้บ่งบอก

ถึงความมั่งงายล้ำหลัง หรือด้อยการพัฒนา แต่กลับแสดงให้เห็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดอย่างยิ่งของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยและกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยในการนำดนตรีมาใช้บำบัดรักษาซึ่งมีมานานก่อนหน้าที่วิทยาการทางการแพทย์จะเข้าถึงเสียอีก

4.2 บทบาทเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน

กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมีประเพณีและพิธีกรรมมากมาย เช่น แชนโดนตา แชนขม้อดเฮาปลึง เรือมตวัด เป็นต้น ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน การถ่ายทอดประเพณีและพิธีกรรมให้คนรุ่นหลังปฏิบัติตามมักถูกละเลยหรือปฏิบัติตามอย่างไม่เคร่งครัดนัก เนื่องจากไม่เข้าใจความหมายของประเพณีหรือไม่เห็นความสำคัญของพิธีกรรม เพราะวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต เพื่อให้คนรุ่นลูกหลานและผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเกิดความเข้าใจความหมาย ที่มาและขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมของประเพณีเหล่านั้น วงกันตริ้มคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ประพันธ์เพลงเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรม เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและช่วยกันสืบสานประเพณีพิธีกรรมต่างๆ อย่างเต็มใจ

กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมีประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างผู้มีชีวิตอยู่และผู้ล่วงลับไปแล้ว กล่าวคือ เมื่อคนใดคนหนึ่งในครอบครัวจะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สำคัญจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้บอกกล่าวให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วทราบ และในแต่ละปีกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยจะมีประเพณีไหว้บรรพบุรุษหนึ่งครั้งในช่วง “แคเบ็น” ซึ่งตรงกับวันสารทไทย เรียกว่า “แชนโดนตา” หรือบูชาบรรพบุรุษ ในวันดังกล่าวกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่อยู่ไกลบ้านเกิดหรืออยู่ต่างจังหวัดจะเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยจะต้องจัดเตรียมห่อย่าอาหารไปให้ญาติผู้ใหญ่ เพื่อนำไปไหว้ผีบรรพบุรุษต่อไป (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 24)

พิธีการแชนโดนตาถือเป็นพิธีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาแต่โบราณของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย พิธีแชนโดนตาจัดขึ้นในแคเบ็น หรือเดือน 10 โดยพิธีการแชนโดนตามีตำนานเล่าขานซึ่งปรากฏในปีโรกุตสูตรว่าเมื่อครั้งพระเจ้าพิมพิสารพระราชามีเมืองราชคฤห์ถวายพระเวฬุวันวิหารไว้ในพระพุทธศาสนานั้น พระองค์มิได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตทั้งหลายที่เป็นญาติของพระองค์ เป็นเหตุให้เปรตเหล่านั้นมาแสดงกิริยาอาการน่ากลัวต่างๆ ให้ปรากฏต่อพระเจ้าพิมพิสารในเวลากลางคืน พระองค์จึงเสด็จไปถามองค์พระพุทธเจ้า เป็นเหตุให้พระองค์ได้แสดงพระสูตรนี้ อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า ในรอบปียมทูตผู้คุมจะปล่อยเปรตทั้งหลายออกจากเขตรัฏฐิให้มาเยี่ยมญาติบนโลกมนุษย์ตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงนี้ถือเป็นวันปล่อยเปรต วิญญาณเปรตจะเดินทางไปที่วัดเพื่อรอรับส่วนบุญจากลูกหลานที่ทำบุญอุทิศให้ ถ้าไม่ได้รับส่วนบุญวิญญาณเปรตจะเดินทางไปวัดใกล้เคียงโดยรอบถึง 7 วัด หากยังไม่ได้รับส่วนบุญวิญญาณเปรตจะนั่งร้องไห้สาปแช่งให้

บรรดาลูกหลานอดอยาก ตกทุกข์ได้ยาก ได้รับแต่ความทุกข์ไปตลอดชีวิต หากได้รับบุญกุศลวิญญานเปรตจะอำนวยความสะดวกให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป

เมื่อถึงแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ถือเป็นวันสำคัญที่จะทำพิธีตั้งแต่เช้า ผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแม่ ลูกหลาน และคนในครอบครัวจะมารวมตัวกันเพื่อเตรียมของประกอบพิธี ถือเป็นวันครอบครัวของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องต่างๆ ให้แก่กัน เช่น การทำข้าวต้มมัด การทำขนมพื้นบ้าน การเตรียมกรวย การทำอาหารคาวหวาน การเตรียมกระเฉดโดนตา เป็นต้น ตามค่านิยมดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติมา ก่อนเริ่มพิธีการแซนพี่น้องจะช่วยกันถือของที่จะใช้ในพิธีไปส่งมอบแก่พ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและสร้างความสุขทางใจว่าได้แสดงความกตัญญู นอกจากนี้ยังมีการขอขมาซึ่งกันและกันภายในครอบครัวโดยน้องขอขมาพี่ พ่อแม่ขอขมาบรรพบุรุษ จากนั้นจึงเริ่มการแซนโดนตา โดยการเรียกชื่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับให้มารับของแซนที่จัดเตรียมไว้

เมื่อแซนโดนตาในวงศ์ตระกูลตัวเองเสร็จแล้ว คนในครอบครัวจะช่วยกันจัดอาหารเป็นสำรับเล็กๆ ใส่กระทงใบตองและวางตามโคนต้นไม้ เพื่อเซ่นแก่ผีไร้ญาติ เวลาประมาณ 04.00 น. ของวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 พ่อแม่ ลูกหลานจะรวมตัวกันที่วัด ด้วยความเชื่อที่ว่ายมทูตจะมารับวิญญาณของบรรพบุรุษกลับคืน พร้อมกับเตรียม “บายเบ็น” หรือข้าวบิณฑ์ “กระเฉดโดนตา” และของไหว้ม้าให้พระสงฆ์ทำพิธีเพื่อส่งให้บรรพบุรุษ จากนั้นจะถือข้าวบิณฑ์และกระเฉดโดนตาแห่รอบโบสถ์แล้วนำข้าวบิณฑ์ไปโยนไว้ข้างกำแพงหรือซุ้มประตูวัด เรียกว่าการ “แบ้บายเบ็น” หรือ การโยนข้าวบิณฑ์เพื่ออุทิศให้กับเปรตไม่มีญาติได้มารับก่อนกลับภพภูมิของตน ส่วนกระเฉดโดนตาหลังจากแห่รอบโบสถ์ครบ 3 รอบ จะเอาไปเทไว้รอบวัดเพื่อให้สัมภเวสีหรือดวงวิญญาณที่ไม่สามารถเข้ามาในวัดได้รับไป ช่วงสายของวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านในชุมชนมาร่วมทำบุญตักบาตรให้กับผีบรรพบุรุษของตนอีกครั้ง ถือเป็นงานสิ้นสุดพิธีแซนโดนตา (โฆสิต ดิสม. 2556: สัมภาษณ์)

เพลงเงโดนตา ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำพิธีแซนโดนตาไว้อย่างละเอียด โดยเริ่มตั้งแต่กล่าวถึงความหมายของคำว่า “โดนตา” ว่า โดน หมายถึง บรรพบุรุษทางฝ่ายบิดา ส่วน ตา หมายถึง บรรพบุรุษทางฝ่ายมารดา โดยพิธีดังกล่าวจัดขึ้นในช่วงเดือนสิบเพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสทดแทนบุญคุณบรรพบุรุษโดยการสร้างบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษของตน พิธีนี้มีความเป็นมาเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว โดยมีความเชื่อว่ามีตายไปทุกคนจะกลายเป็นเปรตต้องไปชดใช้กรรมในขุมนรกเป็นเวลา 92 กัลป์ โดยแต่ละกัลป์มีระยะเวลาถึง 4,320,000,000 ปี ซึ่งถือเป็นเวลาที่ยาวนานมาก ดังนั้นวิญญาณเหล่านี้จึงได้รับอนุญาตให้ขึ้นมารับส่วนบุญจากลูกหลานได้ในช่วงเดือน 10 ของทุกปี

โดยในช่วงย่างเข้าเดือน 10 จะมีปรากฏการณ์ต่างๆ เกิดขึ้น เช่น เสียงนกร้องแซ่ในช่วงพระอาทิตย์ขึ้น และดอกข้าวบิณฑ์ซึ่งจะบานสะพรั่งในช่วงเวลานี้ เป็นต้น เพื่อเป็นการเตือนให้ลูกหลานได้ทราบว่าการใกล้ถึงเวลาที่จะต้องบูชาบรรพบุรุษแล้ว บรรดาลูกหลานก็จะนัดหมายกันเพื่อมาร่วมเตรียม

สำหรับเครื่องเซ่น และจัดขบวนแห่ตามแต่กำลังทรัพย์ของแต่ละครอบครัว ในการทำพิธีจะเตรียมสถานที่ และสำหรับตามธรรมเนียมโบราณที่ถ่ายทอดให้กันจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อพร้อมแล้วก็ทำพิธีเรียกดวงวิญญาณ บรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่น หลังจากนั้นก็ช่วยกันจัดกระแอมบรจุอาหารต่างๆ ลงไปแล้วนำไปทำบุญที่ วัด เพื่อให้พระสงฆ์สวดมนต์อุทิศผลบุญกุศลทั้งหลายให้แก่บรรพบุรุษ

จากนั้นจึงเอาของในกระแอมไปเทในบริเวณวัดเพื่อส่งบรรพบุรุษและแม่กุศลแก่ท่าน เพื่อให้ ยมทูตพิจารณาลดบาปจะได้หมดเวรกรรมเร็วขึ้น การแซนโดนตาจึงเป็นการแสดงถึงความกตัญญู กตเวทีที่ลูกหลานสร้างกุศลแก่บรรพบุรุษที่สิ้นอายุขัยไปแล้วให้ได้หมดเวรกรรมและไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้น

ไฉโดนตา

โดน จโดน บรรพบุรุษ ฝ่ายพ่อ	ตาก็ต้องเป็น บรรพบุรุษ ฝ่ายแม่
ถึงเดือนสิบ ลูกหลาน ไม่เซ่นแซ	สร้างกุศล แผ่ผล บุญอนันต์
สารท ขแม ซเร็น เบ็น ตูจ-ทม	ห่อข้าวต้ม ขนมหวาน จำแนมมัน
ประเพณี ปฏิบัติมา แต่ปางบรรพ์	ก่อนพุทธกาล สืบทอด ต่อกันมา
ทุกคนตาย ต้องกลาย ไปเป็นเปรต	เที่ยวก่อเหตุ ขอกิน ไม่เลือกหน้า
ตัวน่าเกลียด ไม่มีใคร อยากพบพา	เจออะเจอหน้า เป็นต้อง วิ่งหลบพลัน
ตายไปต้อง ไปเกิด ในขุมนรก	ระเหินระหก ทรมาน แสนมหันต์
ชั่วกัป เบ็ดเสร็จ เก้าสิบสองกัลป์	แต่ละกัลป์ สีพันล้าน กว่าปี
ชั่วกัป ชั่วกัลป์ ช่างนานหนอ	วิญญานรอ 92 กัลป์ หมดกรรมหนี
ทำวยมราช ให้โอกาส ทำความดี	ยมทูต รับหน้าที่ บัญชาการ
เดือนสิบ ทุกปี วันปลดปล่อย	ให้วิญญาน พลอยได้ พบลูกหลาน
เร่ร้อน รอนแรม แสนทรมาน	พบลูกหลาน พร้อมหน้า มาทำบุญ
ย่างเดือนสิบ มีเหตุ เป็นกลางบอก	เสียงร้องกรอก ทำให้ ใจเราอุ่น
เข้าตรู่อาทิตย์ ยอแสง รุ่งอรุณ	เสียงคุ่น ร้องทัก โทนจาบ โดนตา
อีกปกายายเบ็ญ สะพร่ง ทั่วห้องทุ่ง	ป้า ลุง บอก ลูกหลาน ออย่ารอช้า
อยู่หนใด ไกลไกล ให้รีบมา	พบหน้ากัน สุขเกษม เปรมฤดี
ตระเตรียม เครื่องสังเวท เช่นสรวง	เชิญดวง วิญญานมา ประทับที่
ข้าวปลา เนยนม ขนมมากมี	เช่นพลี เชิญวิญญาน มารับเอา
จัดขบวนแห่ สนุกสนาน ประกอบกิจ	แล้วแต่คิด ไม่ให้สิ้น เวลาเปล่า
บ้างตั้งกลุ่ม สังสรรค์ หนักของเมา	หนักเบา เราอภัย ไม่ถือกัน
จัดเตรียม สถานที่ ต้อนรับ	แบบฉบับ ธรรมเนียม โบราณมัน
ข้าวต้ม ขนมหวาน สารพัน	อาภรณ์ หลากสีส้น อีกเงินตรา

จุดเทียนรูป บุษบา ธิษฐานจิต
 จงมารับ เครื่องเซ่น ไหว้บูชา
 รินน้ำเปล่า ล้างมือ ล้างไม้ก่อน
 อีกราวหวาน บ้างร้อง ส่งสำเนียง
 ยังไม่พอ เพื่อผู้ พิการเปลี่ย
 มิบังอาจ ยศฐาฯ เรา ไม่เท่ากัน
 อิมหมี พิมน กันทัวหน้า
 เตรียม กระเมอโดนตา เครื่องควักแกง
 ทุกปี เป็นธรรมเนียม ปฏิบัติ
 ญาติพี่น้อง ต่างมา เจอหน้ากัน
 ได้เวลา อารามนา กล่าวเริ่มต้น
 พรหมน้ำมนต์ สิ่งไม่ดี ไปให้ไกล
 รุ่งอรุณ วันแรม 15 ค่ำ
 จะกระเมอโดนตา มีมา แต่เดิมกาล
 กระทบ กาบกล้วย แทนเรือแพ
 โดนตาหมด เวรกรรม เคยทำมา
 อานิสงส์ ลูกหลานได้ ปฏิบัติ
 โดนตา ไม่ถูกจองจำ ทวีคุณ

โดนตาสถิตย์ ณ แดนใด ในแหล่งหล้า
 อิกญาติกา เรือนข้าง บ้านใกล้เคียง
 ต่อด้วยน้ำร้อน พอให้ ได้คล่องเสียง
 ต่างส่งเสียง เคล้าคละ สลับกัน
 ขาแขนเสีย อุตส่าห์มา ด้วยใจมั่น
 มิซ้ำพลัน ต่างช่วยกัน รีบจัดแจง
 ทั้งเหล้ายา ปลาบั้ง สิ่งแสดง
 จัดแจงให้ เสร็จสรรพ ไปวัดกัน
 ศาลาวัด ดูคึกคัก ทักกันลั่น
 จ्ञานรร ไม่ได้ศัพท์ ใครเป็นใคร
 พระสวดมนต์ อุทิศผล กุศลให้
 อิกภทภัย ทั้งหลาย จงแผ้วพาล
 ต่างนำกระเมอ พร้อม ณ จุดสถานฯ
 ลูกหลานต่าง พร้อมใจ จุนโดนตา
 หวังกุศล แผ่ผล ในกายหน้า
 ยมราชพิจารณา เพิ่มลด บทบาปบุญ
 ที่ได้จัด ส่งจุน บุญช่วยหนุน
 ด้วยผลบุญ หนุนให้ หมดเวรกรรม
 (ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

เพลงที่มาแซนโดนตา กล่าวถึงประเพณีแซนโดนตาหรือการบูชาบรรพบุรุษไว้ว่าเป็นประเพณีที่
 จัดสืบเนื่องกันมานานแล้ว เพราะมีความเชื่อกันว่าเมื่อเราเสียชีวิตไปจะต้องได้รับโทษทัณฑ์จากการ
 กระทำชั่วในคราวที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นประเพณีนี้จึงจัดขึ้นเพื่อเป็นกุศโลบายให้ผู้คนกลัวการทำบาป
 และมุ่งสร้างกุศลเพื่อเป็นบุญให้หลุดพ้นจากเวรกรรมที่ได้เคยกระทำไว้

ที่มาแซนโดนตา

ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา
 แซนโดนตา บูชาบรรพได้ประจักษ์
 เชื่อกันว่า เมื่อเรา ตายไปแล้ว
 กุศโลบาย สอนลูกหลาน อย่างกระทำ

คุณค่าทาง วัฒนธรรม เอกลักษณะ
 ชเร็นตระหนัก ปฏิบัติมา เป็นประจำ
 ไม่แคล้ว จักต้องถูก ลงโทษซ้ำ
 เป็นบุญ หนุนหนุนนำ ยามคราวตาย
 (ผู้ประพันธ์ : โสมสิต ดีสม)

เมื่อได้ฟังเพลงเหล่านี้แล้ว ผู้ฟังจะเกิดความเข้าใจว่าประเพณีและพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดและกำลังปฏิบัติอยู่นั้นมีความหมายและความสำคัญต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มชน ทำให้เข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ด้วยความศรัทธาเลื่อมใส และยินดีที่จะช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

4.3 บทบาทในการจรรโลงใจในพิธีกรรมสู่ขวัญ

พิธี “มังก๊วลงจองไต” หรือการสู่ขวัญ เป็นพิธีพื้นบ้านของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ซึ่งนิยมปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่โบราณกาล จนถึงทุกวันนี้ คำว่า มังก๊วลงจองไต เป็นคำในภาษาเขมรถิ่นไทย หมายถึง ด้ายมงคลผูกข้อมือ พิธีนี้จัดขึ้นในงานมงคลทั่วไป เช่น งานมงคลสมรส งานเรียกขวัญนาคน งานเรียกขวัญโกนจุก งานเรียกขวัญวันแรกเกิด งานเรียกขวัญเมื่อหายป่วย งานขึ้นบ้านใหม่ งานยกเสาเอก งานครบรอบวันเกิด งานวันเกษียณอายุราชการ งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น การประกอบพิธีเริ่มจากการเตรียมอุปกรณ์เพื่อประกอบพิธีให้ครบถ้วน และเมื่อได้ฤกษ์ดีแล้วจะมีผู้ใหญ่ทำพิธีกล่าวเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษให้มาร่วมประชุมทำขวัญให้ ตามด้วยการอัญเชิญเทวดาและการสู่ขวัญของพ่อครูเชิญขวัญ อาจมีการรำเชิญขวัญด้วยหากเป็นพิธีในงานสำคัญ และลำดับสุดท้ายผู้ใหญ่จะนำด้ายมงคลมาผูกข้อมือสู่ขวัญให้กับผู้เข้าพิธี (ประกอบ ผลงาม. 2538: 25-26)

เพลงมังก๊วลงจองไตมีเนื้อหาเรียกขวัญที่ออกจากตัวไปอยู่ตามป่าเขาให้กลับเข้าตัว โดยยินดีจ่ายเงินทองเพื่อซื้อหมู เป็ด ไก่และเครื่องเช่นมาประกอบพิธีขอเพียงให้ขวัญกลับคืนมา เพื่อไม่ให้พ่อแม่พี่น้องและญาติมิตรเสียใจ และให้สามารถดำเนินพิธีผูกข้อมือในงานพิธีต่างๆ ได้ เนื่องจากหากประกอบพิธีโดยปราศจากขวัญของผู้ร่วมงานถือว่าพิธีนั้นไม่สมบูรณ์ จึงต้องมีการเรียกขวัญเสียก่อน

มังก๊วลงจองไต

คำร้อง

โมเวย ปีลิ่ง โมเวย โมเวย ปีลิ่ง
ก้อมอาลัย แปรียปรี ก้อมเนิว แซงชงาย
ตรึมตังเหมือนตังจูก
เอ้าะเตีย เอ้าะเมื่อน จ้องตะบานปีลิ่ง
กะไมจอลแซรีย ออยใจโมออยปิด
บองปะอินเบ็งปะเตียะ
อาจารย์เฮาโมเวย โอ ปีลิ่ง เมียนอีน

อาจารย์เฮาปีลิ่ง ออยใจโมออยดีดล เอย
ใจลโมออยดีดล ทาน้องโมจองไต
เอ้าะประะมื่น ประะเปือน
แดลเนิวตามดบ แดล ชบ หนอ ตามแปรีย
มือกะแต่ยเมียนตังมนาย
ใจลโมออยปิด กะไมเพ็ดเติวนา
แดลเพ็ดเติวอีน่า ใจลโมกะน้องเรียงกาย

ออชอานี้ด ออชอเนาะ บองปะอินยอมแสรก
 โมด็อลเฮย เนียะเมียะ หนอชรัยจำ
 โจลโมออยปีด มะนายน้องจองได้
 เนียะจองไดชะเวง ก็อมออยม้อดกำ
 กะไมอ้งวึ่งเตวนา ออชเนิวแต่น้องเซราะ
 เนียะเมียะ บองเอย กะไมอ้งวึ่ง
 กิดด็อลแต่บอง สะตังน้องดัจคยอล

ตังจ๊ะ ตังกะเมง จำแต่บอง เอย
 เบร็ดแบรียเตวนา โจลโมออยปีด
 เนียะเมียะ บองเอย ส้งอบเจ็ด ส้งอบเทลิม
 บอจองได้สะดำ ก็อมออยกิดอาลัย
 โมด็อลเฮยนา บองปะอินรับตุ้
 บองปะอินโกนเงา กิดแต่บองเอง
 บองเนิวอีนา ชับโมออยคีน
 (ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

มาเถิด ขวัญ มาเถิด มาเถิด ขวัญ
 ออย่าอาลัย ป่าไพร ออย่าอยู่ไกลห่าง
 เตรียมทั้งไก่ ทั้งหมู
 หมดเบ็ด หมดไก่ ออยากได้แต่ขวัญ
 ออย่าทิ้งน้องสาว ให้เข้ามาให้ใกล้
 พี่น้องเต็มบ้าน
 อาจารย์เรียก มาเถิด โอ ขวัญ อยู่ที่ไหน
 ให้ส่งสาร ให้เวทนา พี่น้องที่ร้องไห้
 มาถึงแล้ว พ่อรูปทอง หนอ น้องรอ
 เข้ามาให้ใกล้ แม่จะผูกข้อมูล
 ใครผูกข้อมือซ้าย ขอให้หมดกรรม
 ออย่าหลงไปไหน ให้อยู่แต่ในบ้าน
 พ่อรูปทอง พี่เอย ออย่าหลง
 คิดถึงแต่พี่ จนจะขาดใจ

อาจารย์เรียกขวัญ ให้เข้ามาให้ถึง เอย
 เข้ามาให้ถึง ว่าจะมาผูกข้อมือ
 หมดเงินหมั้น เงินพัน
 ที่อยู่ตามป่า ที่หยุดหนอตามไพร
 ดุซิมี่ทั้งแม่
 เข้ามาให้ใกล้ ออย่าตกใจไปไหน
 ที่ตกใจไปไหน เข้ามาในร่างกาย
 ทั้งแก่ทั้งเด็ก รอแต่พี่ เอย
 หลงป่าไปไหน เข้ามาให้ใกล้
 พ่อรูปทอง พี่เอย สงบใจ สงบดับ
 ใครผูกข้อมือขวาขอให้หมดอาลัย
 มาถึงแล้วหนา พี่น้องรับไว้
 พี่น้องลูกหลาน คิดถึงแต่พี่
 พี่อยู่ที่ไหน รีบมาให้เห็น

บทบาทของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ด้านการดำรงความเชื่อและความศรัทธาใน
 พิธีกรรมต่างๆ ทั้ง 3 ด้าน คือ บทบาทในการบำบัดจิตใจของผู้ป่วยในพิธีกรรมมะม่วง และแก้มอ
 บทบาทเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน และบทบาทในการจรรโลงใจใน
 พิธีกรรมสู่ขวัญ ซึ่งบทบาทเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของสังคม โดยบทบาทในการบำบัด
 จิตใจของผู้ป่วยในพิธีกรรมมะม่วงและแก้มอยังคงดำรงอยู่ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าบทบาท

ด้านนี้จะลดความสำคัญลงจากเดิม เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการรักษาโรค แต่ในบางโอกาสชาวบ้านก็ยังเลือกใช้ดนตรีกันตรึมในการบำบัดโรค เนื่องจากโรคบางชนิดไม่สามารถใช้ความรู้ทางการแพทย์มาช่วยรักษาให้หายได้ สำหรับบทบาทเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน และบทบาทในการจรรโลงใจในพิธีกรรมสู่ขวัญยังคงความสำคัญอยู่เช่นเดิม เนื่องจากชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับความหมายและที่มาของประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน และยังคงประกอบพิธีสู่ขวัญอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5. บทบาทด้านการเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีเพลงที่กล่าวถึงตำนานมากมาย ซึ่งแสดงถึงศรัทธาในประเพณีในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาอันยาวนานและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เช่น ตำนานจังหวัดสุรินทร์ ตำนานช้างเผือก ตำนานปราสาทภูมิโปน เป็นต้น ซึ่งเพลงที่เกี่ยวกับตำนานต่างๆ เหล่านี้เป็นการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้ฟัง โดยเฉพาะผู้ฟังรุ่นลูกหลานที่มักไม่ค่อยได้ฟังตำนาน เป็นการปลูกฝังให้มีความรักในภูมิปัญญาอันมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและยิ่งใหญ่

เพลงตำนานชเร็นกล่าวถึงตำนานการแห่ช้างเผือก ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเทศกาลงานแสดงช้างประจำปีขึ้น จนกระทั่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติในหลายประเทศ กล่าวถึงคุณงามความดีของชาวกูยหรือชาวส่วยอันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสามารถในการจับช้างป่ามาเลี้ยงและรวมกลุ่มอาศัยอยู่ในหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ซึ่งได้เคยให้การช่วยเหลือพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางให้ยิ่งใหญ่ จนได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าเมืองจังหวัดสุรินทร์และกลายมาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวสุรินทร์เคารพนับถือมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีเรื่องเล่าว่าในรัชสมัยของสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศมรินทร์ทรงพระประชวรด้วยโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรงที่สุดทำยแห่งกรุงศรีอยุธยา เกิดเหตุการณ์ช้างเผือกแตกโรงหนีเข้าป่ามาทางโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน พระองค์จึงมีรับสั่งให้ทหารออกติดตาม ซึ่งก็ได้ติดตามมาจนถึงชุมชนชาวกูยซึ่งมีความชำนาญการอย่างยิ่งในการคล้องช้าง จึงสามารถนำช้างเผือกกลับกรุงศรีอยุธยาได้ ส่งผลให้หัวหน้าคณะของชาวกูยที่ติดตามช้างเผือกกลับคืนมาได้รับความดีความชอบ และหนึ่งในนั้นก็ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสุรินทร์ภักดี และต่อมาได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางซึ่งได้เป็นเจ้าเมืองสุรินทร์คนแรก นอกจากนี้เพลงตำนานชเร็นยังกล่าวถึงความยิ่งใหญ่แห่งพระเจ้าชัยวรมัน ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์เขมรที่ได้สร้างความยิ่งใหญ่ให้ปรากฏมาจนถึงปัจจุบันในรูปของปราสาทต่างๆ ในเขตอีสานใต้ ได้แก่ ปราสาทภูมิโปน ปราสาทตาเมือน ปราสาทบ้านพลวง ปราสาทบ้านระแงง ปราสาทบ้านยายเหงา ซึ่งปราสาทดังกล่าวแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่เป็นหลักฐานอัน

ปรากฏชัดแจ้ง ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อระลึกถึง และวงก้นตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้กล่าวเชิญชวนให้คนรุ่นหลังในจังหวัดสุรินทร์ได้ศึกษาตำนานความยิ่งใหญ่ในอดีตเพื่อสืบสานและถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รับรู้และภูมิใจในความเป็นมาของตนสืบต่อไป

ตำนานชเวริน

คำร้อง

เอ่อ เออ เนียง ซ้อม หนอ ตำนาน	เริ่ม รุ่ง มิ่ง ชเวริน
แดล ก๊วย บาน คีน ก๊วย บานแดง	โม พอ หนอ ประมาณ
อ่อ ออ ยี่ง นิ มิ่ง ตำนาน	โกนเจา ชเวริน กูล จำปาน
เฮาทา มิ่ง ตำนาน	โกนเจา ชเวริน กูล จำปาน
เดิม แส ตำนาน	ลไป บาน โมยूर เฮย
บานกั๊ด บ็อน หนองงานข้าง	ญี่ปุ่น ปรง เจ็น บัด ซงาย
ต่างโมประจุม หนอ กะน้องทง	งานข้าง มิ่งสุรินทร์ เออ...
เดิมเมียน เนียะกุกุญ ญ	เนิวเขต กะปูหนอตากกลาง
เนียะบานรักษา หนอเอิวจางวาง	ออยเนิวล หนอวาซ้อบไป
อ่อ ออ หลักฐาน ตัดมูญญ	คือ ปราสาท เทอ ออย รำลึก
ดีดล กุนเอิว มะจะทไล	เอิวชัยวรมัน หนอสะดัจจะแมร
เอิวเกือด ก๊วยเมียน หนออำนาจ	บาระไม ทม บานลำแดง
เอิวสร้างปราสาท เกิดกำแดง	กรูบ จรีอก ออยยี่งคีน
มันทาปราสาท มิ่งพิมาย	มิ่งตำ พนมรุ่ง เอย...
ออยเขตอีสานขแมร	ยี่งนู เรืองรุ่ง กรูบจรีอก โมดีดล ชเวริน
เมียนปราสาท หนอภูมิโปน	ตาเมือน พลวง ระแงง เอย...
ปราสาทหายเหงา มีหลักฐานแสดง	ออยโกนเจาบานเสิบสุร
รุ่งตำนานมิ่งชเวริน	เมียนเจริญนักหนา
โกนเจาชเวริน ออยคอม ศึกษา	ประวัติแดลเดิม ออยตั้งตุ้ เนอ
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

น้องขอเล่าตำนาน	กำเนิดเมืองสุรินทร์
ที่เคยได้เห็นได้รู้	มาพอประมาณ
พวกเรานี้เรียกว่าเมืองข้างใหญ่	ลูกหลานเมืองสุรินทร์ควรจดจำได้

เรียกว่าเมืองช้างใหญ่	ลูกหลานเมืองสุรินทร์ควรจดจำได้
แต่ก่อนมีการแห่ช้างเผือกเป็นตำนาน	เล่าขานกันมานานแล้ว
จนได้มีการคิดจัดงานช้าง	ทั้งญี่ปุ่น ฝรั่งเศส จีน ไกลไกล
ต่างมาประชุมกันตอนกลางวัน	ที่งานช้างเมืองสุรินทร์
แต่ก่อนมีชาวกูย	อยู่เขตตำบลกะโพ อำเภอดากกลาง
ได้ช่วยเหลือพ่อจางวาง	ให้เป็นตำนานถึงทุกวันนี้
หลักฐานอีกอย่างหนึ่ง	คือปราสาท ทำให้ระลึก
ถึงพระคุณของผู้ยิ่งใหญ่	พ่อชัยวรรณ กษัตริย์เขมร
พ่อท่านเคยมีอำนาจ	บารมียิ่งใหญ่ได้แสดงไว้
พ่อสร้างปราสาทไว้ให้	ครบทุกตรอก ให้เราเห็น
ไม่ว่าปราสาทเมืองพิมาย	ปราสาทเมืองต่ำ ปราสาทพนมรุ้ง
ให้เขตอีสานเขมร	เรานี้รุ่งเรือง ทุกตรอก มาถึงสุรินทร์
มีปราสาทภูมิโพน	ปราสาทตาเมือน พลวง ระแงง
ปราสาททยายเหงา มีหลักฐานแสดง	ให้ลูกหลานได้สืบสาน
เรื่องตำนานเมืองสุรินทร์	มีมากหนักหนา
ลูกหลานเมืองสุรินทร์ ให้อภัยยามศึกษา	ประวัติเก่าแก่ ให้อ่านไว้

เพลงลูกอุ้นเร หมายถึง การละเล่นรำสาก เป็นการฟ้อนรำประกอบเพลงพื้นบ้าน โดยใช้สากตำข้าวเป็นอุปกรณ์ในการกระทบประกอบจังหวะและจะต้องใช้ไหวพริบในการรำให้เข้ากับจังหวะกระทบสาก การละเล่นนี้นิยมเล่นในวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย ก่อนเริ่มเล่นจะมีการทำพิธีขอขมาสากตำข้าว จากนั้นผู้ชายหญิงจึงเริ่มการฟ้อนรำเข้าจังหวะของสากที่มีการกระทบกัน ท่ารำเรอมนั้น มักจะเป็นท่าเกี่ยวพาราสีกัน เอกลักษณะของการเรอมนั้นเรคือการฟ้อนรำที่อ่อนช้อย และโลดโผนในบางจังหวะประกอบดนตรีที่มีจังหวะสนุกสนาน มีลีลาการรำยาวต่าง ๆ ตามจังหวะของวงดนตรีพื้นเมืองคือ วงกันตรึม เพลงนี้กล่าวถึงจังหวัดสุรินทร์ด้วยน้ำเสียงแฝงความภาคภูมิใจว่าเป็นดินแดนที่มีชื่อเสียง มีความเป็นมาอันยาวนานและยิ่งใหญ่ เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ผู้คนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้วยการถ่ายทอดให้ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น และมักจะมีความสุขทุกครั้งที่ได้นำภูมิปัญญาเหล่านี้มาแสดงให้ผู้คนได้ชื่นชม

ลูตอันเร

สู่เอ๋ยสุรินทร์ฯ	ดินแดนแคว้นถิ่น	ของชนชาวไทย
เป็นเมืองโบราณ	ประวัติการณ์ยิ่งใหญ่	ข้าวนาปลาไร่ อุดมสมบูรณ์
มีคนเก่าแสนฯ	ไม่เคยขาดแคลน	ข้าวปลามากมาย
รักประเพณี	ไม่มีเสื่อมสูญ	เราก็เกื้อกูล ให้อยู่ยืนนาน
การเล่นพื้นเมืองฯ	สุรินทร์ลือเลื่อง	จะขอกล่าวขาน
ลูตอันเรดังตรี๊ด	ปรากฏชานาญ	เป็นของโบราณ ไม่มีเปลี่ยนแปลง
การเล่นอย่างนี้ฯ	สุรินทร์เรามี	จึงนำมาแสดง
ขอเชิญชมไว้	อย่าได้เคลือบแคลง	แม้ไม่แจ่มแจ้ง ผมขออภัย
ฤกษ์ยามงามดีฯ	สุรินทร์เรามี	โอกาสยิ่งใหญ่
มาแพร่ศิลปะ	วัฒนธรรมไทย	พวกเราจึงได้ มาเล่นให้ชม
แม้รำไม่งามฯ	อย่าเยาะเย้ยหยาม	ให้ได้ชื่นชม
เสียงไม้ไพเราะ	เสนานิยม	เพราะพวกกระผม ทำตามลีลา
อ่อนเอ๋ยอ่อนแรงฯ	พวกผมแสดง	เห็นดีเห็นอ่อนน้อม
ขอหยุดการเล่น	พอเป็นขวัญตา	จงเวทนา ลูกมาแต่ไกล
ข้าขอกราบลาฯ	ชายหญิงทั่วหน้า	คณะขออภัย
ฤกษ์ดีปีหน้า	มาเล่นกันใหม่	สวัสดิ์มีชัย ขอกราบลาเลย

(ผู้ประพันธ์ : ปิ่น ตีสม)

การที่เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์กล่าวถึงประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ ของท้องถิ่นด้วยน้ำเสียงที่แสดงความชื่นชม และเชิญชวนให้มาร่วมอนุรักษ์ ย่อมก่อให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เมื่อได้ฟังเพลงที่มีเนื้อหาเช่นนี้ถือเป็นการปลุกฝังให้เกิดสำนึกรักและหวงแหน เกิดความต้องการสืบทอดสิ่งดีงามเหล่านี้ให้คงอยู่ตลอดไป

6. บทบาทด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและคับข้องใจ

บทบาทประการนี้ศิลปินกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์กระทำไปทั้งด้วยความตั้งใจและกระทำในรูปแบบที่แฝงเร้นเป็นผลพลอยได้ โดยเหตุที่ศิลปินกันตรึมและชาวบ้านเป็นสมาชิกในสังคมเดียวกันจึงเกิดอารมณ์ร่วมเรื่องการเก็บกดและคับข้องใจในสภาพสังคมหลายประการ เช่น ความกดดันอันเกิดจากกรอบประเพณีหรือระเบียบสังคม และความกดดันในการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ

เมื่อจิตใจได้รับความกดดันหรือคับข้องใจจึงระบายออกโดยการบรรยายไว้ในเนื้อเพลง การเล่นกันตริမ် จึงเป็นช่วงเวลาแห่งการผ่อนคลายความเครียดของผู้เล่นและผู้ชม การระบายความเก็บกดมีทั้งเรื่องเพศที่สังคมชนบทจะไม่นิยมให้หญิงสาวแสดงความรักอย่างเปิดเผย หรือปัญหาความบีบคั้นจากสภาพเศรษฐกิจอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การขาดแคลนปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิตหรือการดำรงชีวิตอย่างยากไร้ ทำให้ต้องระบายออกหรือสื่อสารปัญหาไปยังสมาชิกในสังคมเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และช่วยเหลือ เช่น ปัญหาข้าวของราคาแพง ปัญหาการถูกเอาเปรียบของลูกค้า เป็นต้น เพลงกันตริ่มของคณะนำฝั่งเมืองสุรินทร์มีบทบาทด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและความคับข้องใจหลายประการ ดังนี้

6.1 ความเก็บกดและคับข้องใจของครู

อาชีพครูถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติในสังคม ต้องเสียสละตนเป็นอย่างมากในการทำงานเพื่ออบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์เป็นคนดีและมีความรู้ ภาระหน้าที่ของครูนอกจากสอนในห้องเรียนแล้วยังต้องคอยช่วยเหลือลูกศิษย์นอกห้องเรียนด้วย จึงเปรียบได้กับบิดามารดาคนที่สอง นอกจากนี้ครูยังมีหน้าที่อื่นในด้านการรักษาคุณภาพในการสอนซึ่งจะมีการประเมินจากหน่วยงานส่วนกลางอยู่เสมอ แม้จะมีภาระงานมากมายแต่อาชีพนี้กลับได้รับค่าตอบแทนไม่มากนัก ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจที่จะเข้ามาประกอบอาชีพครู

เพลงครูรำพึง มีเนื้อหาเป็นการแสดงถึงความอัดอั้นตันใจของครูคนหนึ่งให้เห็นสังคมครูภายในโรงเรียน ซึ่งครูแต่ละคนต่างก็ทำหน้าที่สอนวิชาการและอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนอย่างไม่เต็มทีนัก เนื่องจากให้ความใส่ใจในเรื่องอื่นมากกว่าหน้าที่ของตน จนละทิ้งหน้าที่อย่างไม่มีจิตสำนึกทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้ และยังได้ระบายความในใจถึงเรื่องการวัดระดับคุณภาพของโรงเรียน จากระดับผลการเรียนของนักเรียน ทำให้ครูส่วนใหญ่พยายามให้คะแนนนักเรียนให้มากเพื่อให้มีผลการเรียนสูงซึ่งจะสะท้อนถึงระดับความสามารถของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีได้สะท้อนถึงสภาพความจริงภายในโรงเรียนที่นักเรียนยังต้องการการพัฒนาในทุกๆ ด้านเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ครูผู้น้อยได้แต่รำพึงรำพันเท่านั้น เพราะไม่มีอำนาจที่จะไปสั่งการให้ใครดำเนินการตามได้ ถือเป็นภาระสะท้อนปัญหาที่ครูส่วนใหญ่ต้องประสบในการทำงาน

ครูรำพึง

ความในใจของครูคนหนึ่ง	รำพึงที่ข้างกระดานดำ
เฝ้ามองโรงเรียนด้วยความต้อยต่ำ	เก็บคำถามอยู่เต็มหัวใจ
ครูใหญ่มาโรงเรียนแว็บหนึ่ง	แล้วก็บึ้งรถเข้าอำเภอ

เขาเป็นอย่างนี้เสมอ
 ครูสาวสองคนก็เพื่อนใจ
 เด็กน้อยก็ได้แต่วิ่งหยอกกัน
 ครูหนุ่มก็ห่วงว้ายไม่รู้จบ
 ได้แต่คิดหาเงินเข้าบัญชี
 อีกคนก็ดูเมาไม่สร้าง
 แล้วเข้าห้องพยาบาลของโรงเรียน
 เป็นอย่างนี้ตลอดปี
 โรงเรียนอื่นเป็นอย่างนี้บ้างไหม
 การสอนโรงเรียนไม่ค่อยแน่น
 สอนไม่เท่าไรแต่ว่าครูใจถึง
 คุณภาพแรงกันที่ตัวเลข
 ชีวิตครูเต็มไปด้วยการแข่งขัน
 โอ้ย...เด็กน้อยเอ๋ย
 ครูไม่มีปัญญาไปสั่งใคร
 โอ้ย...เด็กน้อยเอ๋ย
 ครูไม่มีปัญญาไปสั่งใคร

ไปอำเภอหรือว่าไปไหนกัน
 เอาเรื่องนิยายจากหนังสือพิมพ์รายวัน
 เพราะครูยังมันอยู่กับละครทีวี
 เงินเดือนติดลบชบเขาตลอดปี
 จิตใจไม่มีจะสอนเด็กนักเรียน
 มาพูดเสียงดัง สั่งให้เด็กน้อยอ่านเขียน
 เด็กน้อยอ่านเขียนครูก็หลับซำบาย
 เป็นอย่างนี้ตลอดไป
 ถามในใจแล้วก็ได้แต่ปลง
 แต่เรื่องคะแนนเด็กน้อยเป็นที่หนึ่ง
 จึงเป็นที่หนึ่งประจำอำเภอ
 ส่วนความรู้เด็กเป็นอย่างไรก็ช่างมัน
 ส่วนเป้าหมายนั่นคือ...สองชั้นประจำปี
 ครูคนเดียวจะช่วยเธออย่างไร
 ให้เขาทำในสิ่งที่ดีงาม
 ครูคนเดียวจะช่วยเธออย่างไร
 อย่างดีก็ได้แต่รำพึง รำพึง..อยู่ข้าง..กระดานดำ
 (ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

6.2 ความเก็บบทและค้ำข้องใจของบิดามารดา

ผู้เป็นบิดามารดามีหน้าที่ประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตมาเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม การเลี้ยงดูและอบรมบุตรในอดีตนั้นไม่ยากลำบากเท่ากับในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันนี้สังคมให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุ ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจไมตรีต่อกันเช่นในอดีต เมื่อความเจริญเข้าถึงชนบทอย่างรวดเร็วทำให้ชาวบ้านต้องปรับตัวกันอย่างมาก แต่ไม่ว่าจะพยายามอย่างไรก็ไม่สามารถรู้เท่าทันเทคโนโลยีได้ เนื่องจากการพัฒนาสังคมไม่ได้มุ่งพัฒนาคุณภาพของคน จึงทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านลดน้อยลง จนเป็นหนี้สินทำให้ครอบครัวได้รับความลำบากกันทุกคน

เพลงสมัยพัฒนา กล่าวถึงนโยบายการพัฒนาประเทศที่เน้นแต่ความเจริญทางวัตถุทำให้ผู้คนต้องแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้ได้ครอบครองวัตถุอันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญ จนทำให้ต้องทำงานหนักขาดการพักผ่อน โดยเฉพาะบิดามารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตร แต่การประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาที่นั้นไม่อาจล้มตาอ้าปากได้โดยง่าย เนื่องจากต้นทุนการผลิตนั้นมีราคาสูง เมื่อนำผลผลิตไปขายก็ถูกกดราคา ในขณะที่ข้าวของอย่างอื่นมีราคาสูง ทำให้ไม่มีทางใช้นี้สินได้หมด เมื่อลูกโตขึ้นไปทำงานส่งเงินมาช่วยเหลือครอบครัวก็ต้องได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจแปรปรวนทำให้ตกงาน แต่ต้องดิ้นรนให้ชีวิตอยู่รอดไปให้ได้ในแต่ละวัน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเกิดจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้มุ่งพัฒนาคุณภาพของคนด้วย

สมัยพัฒนา

คำร้อง

แม่ เนียง เออ..เออ..เฮย...	ทา สมัยซ็อบไป ก็เฮา สมัย นอ พัฒนา
นอ จ็อง เติวตรา โมตรา	แม่ เฮย กอ บาน เคน ซ็อบ เคน กล้วย
พัฒนา เติว ซ็อบ ยาง	ฟือ ออย มนี ยี่ง เนิว สูล
เทอ ออย มนี ยี่ง กัด กจิล	วง วี่ง วง วิล เนินน็อง วัตตุ
เล็ง พลิก นึก ดีดล เจ็ดคูลุน	ทาสมัย ซ็อบไป มั่นโดจ แดล นอปีเต็ม
กา เจีย กอ ค็อม เตียง ทะเง โน เตียงยุบ	เทอกา มั่นบาน ชบ มั่นบาน เดก มั่นบานปุน
เทอ ออย คูลุน ยี่ง เซาะ ซเบย	ชะเนาะ คูลุน อย แบละ เฮย นอ
เทอ ซแร บานเซริว	แม่ เอิว ยัว นอ เติว ลัวะ
ก็ ออย ราคาเซริว ยี่ง ทอก	ดี พเนก แม่ ไฮลเซราะ
ยี่ง ตึง อังกอ ก็ ลัวะ ออย ราคา ทะไล	คละ ลัวะ เซริว เอ้าะ ปี่ยง
มันพอ บ็อง จำเปียะ ก็	ดี พเนก แม่ ไฮร ละเฮ
สะเนาะ คูลุน มั่นเต็ง เทอ ยางนา	เมียน โจนเจา กอชู ออยเติว เทอกา
พอบานอัดบานสตาจ โมอันเจ็ม กรอบกรู	ปะ โจนเจา ก็ เนียะเจีย
ก็เมียน ปริง นอ เวียสนา	บานเทอกา เจีย จุนประโม ออยแม
จุน โม ทา ออยเอิว	อันเจ็มบอง อันเจ็ม ปะโอิน
เนียะ เมียะ ตรูโยน ค็อนเนียง	แม่ เอิว คละ เมียนโจน เทอกา
พอเศรษฐกิจ เวียแปร ปรูล	กอ ทเลี่ยะกา รากาก ราเกาะ
สตาจแดล เทอกา กอ บานมันกรูบ	ปรัวะก็ทา เมียน ออยมันพอ
นิแอง เตริวล็อบโม เซราะเซร คูลุนวี่ง	เนียะ ลอช มั่นเต็ง เทอยางนา
แม่ เนียง เฮย....	น็อง ปปาก ยากคูลุน คลังบลา
กอ คเวีย เติวเจาะ	ยากบลาก กอ คเวีย เติวเจาะ
ออยแต แม่ ค็อม เรียะชาคูลุน	ออยรัวซี รัวะ เติว เนิว มะง มะง เนอแม

(ผู้ประพันธ์ : โสสิต ดีสม)

คำแปล

แม่เอย เออ..เออ..เฮย...
 อยากไปไหนมาไหน
 พัฒนาไปทุกอย่าง
 ทำให้มนุษย์เราเกิดความขี้เกียจ
 จนลืมนึกถึงใจตัวเอง
 การงานต้องขยันทั้งกลางวันกลางคืน
 ทำให้ตัวเองสุขสบาย
 ทำนาได้ข้าว
 เขาให้ราคาข้าวเราถูก
 เราซื้อข้าวสารเขาเขาให้ราคาแพง
 ยังไม่พอใช้หนี้เขา
 สงสารตัวเองไม่รู้จะทำอย่างไร
 พอได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว
 เขามีบุญวาสนาหนอ
 ส่งมาให้พ่อ
 พ่อเนื้อทองของน้อง
 พ่อเศรษฐกิจแปรปรวน
 เงินค่าแรงก็ได้ไม่ครบ
 นี้เอง จึงได้กลับมาบ้านนาคืน
 แม่เอย....
 ก็ช่างเถิด
 ให้แต่แม่รักษาเนื้อรักษาตัว

ว่าทุกวันนี้เขาเรียกว่าสมัยพัฒนา
 แม่เอย ก็ได้พบเห็นทุกสิ่งทุกอย่าง
 เพื่อให้มนุษย์เราอยู่สุขสบาย
 งมงายอยู่ในวัตถุ
 สมัยทุกวันนี้ไม่เหมือนกับสมัยก่อน
 ทำงานไม่ได้หยุดไม่ได้หลับไม่ได้นอน
 สงสารตัวเองอะไรอย่างนี้
 พ่อแม่เอาไปขาย
 น้ำตาแม่ไหลตก
 บางคนขายข้าวจนหมดถุง
 น้ำตาแม่ไหลพราก
 มีลูกหลานก็อุตส่าห์ให้ไปทำงาน
 บางคนมีลูกนิสัยดี
 ได้ทำงานดี ส่งเงินมาช่วยแม่
 เลี้ยงพี่เลี้ยงน้อง
 พ่อแม่บางคนมีลูกทำงาน
 ก็ตักงานกันเป็นแถว
 เพราะเขาบอกว่ามีให้ไม่พอ
 พ่อเนื้อทองไม่รู้จะทำอย่างไร
 จะต้องลำบากยากเย็นอีกสักเท่าใด
 ยากลำบากแค่ไหนก็ช่างเถิด
 ให้หากินอยู่รอดไปวันๆ นะแม่

6.3 ความเก็บกดและคับข้องใจของผู้หญิง

ในสังคมไทยเป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องเพศ และเข้มงวดในการสอนให้ผู้หญิงรักษาวนลงวนตัว ไม่เปิดโอกาสให้หญิงและชายได้แสดงความรู้สึกที่มีต่อกันได้อย่างเปิดเผย ทำให้เกิดความคับข้องใจโดยเฉพาะผู้หญิงที่สังคมคาดหวังให้เก็บอารมณ์ความรู้สึกเรื่องความรักเอาไว้ หากใครแสดงออกมาให้ผู้อื่นได้ทราบจะถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ไม่รักษาน้ำหน้าของตนเองและครอบครัว

เพลงสาวกัณฑ์ตรีมได้ระบายความเก็บกดของผู้หญิงออกมาเป็นเพลง โดยกล่าวถึงความ ต้องการของตนอย่างเปิดเผยว่าตนโตเป็นสาวและต้องการมีคู่ครองแล้ว หากชายคนใดสนใจในตัวหญิง สาวก็ให้รีบมาเกี่ยวพา และกล่าวรับรองว่าหากชายคนใดได้ครอบครองหัวใจจะไม่ผิดหวังเพราะจะ ซื่อสัตย์ต่อชายผู้นั้น การแสดงออกถึงความต้องการมีคนรักนี้ถึงกับชวนว่าให้มาจับจองหัวใจเพื่อจะได้ อยู่ร่วมห้องกัน ซึ่งในสังคมไทยไม่ยอมรับผู้หญิงที่กระทำเช่นนี้

สาวกัณฑ์ตรีม

น้องสาวกัณฑ์ตรีม	หัวใจเศร้าซึมเพราะไม่มีคู่
อยากได้ยอดขู้	มาเป็นคู่ชู้ชิดแนบกาย
จะมีไหมชาย	ที่จะมาหมายรักสาวกัณฑ์ตรีม
กัณฑ์ตรีมอย่างน้อง	หากใครจะจงขึ้นใจกระหึ่ม
รักแล้วไม่ลืม	จะไม่เศร้าซึม โศกเศร้าโศกา
มาเถิดพี่มา	มาจ้องมองตา แล้วจะสมปอง
สาวกัณฑ์ตรีมอย่างฉัน	หากใครสลัญ รีบมาจับจอง
หัวใจยังว่าง	ยังว่างทั้งสี่ห้อง
หากใครจะมอง	ต้องรีบจองเร็วไว
และน้องกำลังสาว	ละพวกผู้บ่าว ไว้วางใจได้
รักแล้วไม่คลาย	จะมอบหัวใจ ให้พี่ไว้ครอง
มาเถิดมาจ้อง	มาอยู่ร่วมห้องกับสาวกัณฑ์ตรีม
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

6.4 ความเก็บกดและคับข้องใจของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย

กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยซึ่งอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษเป็น กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีถูกมองด้วยสายตาแบ่งแยกว่าไม่ใช่คนไทยเนื่องจากภาษาเขมรถิ่นไทยที่ใช้ สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความแตกต่างกับภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอื่นอย่างมาก ทำให้กลุ่ม คนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และบางครั้งรู้สึกเกิดความอับอายที่ต้องถูก เรียกว่าเป็นคนเขมร

เพลงน้องไม้ไซ้แซม มีเนื้อหาปฏิเสธว่าตนไม่ใช่คนเขมร โดยให้เหตุผลว่าแม้ว่าตนจะใช้ ภาษเขมรถิ่นไทยในการสื่อสารก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ใช่คนไทย ซึ่งก็เหมือนกับคนไทยในท้องถิ่นอื่นที่ ใช้ภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวัน และตนยังอาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่ง

ของประเทศไทย ดังนั้นจึงเป็นคนไทยอย่างแน่นอน นอกจากนี้ตนยังไม่ได้มีสิ่งใดที่ด้อยกว่าคนไทยทั้งเรื่องความงามและฐานะ เพลงนี้เป็นอีกเพลงหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ รู้สึกน้อยใจที่ถูกเรียกว่าเขมรต่างๆ ที่ตนเป็นคนไทย และอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาช้านานเช่นเดียวกับคนไทยในภูมิภาคอื่นๆ

น้องไม่ใช่ขแม

คำร้อง

น้องไม่ใช่เขมร	อยู่สุรินทร์ บุรีรัมย์
ตัวน้องก็ไม่ดำ	เรียกขแมได้อย่างไร
ตัวน้องก็สวย	เรื่องจนรวยไม่อายุใคร
อยู่สุรินทร์ก็คนไทย	เรียกได้ไงว่าขแม
เนียงมันเมน ขแม	เซราะแซร เนิวสุรินทร์
น้องเป็นคนไทย	คนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์
เซราะแซร เนิวสุรินทร์	มาเรียกเขมรได้อย่างไร
เนียงละออ นั้นเป็นคนไทย	เนียงมันเมน ขแม
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

น้องไม่ใช่เขมร	อยู่สุรินทร์ บุรีรัมย์
ตัวน้องก็ไม่ดำ	เรียกเขมรได้อย่างไร
ตัวน้องก็สวย	เรื่องจนรวยไม่อายุใคร
อยู่สุรินทร์ก็คนไทย	เรียกได้ไงว่าเขมร
น้องไม่ใช่เขมร	บ้านช่องน้องอยู่สุรินทร์
น้องเป็นคนไทย	คนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์
บ้านช่องน้องอยู่สุรินทร์	มาเรียกเขมรได้อย่างไร
น้องคนสวยนั้นเป็นคนไทย	น้องไม่ใช่เขมร

ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกวันโดยการเน้นความเจริญเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้คนในสังคมเกิดความอึดอัด และคับข้องใจ การได้ฟังเพลงถือเป็นการระบายความเครียดอย่างหนึ่ง ทำให้ได้ผ่อนคลายอารมณ์ลดความเก็บกดลงได้ ดังนั้นเพลงกัณฑ์ของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงมีเนื้อหาที่ระบายความ

อัตถ์อันต้นใจของผู้คนในสังคมทั้งผู้ประกอบอาชีพครู ผู้ที่เป็นบิดามารดา ผู้ที่อยู่ในสถานะเพศหญิง และ ผู้ที่เป็นกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ซึ่งคนเหล่านี้มักมีแรงกดดันจากสังคมทำให้อารมณ์ขุ่นมัว หาก ไม่ได้ระบายออกเสียบ้างจะยิ่งทำให้เกิดความเครียดยิ่งขึ้น นานวันเข้าอาจเกิดปัญหาต่อสุขภาพกาย และใจได้

7. บทบาทด้านสร้างสามัคคี

ในอดีตการเล่นเพลงกันตรึมเป็นการเล่นที่ใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วย และใช้บรรเลงกล่อม หอนในยุคแรกๆ ต่อมาได้ใช้เล่นในกิจกรรมตามประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ ในสังคม เช่น ประเพณีบวช นาค โคนจุก พิธีมงคลสมรส การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น เพลงกันตรึมจึง เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการรวมกลุ่ม เป็นมหรสพที่ช่วยสร้างความบันเทิงให้ผู้ที่มีส่วนร่วมกิจกรรมตาม ประเพณีให้สนุกสนานรื่นเริง และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดึงดูดผู้คนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียงให้เข้ามา รวมกลุ่มกันมากยิ่งขึ้นเพื่อมาร่วมงาน ช่วยงาน และชมมหรสพ ในการทำงานหรือการละเล่นต่างๆ ย่อม ต้องใช้ความสามัคคีเป็นหลักเพื่อให้การทำงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้และเพื่อให้การละเล่นนั้นครบ องค์ประกอบและเกิดความสนุกสนาน

เพลงรวมเผ่า กล่าวเชิญชวนให้พี่น้องทั้งหญิงและชายมาร่วมร้องรำกันตรึมกันให้สนุกสนาน หลังจากทำงานมาทั้งวันจนร่างกายเหน็ดเหนื่อยอ่อนล้า กันตรึมเป็นเพลงพื้นบ้านที่ทำให้จิตใจผ่อนคลายและลืมความทุกข์ความเศร้า จึงขอเชิญทุกคนมาร่วมเฮฮาด้วยกัน แม้กลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่น ไทย กลุ่มคนผู้พูดภาษาลาว และกลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยจะมีความแตกต่างทั้งด้านภาษาและด้าน วัฒนธรรม แต่ก็สามารถมาแสดงความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันได้ด้วยกันร่วมกันเล่นเพลงพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของเผ่าตนให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่าง กลุ่มชน

รวมเผ่า

คำร้อง

โมบองโม โมบองโม	บองก็อมเตือน โมโหโจลโม ออยดีอล
บองก็อมอ็ล ก็อมเทอ ราวีราวีวล	โจลโมออยดีอล โมเรือมลิ่ง พงคเนี่ย
ชมอัญจัญโจลโม แตรจอลล เรือมเพลงกันตรึม	แดลยั้งสังคิม ละแบง โมปีโบราณ
ลือฆ่าเลงเนียงเฮา เปราะบองก็อม เตือนรำคาญ	รูกี้เก็การ กอบานเรือม นอ ออยสบาย
โมบองโม โมบองโม	บองก็อมเตือนโมโห เดริก้าเป็อด เดิวชงาย
เกอกร็วล โบราณ เจ็ดยั้งแสนสบาย	ก็อมอ็ล เป็อดชงาย โมเรือมลิ่ง นอเฮฮา
อัญจัญโจลโม เรือมลิ่ง ตำนวงเซราะแซร ค็อนยั้ง	แดลกี้ย บานบั้งลิ่ง โมยูรฮอย

ยั้งคือมเหศวร การ คลุณยั้งกีระระวีย	ก็อมเนิวประยัย เทอแต่ริงเจีย
บองปะอิน กวยปีชงาย จีต้าแรยปีกระโพตากกลาง	คือมรวัอด รวัสตาง ดีอลงานซ้างยั้งโมจุมคเนีย
บองปะอินเลียว แห่งบั้งไฟ โมปีชงาย รัตนบุรี	ขแมเซรินเวือมอันเร รุมเจ็ดคเนียขแม กวยเลียว
โมโจลโม มุลมุยไมตรี	เจ็ดมุยพองคเนีย ปชารริงวัฒนธรรม
ขแม กวย เลียว รุมเจ็ดจួយเดอะเนือม	ปชารริงวัฒนธรรม เซราะะแซรคือนยั้ง
	(ผู้ประพันธ์ : น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

คำแปล

มาพี่มา มาพี่มา	พี่อย่าพึ่งโมโห เข้ามาให้ถึง
พี่อย่าอาย ไม่ต้องวิตกกังวล	เข้ามาให้ถึง มารำเล่นด้วยกัน
ขอเชิญเข้ามาสนุกสนานรำรำเพลงกันตรึม	ที่พวกเราสืบสานการละเล่นมาแต่โบราณ
ได้ยินเสียงน้องเรียกพี่อย่าพึ่งรำคาญ	เสร็จกิจการงาน ก็ได้รำให้สบาย
มาพี่มา มาพี่มา	พี่อย่างพึ่งโมโหเดินหนีไปไกล
มรดกโบราณ จิตใจเราแสนสบาย	อย่าอายหลีกไกล มารำเล่นเฮฮา
ขอเชิญเข้ามารำเล่น ทำนองพื้นบ้านของเรา	ที่เราเคยเล่นมานานแล้ว
เรามุ่งมั่นทำงาน ร่างกายก็อ่อนเพลีย	อย่าอยู่เฉย ทำแต่เรื่องดี
พี่น้องส่วยบ้านไกลซึ่งห่างมาจกบ้านกระโพตากกลาง	ขยันหาเงิน พอถึงงานซ้างเรามาพบกัน
พี่น้องลาวแห่งบั้งไฟ มาไกล จากรัตนบุรี	เขมรสุรินทร์รำสาก ร่วมใจกันเขมรส่วยลาว
มาเข้ามา ผูกพันไมตรีเป็นหนึ่งเดียว	ใจดวงเดียวประสานเรื่องวัฒนธรรม
เขมรส่วยลาวร่วมใจกันชักนำ	ประสานเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านของเรา

บทบาทด้านการสร้างความสามัคคีนี้เป็นการสร้างความสามัคคีในการทำงานและการละเล่น แม้ในชุมชนอีสานใต้จะมีคนไทยหลายเชื้อชาติอาศัยปะปนกันอยู่ แต่เพลงกันตรึมของคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีเนื้อหาสร้างความสามัคคีในชุมชนโดยไม่ปล่อยให้เรื่องความหลากหลายของเชื้อชาติมาเป็นตัวขวางกั้น เนื่องจากวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์กล่าวถึงกลุ่มชนอื่นด้วยความยกย่อง ไม่มีการดูถูกเหยียดหยามหรือยกตนข่มท่าน และยอมรับในวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างของกันและกันว่ามีคุณค่าทัดเทียมกันดังที่กล่าวไว้ในเพลงข้างต้น

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ พบว่าเป็นเพลงที่ยังคงมีบทบาทหน้าที่ในสังคมของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย แม้ว่าในอดีตเพลงกันตรึมจะมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรม แต่เมื่อสภาพสังคมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับพิธีกรรมน้อยลง เนื่องจากวิถีชีวิตที่

เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี คนรุ่นใหม่จึงไม่เห็นคุณค่าของพิธีกรรมที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติเท่าที่ควร เมื่อเป็นเช่นนี้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้ปรับลดความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ ของเพลงกันตรึมลง และเพิ่มบทบาทหน้าที่ด้านอื่นๆ ของเพลงกันตรึมเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของคนในสังคม คือ การให้ความบันเทิง การให้ความรู้แก่คนในชุมชน การเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน การเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์ การผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและคับข้องใจ และการสร้างความสามัคคีมากขึ้น การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของเพลงทำให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังคงดำรงอยู่ได้ เนื่องจากไม่ได้ยึดติดกับบทบาทเดิมเพียงอย่างเดียว เมื่อเห็นว่าบทบาทเดิมถูกลดความสำคัญลงอันเป็นปัจจัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป วงกันตรึมคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์จึงหันไปขยายบทบาทด้านอื่นเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในสังคมซึ่งมีผลให้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังสามารถครองความนิยมจากผู้ชมไว้ได้อย่างดี

ใน พ.ศ. 2558 เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์แบบ วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์อาจมีการปรับเพิ่มบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมเพิ่มขึ้น เช่น บทบาทในการเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เนื่องจากการแสดงกันตรึมใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยซึ่งมีลักษณะของภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาเขมรอย่างมาก แม้ในปัจจุบันประชาชนในประเทศกัมพูชาที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนที่ติดกับจังหวัดสุรินทร์ก็ยังนิยมฟังเพลงกันตรึมจากประเทศไทย ดังนั้นเพลงกันตรึมจึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้เป็สื่อในการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประชาชนทั้ง 2 ประเทศ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาการปรับปรุงของวงกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นการศึกษาลักษณะการปรับตัว สาเหตุของการปรับตัว และผลของการปรับตัว เพื่อให้เห็นภาพรวมของการปรับปรุงวงดนตรีกันตรึม และศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ที่มีการปรับเปลี่ยนขึ้นจากในอดีต ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การปรับปรุงของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวงใน พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้มีการปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้การแสดงมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยสรุปภาพรวมการปรับในองค์ประกอบ 2 ด้านคือ 1) การปรับปรุงด้านการแสดง ได้แก่ รูปแบบการแสดง นักแสดง เครื่องดนตรี การแต่งกาย บุคคลที่เข้าร่วม เวที แสง สี เสียง โอกาสในการแสดง ระยะเวลาในการแสดง และช่องทางสื่อสารสังคม 2) การปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อร้อง ได้แก่ ชื่อวง ภาษาในการแสดงกันตรึม และเนื้อร้องของเพลงกันตรึม ซึ่งเป็นการปรับโดยอิงจากวัฒนธรรมเพลงที่ได้รับความนิยม คือ เพลงลูกทุ่ง โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของวงดนตรีกันตรึมไว้ด้วยการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ ซอ กลองกันตรึม ปี่อ้อ และใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก

ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พยายามนำเสนอให้ผู้ชมเห็นว่ากันตรึมเป็นดนตรีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่องเชิดชูด้วยการอนุรักษ์ของเดิมที่มีมาแต่โบราณในการแสดงกันตรึมเอาไว้ โดยสังเกตได้ตั้งแต่การใช้คำนำหน้าชื่อวงว่า “กันตรึม” ไม่ว่าจะเปลี่ยนชื่อวงไปในรูปแบบใดก็ยังคงแสดงออกถึงความภาคภูมิใจว่าเป็นการแสดงดนตรีกันตรึมซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้าน หรือแม้กระทั่งการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านเป็นหลัก รวมทั้งการคงรูปแบบการแสดงให้มีการไหว้ครู การเกริ่นนำ การเล่นเพลง และการกล่าวบทเอาไว้เช่นเดิมทั้งในการแสดงแบบโบราณ แบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์แสดงถึงการยอมรับนับถือในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้ริเริ่มคิดรูปแบบการแสดงที่เหมาะสมไว้ให้แล้ว จึงได้ดำเนินรอยตามและปรับรายละเอียดเพียงบางส่วน เช่น แม้ในอดีตจะมีการกล่าวเชิญชวนให้ผู้ชมอนุรักษ์ดนตรีกันตรึมไว้ในบทกล่าวก่อนแสดง แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้เพิ่มการเชิญชวนดังกล่าวไว้ในบทเกริ่นนำอีกด้วย ดังนั้นผู้ชมก็จะได้รับการเชิญชวนให้เห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมกันตรึมทั้งในช่วงเริ่มต้นการแสดงและเมื่อจบการแสดงด้วย ถือเป็นกรกล่าวซ้ำเพื่อปลุกฝัง

ให้เกิดจิตสำนึกรักในดนตรีกันตรึม ซึ่งเป็นจิตวิญญาณของกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป หรือการปรับเปลี่ยนเครื่องบูชาครูบางชนิด เช่น ขนมหันเมืองซึ่งหายากในปัจจุบัน เพราะความนิยมในการรับประทานลดลงทำให้ต้องสั่งทำจึงลดความยุ่งยากโดยการหันมาใช้ขนมสมัยใหม่ เช่น ขนมเค้ก ขนมอบ ซึ่งสามารถจัดหาได้สะดวกรวดเร็วกว่า การปรับเปลี่ยนดังกล่าวเพื่อให้การประกอบพิธีไหว้ครูดำเนินต่อไป

เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้ความเจริญด้านต่างๆ เข้าถึงหมู่บ้านในชนบทได้ง่ายขึ้น เทคโนโลยีทางการแพทย์ได้รับการยอมรับกว่าการรักษาโดยใช้พิธีกรรม เครื่องเสียงเข้ามามีบทบาทในงานมงคลทำให้การแสดงดนตรีสดถูกแทนที่ด้วยแผ่นเสียง เกิดผลกระทบต่อดนตรีพื้นบ้านอย่างมาก เมื่อระบบการสื่อสารแพร่หลายและการคมนาคมสะดวกเร็วขึ้น ทำให้ผู้คนเริ่มได้รู้จักดนตรีแนวอื่น เช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงสตริง และมีมหรสพชนิดอื่นมากขึ้นทั้ง หมอลำ ลิเก ภาพยนตร์ กันตรึมจึงมีคู่แข่งเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก การแสดงกันตรึมแบบโบราณถูกมองว่าเชย เนิบช้า และล้าหลัง วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จึงได้คิดการแสดงแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์ขึ้นมา เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการแสดงกันตรึม โดยการแสดงแบบอนุรักษ์มีรูปแบบคล้ายการแสดงแบบโบราณ แต่เพิ่มจำนวนเครื่องดนตรีบางชนิดให้มากขึ้น และมีนักฟ้อนรำประกอบเพลง การแสดงแบบอนุรักษ์นี้จัดการแสดงไว้เป็นชุดเพื่อให้สะดวกต่อการแสดงโดยการแสดงแต่ละชุดจะกำหนดแบบแผนของเพลง เครื่องแต่งกาย และท่ารำที่ใช้ไว้อย่างตายตัว ส่วนการแสดงแบบประยุกต์เป็นการแสดงที่เพิ่มเครื่องดนตรีสากลมาร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านเพื่อเพิ่มความหนักแน่นและมีหางเครื่องเต้นประกอบเพลง

หลังจากประดิษฐ์การแสดงแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์ขึ้น ทำให้ต้องปรับรายละเอียดของทุกองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและทันสมัย ด้านที่มีการปรับอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ด้านนักแสดง ด้านเครื่องดนตรี ด้านการแต่งกาย ด้านเวที แสง สี เสียง ด้านเนื้อร้องและภาษา ซึ่งเป็นการปรับโดยได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากเพลงลูกทุ่ง จึงได้พยายามทำให้ทันสมัยเพื่อสามารถแข่งขันกับแนวเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยม จนถึงความสนใจจากผู้ชมดนตรีกันตรึมให้หันไปเสพความบันเทิงรูปแบบใหม่นี้แทน เพื่อให้สามารถช่วงชิงพื้นที่ของกันตรึมกลับคืนมา จึงได้มีการปรับการแสดงให้ถูกใจผู้ชมมากขึ้น โดยสิ่งที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม คือ การสร้างความเป็นสากลให้กับวงดนตรีกันตรึมพื้นบ้าน ด้วยการนำเครื่องดนตรีสากลมาร่วมบรรเลงในวงเพื่อให้มีจังหวะที่สนุกสนานหนักแน่น ไร่ใจและเล่นได้หลายแนวเพลงขึ้น และจัดให้มีหางเครื่องเต้นบนเวทีที่สูงตระหง่านและตกแต่งอย่างสวยงาม รวมทั้งมีการใช้เทคนิคแสง สี เสียงสร้างความตื่นตาตื่นใจ ยิ่งเวทีมีขนาดใหญ่และจำนวนหางเครื่องมีมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งสร้างความครึกครื้นให้ผู้ชมมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ตระการตา การแต่งกายก็กำหนดให้มีแบบแผนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่

นักดนตรีที่มีเครื่องแบบเดียวกัน เพื่อแสดงความเป็นมืออาชีพไปจนถึงนักร้องและนักฟ้อนรำที่แต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บอย่างประณีตจากผ้าพื้นเมือง รวมไปถึงทางเครื่องที่แต่งกายสวยงาม เน้นสีสันฉูดฉาดสดใส และอวดเรือนกาย เพื่อดึงดูดความสนใจและเรียกรางวัลจากผู้ชม

ด้านภาษาและเนื้อร้องก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีการปรับเปลี่ยนมาโดยเฉพาะจากเดิมที่ใช้เพียงภาษาเขมรถิ่นไทยในการแสดงและสื่อสารกับผู้ชม มีการเพิ่มภาษาอื่นเข้ามาเสริม คือภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษ โดยใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอื่นเนื่องจากเป็นภาษากลางของคนในประเทศไทย คนทุกกลุ่มรวมทั้งกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็สามารถเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษาอื่น เป็นการช่วยลดอุปสรรคทางภาษาเมื่อออกไปแสดงยังท้องถิ่นอื่นด้วย ส่วนภาษาส่วยและภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้เป็นจำนวนมาก รongลงมาจากกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ก็ถูกนำมาใช้ในการแสดงด้วย ถึงแม้ว่ากลุ่มคนผู้พูดภาษาส่วยจะมีจำนวนมากกว่าลาว แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เลือกใช้ภาษาลาวบ่อยครั้งกว่าภาษาส่วย เนื่องจากภาษาลาวเข้าใจง่ายกว่าภาษาส่วยและทั้ง 3 กลุ่มชนต่างเข้าใจภาษาลาว ซึ่งมีลักษณะภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาไทย นอกจากนี้การแสดงกันตรึมยังมีการใช้ภาษาอังกฤษบ้างในบางโอกาสที่จำเป็น แต่เป็นการใช้ตามความเข้าใจโดยไม่ได้ยึดหลักไวยากรณ์แต่อย่างใด การที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ชมกันตรึมในปัจจุบันขยายวงกว้างออกไป โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้จะมีการปนภาษาอื่นมากขึ้นแต่ภาษาที่ใช้เป็นหลักคือภาษาเขมรถิ่นไทย

ด้านการสืบทอดเนื้อร้องก็มีการปรับจากที่ระยะแรกเป็นการสืบทอดแบบมุขปาฐะจากการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ต่อมาได้มีการประพันธ์เนื้อร้องเพลงกันตรึมขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับโอกาสที่แสดง แต่เมื่อเพลงกันตรึมถูกนำไปเปรียบเทียบกับเพลงแนวอื่น ทำให้เห็นข้อด้อยเนื่องจากมีเนื้อหาที่ซ้ำวนอยู่กับเรื่องวิถีชีวิตแบบเดิม ไม่มีความแปลกใหม่ที่แสดงถึงรูปแบบชีวิตของคนสมัยใหม่ ทำให้เพลงถูกจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ชมบางกลุ่ม ดังนั้นจึงได้มีการปรับการประพันธ์เนื้อร้องให้มีความทันสมัย เพื่อให้ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้ชมอย่างหลากหลาย เช่น ประพันธ์เพลง “หนุ่มทุ่งกุลาร” เพื่อร้องแก้เพลง “สาวกันตรึม” ที่โด่งดังอย่างมากของนักร้องเพลงลูกทุ่งชื่อว่า ฝ้าย พงศธร หรือการประพันธ์เพลง “แรพเทิดพระเกียรติ” โดยมีเนื้อร้องที่ต้องขับร้องอย่างรวดเร็วตามจังหวะแรพแทรกในบางช่วงของเพลง การปรับองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมาเป็นการสร้างสีสันให้กับดนตรีกันตรึม ทำให้กลุ่มผู้ฟังเพลงกันตรึมขยายวงกว้างขึ้นมาก กันตรึมจึงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง

การปรับของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำให้วงดนตรีจำเป็นต้องมีการปรับตัว โดยการปรับดังกล่าวเริ่มจากแนวคิดที่ต้องการอนุรักษ์กันตรึมดั้งเดิมไว้ให้คงอยู่ เพราะหากไม่มีความ

พยายามในการคงของเดิมไว้ก็ย่อมถูกวัฒนธรรมใหม่ๆ กลืนกินจนสูญหายไปในที่สุด วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พยายามอนุรักษ์เพลงกันตรึมเพื่อสืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกหลาน ด้วยการรักษาเอกลักษณ์ของดนตรีกันตรึมไว้ คือ การใช้เครื่องดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ ซอ กลองกันตรึม และปี่อ้อ และ การใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการถ่ายทอดเนื้อร้อง แม้จะไม่สามารถคงลักษณะดั้งเดิมของกันตรึมไว้ได้ทั้งหมด แต่ก็ถือว่าได้ประสบความสำเร็จในการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังสามารถรักษาเอกลักษณ์สำคัญไว้ได้ แต่การอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถต้านกระแสสังคมได้ จึงเกิดแนวคิดในการสร้างความทันสมัยให้กับวงกันตรึม ด้วยการประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่เพื่อให้สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตที่ทันสมัย ตรงกับความเป็นไปในปัจจุบัน และยังมีการใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาอังกฤษมาแทรกในการขับร้องและสื่อสารกับผู้ชม เพื่อให้ดนตรีกันตรึมสามารถเข้าถึงผู้ชมกลุ่มอื่นนอกเหนือจากกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย รวมทั้งการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่มีนักฟ้อนรำแต่งกายและร่ายรำด้วยแบบแผนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว ทำให้สะดวกสำหรับเจ้าภาพในการเลือกชุดการแสดงที่จะว่าจ้าง และสะดวกสำหรับนักแสดงในการเตรียมการแสดง และยังทำให้คนรุ่นหลังสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามได้โดยง่าย เพื่อให้กันตรึมในปัจจุบันยืนหยัดต้านกระแสดนตรีแนวอื่นที่ไหลบ่าเข้ามาได้ ในยุคต่อมาวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์สร้างความเป็นสากลให้กับวงดนตรีกันตรึม คือ มีการปรับวงโดยอิงวัฒนธรรมเพลงที่ถือว่ามีความเป็นสากลและได้รับการยอมรับ ด้วยการใส่เครื่องดนตรีสากลร่วมบรรเลงและการจัดให้มีหางเครื่อง รวมทั้งการใช้เนื้อร้องและทำนองเลียนแนวเพลงอื่น เช่น เพลงแร็ป เพลงร็อก เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น ทำให้สามารถเรียกความสนใจให้ผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับดนตรีพื้นบ้านที่กำลังถูกมองข้ามไป

การปรับทั้งหมดนี้เป็นการปรับเพื่อทำให้ผู้คนรู้สึกว่าการกันตรึมไม่ได้เป็นดนตรีที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ฟังเข้าใจยาก น่าเบื่อหน่าย และดูล้าสมัยซึ่งมักเป็นความรู้สึกที่เกิดกับดนตรีพื้นบ้านเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับดนตรีประเภทอื่น การทำให้การฟังดนตรีกันตรึมเป็นสิ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้ได้รับการว่าจ้างบ่อยครั้งขึ้นและเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อการคงอยู่ของวงกันตรึมในระยะยาว

2. บทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ในอดีตนั้นเพลงกันตรึมมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นดนตรีในพิธีกรรมโดยเฉพาะในพิธีบำบัดจิตใจหรืออาการป่วยที่รักษาไม่หาย ในยุคที่เทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ยังเข้ามาไม่ถึงเขตอีสานใต้ นั้น การรักษาโรคจึงใช้ดนตรีกันตรึมเป็นส่วนประกอบสำคัญ ต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น การแพทย์ที่ทันสมัยสามารถเข้าถึงชนบทที่ห่างไกลสะดวกขึ้น มีผลทำให้เพลงกันตรึมต้องลดบทบาทดังกล่าวลง และได้ขยายบทบาทหน้าที่ออกไปจากเดิมเป็นการสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม

นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นมาอีกด้วย การปรับด้านบทบาทแสดงให้เห็นว่าเมื่อบทบาทเดิมถูกลดความสำคัญลงเพลงพื้นบ้านก็ต้องหันไปมีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวบ้านในด้านอื่นๆ เพื่อให้ยังมีที่ยืนอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์มีบทบาทหลัก 7 ประการคือ บทบาทด้านให้ความบันเทิง คือ ความบันเทิงจากภาษาซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาสองแง่สองง่าม และเกิดจากการนำข้อมูลของเจ้าภาพหรือผู้มาร่วมงานมาประพันธ์เพลง ความบันเทิงที่เกิดจากเนื้อร้องที่สนุกสนาน และความบันเทิงที่เกิดจากการเชิญชวนผู้ชมมาร่วมสนุกด้วย บทบาทด้านให้ความรู้แก่คนในชุมชน คือ การให้ความรู้ด้วยการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมให้คนในชุมชนประพฤติตนเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที ประพฤติปฏิบัติตนตามประเพณีของท้องถิ่น ประพฤติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประพฤติตนอยู่ในความไม่ประมาท และรักษาศีลและทำความดี การให้ความรู้ด้วยการเน้นย้ำอาชีพดั้งเดิมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชน และการให้ความรู้ด้วยการนำเพลงกันตรึมมาเป็นสื่อการสอนในชั้นเรียน บทบาทด้านเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐและชาวบ้าน คือ การเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐด้วยการช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจนโยบายของรัฐและส่งเสริมนโยบายรัฐ และด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านยึดมั่นในสถาบันทางสังคม การเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านด้วยการเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการสื่อสารกับรัฐ บทบาทในการดำรงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่างๆ คือ การบำบัดจิตใจของผู้ป่วยในพิธีกรรมมะม่วงและแก้ลมอ การเน้นย้ำความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน และการจรรโลงใจในพิธีกรรมสู่ขวัญ บทบาทด้านการเน้นย้ำตำนานและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์ บทบาทด้านผ่อนคลายอารมณ์เก็บกดและดับชังใจของครู บิดามารดา ผู้หญิง และกลุ่มคนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทย และบทบาทด้านสร้างความสามัคคี

บทบาทสำคัญของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ คือ บทบาทในการให้ความบันเทิง เนื่องจากเพลงเป็นสื่อสำคัญในการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ฟัง ดนตรีมีส่วนช่วยให้ผู้ชมผ่อนคลายความตึงเครียด การได้ฟังเนื้อร้องที่สนุกสนานหรือมีความหมายตรงกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเป็นส่วนช่วยให้รู้สึกว่าได้เผชิญปัญหาอยู่เพียงลำพัง และการออกมาร่วมสนุกกับนักแสดงก็ช่วยให้ผู้ชมได้ระบายความเก็บกดหรือความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานด้วย

จากผลการศึกษาการปรับปรนของวงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์พบข้อสังเกตว่า วงกันตรึมปรับปรนทุกองค์ประกอบมากน้อยตามความจำเป็นและเหมาะสม เมื่อผ่านการปรับปรนการแสดงจนเป็นที่ยอมรับ และปรับบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและมีบทบาทที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของคนในสังคมแล้ว กันตรึมจึงกลายมาเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีในอีสานใต้ เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมของอีสานใต้ทุกคนก็จะนึกถึงกันตรึมเป็นอันดับแรก

วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์เป็นตัวอย่างของวงกันตรึมที่มีการพัฒนาและปรับตัวมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวงจนถึงปัจจุบัน จึงยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน การปรับตัวได้ดำเนินไปในแบบค่อยเป็นค่อยไปตามยุคสมัย มีการศึกษาต้นแบบที่จะปรับตาม เช่น ในยุคที่วงดนตรีลูกทุ่งกำลังได้รับความนิยม วงกันตรึมได้ปรับตัวโดยการนำเครื่องดนตรีสากลมาประสมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เป็นการปรับโน้ตให้เข้ากับเครื่องดนตรีสากล ในด้านการเผยแพร่สืบสานให้คงอยู่ การบันทึกเสียงในรูปแบบต่างๆ มีการจัดจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ตามแบบเพลงลูกทุ่ง สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงกันตรึมประสบความสำเร็จในปัจจุบัน

แม้ปัจจุบันนี้วงจะมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอย่างไม่เสื่อมคลาย แต่วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังคงมุ่งปรับตัวอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย เพื่อให้คงอยู่ได้ไม่ถูกลืม นอกจากนี้วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ยังได้มองเรื่องการสืบทอดศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้ให้คงอยู่ต่อไปด้วยการฝึกฝนทายาทรุ่นใหม่ให้เริ่มแสดงกันตรึมตั้งแต่วัยเด็ก เป็นการปลูกฝังผู้สืบทอดวงกันตรึมให้มีความรู้ความเข้าใจและรักในการแสดงกันตรึม รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์การแก้ปัญหาในวง เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถนำพาวงกันตรึมให้อยู่รอดในสังคมแห่งการแข่งขันได้ในอนาคต และเพื่อวางรากฐานกันตรึมให้คงอยู่กับสังคมท้องถิ่น วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ก็ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันและผู้ที่มีความสนใจ เพื่อให้คนเหล่านี้ช่วยสืบทอดดนตรีกันตรึมต่อไป

อภิปรายผล

กันตรึมเป็นดนตรีที่แสดงถึงจิตวิญญาณของชาวอีสานใต้ ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนน้อยในประเทศไทยประกอบกับการถ่ายทอดเนื้อร้องด้วยภาษาเขมรถิ่นไทยจึงไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพื่อให้คนตรึมกันตรึมเลือนหายไปจากสังคม จึงมีการปรับเปลี่ยนตัวเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ อันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ศิลปะการแสดงพื้นบ้านหลายๆ ภาคได้สูญสลายไปกับกระแสความนิยมแบบใหม่

แม้วงกันตรึมจะสามารถปรับตัวให้กลมกลืนได้กับความเป็นสมัยใหม่ แต่ปัญหาที่น่ากังวล คือ การสืบสานศิลปะพื้นบ้านในระดับชุมชน สังคม และระดับรัฐ ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของเนื้อหาและการนำเสนอ จนทำให้ลักษณะบางอย่างที่เป็นศิลปะพื้นบ้านค่อยๆ เลือนหายไป ในอนาคตกันตรึมอาจเหลือเพียงชื่อว่าเป็นกันตรึม แต่แก่นแกนสาระได้ถูกเปลี่ยนแปลงจนทำให้ไม่สามารถหารากเหง้าหรือกำเนิดได้ แม้หน่วยงานรัฐหลายหน่วยงาน เช่น สภาวัฒนธรรม และสถาบันการศึกษาหลายแห่งจะมองเห็นความเสื่อมสูญดังกล่าวของดนตรีกันตรึม จนได้เข้ามาช่วยเหลืออนุรักษ์โดยการให้งบประมาณในการก่อสร้างอาคารศูนย์วัฒนธรรมหมู่บ้านดงมัน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับดนตรีกันตรึม แต่ก็ยังเป็นเพียงการจัดสรรงบประมาณให้ในระยะแรก จากนั้นก็ขาดการพัฒนาและดูแล

ทำนุบำรุงให้คงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ จนกลายเป็นอาคารร้างที่ไม่มีผู้ใดให้ความสนใจในเวลาต่อมา หรือการกำหนดให้สถานศึกษาในจังหวัดสุรินทร์จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องดนตรีกันตรึม ก็เกิดความตื่นตัวและกระตือรือร้นเฉพาะในช่วงแรกและในสถานศึกษาบางแห่งเท่านั้น เนื่องจากสถานศึกษามักให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางเป็นอันดับแรก ส่วนการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นนั้นไม่สามารถนำไปแข่งขันเพื่อโอกาสในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ สถานศึกษาจึงจัดการเรียนการสอนดนตรีกันตรึมเพียงเพื่อให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เกิดความซาบซึ้งในดนตรีกันตรึมอย่างแท้จริง จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่การแสดงพื้นบ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของชนบทอีสานได้ในอดีตจะกลายเป็นเพียงตำนาน เช่นเดียวกับการแสดงอื่นๆ เนื่องจากขาดการผลักดันและขาดมาตรการสนับสนุนอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์ดนตรีกันตรึมนั้นไม่อาจปล่อยให้เป็นที่ของศิลปินกันตรึมเพียงลำพัง เพราะศิลปินส่วนใหญ่ขาดวิสัยทัศน์ เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาด้านการอนุรักษ์สืบทอดโดยตรง ขาดเอกภาพเนื่องจากการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการต้องมุ่งทำมาหากินเลี้ยงชีพ ทำให้ศิลปินต้องแข่งขันกันเองส่งผลให้ศิลปินกระจายกันออกเป็นกลุ่มย่อยๆ และที่สำคัญ คือ การขาดเงินทุนจึงทำให้พลังในการอนุรักษ์หรือร้องขอความช่วยเหลือไม่เข้มแข็งหนักแน่นพอที่จะได้รับความใส่ใจ การอนุรักษ์ของกลุ่มศิลปินจึงเป็นไปอย่างกระท่อนกระแท่นตามความสามารถและแนวคิดของตน

การแก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ดนตรีกันตรึม จึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความจริงจังและจริงจังในการร่วมกันเป็นเจ้าภาพ สนับสนุนส่งเสริมและจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง มอบให้แก่หน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาดูแลดนตรีกันตรึมโดยเฉพาะ เพื่อก่อสร้างอาคารสถานที่และดำเนินกิจกรรม รวมทั้งสานต่อกิจกรรมในระยะยาว เพื่อให้กันตรึมสามารถพัฒนาตนเองจนสืบทอดไปถึงคนรุ่นใหม่ได้ สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของกันตรึม จัดตั้งโรงเรียนกันตรึม อบรมศิลปินกันตรึมรุ่นใหม่ ตั้งสมาคมกันตรึมหรือสหพันธ์กันตรึม เพื่อส่งเสริมเอกภาพและความเข้มแข็งของกันตรึม และจัดตั้งพิพิธภัณฑ์กันตรึม เพื่อรวบรวมประวัติความเป็นมาของกันตรึมให้แก่เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาและซึมซับอัตลักษณ์ของกลุ่มชนผ่านดนตรีกันตรึม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ดนตรีกันตรึม
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อจัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบศิลปะพื้นบ้านให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). *งานช่างจังหวัดสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.m-culture.in.th/album/189003/>.
- แก้วตา จันทธานุสรณ์. 2546. *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย (พ.ศ. 2537-2543)*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ขนิษฐา นิลฝั่ง. (2549). *การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีงานหุ่นปั้น จังหวัดเพชรบุรี*. ปริญญาานิพนธ์ ว.ม. (สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ข้ามคม พรประสิทธิ์. (2550). *รายงานวิจัยวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทย ภาคอีสานใต้และภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ*. (กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2541). *การศึกษาเจตคติต่อเพลงพื้นบ้านอีสานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตอีสานใต้*. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ประจำปีงบประมาณ 2541. สุรินทร์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2553). *หลักการประดิษฐ์นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน*. สุรินทร์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- โสมสิต ดีสม. (2544). *พัฒนาการของกันตรึมบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา กลุ่มมนุษยศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- โสมสิต ดีสม. (2556, 6 กันยายน). สัมภาษณ์โดย รัตติยา มีเจริญ ที่บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 8 บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2528). รายงานการวิจัย เรื่องบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอต่อสมาคมสังคมนักศึกษาแห่งประเทศไทย.
- ชาญวิทย์ ชุมศรี. (2549). การศึกษาการเล่นพื้นบ้านกลองยาว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. (การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น). บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ถ่ายเอกสาร.
- ฉงรบ จันทร์เต็ม. (2549). กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ธิกานต์ ศรีนารา. (2548). วัฒนธรรมดนตรีในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- นิธิ เขียวศรีวงศ์. (2544). บทวิจารณ์ความรู้เรื่องเมืองไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- บุษกร บินทสันต์; ชำคม พรประสิทธิ์; และปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. (2556). กันตรึม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ ผลงาม. (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ประยุทธ์ วรรณอุดม. (2540). บทบาทและการดำเนินกลยุทธ์ของสื่อมวลชนเพื่อการส่งเสริม “หมอลำ”. ปรินญาณิพนธ์ นศ.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2525). พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พรรณราย คำโสภา. (2540). กันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. ได้รับการอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2540 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- พรวิไล เลิศวิชา. (2539). “วัฒนธรรมไทยในปี ค.ศ. 2005”. ใน ยกเครื่องเมืองไทย จินตนาการสู่ปี 2000. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระมหาพิรพงษ์ มาลา. (2547). การศึกษาวิเคราะห์คำสอนทางศีลธรรมและหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงเจริญเบริน. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (จริยศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรา กิจปฐมมงคล. (2547). พิธีกรรมคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครนครปฐม. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ถ่ายเอกสาร.

- พิเชษฐ เดชผิว. (2548). *เบิ่งสังคัมวัฒนธรรมอีสาน: เท็งร่องเท็งเล่น*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- พิทยา บุขรรัตน์. (2553). *นาฏกรรมแห่งลุ่มทะเลสาบสงขลา การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคัม และวัฒนธรรมของหนังตะลุงและโนรา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พิมุข ชาญธนะวัฒน์. (2546). *การปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางสังคัมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ : กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เฟื่องฟ้า ลัยมณี. (2544). *การปรับปรนวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่หมู่บ้านนาหวาน ตำบลเมืองนะ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรวดี ภูษาภิรมย์. (2549). *รายงานการวิจัยเรื่องประวัติและวิวัฒนาการของคนตรีไทยภาคกลาง และภาคอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ. (2550). *การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2529). *กันตรึม (เพลงพื้นบ้านอีสานใต้)*. บุรีรัมย์: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอีสานใต้-บุรีรัมย์.
- มงกุฏ แก่นเดียว. (2537). "กันตรึม ดนตรีไทยเชื้อสายเขมร". ใน *สยามอารยะ*. หน้า 26. กรุงเทพฯ: สยามสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *คู่มือระบบเขียนภาษาเขมรถิ่นไทยอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวิทย์ วราสินธุ์. (2554). *การปรับเปลี่ยนดนตรีกันตรึมในพิธีเรือมมะม่วงของเขมรถิ่นไทย*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิเศษ ชาญประโคน. (2539). *การวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2537). *ในท้องถิ่นมีนันทนาการและการละเล่น...การศึกษาคติชนในบริบททางสังคัมไทย*. กรุงเทพฯ: พิษณุเศศ ฟันที่ตึง เซ็นเตอร์.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). *ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.

ศิริ ผาสุก; อัจฉรา ภาณุรัตน์; และเครือจิต ศรีบุญนาค. (2536). *สุรินทร์ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย* กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ ซี กราฟฟิค.

สงบ บุญคล้อย. (2522). การละเล่นพื้นบ้านอีสานใต้. ใน *สมบัติอีสานใต้*. หน้า 90. บุรีรัมย์: วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.

สถาบันราชภัฏสุรินทร์. (2544). *นาฏยศาสตร์ราชภัฏสุรินทร์*. สุรินทร์: รุ่งธนเกียรติออฟเซ็ท.

สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. (2552, 3 พฤศจิกายน). คุณค่าของคนตรีกับการบำบัดฟื้นฟู. *หมออนามัย*. ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 : หน้า 55.

สมจิตร พ่วงบุตร. (2527). *เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

สำรวม ดีสม. (2556, 6 กันยายน). สัมภาษณ์โดย รัตติยา มีเจริญ ที่บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 8 บ้านดง มัน ตำบลคอคโค อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์

สิริขญา คอนกรีต. (2548). *การวิเคราะห์ผลงาการวิทยุกระจายเสียง*. ปริญญาโท อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

สุกัญญา ภัทรราชย์. (2540). *เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา สุจฉายา. (2548). *พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง : บทบาทของคติชนกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทร อ่อนคำ. (2551). *เจรีียง กันตรึม : วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมกลุ่มชนเขมรอีสานใต้*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และโสมสิต แจ็งสกุล. (2527). *การศึกษาบทบาทการละเล่นพื้นบ้านของเด็กจังหวัดขอนแก่น*. ภาควิชามนุษยศาสตร์. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สนับสนุนทุนวิจัยโดย มูลนิธิ เจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมสัน.

สุรพล สุวรรณ. (2549). *ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

เสาวภา พรสิริพงษ์; และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัยเรื่องแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อิศราพร จันทร்தอง. (2537). บทบาทหน้าที่ของพิธีแก้มอของชาวภูยกบ้านสำโรงทาบ อำเภอสำโรง
ทาบ จังหวัดสุรินทร์. ปรินญาญานินพนธ์ ศศ.ม. (มนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อุสา สุทธิสาคร. (2544). ดนตรีพัฒนาปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ). กรุงเทพฯ: รักลูก.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2532). การสืบทอดและปรับปรุงวัฒนธรรมไทยในการเมือง. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

ภาคผนวก

ภาพประกอบการเก็บข้อมูลในการวิจัย

ภาพการเตรียมเครื่องบูชาครูเพื่อใช้ประกอบพิธีไหว้ครู

ภาพการแสดงรำอัปสรสราญในงานแสดงช้างประจำปี 2555
ณ สนามแสดงช้าง จังหวัดสุรินทร์

ภาพการแสดงเว็มอันเรหรือรำสาก

ภาพขณะทำการบันทึกภาพและเสียงในรูปแบบคาราโอเกะ

ภาพแสดงรางวัลที่คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้รับจากการประกวดแข่งขัน

ภาพกลุ่มนักดนตรีกำลังช่วยกันแต่งกายเพื่อเตรียมแสดง

ภาพขณะผู้วิจัยสัมภาษณ์นางน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (นางสำรวม ดีสม)

ภาพขณะผู้วิจัยสัมภาษณ์นายโฆสิต ตีสมน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวรัตติยา มีเจริญ
 วันเดือนปีเกิด 3 ธันวาคม 2526
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 248/9 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย
 กรุงเทพฯ
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน รับราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนสตรีวัดระฆัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ
 Email: riya_ka@msn.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539 ประถมศึกษาปีที่ 6
 จาก โรงเรียนเมืองสุรินทร์
 อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2545 มัธยมศึกษาปีที่ 6
 จาก โรงเรียนสิรินธร
 อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย
 จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พ.ศ. 2557 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ